

DIATRIBA
DE ADVENTV
S. IACOBI
IN HISPANIAM.

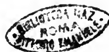
ILLVSTRISS. ET EXCELLENTISS. PRINCIPI

MARIO CHISIO
S. R. E. GENERALI.

AVTHORE

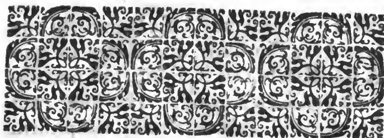
P. FR. FRANCISCO A S. AVGVSTINO MACEDO

Minorita Lusitano Theologiæ Professore.

ROMAE.

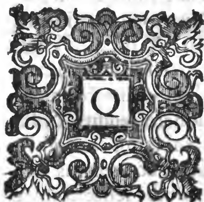
Typis Philippi Mariæ Mancini. M. DC. LXII.

SVPERIORVM PERMISSV.

ILLVSTRISSIMO, ET EXCELLENTISSIMO PRINCIPI.

MARIO CHISIO S.R.E. GENERALI.

VI Authores, ij quasi Parentes librorum ſumus: atque adeò quo iure hi liberis, quos gignũt ſplendida, & fauſta ſidera optant, eo nos libris, quos edimus illuſtria, & benigna optamus. Hac ego ratione fœtui huic meo ſtellam adhibere ſtudui, quæ illius natales conſpicuos, & fortunatos red-

deret: Rapuit me Chisia Domus, in qua sunt Astra Gentilitia: imo & Sol, ex quo ALEXANDER fulsit, qui non obtudit Stellas, sed extudit. Has inter tua Excellentiss. Princeps mihi iampridem arriserat beneuolentia singulari; & certam Patrocinij, si quando esset opus, spem fecerat. Itaque fidenter accessi, nec repulsam timui ab eo, apud quem habitat humanitas. Equidem cum in te multæ, ac præclaræ dotes confluxerint, quas nemo non admiratur, fateor, nulla te magis, quam ista, quæ in Principibus desiderari solet, suauitate ingenij, & morum commendari: Hæc te in excelso isto militaris stantem dignitatis fastigio, omnibus amabilem intra admirationem reddit. Nihil ex armis, quæ tractas, rubiginis contrahis, nihil asperitatis ex sago, & armatus Romana in Vrbe, vltra paludamentum, togæ studia exerces, & iudicio Patritium, & consilio Senatorem, & prouidentia Consulem agis. Bellicos terrores procul amandas, vt domi pax sit, qua sane fruimur, &

abun-

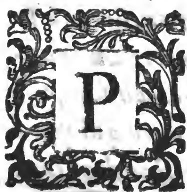
abundamus: Constant vbique egregia illa tuæ tempore pestilentiæ, & eluuionis pietatis, & quæ deinceps exhibuisti in rempublicam beneficentiæ, & charitatis officia, quæ memoriam Pompeianæ magnificentiæ renouarunt. Cuius tu præstantissimi & Ducis, & Ciuis in gerenda Republica partes agis, eó maiori voluptate Ciuium, quòd nomen cum præferas Marij, re Pompeium exhibeas. Nec tu minus eo litteratos homines diligis, & colis. Si enim ille ad Philosophi Posidonij fores laureatos fasces applicuit, tu inter lauros victrices, & Quercus fœlices tuas, Doctorum hominum hederas, & oleas admittis; nec extra Romam semel, vti Pompeius, sed intra vrbem, & domi tuæ sæpe huius in litteratos beneuolentiæ documenta præbes. Id ego iam pridem expertus, meum istud, quale quale sit, opus ad te defero, vt illud nominis vmbra tui tegas, & virtutum radijs illustres; nec alienum à dignitate, & munere tuo eius est argumentum, cùm Sanctus Iacobus, de cuius in Hi-

spa-

ſpaniam aduentu agitur, Ducis eximij aduerſus hoſtes Fidei ſæpius partes egerit, ac viſus ſit in acie, & in caſtris cum militibus verſari, & quod tu in Romana Eccleſia obis, illud in Hiſpanica officium exercere. Quare cum & Auctor ſit multis nominibus tuus, & opus hoc nomine non alienum, vtriuſque Patrocinium minimé, opinor, detrectabis. Nec ingratum tibi exiſtimo fore munus, quod á grato animo proficiſcitur, & vſui, ad honeſtum inter tot bellica, & ciuilia negotia diuerticulum, eſſe poterit. Vale.

A D

AD LECTOREM

RAEFARI opus non erat nisi mos in legem abijsset. Hæc iubet. Paucis dicam: Causas, & rationem suscepti operis habes eius initio. Tuum erit de ijs iudicare: De dispositione, ac stylo eadem tibi potestas esto. Illud moneo: ne velis, quod alij solent, formam operis ad tuum genium fingere, & quod ad tuum palatum non faciat, id putare insipidum. Vti cuique sua est facies, & habitus, ita stylus, & dictio. Iniurius esset naturæ, qui ad sua lineamenta aliorum vultus exigeret. Iniquus arti, qui ad suum stylum alienum reuocaret. Aliud vnus, aliud alter stomachus condimentum appetit. Alius exilem, & gracilem, alius procerum, & obesum habitus decet. Sine me meo stomacho, & habitu frui, nec stylum corrigas, qui mihi est ingenitus. Corrum-

pes

pes enim, non corriges; per me semper licuit alijs sua dictione uti, liceat mea per te mihi. Non detrecto corrigi, sicubi errem, sum quippe ingenuus, & Augustini, quo nemo candidior, discipulus. Sed nolo emendari, nisi iure, ac ubi insit error. Sunt verò qui quod errore caret, quòd genio non respondeat suo; in eo erratum velint. Id sanè deprecor, quod sit cùm iniustum, tum ineptum; de me ita iudica, uti me de te iudicare velles. Homo homini Deus, & homo homini lupus. Ita sumus natura comparati. Cæterum vtcunque de me statuas, illud comperies, me vni maximè, in ijs quæ scribo, veritati studere. Vale.

IN-

INDEX
CAPITVM.

§ § *daa*

S.Ia-

§§ 2 IN-

INDEX AVTHORVM.

Con-

Ia-

Tri-

FACVLTAS R. P. GENERALIS.

INspectis approbationibus potestatem facimus authori hoc opus excudendi in Conuentu nostro S. Mariæ de Araceli die 21. Maij 1662.

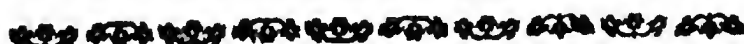
Fr. Michael à Sambuca Minister Generalis.

HAnc Diatribam de Aduentu S.Iacobi in Hispaniam ex commissione Nostri Reuerendiss. Patris Generalis à me reuisam ad studiosorum vtilitatem publica editione dignam censeo. Datum Romæ in Conuentu S.Mariæ de Araceli die 20. Maij 1662.

Fr. Petrus Paulus Lotticus Sacræ Theologiæ Lector Generalis, & Diffinitor.

HVnc librum iussu Reuerendiss. P.Nostri Ministri Generalis recognoui, & dignum iudico qui typis mandetur.

Fr. Alexius Romanus Sac. Theologiæ Lector Generalis, & Diffinitor.

Imprimatur.

Si videbitur Reuerendiss. P. Mag. Sacri Palatij Apostolici.

O. Gar. Vicesg.

Imprimatur.

Fr. Raymundus Capisuccus Sacri, & Apost. Pal. Mag. Ord. Prædicatorum.

DIA-

DIATRIBA
DE ADVENTV
S. IACOBI
IN HISPANIAM.

CAPVT PRIMVM.
Occasio, & ratio suscepti operis.

NOCERE interdum amorem, cum nimius est, experientia docet. Adeo extrema vitiosa sunt, vt cum ad ea deflectimus, à ratione, ac virtute deuiemus. Id & in Iure deprehenditur, quod cum summum est, iniuria fit. Sed in amore mirere, quòd ab odio cum longissimè absit, tam officit amico, quàm solet officere inimico. Illud vulgo paradigma affertur. Simiam Catulos suos miro amore

Nimius interdum amor officit.

amore prosequi, & tam eos arctè amplecti, vt interdum ipso amplexu occidat. Atque adeo verum sit dicere, cum eos deperit, cogere dereundo perire: sed hoc in bellua, quæ ratione caret, vtcunque ferendum. Ab homine, qui rationis compos, & virtutis capax est, hoc vitium alienum esse debuit. Verum praua, ex labe illa prima originis, nobis innata libido, sæpe rationem, iusque peruertit. Itaque amore sæpe abutimur ad perniciem carorum, cum ijs vehementer volumus: Quanquam non iam ille amor sit, sed cupiditas; imò & inuidia, proindeque degener, ac in odium vergens affectus. Vsuuenire solet, vt quod vehementer amamus, eo magnopere frui cupiamus, ac iuxtà nolimus, vt fruantur alij; qui si eiusmodi participes esse conentur, in eos odium ex cupiditate, ac liuore existit; quare malumus rem dilectam extinguere, quàm cum alijs communicare. Itaque si originem attendimus, Amor est; si exitum, Cupiditas, & odium. Satis dolendum, quod in vitium virtus transeat; sed multò maximè dolendum, quod res, quæ amatur pereat; nam vitia emendare possumus, rem quæ perijt, recuperare non possumus.

Degenerat in cupidinem.

Quorsum hæc? Non ab re sane! Quantus sit Hispanorum omnium in sanctum Iacobum amor nemo nescit: cum non eius extent igniculi, sed pateant incendia. Verum quod ea Gens in populos diuiditur, dum singuli Iacobo frui tanquam proprio volunt, & in suam Prouinciam trahunt, alij alios repellunt, ne eodem potiantur, & in cupiditatem, & liuorem abeunt, vnde turbæ, & factiones existunt; ac proinde in odium mutuum amor

Hispanorum in S. Iacobum quãtus amor.

amor primus degenerat; &, quod deterius est, dum vnusquisque ad suam prouinciam Iacobum studet rationibus trahere, alij aliorum argumenta refutant, & eneruant, adeo vt impugnando singula, nulla ratio habendi reliqua esse videatur. Planius dico. Aduenisse Iacobum in Hispaniam certo est certius. Illud minus constat, in quam Prouinciam venerit. Cum ergo Hispania in multas sit distributa, singulæ eum sibi pio quodam studio vendicant, atque adeo suum dicunt, idque rationibus conantur ostendere, quæ cum hinc inde apponantur, dum alij alios refutant, dubium reddunt, in quam venerit; cum autem non potuerit venire in Hispaniam, nisi per vnam Prouinciam, & ij monstrent in nullam certam, contra singulas argumentando, venisse, fit vt, an in Hispaniam venerit? dubitetur.

Ex eo dissidium.

Nec satis est ijs Iacobo frui, quod facile esset ad componenda dissidia, ita vt illum ordine quodam, serieque temporis vna post aliam Prouincia exceperit, sed vnaquæque illum cum prærogatiua primatus habere vult: tam enim sunt Religionis amantes, vt primas habere velint, non contenti habuisse, nisi prius alijs habuerint. Itaque de primis contendunt, quòd turpe videatur in secundis, tertijsue consistere. Ita sunt ad honores Hispani comparati, vt aut summos, aut nullos velint. Igitur Tarraconensis Prouincia ad se vocat. Bętica sibi deberi ait, Lusitania suum esse contendit. Callæcia ad se trahit. Omnes eum apprehendunt, & dum conantur arripere, in diuersa trahunt, & lacerant, vt nusquam videatur esse, quòd apud singulas esse minimè patiantur. Accidit Iacobo

Singulæ Prouinciæ in eo fruendo primas partes vēdicant.

Plutarch mortuo, quod ille Pancratiastæ (cui Teletiæ nomen fuit) Græco viuo, qui cum victor in ludis Pythijs existeret, magnũque erga se omnium studium accendisset, ansam dedit, contentioni inter se multorum, ad quos nimirum is victor pertineret. Exarsere omnes habendi cupiditate; ea incitati, in eum irruunt; alij eum hinc, alij inde, alij aliunde apprehendunt, & dum magna vi singuli ad se trahere nituntur, miser Iuuenis in partes distractus, ac dilaceratus perijt. Nec opus est exemplum in vsum reducere. Satis in rem quadrat.

Venustum paradigma

Haud temerè dico. Nisi Hispani inter se mutuò opinionibus diffiderent, & diffidendo alij alios impugnarent, non auderent exteri hanc veritatem in dubium reuocare. Nec antequàm nostri inter se contenderent, eàm inficiari ausi sunt. Tùnc ausi, quando viderunt nos in factiones diuidi, & bella ciuilia imitari: minimè ausuri suis nos telis petere, si nostra in se intenta, ac non in nos conuersa vidissent. Nostris ergo nos argumentis oppugnant: sciunt nimirum ea valida, & robusta esse, ac Hispanum non nisi ab hoste Hispano solere vinci, atque vti adamas adamante frangitur, ita Hispanum Hispano infringi. Ex quo igitur Rodericus Ximenius, summus id temporis omni genere litterarum vir, in Lateranensi sub Innocentio III. Concilio, sui aduersus competitores Primatus asserendi studio, excogitatis argumentis aduentum Sancti Iacobi in Hispaniam negauit, cœperunt illum externi scriptores inficiari; quemadmodum postea referemus. Accesserunt Roderico Ximenio alij, non qui negarent aduentum, sed de illius inter se tempore, locoque disputarent,

Hispanus nõ nisi ab Hispano vincitur.

Roderici Ximenij Toletani Archiep. in Lateranensi Concilio de aduentu Iacobi in Hispaniam opinatio.

Quos ea animos Aduersarijs fecerit.

quo-

quorum argumentis alij scriptores vsi eum in dubium reuocarunt. Nec temerè, aut incertè loquor. Nemo fermè est Author Hispanus, qui de antiquitate, aut primatu Ecclesiæ in sua, vbi natus est, & in qua scribit, Prouincia scribat, quin conetur asserere, ac persuadere S. Iacobum primùm in eam appulisse, & ibi prædicasse, imo & Ecclesiam instituisse. Quo fit vt aliorum idem sibi vendicantium rationes, & argumenta confutet: vt mutuò sibi fidem detrahant, & Cadmi militum instar, suis se stylis confodiant. Idque ingenuè fatetur vnus ex ijs haud obscurus author Ioannes Salazar Tamayo, quem paulo post citabimus. Nec solum de loco, sed etiam de tempore disputant, vt nihil certi videantur statuere; atque adeo historiæ veritas laborat. Audiamus Idoneum sanè (vt Baronium in suum locum reseruemus) Spondanum in notis ad annum Christi 44. num. 7. *Diuisionem*, inquit, *Apostolorum, cum alij in alios annos referant, Hispani illi, qui contra Baronium scripserunt, vt suam tueantur traditionem de Sancti Iacobi in Hispaniam accessu, nonnullis haud adeo contemnendis coniecturis, & argumentis probare nituntur, tunc contigisse, quando Petrus, & Ioannes petierunt Samariã, vel etiam post Domini Ascensionem, & aduentum Spiritum Sancti, etiam si non omnes ad suas statim prouincias profecti fuerint. Quorum tamen argumenta alij, qui eadem licet cum ipsis de accessu S. Iacobi sentientes, alijs certis, vt putant, rationibus refellunt: Eruntque opinor alij, qui istorum rursus argumentationes confutabunt. Vt nouum profecto ipsimet ruinæ periculum afferre videantur.*

Ioannes Salazar Tamayus.

Spondanus

Spondani de dissẽsione Hispanorum inter se iudiciũ

Diu

Quæ Auctori occasio operis?

Diu est, quod optaueram huic malo, meo interpositu, mederi, sed nunquam antehac per occupationes, & peregrinationes licuit, nec dabatur occasio calamum non vocatum huc aduertere, nec aliena scribere à meis, in quibus versabar, scholis audebam, sed cum hoc anno M.DC.LX. in Alma huiusce Vrbis Academia Cathedra de Historia Ecclesiastica de nouo à Summo Pontifice Alexandro VII. eximio litterarum, & litteratorum hominum Patrono, instituta, & mihi assignata fuerit, ac ipse me legendi cursus eò deduceret, vbi Apostolorum diuisio, & in suas prouincias missio facta fuit, nactus idoneam dè S. Iacobi Prouincia, & in ea prædicatione dicendi occasionem, eam arripere decreui, meumque in hac controuersia calculum inter nostrates scriptores doctissimos ponere. Omnia quæ allaturus sum, in ipsis fontibus vidi, nec quenquam recentium Hispanorum, qui hac de re scripserunt attingere prius volui, quam meo proprio labore, ac studio hæc, qualiacunque demum sint scripta, maiori ex parte elaborassem.

CA-

CAPVT II.

Quid Cardinalis Baronius senserit, & cur, & an Iure de eo Hispani querantur.

QVERIMONIAS primum remoueo: tum nostras de Cardinali Baronio, quod aduentum Sancti Iacobi in Hispaniam reuocarit in dubium, & infusa dubitationum caligine, obscurarit: tùm externas de authoribus nostris; quòd Baronium eo nomine malè accipiant, & tantum virum, cui nostra secula paucos pares tulerunt, acerbius quàm par est, reprehendant. Id ego autem non ex Hispanis, sed Italis, ac Gallis authoribus noui, qui de nostris in Baronium inuectiuis queruntur. Ex quibus vnus Spondanus ad annum 44.num.4. sic ait. *Aduersus Baronium consurrexit pro suarum Ecclesiarum traditione vniuersa Hispania, multis ea de re à quocunque hominum genere editis scriptis, quæ si vidisset Baronius, etiamsi id non necessariò euincant, quod volunt, sunt eiusmodi, vt eum potuerint in priori sententia continere. Nec sanè displicet zelus eorum, sed vix est, vt alicui homini non Hispano probari possit affectus ille nimius, quo in tanti viri memoriam cunctis Catholicis venerandam inuehi gaudent. Gaudeant magis in fide perstare, quam siue ab ipsis Apostolis, siue ab eorum successoribus acceperunt, & præteritorum memores in timore, & tremore salutem suam operentur.* Grauiter de nostris Scriptoribus queritur

Iure ne, an iniuria de Baronio Hispani Authores querantur?

Spondani de Hispanis in Baronii gratiam speciosa querela;

Spon-

Spondanus; nec existimo grauius quenquam de alio] solere queri, cùm eos præsertim moneat]de cura salutis æternæ, ac nimium illum Hispanicum affectum vniuersæ Hispaniæ attribuat, quasi omnibus probetur studium illud, siue,vt appellat,*Zelus*, Baronium reprehendendi. Illud mihi displicet, quod ait *Homini non Hispano probari non posse Zelum tuendi* suas traditiones, quod eo cogor ad tanti viri reprehensionem peruenire. Cùm si conferantur quæ Galli scriptores aduersus Baronium scribunt, multò plura, & acerbiora in eum dicta inueniantur. *Non videmus mantica quod in tergo est*. Non sunt Hispani nostri magis tenaces suarum, quàm suarum Galli, traditionum, nec minus irarum aduersus eos, qui improbare conantur, intemperantes. Condonandum Hispanis est,si quid acerbius in Baronium dicunt in causa tam graui, quam qui impugnat veluti iugulum honoris Religiosi petit, quo nomine Hispania tota de Iacobi Apostoli aduentu gloriatur.

Excusantur Hispani

Equidem lecto Baronio non video, cur nostri tam cum eo acerbè expostulent. Nam nec imprudenter, opinor, se gessit,nec immoderatè. Non enim sententiam illam primam suam, quam in Martyrologio tenuerat, prorsus retractauit, vt oppositam sequeretur, sed exponens quæ postea in Concilio Lateranensi à Roderico Ximenio contra sunt allata, tam se eo testimonio moueri dicit, vt in dubium reuocet, quæ in martyrologio antea dixisset. Ex ore Baronij verba desumamus: Is anno 816. narrato euentu litis inter Rodericùm Ximenium, & alios Metropolitas Hispanos super Ecclesiarum primatu agitata, & producta Ximenij ratiocina-

Purgatur Baronius.

Baronius

cinatione. *Hic fuit*, inquit, *ille inſignis Rodericus Archiepiſcopus Toletanus rerum Hiſpanicarum hiſtoriæ ſcriptor ore omnium prædicatus, cuius fateor perculſus authoritate ſubſtiterim aliquantiſper, & reuocarim in dubium, quæ in notis ad martyrologiũ de aduentu Iacobi in Hiſpanias, dixiſſe meminerim, atque omnia altiori indagine, grauiorique expendenda cautè putarim, ob ea quæ à tanto viro in tanto Concilio ſine tanti aduerſarij redargutione reperiuntur aſſerta*. Modeſtè quidem, & grauiter iſta Baronius. Quem enim illa non mouerent? Itaque dubium eum acta eo in Concilio reddiderunt. Cur ergo tam acriter, & acerbè Hiſpani quemadmodum ſcribit Spondanus, eum eo expoſtulent cauſam, ego certè non video. Non nego Baronium illo ipſo loco multa de nouo excogitaſſe argumenta, quæ dubitationem illam ſuam augerent, & in oppoſitam partem inclinarent, in quam demum propendere videatur; ſignificaſſeque cum ea non diluerit, imo exaggerauerit à prima ſententia demotum fuiſſe. Verùm cum id apertè non dicat; ſed rem in medio relinquat, non eſt, quòd eum præuaricationis inſimulemus, aut inconſtantiæ arguamus. Ego certè non auſim, quod Spondanus affirmat, aſſerere, *Baronium hic retractaſſe quæ pro eadem Iacobi profectione olim in notis martyrologij dixiſſet*. Nec enim perinde eſt reuocare in dubium, ac retractare. Cum qui reuocat in dubium, ſuſpendat iudicium; qui retractat, priori relicta, imo & improbata ſententia aliam amplectatur. Quod Baronium nego feciſſe.

Spondanus vellicatur

Mihi quidem etſi patria Luſitanus, atque adeo Hiſpanus, ſim, ac ex ijs qui potiori fortaſſis iure Ia-

Ximenius reprehenditur.

cobum Apostolum ad se trahunt, altius ista pendenti illud videri solet, iustius nobis de Ximenio, quam de Baronio esse querendum; Cum ille ausus fuerit primus, quod sciam, aduentum Iacobi in Hispaniam apertè, ac peruicaciter negare, & traditioni manifestæ refragari. Huic ego sanè merito succensuerim. Baronio minus, quod illum suæ dubitationis Authorem habuit, quem nisi haberet, non dubitaret, cum præsertim Baronius Hispanus non esset. Vnum est quod in Baronio non probo, tantum fidei habere Ximenio voluisse, vt eius authoritatem tot alijs argumentis pro Iacobi in Hispanias aduentu, ac vni præcipuè Traditioni prætulerit. Nec enim quicquam, cum illam declamationem (eiusmodi quippe est) accuratè legissem, de opinione, quam imbiberam dubitaui; imo cum lentius rationes eius hominis expendi, penè contempsi, quod cum non pauca in ijs futilia, tùm quædam falsa deprehendi, ac omnia comperi à feruido ingenio temerè, ac inconsideratè profecta. Itaque nihilo magis sum motus, quàm rupes, cum fluctibus quatitur; ac miror tam ijs Baronium moueri potuisse; nisi fortè; vt suspiciones etiam meas, & coniecturas aperiam, occasione illa vti Baronius voluit, & speciosum dubitationi suæ titulum obtendere, vt honestius dubitasse videretur.

In quo peccarit Baronius

Et quoniam nonnulli cum Baronio Authores partim ante illum, partim post illum in dubium reuocent accessum huius in Hispaniam Apostoli ijsdem fermè, quæ apud Ximenium sunt argumentis vsi, operæ pretium duco eos recensere, vt hac ratione minuam inuidiam in Baronium concitatam,

Authores qui negant Iacobi in Hispaniam accessũ

tam,

tam, cum eius causam in plures contulero. Inter Antiquiores numerandus est Antonius Augustinus, apud quem citatur illa historia Roderici Ximenij, quam è manuscripto antiquo Toletano produxit Garcias Loaysa in Epist. Iuris Cano. tom.2. lib.19.tit.16.cap.2.p.179. & 1.p.lib.1.tit.11.cap.2. & Ioannes de Bosco in sua Biblioteca Floriacensi, qui adducit testimonium P. Gregorij VII. lib.1. Regist.Epist.64. ad Episcopos, & Reges Hispaniæ, quem Ioannes Solorzano Pereyra cum D.Gregorio Magno videtur citando confundere. Baronius anno Christi 44. num. 7. & tom. 9. annal. anno Christi 816. & Spondanus ad annum 44.& Bisciola, & omnes alij Baronij traductores, & sequaces. Et Ioannes Lorinus in Acta Apostolorum cap.12. vers.2. pag.536. Animaduerto Garciam Loaysam virum eruditissimum, authorem esse Rodericum Ximenium negasse aduentum Iacobi in Hispaniam, & illud manuscriptum Toletanum, in quo illius in Lateranensi Concilio causæ disputatio narratur idoneum esse, non assentiri tamen Ximenio, imo eo in loco, idest in notis ad Concilium Toletanum sub Gundimaro Rege affirmare, Iacobum Apostolum omnino in Hispania Euangelium prædicasse; quod oportet obseruare, eò quod video à nonnullis inter alios authores affirmantes aduentum minime illum citari, vnde aliquis suspicari posset eum in opposita fuisse sententia.

Antonius Augustinus.

Ioannes de Bosco.

Solorzano Pereira.

Baron.

Spond. Bisciola

Lorinus.

CAPVT III.

Rationes dubitandi, an Sanctus Iacobus in Hispaniam venerit, proponuntur.

§. I. *Chronologia.*

PRæmissis auctoribus; quibus ij in eam sententiam inducti sint, rationibus videamus. Prima, & potissima est à Chronologia ducta, vnde inuicta argumenta peti solent. Ex ea sic formant Aduersarij Syllogismum'. Vel Sanctus Apostolus venit in Hispaniam ante diuisionem Prouinciarum inter Apostolos, vel postea. Non ante, non postea, ergo non venit. Propositio est iustum dilemma, & negari nequit; Assumptio si detur, illatio sequitur, & conuincit. Tota vis redit ad minorem. Secunda pars, quòd sit facilior probatur, nam diuisio Prouinciarum, & Apostolorum ad eas missio, non nisi mortuo Iacobo contigit. Hic enim, vti ex supputatione annorũ ab omnibus ferme Chronologis recepta constat, occisus est anno à Christo nato 44. post Ascensionem, 10. antequam apertum ad fidem Gentibus ostiũ esset, hoc quippe non nisi postea liberato è vinculis Petro reseratũ paradigmate obiecto lintei, quod habetur apud Lucam cap. 12. accidisse, in confesso apud omnes est; & latè ostendit Baronius tom. 1. ad eum annũ, quem sequuntur tum eius asseclæ, tum alij Scriptores. Quo autem anno facta fuerit sortitio, & distributio Prouinciarum, de eo controuersia est. Quidam

Dilemma à ratione temporis petitum.

Quo anno sit Iacobus occisus.

Luc. 12; Act.

dam statim post Cornelij conuersionem, & lintei visionem, hoc est eodem anno 44. Claudij Imperatoris II. quod multis cum Baronio placet. Quidam non nisi post primum Apostolorum Concilium Hyerosolimis celebratũ anno Christi, 51. post quæ Ascensum in Cœlum 18. Claudij 9. quemadmodum putat Baronius, factam malunt; quod quidem tradere videtur Chrysostomus Hom. 75. in acta, & in Lorino videre est, tum Act. 9. tum 15. & alijs commentatoribus eius libri. Vtcunque sit, nemo fermè est Auctor, qui neget Apostolorum dispersionem post necem Iacobi factam esse, nemo qui affirmet antea contigisse, atque adeo, quæ erat secunda pars dilemmatis, nequit affirmari. Superest prima pars eiusdẽ, nempe Iacobum antequã huiusmodi dispersio fieret Hispanias petijsse; Hoc autem improbabile, imo & adinaton, multis esse monstratur. Primo, quia non licuit Apostolis, antequã de Cœlo declaratum esset, Gentibus Euangeliũ prædicare; Igitur fas non fuit Iacobo prius, quã illa Diuinæ voluntatis manifestatio fieret è Iudęa ad Gentes proficisci, mortuus autem erat Iacobus, cum illa visio Petro apparuit, igitur antè venire non potuit. Secundo: si vnquam licuit venire Iacobum, tum certè fuit, quãdo lapidato Stephano persecutio magna in Ecclesia, & Discipulorum dispersio facta est, de qua Lucas cap. 8. act. Verum scriptura repugnat, cum excipiat Apostolos, negetque adeo eos fuisse dispersos: ait quippe textus. *Omnes dispersi sunt per regiones, Iudææ, & Samariæ, præter Apostolos.* Exire igitur Iacobo non licuit, si erat Apostolus; cum Lucas disertè dicat Apostolos mansisse; quid enim manifestius, quam illa exce-

Quando facta Prouinciarũ ab Apostolis inter se ad Euangelizandum partitio

Baronius Chrysost.

Lorinus

Ante lintei visionem, & cõuersionem Cornelij nõ licuisse Gentibus prædicari, assumitur.

Actor. 4.

Act. 8.

ceptio. *Præter Apostolos.* At dicet aliquis, postea exijsse. Tempus certè non apparet, quæ est tertia negandi ratio; nam à cæde Stephani ad Iacobi necem quamuis āni circiter decem interfluxerint; nulla tamen fuit occasio egrediendi. Hæc enim vel esse debuit voluntaria, vel violenta. Illa nulla ratione nixa, atque adeo iusta non erat. Hæc nulla item legitur fuisse, præter illam Stephani causa persecutionem motam, igitur temerè affirmatur alia. Quarta ratio est: incredibile videtur esse, si hoc accidisset, Iacobum adijsse Hispaniam, illud silentio prætereundum; tanta enim res erat, vt narrari debuerit ab auctore sacro. Cum præsertim ille de Philippo commemoret isse in Samariam, & ibi euangelizasse, deinde monitum ab Angelo arripuisse viam, quæ descendit ab Hierusalem in Gazam; & conuertisse ad fidem Eunuchum illum Aethiopem Candacis Reginæ AEthiopum; quem tamen constat Apostolum non fuisse; sed vnum è septem Diaconis. Si ergo Lucas tam de his accuratè scripsit, quæ sanè non admodum sunt illustria, quomodo prætermitteret rem tantam, tamque memorabilem, vti erat Iacobi maioris vnius è præcipuis in Hispanias Euangelij prædicādi causa profectio? Ne alia commemorem; quæ de alijs Apostolis scripta reperimus, minus certè clara, quam fuit Iacobi profectio.

Exitus è Iudea, & in Hispaniam aditus Iacobo per tempus interdictus.

Nulla de illius Predicatione in Hispania mentio

Confirmatur huiusmodi ratio Principalis ducta ex difficultate Chronologica, eo quod Apollonius vetus, & grauis auctor scribit. *Diuino monitu iussos Apostolos hærere duodecim annis in Hierusalē.* Quod si verum est, non potuit Iacobus inde ad Hispanias proficisci, cum anno post mortem Chri-

Apollonii antiquissimi auctoris sentētia de Apostolorum profectione.

sti 10. iugulatus sit. Etsi autem hæc Apollonij sententia insolens videatur, atque ob id ne Baronio quidem probetur, indicat tamen Apollonium sensisse Iacobum ante mortem suam Hierosolymis excedere non potuisse. Quod non leue momentum est auctoritatis contra Hispanorum Traditionem.

§. II. Proponitur hæc difficultas Chronologica, verbis D. Roderici Ximenij in Concilio Lateranensi apud Baronium, & Loaysam.

QVoniam nulla re magis externi, quàm *D.* Roderici Ximenij authoritate mouentur, quemadmodum de Baronio proxime diximus, & nunc de Lorino erudito Authore obseruamus, ac monemus, qui in eadem cum Baronio est naui Comment. in cap. Act. 12. num. 2. oportere existimo postquam singula produxero argumenta, quæ hinc inde incertis, certisque authoribus collegi, ea ipsa, quoniam apud eum sunt, pene omnia verbis ipsius met Roderici Ximenij proponere. Sic ergo ille aduersus Compostellanum in codice manuscripto Loaysæ. Baronius. Lorinus.

Si inducat etiam primam Diuini Verbi promulgationem, & plurimorum conuersionem ad fidem Christi in Hispania, qui Diuinam paginam nouerunt testimonium perhibeant. Ego tantùm legi datam ei fuisse potestatem prædicandi in Hispania; sed interim cum per Iudæam, & Samariam Diuinam legem seminaret, sub Herode Hierosolymis truncato capite exhalauit animam, & Domino reddidit. Quomodo ergo prædicauit, quò nondum ingressus est? Aut sine prædicatione quos obsecro conuertit ad Dominum? Roderici Ximenii iudiciũ suius verbis expressum.

Me-

Memini bene in primis me annis accepiſſe à quibuſdam Sanctis Monialibus, & Religioſis viduis paucos admodum eius prædicatione ad fidem conuerſos eſſe, in quacum tam exiguos progreſſus effici videret, in patriam reuerſus fato functus eſt.

Compendio dixit Rodericus, quæ nos latius dicendo in argumenta extendimus; at hoc ille præcipuè tanquam Achille vſus eſt ad Compoſtellanum Præſulem confutandum.

§. III. Adducitur correctio antiqui Breuiarij Romani, in quo affirmatio aduentus in Hiſpaniam S. Iacobi Apoſtoli tollitur, & in traditionem mutatur.

CVm in antiquis Breuiarijs, quæ ante Clementem VIII. Pontificem in vſu erant, hæc eſſet de aduentu Sancti Iacobi in Hiſpaniam particula inſerta. *Mox in Hiſpaniam profectus ibi aliquos ad Chriſtum conuertit, ex quorum numero ſeptē poſtea Epiſcopi à B. Petro ordinati in Hiſpaniam primi directi ſunt.* In recognitione, & correctione facta à Clemente VIII. ſic eſt correcta, & mutata. *Mox in Hiſpaniam adijſſe, & aliquos ibi conuertiſſe illius Prouinciæ Eccleſiarum traditio eſt.* Quæ correctio infirmat rei veritatem, cū ex affirmatione, quæ vna eſt formula ad certum aliquid ſtatuēdum idonea, in traditionem tranſierit: quaſi nollet Clemens Romani Pontificis approbantis authoritate penè propria acceſſum illum confirmare, ſed in Hiſpanicam nationem transferre; quo indicauit non admodum firmum eſſe, cui ſuum calculum ſubtrahebat. Idque ſenſerunt Hiſpani, qui de eo queti primum, mox turbari, & tumultuari cæperunt.

Mutatur affirmatio in traditionē Hiſpanicam.

§. IV.

§. IV. *Afferuntur duo Innocentij I. & Gregorij VII. ex Baronio aduersus accessum Iacobi Apostoli in Hispanias Testimonia.*

DE testimonio Innocentij, quod subdit anno 816. Christi, tom. 9. argumento Chronologico Ximenij Baronius, hæc illius est eo loco sententia. *Cæterum*, ait, *si consulatur antiquitas, vnde omnino peruenerit* Euangelij *prædicatio in Hispaniam duo id Sanctissimi, atque doctissimi Romani Pontifices Innocentius I. & Gregorius VII. conscripserunt. Habet ista quidem Innocentius in Epistola ad Decentium Eugubinum Episcopum. Legant*, inquit, *si in his Prouincijs, nempe Italia, Gallia, Hispania, & Africa alius Apostolorum inuenitur, aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inuenitur, oportet eos hoc sequi, quod Ecclesia* Roma*na custodit, à quo eos principium accepisse non dubium est. Hæc ipse. Quibus luce clarius demonstratur ante ipsius Innocentij tempora nec quicquam de Sancti Iacobi accessu in Hispaniam esse conscriptum, dicam amplius, neque cognitum, vel si cognitum, certe creditum, neque post multa temporum secula. Siquidem Gregorius huius nominis Papa VII. in Epistola data ad Hispaniarum Reges Alfonsum, & Sancium, quæ scripta reperitur quarto kalendas April. indict. 12. qui numeratur annus Redemptionis millesimus septuagesimus quartus hæc ipso sui exordio habet. Cum Beatus Apostolus Paulus Hispaniam se adijsse significet, ac postea septem Episcopos ab Vrbe Roma ad instruendos Hispaniæ populos à Petro, & Paulo Apostolis directos fuisse, qui destructa Idololatria Christianitatem fundauerunt, Religionem plantauerunt,*

Baronius

Innocent. I. epist. 1. ad Decentium.

Gregor. VII. epist. ad Reges Hispan.

& officium in Diuinis cultibus agendum ostenderunt, & Sanctas Ecclesias suo sanguine dedicauere vestra diligentia non ignoret &c. Inferius vero ne quid temere effutijsse videri potuisset testimonium adducit prædecessorum Romanorum Pontificum, & Sacrorum Conciliorum Hispanorum, sic dicens. *Vnde enim non dubitatis vos suscepisse* Religionis *exordium; restat vt inde etiam suscipiatis in Ecclesiastico ordine Diuinum officium, quod Innocentij Papæ ad Eugubinum Directa Episcopum vos docet Epistola; quod Hormisda ad Hispalensem missa decreta insinuant; quod Toletanum, & Bracharense demonstrant Concilia.&c. Quis igitur non intelligat ex his, ignoratum hactenus septem illos, quos recentiores tradiderunt Iacobi Apostoli fuisse Discipulos, quos non vnius Iacobi, sed Principum Apostolorum Petri, & Pauli fuisse ex antiquitatis promptuarijs Gregorius prodit. Vnde magis, magisque Hispaniarum* Eccle*sia illustratur, vt quæ ab ipsis Apostolorum Principibus sacrum acceperint Euangelium. Hæc nos docent Patres, & acta magni Concilij affirmare suadent.* Sic Baronius, & apud eum Pontifices. Miror tamen aliud prēclarum Stephan.VI. in Epist. ad Basilium Imperatorem minime adduxerit, vbi sic. *Institutio enim, & Sacerdotium omnium, quæ in Vrbe sunt Ecclesiarum à Principe Petro ortum accepit, per quem etiam nos sincerissima, & purissima doctrina monemus omnes, & docemus.* Omisisse item aliud Suessionensis Concilij sub Sergio Papa III. Ann. 309 celebrati Concilij. *Manifestum est per omnem Italiam Gallias, & Hispaniam nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Petrus, aut eius successores constituerunt Sacerdotes.*

Quæ Romanæ Ecclesiæ doctrina est.

§.V.

§. V. Arguitur ex defectu authoritatis priscorum Authorum, ac suspecta fide illorum, qui ab Hispanis recentioribus adducuntur.

HOc nos argumento primum petijt Ximenius, dum dixit. *Qui Diuinam paginam nouerunt testimonium perhibeant. Ego tantum legi datam ei fuisse potestatem prædicandi in Hispania &c.* Quibus verbis negat in sacris litteris quicquam esse, quod ad causam faciat. Id in prima parte sententię continetur. In secunda fatetur aliquid se legisse de facultate prædicandi in Hispanijs, sed de accessu, & prædicatione contrarium legisse. Addit quippe. *Sed interim cum per Iudæam, & Samariam Diuinam legem seminaret sub Herode Hierosolymis truncato Capite exhalauit animam.* Hinc Baronius refutata auctoritate Compostellani Præsulis citantis pro se Callistum II. aduersus Toletanum, sic. *Compostellanus*, inquit, *succubuit, cum ne dum Callistum, sed nec aliquem alium haberet, quem de prædicatione Sancti Iacobi in Hispaniam in medium afferret authorem; quantumlibet benè venisset instructus, vt in tanta Synodo aduersus tantum Aduersarium causam suæ Ecclesiæ ageret, quem etiam puto, & sponte abstinuisse à citatione fabulosi Turpini (si tamen illo tempore commentitius liber ille scriptus erat) vel à Pseudo Isidori sententia, vel quod falsò affertur nomine Bedæ, vel alijs quos assertores eius sententiæ postea prodidere.* Totam hanc Baronij periodum in suis commentarijs transtulit Spondanus ad annum Christi 44. num. 1.

Argumẽtum Ximeinii in Lateran. Cõcilio.

Baronius.

Spondanus

Quos authores hic nominat, & improbat Cardinalis, eos ipse citarat antea in notis ad Marty-

Authores à Baronio primùm pro aduentu in Hispaniam Iacobi citari.

rologium, nempè Turpinum in libro de gestis Caroli Magni. Sanctum Isidorum de vita, & morte Sanctorum cap. 73. & Bedam in Collectaneis. Meminit etiam ibi Callisti Papæ II. in litteris Apostolicis, & sermonibus de eiusdem translatione, & in quinque libris de miraculis S. Iacobi. Et Leonis III. in litteris de translatione eiusdem Iacobi tertio Kalendas Ianuarij. Quarum exordium est. *Noscat Fraternitas vestra*. Et Innocentium II. in litteris quibus Papæ Callisti II. commentarius comprobatur; in quo recitatur epigramma Fortunati de Martyrio Sancti Iacobi. Horum tamen omnium nunc eleuat authoritatem Baronius, & quidem ij suspecti esse videntur, per singulos discurrendo.

Authorum affirmantium aduenisse Iacobum in Hispaniā fides infirmatur. Turpini Isidorus Beda Callist. II.

Primus Turpinus videtur Fabulosus, non minus quàm Rolandus, & alij Heroes ab eo inducti commentitij: ac proinde nullus est hic auctor apud Bellarminum in libro de scriptoribus Ecclesiasticis. Secundus Isidorus, *Pseudo Isidorus*, in eo libro dicitur à Baronio in annalibus, & Spondano eius sectatore; & à Gabriele Bisciola altero Baronij Collectore. Eodem nomine afficitur Beda eo in opere de vita, & morte Sanctorum ab ijsdem tribus scriptoribus. Quod attinet ad Callistum Papam, eius monumenta, & epistolas non recipit Baronius, dum ait anno illo 816. narrando euentum litis inter Compostellanum, & Toletanum,

Baronius

Antistites non cessurum Compostellanum, si extarent illa Callisti Papæ II. monumenta; quo ea inficiari videtur. Idem oportet iudicium ferat de epistola Leonis III. super translatione corporis Sancti Iacobi. Quos autem postea Recentioris me-

memoriæ scriptores adduxerunt inuecti potius, quam inuenti existimari debent. Inter quos Flauius Dexter à multis Hispanis doctis, & antiquarijs hominibus suspectus habetur. Eiusdem notæ sunt alij, qui cum ante motam litem nulli essent, ea mota, vnde vnde extare cœperunt. Quod non dissimulauit Baronius exprobrare.

Flauius Dexter.

Adijcitur, mirum esse neminem vetustum authorem siue Græcum, siue Latinum, siue Gallum, siue Italum, siue Hispanum de eius in Hispaniam Apostoli accessu quicquam commemorasse. Excutiantur omnes Bibliothecæ, nullus ante eum Isidorum, idest ad annum vsque 630. prodibit, qui de eo vel obiter meminerit. Quod certè argumento est illum minimè Hispaniam attigisse. Si enim attigisset, in scriptis Patrum aliquod eius rei, vel in annalibus scriptorum, vel in Epistolis veterum Pontificum, vel Conciliorum actis vestigium extitisset.

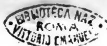
Ex silētio authorum antiquorū arguitur Iacobum in Hispaniam non venisse.

§. VI. Ex ipsorum met Scriptorum Hispanorum inter se contentione deducitur S. Iacobum in Hispanias non venisse.

Tetigeram hoc initio: sed leui tamen brachio & obscurius attigeram. Nunc agam, & accuratius; sed paucis. Quot sunt in Hispania Prouinciæ, tot huiusce contradictionis testes sunto. Vtar verbis idonei scriptoris nostræ ætatis Hispani (is est Ioannes Salazar Tamayo) qui de hac authorum inter se Hispanorum contentione in notis ad Aulum Halum priscum è Burdegala, sed Ciuitate donatum Toletana, Poetam, sic scribit. *De*

Ioannes Salazar Tamayo.

portu

portu, quo soluit Apostolus noster cruenta inter litterales Hispaniæ populos, licet, pia, contentio est. Pro Carthaginis Spartariæ emporio stat noster Halus. Pro sua opinione stat Sandoual Hist. Tud. fol. 15. quem nos subsecuti fuimus in Historia S. Epitatii cap. 2. num. 6. fol. 73. Pro Valentia Scolanus. Pro Tarracone Ponsycart. Pro Brachara Accugna. Pro Batica illius scriptores. Ex quo argumentum formatur hunc in modum. Non constat in quam partem Hispaniæ Iacobus appulerit, alijs alias impugnantibus, & quidem Hispanicis argumentis, ergo dum non constat, quò appulerit, imo cum constet ad nullum portum appulisse, sequitur non venisse in Hispaniam. Nam vt veniret, debuit aliqua parte intrare, facta autem partium distributione, singulæ excluduntur; ergo nulla intrauit, atque adeo Hispaniam non accessit. Optimè quippe à loco sicut à tempore argumentamur, vt quemadmodum, quod nec hoc, aut illo tempote fieri potuit, infectum monstratur; ita quod nec ista, nec illa parte in domum aliquam, quæ plures aditus non habeat, intrauit, nulla ratione intrare potuit. Applicemus argumentum rei, de qua quærimus. Iacobus vt Hispaniam ingrederetur debuit ingredi, vel per Prouinciam Tarraconensem, vel per Bęticam, vel per Lusitaniam, vel per Callęciam; in quas Prouincias tota diuisa est Hispania. Per nullam earum ingressus est, ergo in Hispaniam non est ingressus. Maior est certa. Minorem certam ipsimet Hispani impugnando se mutuò fecerunt. Consequentia est necessaria.

De prærogatiua antiquitatis Hispanorum inter suscriptorum contentio.

Argumētum ex ea negandi aduentum formatur.

CAPVT IV.

Ex antiquitate, & primatu Ecclesiæ Toletanæ ostenditur Sanctum Iacobum Apostolum in Hispania non fuisse.

HOC erat præcipuum Aduersariorum argumentum, quod Herculis clauam appellare possis: manu præsertim Ximenii olim in Lateranensi Concilio vibratam, & in capita Prœsulum competitorum deiectam. Nam hac ille potissimum ratione nixum Compostellanum antiquitatem suæ ob aduentum Iacobi Ecclesiæ asserētem repressit, asserens Toletanam antiquiorem esse, & principatum in Hispania obtinere, quod ab Eugenio primo illius Apostolo instituta, & fundata fuisset excluso prorsus Iacobo, quem nullum in Hispaniam venisse affirmauit. *Antiquior*, inquit, *est Ecclesia Toletana, quæ fundata est à tempore Eugenij, qui Pauli Apostoli fuit discipulus.* Hunc igitur primum conuersionis, & fidei, & Hierarchię Hispaniæ ducem, & auctorem facit, ac negat alium quenquam prius eo in Hispania prædicasse, aut Ecclesiam instituisse. nominatim Iacobo excluso, quod sciret, si is venisset in Hispaniam non potuisse Toletanam Ecclesiam, quæ multos post annos in Eugenio inceperat, primatum obtinere. Sanè si primæ Toletanę sedi sunt dandæ, quod constare videtur, & tot Pontificum diplomata testantur, necesse prorsus est tollere aduentum Iacobi. Nam si

Quomodò eo vsus in Lateranensi Concilio Ximenius.

Eugen. Pauli discipulus primus Ximenio authore in Hispania prædicauit.

is venit in Hispaniã Toletum certè non peruenit, atque adeo ibi sedem non habuit, nec constituit, quod si venit, alias prius instituit, erexitque Ecclesias, cum Toletum Mediterranea vrbs sit, quò nisi magna Hispaniæ parte peragrata perueniri nequit. Igitur ne Toletanæ Ecclesiæ ius conuellatur, asserendum omnino est cum Ximenio, eum Diui Iacobi aduentum verum non fuisse. Et quidem is cum acutus esset, & doctus vidit, nisi hoc negaret, causam suam aduersus alios quatuor Præsules Aduersarios non posse sustinere. Cum enim illi à Iacobo suas esse institutas Ecclesias affirmarent, ac ex eo sequeretur ab eo prærogatiuam antiquitatis, & dignitatis accepisse, nisi refelleretur negato illius aduentu Ecclesiæ Toletanæ primatus, qui & antiquitate, & dignitate nititur, stare non poterat. Constabat quippe sedis Toletanæ Eugenium multò post Iacobum Apostolum, siue à Diuo Petro, vti Loaysa, Roma, siue à Diuo Dionysio, Lutetia Parisiorum, vti ex traditione Mariana l. 4. c. 4. affirmat missum, primum auctorem, antistitemque fuisse. Qua de re latissimè Loaysa in notis ad decretum Gundemari in Toletano Concilio Aera 548. anno Christi 610. Bonifacio Papa IV. tom. 2. p. 2. Collectionis Binianę. Do aliquos in testimonium locos. *Qui accuratius*, inquit, *Ecclesiæ Toletanæ primatum prosecuti sunt Romæ à Diuo Petro Apostolorum Principe, totiusque Ecclesiæ Catholicæ Pontifice, summoque Sacerdote institutum ortumque affirmāt. Nam cum primum Petrus in Vrbem venit, ibique cælestis vitæ semina fundamentaque iecit, Dionysium in Galliam, Eugenium in Hispaniam misit, viros doctrina, & sapientia excellentes, qui Paulum ex Grecia*

Loaysa
Mariana

Concilium Toletanum Rege Gundemaro.

Loaysa

S. Eugenius, S. Dionysii comes fuit.

cia fuerant secuti, eosque Primates in prima Prouinciarum diuisione constituit, vt facilius, & ardentius muneri Apostolico incumberent. Et Paulo post. *Eugenius igitur vt in Hispaniam venit, elegit primam, & præclaram eius regionis vrbem, in qua cultū Religionis Christianæ collocaret in medio totius Prouinciæ sitam, à qua velut à corde spiritu, &c.* Et infra. *Hic sanctus vir verè homo Dei primus Ecclesiæ Toletanæ Præsul fuit, totiusque Hispaniæ Primas.* Et postea. *Eugenio vita functo sacerdotij dignitas in Melanthium deriuatur. Et inde perpetua quadam Præsulum successio stirpem Primatus in millesimum quingentesimum, & nonagesimum annum produxit, hoc ordine, &c.* Vt igitur hæc veritas Toletani Principatus Ecclesiastici sustineatur, necessarium prorsus videtur, negare Sanctum Iacobum Hispaniam accessisse; quemadmodum D. Rodericum Ximenium negasse comperimus.

Primus Ecclesiæ Toletanæ Episcopus.

CAPVT V.

Authoris sententia statuitur, Affirmans Sanctum Iacobum in Hispaniam venisse.

CERTVM omnino, & indubitatum esse volo aduentum in Hispaniam Sancti Iacobi Apostoli argumento inuicto, & inuincibili Traditionis, quæ nullis aut artibus eludi, aut machinis expugnari, aut argumentis refelli potest. Hæc satis est ad rem probandam; nec oportet alia præsidia, vel scripturarum, vel librorum, vel

Traditionis quāta sit vis? quāta authoritas?

rationum inquirere. Nemo desiderabit amplius, dummodo non ignoret quid sit traditio: Qui dubitabit, ei responsum ex Oraculo Dauidico psal. 45. dabo. *Deus auribus nostris audiuimus. Patres nostri annuntiauerunt nobis.* Et psal. 77. *Quanta mandauit Patribus nostris nota facere ea filijs suis, vt cognoscat generatio altera. Filij qui nascentur, & exurgent, & narrabunt filiis suis.* Et Deut. 32. *Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas; interroga Patrem tuum, & annunciabit tibi, maiores tuos, & dicent tibi.* Hoc ab initio Euangelicæ prædicationis maiores nostri cum Fide Catholica acceperunt, & ad Auos nostros transmiserunt, per quorum ad nos, qui nunc viuimus, manus peruenit, & à nobis ad posteros vsque ad mūdi finem transibit. Hoc in pannis, & crepundijs à nutricibus cum lacte haurimus, hoc in cunis ab ancillis cantillantibus audimus; hoc in scholis cum primis elementis discimus, imò cum ipsamet natura Hispanica tanquam ingenitum è maternis visceribus in lucem afferimus. Potentior est hæc traditio, quàm omnia librorum monumenta. De hac nemo dubitare possit, nisi qui Catholicos in Hispania esse inficietur. At est muta traditio. Muta sine libris, & pennis volat cum Fama, eamque vincit. Saxa cum sint muta, magis clamant sæpe, quam linguæ. Nec tamen desunt pennæ, & linguę in Breuiarijs antiquissimis, quæ quo magis exesa, & iniuria temporis consumpta, eo maiori iure clamant: nec solius Hispanicæ linguæ, sed Arabicæ item Breuiaria idem affirmant. Nec id præsidio Traditioni est, sed traditio ijs est venerationi. Veritas quippe traditioni nixa Religioni proxima cul-

Psal 45.

Psalm. 77.

Venisse Iacobum in Hispaniam traditio est.

Traditio, vel muta loquitur.

cultum inducit. Sanè si quis vltra traditionem scripta desiderat, hæretico more agit. Solent enim hi omnia Scripturis metiri, & Traditiones irridere. Cum tamen Scripturæ traditiones commendent, & seruari iubeant. Hinc illa vox Maximini apud Augustinum lib. 1. cont. eundem cap. 1. *Si quid de Diuinis scripturis protuleris, quod commune est cum omnibus, necesse est, vt audiamus. Hæ verò voces, quæ extra scripturam nullæ sunt, nullo casu à nobis suscipiuntur.* Hinc alia Pelagij lib. de nat. & grat. cap. 39. *Credamus igitur, quod legimus, & quod non legimus nefas credamus astruere, quod de cunctis etiam dixisse sufficiat.* Sed eum ibi castigat Augustinus. Si multa de Diuina fide sola traditione commendantur, & creduntur, cur non alia traditione nixa fidem, & auctoritatem idoneam habebūt? Suadeo incredulis doctrina Pauli ad Thessalonicenses 2. *Fratres state, & tenete Traditiones, quas didicistis.* Vbi Chrysostomus. *Hinc patet, quod non omnia per Epistolam tradiderit, sed multa etiam sine litteris. Eadem vero fide digna sunt, tam ista, quam illa.* Et Epifan. hær. 61. *Oportet ergo Traditione vti, non enim omnia à Diuina scriptura possunt accipi. Quapropter aliqua in scriptis, aliqua in traditione Sancti Apostoli tradiderunt.* Fortè hi duo minus quod Greci sunt audiuntur. Idcirco aduoco Tertullianum in libro de Corona militis cap. 4. *Harum, & aliarum eiusmodi disciplinarum, si legem expostules Scripturarum, nullam inuenies. Traditio tibi prætenditur auctrix; Consuetudo confirmatrix, & Fides obseruatrix.*

August.

Hæretici traditionibus obsistunt.

Thessalon. 2.

Chrysost.

Doctrina Patrum de traditionibus. Epiph.

Tertull.

Quare magna est in traditione vis ad persuadēdum; & quidem maior omni eloquentia. Tradi-

Breuiaria probant Traditionem.

tio autem iſta, iam non experientia ſolum humana, ſed ſacra etiam, & Canonica, ac tantùm non Diuina authoritate nititur. Cuiuſmodi ſunt, quę in Breuiarijs traduntur, & toti Eccleſiæ proponuntur recitanda: nec enim de Fide ſunt, ſed ſunt tamē irrefragabilis auctoritatis. Igitur vel in eo Breuiario, quo aduerſarij conantur hanc veritatem infirmare, quod iuſſu Clementis VIII. recognitum, & emendatum fuit, & affirmatio hiſtorica in narrationem couuerſa, de traditione nihil eſt detractum, quæ cum integra manſerit, perinde fuit, ac ſi nihil de Fide aduentus in Hiſpaniam detraheretur. Etenim in Officio Iacobi in ſecūda ſecūdi nocturni lectione traditio hęc diſertis verbis ponitur. nempe *Prouinciæ Hiſpaniæ Eccleſiarum traditionem eſſe Iacobum Hiſpaniam adiiſſe, & ibi aliquos ad fidem conuertiſſe.* Quo fit vt traditionem eſſe iſtam negari nequeat. Hoc autem nullum maius eſſe poteſt de aduentu in Hiſpaniam Iacobi argumentum. Quod in hoc ipſum exemplo recogniti, & correcti Breuiarij in Aduerſarios retorto patet. Nam Vrbanus Papa item VIII. in accuratiſſima illa ſua recognitione, & caſtigatione, quod erat ex affirmatione in traditionem translatum iterum reſtituit, & expuncta traditione affirmationem repoſuit, ſic enim hodie legitur. *Mox in Hiſpaniam profectus ibi aliquos ad fidem conuertit*, quo ſignificauit non multum intereſſe, vtrum ea eſſet traditio, an affirmatio; ſatis quippe conſtare, quod communi populorum, ad quos id attinebat, conſenſu, ſtabilitum erat, videbatur. Itaque non illa fuit aſſertæ rei infirmatio, ſed eiuſdem alio dicendi modo affirmatio. Si enim diuerſa, atque contraria ijs mutationibus

Breuiarum Romanum.

nibus verborum ſententia afferetur non vnus alteri Pontifex refragari vellet.

Oppugnent Aduerſarij quantis, & quibus modis velint hanc ſententiam, ipſa ſe ſatis vna Traditione defendit, quod ſummi vir ingenij, & iudicij P. Franciſcus Suarez, noſtræ ætatis inſignis Theologus, his grauiſſimis verbis tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 9. dixit. *Quamuis hoc tempore nonnulli tentauerint hunc Iacobi in Hiſpaniam aduentum, in dubium reuocare nullo modo poſſunt antiquiſſimæ Traditioni reſiſtere, nec aliquid proponere, quod probabilem rationem habeat.* Idem elegans, & doctus eiuſdem gentis, & Inſtituti Hiſtoricus P. Petrus de Ribaneyra in vita Sancti Iacobi teſtatur, cum inductis eorum, qui negant, aut in dubium vocant illius aduẽtum in Hiſpaniam, argumẽtis ait. *Plus eſſe ponderis in hac vna Traditione, quã in omnibus, quæ contra opponi poſſunt, argumẽtis.* Ac ea obturat ora contra ſentientium. Quod nos hic etiam agimus.

Suarez

Ribadeneyra

Verum quanta ſit vis Traditionis eo maximè apparet, quod eam negare non eſt auſus Rodericus Ximenius, quanquam viſus ſit velle infirmare cum dixit. *Memini benè in primis annis accepiſſe à quibuſdam Sanctis Monialibus, & Religioſis Viduis paucos admodum eius prædicatione eſſe conuerſos; in qua cum tam exiguos progreſſus effici videret in Patriam reuerſus fato functus eſt.* Non dubito quo erat ille acumine, voluiſſe eleuare fidem traditionis reducendo illam ad ſola teſtimonia fœminarum præſertim piarum, quaſi his facilius imponi poſſet. Sed nihil ſanè conſecutus eſt; nam aſſeruit Traditionem, atque in ijs maximè perſonis, quæ illas integrè, & incorruptè cuſtodiunt. Eiuſmodi

Ximenius

Ipſemet Ximenius non audet traditionem inficiari.

ſunt

sunt fœminæ, præsertim Religiosæ; ac semotæ à turba, & tumultu, quæ semel accepta fideliter retinent, & conseruant. Quod autem ipse cum esset puer illud audiuit, traditionem iuuat, nam & pueri, & puellę ab innocentiam, eorum, quę audiunt, fideles custodes sunt. Et quod non sunt capaces alterius disciplinæ, traditionibus imbuuntur. Puto autem Ximenium tunc traditioni credidisse, quam postea negauit. Cui ego, si Compostellanus essem, in medio disputandi ardore ista obijcienti aptè opinor, & salsè more suo conuersus ad Papam, & Cardinales respondissem, *Melius illi erat, si non adoleuisset puer ille*. Crederet enim traditiones suas, nec eas ambitionis studio euertere conaretur. Eandem Traditionem omnes alij in eodem Concilio Metropolitani confirmarunt. Vnde enim eis ille in suo Principatu asserendo, & tuendo ardor, nisi ex ea, quam acceperant à maioribus suis Traditione, qua vna nixi Toletano homini doctissimo, & gratiosissimo, & opulentissimo, ac Regiæ Ciuitatis Episcopo se opponere, ac præponere ausi sunt?

Fæminæ, & Pueri traditiones incorruptius seruant.

Ximenius acutè pungitur.

CAPVT VI.

Ex translatione Corporis Sancti Iacobi Apostoli è Iudæa in Hispaniam eius viui in eam aduentus probatur.

ET hæc Traditio est. Narrant hanc de inuento corpore Apostoli post multa sæcula Compostellæ anno 800. apud Marianam 816. apud Baronium, *scriptores, qui res Hispaniarum sunt prosecuti.* Excipe tamen Rodericum Ximenium, qui in sua de rebus Hispaniæ Historia, cum multa de Alfonso Casto Rege commemoret, ne verbum quidem hac de re fecit; quo apparet quam male in aduentu Sancti Iacobi in Hispaniam fuerit animatus, cum tam illustrem Historiæ partem omiserit. Narrat eam imprimis homo veritatis studiosus Mariana lib. 7. cap. 10. & Loaysa in notis ad decretum Gundemari tom. 2. p. 2. Conciliorum aud Binium. Locum sepulturæ dumetis, & vepribus obsitum iniuria hominum altiori obliuione sepelierat. Sed lux è Cœlo micans aperuit Theodomiro Præsuli; nec semel, nec ab eo solo visa, monuit de abscondito thesauro. Re ad Alfonsum delata, mirum quàm ille sit lætatus. Eius imperio Corpus ex eo, in quo neglectum iacuerat loco, in Templum ibidem ædificatum honorificè delatum, & conditum. Legatio ea de re missa Rauennam ad Leonē P. & alia ad Carolum Magnum. Exinde omnium totius Orbis con-

Inuentionis, & translationis corporis Sancti Iacobi Apostoli historia narratur.

Mariana

Loaysa

Corpus cælesti luce illata proditur.

concursu gentium celebrari, & coli cæptum. Luce id meridiana clarius est, adeo vt translatio corporis Sancti Iacobi Apostoli in sacros Fastos relata sit, & dies 30. Decembris ei assignata. Hæc summa est. Illud argumentum.

Qua obsecro de causa Sancti Iacobi Discipuli ex Iudæa illius defuncti corpus (nam ab ijs deportatum scribunt omnes, & Loaysa fatetur) in Hispaniam detulerunt? nisi quod in ea prius cum eodem Apostolo fuerant, aut nouerant eum ibi fuisse. Certè non alia esse potuit; vti rem consideranti patebit. Quomodo enim, aut cur ex tam dissita regione, in extremam illam Hispaniæ, & mundi partem, quæ Finis Terræ à Nautis dicitur, corpus illud Apostoli, suscepto studio, per tantam duplicis maris vastitatem, emenso Mediterraneo, & Oceano transportarent? nota illis erant illa littora, illi portus, imo & voluntas Apostoli perspecta, vt eò corpus suum post mortem transferretur. Nec adhuc moror, quò illuc tempore delatum fuerit, nec enim multum ad causam facere arbitror, quod quis forte magni interesse existimauit, eodemne quo passus est anno, quod affirmatur vulgo, an postea delatum fuerit? Dummodo enim sit in Hispanias à Discipulis comportatum, integra manet vis argumenti, quæstione temporis, quæ difficilior est præcisa; nolo quippe nisi certa, & explorata in argumentum assumere. Cum autem perspectum omnino, ac exploratum sit corpus Iacobi Apostoli in Hispaniam à Discipulis delatum fuisse, eo persuadere volo, ideo delatum mortuum, quia ibi moratus fuerat viuus. Cui argumento nihil detrahit annus, quo eum Discipuli detulerunt.

Cur à discipulis in Hispaniam delatum?

Innotuerat ijs Hispania.

Referũt mortuum vbi viuus fuerat.

Fuisse

Fuisse autem qui exportarunt Discipulos tradunt omnes, qui de illa Translatione scripserunt, & Baronius, & Spondanus; & Bisciola, & Garcias Loaysa fatentur. Ex quibus hic. *Corpus à Discipulis nauigio impositum ab Ioppe soluentibus in Hispaniam appulit 8. Kal. Augusti, quo die præcipuum eius festum ab Ecclesia colitur, & in Ciuitate Iria situm, demum Compostellam translatum 3. Kal. Ianuarij, quo die in tota Hispania translatio eius celebris est.* Si quid autem iuuet, nec enim id negem, causam nostram, quod eodemmet anno, quo mortuus est, eius sit corporis facta translatio, constat id ex Epist. Leonis III. in qua afferitur tunc facta esse; nec id Baronius, Spondanusue inficiantur; & consentaneum rationi videtur, cùm semel accepto corpore æquum esset, vt statim transferretur. Et quidem mos erat, vt Discipuli Magistrorum corpora sepelienda curarent, vti de corpore Ioannis Baptistæ sepulto à Discipulis apud Marcum habemus. Idque exemplo Christi corporis à Iosepho, & Nicodemo curati, & tumulati clarius edocemur. Igitur quod eodem anno Iacobi nostri corpus in Hispaniam sit translatum, confirmatur maximè eius viui in eandem aduentus, quasi vellent Discipuli illud vnde receñs ad patiendum venerat, reportare. Imo, si coniectura vti licèt, fortè Iacobus citius iugulatus est, quòd maius sibi Iudæorum odium concitauit, quod primus ad exteras Gentes profectus fuerit, iisque Euangelium prædicauerit. De quo postea redibit sermo. Illud hic animaduerto, non fuisse ausum Ximenium sepulturam Iacobi Apostoli apud Iriam Flauiam, & translationem inde Compostellam negare;

Leo III. Quo tempore in Hispaniam corpus comportatũ.

Discipuli curare soliti corpora Magistrorum.

Coniectura probabilis, cur Iacobus primus Apostolorũ obierit.

re; quòd erat ingens contra eundem aduentum viui inficiantem argumentum: si eo æmuli vti, aut scirent, aut vellent. Cur tam se timidè, & remissè egerint, suo loco dicemus.

CAPVT VII.

Hispanorum in S. Iacobum Apostolum Clientela, & eiusdem in eos Patrocinium aduentui in Hispaniam suo testimonium idoneum reddunt.

QVI Clientum, & Patronorum causas, & iura norit, ei demum Sanctum Iacobum venisse in Hispaniam perspectum erit. Ecquis enim Populus se in alicuius Ducis, Principisue clientelam dedit, quæ non prius eũ vidisset suæ Prouinciæ, vrbiue præfectum? Id Historias Romanorum legenti constabit; & quidem ratio persuadet, vt nonnisi ei quem probè noueris, te commendes. Quare ij qui Patrocinium aliquarum Gentium susceperunt, earum Prouincias peragrarant, easque vel armis domuerant, vel beneficijs deuinxerant. Cuiusmodi legimus fuisse Marcellos, Fabios, Metellos, Scipiones, à quibus deuictæ gentes in clientelam sunt acceptæ.

Populi sæpe in Romanorum Ducum clientelã venerunt.

Hoc nomine Hispaniarum populi sese Iacobi clientes professi sunt, isque se Patronum eorum præbuit; nec enim alia ratio tum clientelæ, tum

Pa-

Patrocinij esse potuit. Vnde quæso tanta Religio, tot obsequia, tot officia Hispanorum erga Iacobum, tam præsens huiusce tutela, tam certum patrocinium Iacobi erga Hispanos, nisi ex ista huius inter eos habitatione, & prædicatione, ac doctrina? Cur non alium ex Martyribus, vel suis Gentilibus, vel vicinis adsciuerunt? Vnde nosse poterant Iacobum? si Hispanias non lustrasset, si earum populos non erudijsset. Certè nullum ex omnibus minus nosse debuerant, si ille è Iudæa non exijsset. Vixit ille parũ. Si intra illas angustias in quibus vixit, mortuus esset, ecquis eum tandem agnosceret; aut si nosset, qua ratione eum alijs prætulisset? Aequius sanè erat, vel Petrum, vel Paulum, vel Bartholomæum, vel Matthæum, vel Andream, vel Ioannem, qui non multum recesserunt, Patronum elegire. Iniuriam facerent Hispani Petro, & Paulo Apostolorum Principibus; quorum Petrus authore Methraphaste, & alijs in Hispaniam venit; aut si quod iudico verius, non venit, eò saltem misit Episcopos, vti supra ex Innocentio diximus Epistola ad Decentium. Paulus vero aut Hispanias adijt, testè Mariana, qui magnis id authoribus infra producendos confirmat; aut si minus id probatur, optauit sanè, decreuitque adire, vti in Epistola ad Romanos apertè monstratur. Igitur iustissima causa interuenire debuit, quæ Hispanos compulit ad Iacobum ijs anteferendum; quæ iusta esse non potuit nisi hæc, quæ in eius aduentu nititur. Eum sanè Hispani tanquam Patrem diligunt, quasi Magistrum colunt, quasi Pastorem sequuntur, quasi Dominum venerantur. Eo duce aduersus hostes, & Patrono vtuntur; præsens eius numen

Iacobus Patronus Hispaniæ.

Cur Hispan non Petrum aut Paulum Patronos elegerunt?

men implorant, eiusque nomine, quasi tessera, se milites eius esse profitentur. Cum pugnam ineunt, vt sibi animos sumant, & hostes exaniment, in prima quæ vehementior esse solet, impressione illam vocem intonant. *Sancte Iacobe*: *Vrge Hispania.Santiago,cierra España*. Vnde hæc tanta in Apostolo fidentia, tanta spes, tantus ardor, nisi ex insito in eum amore, & ingenita pietate? Itaque militari se illi Sacramento addicunt, & ordine illius nomini dedicato Religiosè eius se obsequio adstringunt; vt nullius erga quenquam alium Sanctum Patronum gentis, clariora extent, quam Hispanicæ erga Iacobum Amoris, & Religionis indicia.

Hispani Iacobi auspicijs bellant, & opem inuocant.

Iam vero quam bene huic amori, & cultui respondet Iacobus! Cura, & sollicitudine Patris, Ducis, Pastoris, Patroni, vt nullo se modo vinci à Clientibus patiatur. Eos domi custodit, foris defendit, propulsat mala domestica, externa bella auertit, & cum bellandum est opitulatur, & in aciem prodit, & cum hoste manum conserit, eumque profligat. Nec incognitus, aut obscurus pugnat, conspicuus apparet, & lucet, rutilatque in armis, & ab hostibus noscitur, ceu amet cognosci, & videri; quòd gloriosum sibi fore ducat inter Hispanos, & pro Hispanis dimicare. Quoties illũ, & Mauri in Hispania, & alię barbaræ Gentes in remotissimis regionibus viderunt equo feroci, ac pernici vectum, galeatum, & thoracatum, nunc hasta intenta, nunc euaginato gladio in se irruere, & voce tonare, ferro fulgurare, vulnere fulminare, & totam aciem impellere, loco mouere, & dissipare, seque *Boanergem*, idest *Filium Tonitrui*, re-

Iacobi erga Hispanos amor, & tutela.

Pugnare visus pro Hispanis.

præ-

præſentare. Hoc ſæpe in vtriuſque Imperij tum Orientalis Luſitanorum, tum Occidentalis Hiſpanorum Indiæ accidiſſe, Indi ipſi victi, & profligati teſtati ſunt. Exempla non pauca, & illuſtria producunt Alan. Copus dial. 3. Ludou. Rom. Patra lib. 6. Suar. nauig. Petrus Maffæius Hiſt. Indic. lib. 4. Anton. à S. Rom. lib. 1. cap. vlt. & lib. 3. cap. 23. Freitas de Imper. Aſiat. cap. 18. Solorzano Pereira lib. 2. cap. 4. E tot euentibus vnum in Caſtellæ, alterum in Luſitaniæ Regno commemorare volo; vnum in obſidione, alterum in acie, vtrumque memorabilem. Primum ex Mariana tranſcribam. Is eſt autem de mirabili ad Clauigium victoria, qua & hoſtes deleti, & Hiſpania ab infami iuxtà, ac miſerabili centum Virginum tributo quotannis Mauris pendi ſolito liberata. *Ramiro Regi dormienti Iacobi Apoſtoli ſpecies obiecta, auguſtior quam pro humano habitu bono animo eſſe iubet, de victoria nihil dubitare, numinis ope, quam certò affuturam proxima luce ſperaret. Rex ad has Iacobi voces excitatus, lætuſque nuntio, cum ex ſtratis ſe corripuiſſet Præſules, & Magnates ad ſe vocari iubet, &c. Hæc vbi dixit aciem inſtrui, & ſigna canere iubet. Noſtri magna alacritate in hoſtes impreſſionem faciunt. D. Iacobi nomen magnis vocibus ingeminantes, quod ab hoc initio ſuſceptum in morem abijt, vt Hiſpanis ſit pro Teſſera Militari. Barbari noſtrorum audacia, quos victos eſſe putabant, commoti, & cælitus iniecta formidine perculſi noſtrorum impetum non tulerunt. Iacobus, vti erat Regi pollicitus, in equo candido niueum vexillum præferre viſus eſt, quod rubræ Crucis figura diſtinctum erat. Eius aſpectu noſtris vires auctæ, barbaris animi concidebant.*

Alan. Copus
Maffæius

Ant. à s. Rom.
Solorzanus

Eius rei exẽpla, & qui ea referant Scriptores.
Mariana
Deſcribitur ex Mariana.

Memorabilis ad Clauigium ope Iacobi parta victoria.

Famosum illud de centum virginibus Mauris dandis pactū rescinditur.

bant; Fœda fuga fuit, nec minor cædes. Sexaginta millia Mauri perempti. Clauigium, quo loco pugnatum sit hoc ipso tempore, strages passim effossæ indicant. Assertarum deinceps in libertatem Virginum non meminit Mariana, cum ante addictarum infami seruitio meminisset. Constat fœdus illud turpe, tum rescissum, liberatam eo iugo Hispaniam. Et à Virginibus illud periculum propulsatum, qui maximus victoriæ fructus fuit. Et hoc momenti accedit, quòd Diuus Iacobus pudicitiæ Hispanarum Virginum quasi Patrocinij iure Assertor, & vindex esse debuit.

Collimbricēsis vrbis Iacobi auspicijs, & auxilio expugnatio.

Eius vrbis elegans descriptio.

Alterum huiusce tutelæ exemplum adducam ex Roderici Ximenij Historia lib.6. cap.11. vbi enarrat gesta Fernandi Regis, qui ad Lusitaniam occupandam expulsis Mauris animum adiecerat. Breui expugnatis Sena, Viseo, & Lameco, sic vocat, *Proposuit*, inquit, *Coimbriam maiorem Ciuitatem cum Dei adiutorio expugnare*. Est ea vrbs in Corde Regni sita, ceu illius cura, & amor: in edito, quòd pulcherrima sit, & spectari cupiat, sita, collibus modicè assugentibus quasi corona, siue ad dignitatem Regiæ Vrbis, siue ad custodiam cari pignoris circumdata, ad vsque ripam præter labentis Mondæ per decliues platearum ductus effusa, ceu vitreum in eo speculum quærat, vt se inspiciat, Narcissus vrbium; pari amoris euentu, nam quà propior est fluuio, aquis demersa pænas amoris nimij luit. Ridentis anni osculum dixeris. Nihil illo Cælo salubrius, nihil illo solo fertilius. Soles die melius nitent. Sydera nocte purius lucent. Aeris subtilitas iuuat, ne radij obtundantur. Eo indigenarum acuuntur ingenia. In-

tra

tra Vrbem habitaſſe credas Venerem ob venuſtatem Vrbis. Circà, in collibus Dianam, in Pratis Floram; in Campis Cererem; in Oliuetis Mineruam; in vinetis Bacchum; in pomarijs Pomonam, & de primatu certare; quod certamen Cornucopia effuſo prodigè cornu dirimit, ac ſibi litem adiudicat. Oliuarum prætererea ferax, ſacrum Mineruæ domicilium, & Athenas extra noctuas, intra Aquilas reddit ura. Nempe Academiam nobiliſſimam in vtero ferens, quam opportune ſuperiore ſeculo in lucem edidit, oleo perpetuo alendã. Addit venuſtatẽ Amnis, amore Vrbis in eius gremiũ ſe inſinuans, & margines omni arborum opacitate inumbrans, & florum varietate depingens adulari vult vrbi, vt propiùs ad amplexus veniat, & altiùs in ſinum penetret. Alueo currit argenteo, immixto quod ex ramentis morſu riparum eraſis, aurum colligit. Eo pretio Ciuitatem allicit, & pulcritudini adijcit opes. Interdum eam inundat, qua parte in valles ſubſidit; nempe ſuperbit hoſpitio, & extare tumidus vult, vt appareat; quòd ſi arenis abundat; ideo eſt, quod ſitire ſe, ac areſcere deſiderio charę Vrbis ſignificat; niſi ſi arenis caſtigat audax vadum, quod tantam vndarum molem collegerat ad eluuionem. Nullum quippe amnis tam citò tantam molem aquarum colligit, corriuãtibus eò ſe fontibus, & riuis, ambitione mixturæ. Ille ob ſtudium viſendæ Vrbis, ad quam properat, impingit vndas, quæ dum aliæ alijs potiundæ Vrbis cupidine agglomerantur, enormiter creſcunt, & Ciuitatem, quam amant, obruunt. Sed mox amnem pænitet facti, & breui decreſcit, imo & ad arenas penè redigitur, ceu pœnas Vrbi

Conimbricẽſis Vrbis deſcriptio.

Munda Fluuius.

bi temeritatis det, ac præ pudore intra arenas conditur, & occultatur, ne compertus sit criminis. Vix vllus alius longiori, ac pulcriori ponte iungitur fluuius, estque morę pretium transeuntibus, ex aspectu Vrbis, & Vadi, quod spectare vult, & spectari. Nec tam ille transit per arcus, quam triumphat: id ex tumore arguitur, quod sæpe attingat fornices, & ruina gemituque domorum triumphum eum esse probet, nisi si ex amore Vrbis partem illius secum trahere conatur, & similem sui, idest fluentem, reddere. Munda is est, ab aquarum munditie tracto nomine, quibus nihil est purius, nihil splendidius. Arcana vadi patefacit nitore ingenito indoli incolarum congruo. Flexuosis sinubus labitur lentus, & sui tenax, implicat se, cum explicari vult, & sæpius ad se redit, quasi reliquisse pœniteat, & liquidis se catenis vincit, ne se deserat; nempe in astris fons est, dolet recedere, & petit mare, ceu repetat sidera. Sensatum fluuium dixeris, quòd caput quærat. Ille demum alienigena veram speciem Vrbis cepit, qui eius situ, prospectu, venustate, amænitate, solo, Cœloque considerato dixit, se vidisse Ciuitatem vndique ridentem; & tamen demittit lacrymas in eam Cœlum, quòd pluuijs sit obnoxia; atque adeo Collimbria, ceu Collis imbrium, dicitur, dolente Cœlo non posse se oculos donare, & cor per oculos, proindeque amoris testes lacrymas mittit, ridente Vrbe nimios Cœli amores. Hanc Vrbem 7. Lusitaniæ Reges Patriam habuere. Vnus ex alijs Dionysius. Academiam in ea instituit quam postea aliò trans latam Ioannes III. Rex eidem restituit. Regia quidem amplissima in Sapientiæ do-

Pons amplissimus, & pulcherrimus.

domicilium assignata. Eo vrbs illa tanquam turrito quodam diademate coronatur. Eæ suntAthenæ Lusitanæ.

Huiusmodi Vrbis potiundæ desiderio ardebat Fernandus. *Ergo*, inquit Ximenius, *ad petendum Cæleste subsidium Ecclesiam Beati Iacobi visitauit, & implorat, per triduum Diuinæ auxilio maiestatis Beati Apostoli oraculis confortatus contra Coimbriam exercitum congregauit, vbi fixis tentorijs circumquaque machinas, & Castra lignea eleuauit. Sed quia Ciuitas fortitudine, & magnitudine præeminebat, obsidionem contigit diutius protelari.* Et paulo post, *verum Christiani viriliter insistentibus, & machinis vndique quassantibus auxilio Dei, & Beati Iacobi interuentu murus irrumpitur Ciuitatis. Quo viso Arabes consternati Ciuitatem, & opes Fernando Principi obtulerunt, pro vita tantummodo supplicantes, quod Regis clementia acceptauit, & die Dominica hora tertia inuicto Principi Ciuitatis dominium reddiderunt. Eo tempore fertur vir Græculus ex Hierosolyma causa Peregrinationis ad Ecclesiam Sancti Iacobi venisse, qui in deuotione pernoctans audiuit indigenas enarrare, vt Militem, in Christianorum prælijs apparere: sed ipse, licet deuotus Apostolo, prædicabat non militem, sed piscatorem; cumque in tali pertinacia permaneret, reuelatione Diuina meruit intueri equo splendore conspicuo Apostolum præsentatum, & armorum insignibus decoratum obsidentibus Coimbriam subuenire. Et Peregrinus, de quo diximus, visionis huius certior factus, & dum horam captionis Coimbriæ in Ecclesia Apostoli publicè prædicauit, & sicut ipse prædixit, sic postea rei veritas patefecit; & sic remansit Terra circa Mondacum Flu-*

Iacobi ope Collimbria expugnatur.

Conimbrica auspiciis, & ductu Iacobi Apostoli capitur.

 uium

uium Fidei Christianæ acquisita. Hæc Rodericus.

Quod autem, Militem, Iacobum appellauit pia illa gens, studium erga Hispanos Iacobi ostendit, qui non detrectat munus militiæ; & cum cæteris quasi commilito sub signis meret, & pugnat. Quare, vt scribit Mariana lib.7. num.13. tempore Ramiri Regis, cui in eo quod proximè descripsimus prælio militarem operam nauauit. *Additum præterea, vt hostium spolijs diuidundis lege in omne tempus lata, Iacobus Apostolus pro vno milite esset*. Rem miram: eò venisse Iacobum, vt inter gregarios milites censeretur. Verum amorem cultu compensarunt Hispani, nam *vectigal esse*, ait idem Author, *cum & frumentũ nonnulli populi pendant*. Omitto templum eodem loco ab Rege Fernando ex manubijs hostium ædificatum, & mundo muliebr ab Regina Vrraca exornatum.

Mariana

Hispania S. Iacobo vectigalis.

Iam vero Hispana nobilitas Iacobo, tanquam Duci, militari studio se addixit. Itaque votis se deuouerunt, & ordines instituerunt, quos Diui Iacobi nomine, & insignibus decorarunt; quorum primus fuit Ramiro Rege, post illam victoriam apud Clauiginm comparatam, de quo præter Historicos Hispanos Petrus Gregor. Tolosanus in syntagm. iuris p. 2. l. 15. cap.35. & Cherub. in Bullis Pontificijs à Ro. V. expeditis, & in compendio to. 2. in Gregor. 13. Qui ordo clarissimus habetur, & toti Hispaniæ communis est, & in Lusitania item receptus, ac de Spatha extra Hispaniam, in Hispania Sancti Iacobi vulgò nominatur. Sunt præter istum, vnus militum Calatrauæ, alter Alcantaræ, qui in Lusitania Auisiensis dicitur, qui omnes Iacobo dicati sunt, ac eius nomine appellantur

Petr. Gregor. Tolosanus. Cherubinus

Ordines Militares Hispaniæ D. Iacobo addicti.

lantur, quemadmodum obseruat citatus Cherubinus varijs in locis Bullarum in Compendio, vbi refert Indulta, & priuilegia à Summis Pontificibus ijs ordinibus militaribus concessa. Quare omnis Hispana militia Diui Iacobi Militia nuncupatur.

Equidem puto, nec tot officijs, & obsequijs Iacobum Apostolum Hispanos esse prosecuturos, nec in eius clientelam tanta demissione, & ardore animi esse venturos, nisi suæ illum Gentis Magistrum, & Patriæ Patrem agnoscerent. Nec illum eos tam arctè esse amplexurum, & in gremium quasi suum, sinumque suscepturum, nisi eos Christo Filios per Euangelium genuisset.

CAPVT VIII.

Hispanorum in retinenda Fide incorrupta religio: in tuenda constantia: in propaganda diligentia; argumento sunt, eos à Iacobo Apostolo Euangelium accepisse.

PRIMVS *dicendi ardor nobilitas est Magistri:* rectè omnino dixit Ambrosius, quòd nobilitate Magistri accenduntur discipuli, ad specimen suæ disciplinæ præbendum, eiusque existimationem, & famam augendam. In D. Paulo fons, & ratio huius veritatis est, eo loco, vbi ad Timotheum scribit. *Sciens à quo didiceris.* Monet

Ambrosius

Magisterii, quanta sit vis & authoritas. Timoth.

cum, vt ita se gerat, quemadmodum ille à quo doctrinam acceperat, cuius memoria stimulo foret, ad similia documenta alijs, quos doceret, tradenda; ac hortatur ne quid à Magistro diuersum doceat, imò ad eius, à quo didicit, imitationem se fingat. Itaque volebat Paulus, vt Timotheus magistro responderet: ac ei simillimus existeret. Ex discipulorum quippe doctrina, Magistrorum peritia æstimanda.

Ex Hispanorum Fide, ac doctrina deducitur argumentum prędicationis S. Iacobi in Hispania.

Hoc argumento probare volo, Iacobum in Hispania prædicasse, quod talis, & tam excellens eorum doctrina fuerit, vt non potuerit ab alio nisi ab Apostolo Iacobo prouenire. Ac primùm: nisi is eos discipulos habuit, exiguos certè sui sanguinis fructus collegit. Primus ille Apostolorum pro Christo sanguinem fudit, Antesignanus aliorum; quantos inde prouentus Ecclesia sperare debuit, cum Martyrum sanguis, teste Tertulliano *semen* sit! Vnde segetes copiosæ pullulent, & messis vberrima existat. Non igitur in illo vno Iudeæ angulo ille nobilissimi Martyris sanguis iacuit, penè inglorius; sed eò peruasit, quà Hispania se tota fundebat, eamque ita irrigauit; vt per vniuersum Orbem cum eorum doctrina, & prædicatione spargeretur; nec tyronis ille sanguis fuit, sed veterani Ducis inter Hispanos exercitati, Eruditus victorijs, Maturus ad palmam, Idoneus ad Triumphum. *Si sanguis Stephani Paulum Apostolum peperit;* cur non tanti sanguis Apostoli alios Apostolos peperisset? nimis inferior esset hic illo, si intra Iudææ angustias contineretur, ac ea vita Iacobi nimis otiosa esset, si eos terminos non transiliret.

Fructus sanguinis Iacobæi ad Hispanos rediit.

SanguiniStephani conuersio Pauli tribuenda.

Sumus in re, quæ coniecturis nititur. Equidem

cum

cum mecum reputo, quàm citò Iacobus à Iudæis ſublatus fuerit, cur ille potiuſquam alius, ad cædem deſtinatus ſit, cauſam exiſtimo, odiũ Iudæorũ, quod vnus ille ex duodecim auſus fuerit Iudæa exire, ac Iudæis neglectis Gentilibus prædicare, extitiſſe. Cur enim in alios non ſæuitum? Cur ab eorum cæde abſtinuerunt? Cur alium Iacobum minorem tandiu ſuſtinuerunt, & Epiſcopum in media Hieroſolymorum tolerarunt? Niſi quia cęteri manſerant in Iudæa, & inter Iudæos verſabantur, eoſque docebant; Gentiles non vocabant; nec ad eos eatenus deflexerant. Nihil tam inuiſum, & deteſtabile Iudæis erat, quàm Ethnicorum gens: illos oderant, negligebant, abominabantur. Hinc odij item cauſa in Paulum, quòd gentium erat Apoſtolus. Hinc in Iacobum Apoſtolum ira, & indignatio, quem ſciebant in Hiſpaniam iſſe, & inde redijſſe cum Diſcipulis, quos conſtat habuiſſe, cum hi illius cadauer exceperint, & in Hiſpaniam, vti proximè diximus, retulerint. Hæc ſanè probabilis coniectura eſt. Ideo placuiſſe Iudæis cædem Iacobi. *Videns autem* inquit textus, *quia placeret Iudæis*. Placuit, ex odio quo illum inſectabantur: non tam quia Chriſtum prædicabat, hoc enim cum alijs erat commune, ſed quia Gentibus prædicauerat, & primus ad eos profectus fuerat.

Cauſa odii Iudæorum in Iacobum eius ad gétes profectio.

Actor. 12.

Hinc deduco: illum ſanguinẽ ab Apoſtolo profuſum, in Hiſpanias virtutem ſuam deriuaſſe, quod eos pertinuiſſet. Inde ardorem iniectum animis tuendæ Fidei, domi, & foris propagandæ. In quibus ſtudijs nulla magis natio excelluit. Quòd enim attinet ad cuſtodiam puræ, & incorruptæ reli-

Hiſpanorum pura, & incorrupta Religio.

religionis. Nuſquam tu eam minus inquinatam hæreſum labe inueneris. Nam olim vix eam Arianiſmus infuſcauit, parùm Priſcillianiſmus infecit. Poſtea deterſa caligine in media fidei luce vixit. Iam verò à multis ſæculis Sanctæ Inquiſitionis officium ad cuſtodiendam Religionem natum, tota ſummo conſenſu animorum recepit Hiſpania, eoque tanquam arce munitiſſima erecta, Eccleſiam, & Fidem puram, & inuiolatam conſeruat. Hoc horrent, tremuntque Hæretici, & Iudæi. Si quid (nam homines ſumus) à quoquam delinquitur, non aut diſſimulanter præteritur, aut remiſsè vendicatur. Singulæ Hiſpanorum Prouinciæ ſua in præcipuis ciuitatibus habent Tribunalia, ad quæ cauſæ Fidei reuocantur. Inijs diligenter examinantur, ſeriò recognoſcuntur. Rei acerbiſſimè puniuntur. Huiuſcemodi autem mala igni curantur, ne repullulaſcant. A quo hæc ſpiritu manant, niſi à Iacobæo tonante, ac fulminante? Eliano ſimili ignem è ſuperis in perfidos euocante? Nec vero ſolum peſtilentia Hęreſum libera Hiſpania, ſed etiam Schiſmatum propè immunis. Rarò id genus contagij in Hiſpania graſſatum, nam in ea Fides cum amore conſenſit. Ita Fides hæreſim, Amor Schiſma excluſit. Quin ex Hiſpania ad Indos Orientales, ad Occidentales, ad Aſiæ, Africæ, Americæque Imperia, ad Inſulas per Oceani, & Mediterranei maris vaſtitatem diffuſas, Religionis cēſores, vindiceſque mittuntur. Quo ſpiritu niſi Iacobi Filij Tonitrui, fulguris animati, quod ab Oriente paret vſque in Occidentem, & per vniuerſum terrarum vrbem euagatur.

Sacroſanctæ Inquiſitionis Tribunal. Fidei in Hiſpania vindex.

Hæreſis olim in Hiſpania rara, hodie nulla.

Aduerſus eā remedia.

Hæc ad tuendam Religionem præſidia in Hiſpa-

pania, & Colonijs. Venio ad exempla. Quanta est in Hispania erga Superos pietas? Quanta erga Pontifices obseruantia? Quæ diuinorum præceptorum custodia? quæ Ecclesiasticorum obseruantia? Qui sacrorum cultus? quæ in rem diuinam propensio? quæ solemnitatum celebritas? quę templorum magnificentia? qui ornatus altarium? quæ pompa? quæ supellex? vt cùm in sacram quamlibet ædem intraueris, in Paradisum ingredi te putes. Tanta odorum flagrantia, tanta luminum copia, tanta instrumentorum varietas, tanta vocum harmonia, tantus sacrorum apparatus, tantus ornatus splendorque Templorum? Quid? quòd in sacrosanctum Eucharistæ mysterium, & Sanctissimam Deiparam Virginem tanto amore, ac pietate Hispani feruntur, vt inter cæteros Christianæ Reipublicæ populos eminere videantur? Ecquis verò in amplificanda, & propaganda Fide studia possit oratione complecti? Necesse est totam Orbis vniuersitatem animo comprehendere, & nullum prorsus angulum præterire, ac ea magnitudine, propagatam ab Hispanis Prædicatoribus Fidem metiri; qui exactè nosse illustriores sacras expeditiones velit (nam omnes infinitum esset recensere) legat Bozium de signis Ecclesiæ tomo 1. lib. 4. cap. 2. & 3. Primi Lusitani nostri inceperũt, & sub Ioãne Rege Primo, in Maurusiæ Africæ partem, expeditione contra Septam pręcipuam in ea Vrbem suscepta, cum armis Religionem intulerunt. Deinde Principe Henrico auspice, Ioannis filio. Alfonso V. & Ioanne II. Regibus totam Africam, quæ ab Atlantico mari ad initia Indici tenditur, idest Congum; Benijnum, Guineam, ac

Studium religionis, & pietatis apud Hispanos.

De propagãda per vniuersum terrarum orbem Fide cura, & opera Hispanorum.

cite-

citeriores AEthiopiæ regiones Fides ijs ducibus peragrauit. Postea Rege Emanuele, & Ioanne III. ad Indiam citra, & vltra Gangem, ad Auream Chersonessum, & Samatram, & Taprobanem, ad Molucas, vsque, & Lequios, tandem ad Sinas Iaponesque eorundem opera penetrauit. Aperto deinde Nouo illo, quem appellant mundo, & America detecta, in immensas illas regiones Hispani, Euangelij lucem intulerunt. Ea ingentes insulas Sancti Dominici, Sancti Francisci, Cubã, Iamaycam, Campecham, Philippinas: præterea vastissimas illas Mexicanas, Cuzcanas, Cinguitanas, Areguitanas, Paraguayanas, Tileanas, Nicaraguanas, & quæ in vastissimo Peruano regno continentur, regiones illustrarunt. Rursum in eadem America per Brasiliæ, & Maragnonis ingentes Prouincias Lusitani Fidem catholicam longè lateque amplificarunt. Quo spiritu nisi Iacobæo? cuius sanguis effusus voce melius, quam Abelis clamante, per ora prædicatorum illic vociferatus Euangelium prædicauit? An ab alio, quam ab Apostolo instituti, tot viri Apostolici in vastis illis, ac remotis regionibus doctrinam Fidei per tot insidias, per tot arma, per tot cædes tradere potuissent? A quo alio nisi ab Apostolo Ioannes Albuquercius Franciscanus, Alexius Menesius Augustinianus Goenses Archiepiscopi? Michael Vaz, Didacus Borba Presbiteri? Turrianus, Gagus, Vilella in Iaponia, Sylueria in Monomotapa, Ouiedus in Aethiopia, Hieronymus Xauerius in Mogoribus, Barreria in Guinea, Anchieta in Brasilia Iesuitæ? Bucil Catalanus Benedictus in Insulis Americæ à Columbo repertis? In Mexico Martinus

Sacræ Lusitanorum expeditiones.

Sacræ aliorũ Hispanorum Prouinciæ.

Viri Apostolici, Hispani insignes.

nus Valentinus Franciscanus. In Cuzco Ioannes Solanus Dominicanus, in Philippinis Martinus Herrada Augustinianus. In Papoiano Ioannes à valle Presbiter, in Chiguana Prouincia Sebastianus Mercenarius Redemptor, & instructi, & incitati Euangelium disseminarunt! Quanto fructu? id paucis; & à properante dici non potest. Vnum tamen & alterum argumentum eius afferã. Quod attinet ad Indias Occidentales in vno Mexicano Regno Caroli V. tempore baptizati sunt quater decies centena hominum millia, quod ex regijs tabularijs constat: vbi etiam scribitur ab vno Sacerdote baptizato septies centena millia hominum fuisse, quemadmodum commemorat Barbosa de officio, & potest. Episcopi 2.p. titulo 3.cap.2.num. 42. Ad Orientem quæ conuersio fuit antiquior, & Lusitanorum propria, sub vno Rege Ioanne Tertio maior adhuc fructuum vis collecta. Nec opus est probare pluribus sacrorum illius temporis Heroum adductis exemplis. Vnus certè mihi satis est Apostolus ille Orientis Xauerius, ingens virtutis, ac Religionis miraculum, qui vel auditus admirationem in animis hominum excitat, cum sensu pietatis coniunctam, ad meam istam coniecturam firmandam. A quo enim Apostolicus illius, & spiritus, & doctrina nisi à tanti Apostoli exemplo, & schola duci potuit? aut cuius ille nisi Iacobi auspicijs tot barbaras gentes ad Fidem Catholicam perduxit, quot non iam dico vnus, sed ne multi quidem Hæresiarchæ, auerterunt. Ebulliebat nempe in venis illius virtus sanguinis, quem Iacobus Apostolus pro Christo primus effudit. De quo viro illud est apud Bosium lib.6. de signis

Fructuum ex Hispanarum prędicatione collectorum exempla.

S. Franciscus Xauerius elogium.

Ecclesiæ elogium. *Vniuersi*, inquit, *Hæretici ab Ecclesiæ Christianæ constitutione per tot secula, per annos mille quingentos, & amplius haud traduxere ad hæreses suas tot gentes, aut idololatras, aut alioquin à Christi cultu alienas, quot vnus Xauerius ad Cultum Christi annis vndecim. Hæretici peruerterunt semper Christianos. At gentes à Christi cultu alienas nunquam perduxere ad illum. Quis itaque numeret, quot Hæreticorum millia in repræstat vnus Xauerius? Vnus Xauerius plures gentes Christo adiunxit, quàm innumera inimicorum millia ex omni gente, & natione, è toto terrarum orbe per annos mille quingentos auerterunt. Quis hic non obstupescat?*

Non potuerunt hæc studia religiosa nisi à magistro Iacobo Apostolo proficisci.

Hunc, & alios Fidei magistros, & Prædicatores non debuit alius institutor, & doctor erudire, nisi Apostolus. Ea enim quæ præclara, maximaque in conuersione Gentium hæreticorumque gesserunt, non aliter gesserunt nisi quod ardorem, & doctrinam ab illius fontibus hauserunt, qui primus & ijs prædicauit Euangelium, & suo sanguine confirmatum ad eos transmisit. Ita docuerunt alios, vti *memores eius à quo didicerunt*. Nempe à Protomartyre Apostolorum. Claudo. Non solo verbo, ac exemplo doctrinam Fidei tradiderunt, sed etiam sanguine confirmarunt. Nullius, absit inuidia verbo, nationis plures martyres reperies, quàm Hispanicæ, quod ei plures gloriosæ mortis occasiones contigerunt, nec opus est enumerare cum varijs in monumentis scripti reperiantur. Id tantùm dico. Eorum sanguinis riuos ad illud Iacobæi caput, & fontem sanguinis referendos.

Id ex Martyrum copia, & constantia confirmatur.

CA-

CAPVT IX.

Nouum ex Actis Concilij Rhemensis sub Leone IX. Anno M.XLIX. celebrati pro D. Iacobi in Hispanias aduentu argumentum.

HOC à me primum, quod sciam, repertum, & productum. Debeant mihi Hispani hoc ex Rhemensi Concilio (quis crederet?) ad faciendam sententiæ nostræ fidem illustre opinor, & solidum testimonium. Coegerat Leo IX. Anno M. XLIX. Sanctissimus antea Bruno, è Tullensi Episcopo Pontifex, frequens ex Vniuersa penè Gallia adiectis non paucis è Germania, & Anglia, & Italia Patribus Rhemensi in Vrbe Concilium. In quo de re Ecclesiastica, & morum disciplina seriò, ac seuerè actum. Caput rerum fuit statuere, *quòd solus Romanus Pontifex Vniuersalis Ecclesiæ Primas esset, & Apostolicus*. Et Anathema dictum, *ei, qui alium quempiam, præter Romanæ Sedis Antistitem vniuersalis Ecclesiæ Primatem esse assereret*. Postea variæ Episcoporum causæ agitatæ, ac definitæ sunt, & nonnulli criminum, de quibus postulabantur, comperti iure damnati. Inter quos: *Excommunicatus est Sancti Iacobi Archiepiscopus Galliciensis, quia contra fas sibi vendicaret culmen Apostolici nominis*. Hic locus rem prorsus continet. Nam hic S. Iacobi Archiepisco-

Concil. Rhemensis Acta. tom. 3. p. 2.

Solus Romanus Pontifex primas Vniuersalis.

Archiepiscopus Galliciensis vsurpat nomen Apostolici Primatis.

piscopus Gallicienſis haud dubiè Compoſtellanus translata cum eo Iriensi ſede ante annos 200. erat, qui eo nomine ſibi arrogabat titulum, & locum Apoſtolici, quod cum Apoſtoli, ſedem obtineret, ideſt Iacobi, culmen Epiſcopatus ſibi obuenire credebat. Quod certè non auderet, niſi certò ſciret eam Eccleſiam à Sancto Iacobo eſſe erectam, & fundatam. Non probo arrogantiam, nec excuſo factum: ſed ex eo deduco occaſionem quæ illi eos animos faciebat: nec enim temerè tantum præſumere auſus eſſet. Obtentu illius in Hiſpaniam per Galliciam Iacobi aduentus, & in ea Prouincia primæ, vti opinabatur, ſedis conſtitutæ, culmen illud, & apicem dignitatis vendicabat. Hoc nobis in argumentum ſufficit ad confirmandam eius aduentus traditionem. Hanc eo facto aſſerimus, cætera condemnamus, nec enim admiſſo quod Iacobus in Galliciam veniſſet, & in ea ſuam Cathedram poſuiſſet, quod extra controuerſiam putabat ille Archiepiſcopus, ſequebatur in ſupremo eſſe faſtigio Apoſtolicæ dignitatis. Cum ei tantum ſedi conueniret, in qua Princeps Apoſtolorum Petrus ſediſſet: cui id iure Diuino congruebat, & cuius perſonam illa prærogatiua ſequebatur. Alioquin Epiſcopus Hieroſolymitanus, quod S. Iacobo Apoſtolo Fratri Domini ſucceſſiſſet, parem ſibi nomen, & locum arrogaret. Quare merito ille ſuæ temeritatis Anathemate perculſus pœnas dedit: nobis tamen illud ijs inuolutum documentum reliquit *Traditionis* & antiquiſſimæ, & teſtatiſſimæ. Nempe S. Iacobum, & in Hiſpaniam veniſſe, & in Gallicia Eccleſiam erexiſſe, ac ſedem Epiſcopalem collocaſſe.

Excommunicatur.

Prętextus fuit Cathedra, & Eccleſia Iacobi.

Huic

Huic argumento nouum robur additur illo Caroli Magni facto, quod refertur in libro Lupoldi Bebenbergij de veterum Principum Germanorum Zelo in Christianam religionem, & Dei ministros, qui habetur tomo vlt. Bibliothecæ Patrum, vbi sic cap. 11. *Idem Carolus Magnus sub annum Domini 794. in Franckefurt magnam Synodum Episcoporum Germanorum, & Gallorum, & Italorum (cui etiam affuerunt legati sedis Apostolicæ) congregauit, vbi inter alia hæresis cuiusdam Episcopi Felicis, qui Christum secundum quod est homo, adoptiuum Dei Filiũ esse dicebat, tertio est condemnata, vt in Francorum historia, & Chronico Eusebij plenius continetur. Idem etiam Carolus in Ciuitate Compostellana constituit Episcoporum Concilium, vbi amore B. Iacobi Apostoli instituit vt omnes Reges, & Præsules, seu Principes Christiani Hispaniæ, ac Galliciæ, Episcopo Compostellanæ Ecclesiæ obedirent, vt vnusquisque possessor vnius domus totius Hispaniæ, & Galliciæ quatuor numos annuatim ex debito Ecclesiæ Compostellanæ solueret, vtque ab omni essent liberi seruitute, constituens vt virgæ Pastorales, Episcopales, & Coronæ Regales per manus Compostellani Episcopi ad honorem Sancti Iacobi præbeantur. Prout hæc in speculo histor. lib. 25. cap. 17. latius continentur.* Certe rem tantam non instituisset, nec decreuisset Carolus, nec alij paterentur, nisi ea illo iure, quod ex aduentu S. Iacobi Apostoli de sepulcro Compostellæ locato, eò ex Iria vrbe translata honoris prerogatiua extitit, niteretur. Hoc nomine prælatus est vniuersæ Hispaniæ sacris profanisque Principibus Antistes Compostellanus, quem tanquam Iacobi Apostoli successorem suspiciebant. Neque

Confirmatio superioris argumenti.

Ex edicto Caroli Magni.

Lupoldus Bubenbergius.

Tomo vlt. Bibliothecæ Patrum.

Compostellanus Antistes omnibus Hispaniarum præponitur.

Vectigal eius Ecclesiæ à reliqua Hispania penditur.

eleuari

Inde coniectura fit ad offerendum adúentum S. Iacobi;

eleuari argumentis fides poterit occurrendo: id datum esse Corporis sepulturæ: nam ea causa leuior est, quam pro pondere obedientiæ, ac seruitutis, quæ altiori ex principio ducebatur, nempe dignitatis ob doctrinam,& sedē in ea Iacobi,cuius personam Præsul Compostellanus gerebat. Hinc illa postea Compostellani Episcopi, ambitio, arrogandi sibi nomen, & culmen Apostolici præsulis, quod solum erat Romani Pontificis,eoque iure summo spoliatus fuit Compostellanus, & si secus faciendo pergeret, anathematizandus. Cur autem eo argumento non fuerit obstructum os Ximenio suo loco dicemus. Interim satis sit, eo vti ad persuadendum D.Iacobi in Hispaniam, quod nunc agimus, aduentum. At vt nequid omittamus quandoquidem author nos remisit ad speculum Historiarum, in eo reperitur S. Iacobum in Hispaniam venisse, illicque prædicasse, & discipulos habuisse, vt vbi vnum narratum inuenimus, alterum etiam relatum inueniamus, & vtriusque nexum Aduentus,& Dignitatis, in eodem speculo intueamur, & obseruemus.

Speculum historiale illum adstruit.

CA-

CAPVT X.

Argumenta proposita quæ impugnabant Iacobi in Hispaniam aduentum soluuntur.

§. I. *Satisfit Primo ex difficultate Chronologiæ desumpto.*

DILEMMA hoc erat Cornutum, *vel* inquit *venit in Hispaniam Iacobus ante diuisionem Prouinciarum: vel postea:* neutrum esse posse monstrabat, ergo non venisse inferebat. Cui trifariam respondeo: Primò non constare, quo tempore huiusmodi diuisio facta fuerit. Vnde enim id assumitur? non est in scripturis definitum tempus. Videmus paucos Apostolos nominari in Actis post Pentecostem. Imo quatuor tantum mentionem fieri videmus. Petri, Ioannis, vtriusque Iacobi; de alijs ne verbum quidem. Vbi erant? Aut si erant Hierosolymis, aut in Iudæa, cur nō vti priores nominantur? si quis velit affirmare illos in suas iam Prouincias abijsse. Vnde queso mendacij arguetur? Nec enim si Hierosolymis essent, omitti eorum nomina debebant, quemadmodum ante omitti non solebant. Quod si verum est, quod Ximenius asseruit in Concilio Lateranensi, diuisæ sunt Prouinciæ ante illius mortem, quod Aduersarij inficiantur, vincimus. Ait quippe *legisse se datam ei fuisse potestatem prædicandi in Hispania*. Quæ si data fuit, viuo non mortuo data fuit. Igitur hoc, cui tantum tribuit Ba-

De tempore quo facta est Apostolorum in prouincias suas profecto non constat.

Ximenius quod sentiat.

ronius, authore in dubium reuocare possumus, quod ille statuit, non nisi post Iacobi Apostoli cædem, factam esse Prouinciarum diuisionem. Et quidem grauem habemus authorem, qui dicat generalem illam Apostolorum diuisionem in illo primo postquam conuersus est Paulus, idest multo ante necem Iacobi, anno accidisse. Is est Caietanus, quem fidenter, vel Baronio oppponamus.

De eo Caietani sentẽtia.

Verum esto: demus Baronio, quod vult, nonnisi Iacobo interfecto diuisas fuisse Prouincias. An ex eo necesse est sequi, illum non potuisse antea in Hispaniam venire? At non licet per sacram Chronologiam. Licet: idque demonstro, sitque secundus diluendi argumenti modus. Potuit, vel statim post lapidatum Stephanum, occasione exorta subinde persecutionis, vel post eam sedatam multò ante mortem suam Hispaniam adire. Nam cum inter vtramque Stephani, & Iacobi cædem nouem ad minus anni intercesserint, Stephanus quippe anno eodem, quo Christus est passus, idest 34. Iacobus vero Anno 44. mortem oppetijt, satis apparet superfluisse temporis, vt in Hispaniam venire potuerit.

Baronius nõ nisi post necẽ Iacobi diuisionem Prouinciarum factam vult.

At non potuit, aiunt, occasione illius persecutionis exire: cum sacer Textus excipiat Apostolos, ait enim *Præter Apostolos* Do. quid inde? superfluerunt octo integri anni, quo tempore fas fuit inuiolatò textu exire. Iam ergo hic non obstat aduentui. Potuit exire iam sedata persecutione, cum satis temporis ante mortem suam superesset: sed nolo tam liberalis esse. Dico sine vlla textus iniuria posse affirmari Iacobo in illa persecutione in Hispaniam secedere licuisse. Patet; nam illa par-

particula *Præter Apostolos*, non necessariò comprehendit omnes, sed satis est, si ad maiorem partem referatur. Solet hoc in sacris litteris fieri, in quibus sæpe synecdoche fit, & syllepsis, quemadmodum Maldonatus Matth. 27. vbi componens illos Euangelij locos de latronibus cum Christo crucifixis, quos plurali numero Matthæus, & Marcus efferunt, cum tamen vnum Lucas fuisse disertè scribat, ad synecdochen recurrit. Itaque mitius hic dicitur, *præter Apostolos*, non quod omnes significentur, sed plures ex Apostolis. Quod suadeo vicinæ particulæ sensu, *Omnes dispersi sunt.* idest Discipuli; vbi ly *Omnes* incertum, ait Lorinus, relinquit, *an omnino omnes, an soli antiquiores Discipuli?* Quod si particula expressa *omnes* non cogit de omnibus Discipulis rem intelligi: multo certe minus coget illa phrasis *Præter Apostolos*, quę non afficitur illo termino *Omnes*. Addo præterea in sensu multorum Patrum, locum esse negandi Omnes Apostolos mansisse, ac nullum in ea tunc persecutione exijsse. Nam multi Patres existimant illum Philippum, qui cum cæteris Discipulis tunc ad prædicandum in Samariam ijt, & Eunuchum Candacis Reginæ baptizauit, Apostolum fuisse. Non probo sententiam, sed ea vtor ad suadendum, non intelligendum eum locum de omnibus vniuersim Apostolis, cum aliqui Patres non eum sic intellexerint: & affirmarint aliquem Apostolum exire potuisse, cuiusmodi crediderunt fuisse Philippum. Cum vero hi Patres ita senserint de Philippo, non erit cur timeamus idem dicere de Iacobo: nec enim illa particula *Præter Apostolos* omnes prorsus comprehendebat: cum in eorum Pa-

Maldonatus. Matth. 27.

Lorinus in Act.

Confirmatur ex prædicatione Philippi.

Qui Patres eum fuisse vnū e x Apostolis censent? Hilar. Beda Magister histor. Scholast. Albert. Mag.

trum sententia vnus ex ijs Phillppus, quem credebant Apostolum, exijsset. Sunt autem hi Patres Hilarius, & Beda Matth. 21. ex alijs Magister Historiæ scholasticæ, & Albertus Magnus, & alij authores, quos tacito nomine citat Lorinus Actorum 8. Augustinus autem an fuerit Apostolus tractatu in Ioannem 6. dubium relinquit. Quod non relinqueret, si iste id locus non ferret. Quare nihil obstat quominus Sanctus Iacobus Apostolus in ea persecutione cum Discipulis exire Iudæa, & quocunque terrarum vellet, ire potuisset. Quid? quod ipsemet Baronius in Martyrologio secutus priorem, quæ est nostra, de aduentu Iacobi in Hispaniam sententiam, ita exponit eum locum Actorum *Præter Apostolos*, id est *ex maiori parte*, quemadmodum proximè interpretati sumus. Itaque nobiscum sentit, is qui nos eo nomine vult impugnare. Itaque semper sequimur Baronium.

Lorinus Augustin.

Baronius

Baronius locum Actorum secundum nostram sententiam explicauit in Martyrologio.

Tempus idoneum profectionis Iacobi in Hispaniam.

At non est necesse ad has angustias redigi. Sedata illa persecutione in tanto numero annorum licuit per sacrā Chronologiam Iacobo in Hispaniam proficisci, quemadmodum, ex supputatione Baronij apparet. Totum enim nouem annorum spatium inter Stephani, & Iacobi cædem, vti proximè diximus, intercessit.

Occasio opportuna.

Si quis autem ex me scire desiderat, qua occasione, quo tempore Iacobus Iudæam reliquit, & Hispaniam petierit? dicam ingenuè. Existimo probabile cum Lazaro,& Maria Magdalena, Martha, & socijs nauim conscendisse (in quam ij omnes impositi, sine velo, ac gubernaculo fluctibus, & ventis obnoxij, vt perirent) quæ cum Dei voluntate regeretur, emenso vastissimo illo pelago

Mas-

Massiliam appulit; cumque ibi socios exposuisset, qui satis erant ad Galliæ Maritimos illos populos instituendos, Iacobum in Hispaniam detulisse, vt in ea Euangelium prædicaret. Coniectura hæc est, sed non opinor, reijcienda. Cui momentum addo ex alia. Anglicani Auctores narrant in eadem naui fuisse Iosephum ab Arimathia, nobilem illum Decurionem, qui in Britaniam Euangelizandi causa nauigauit. Ita Historia Anglicana manuscripta, quæ in Bibliotheca Vaticana asseruatur. Quemadmodum ergo Iosephus abijt in Britanniam, potuit Iacobus petere Hispaniam: vel in eadem naui, vel postea in alia eò à Gallia soluente. Multò tamen certius est Iacobum in Hispaniam, quam Iosephum in Angliam appulisse.

Magdalena cum Lazaro, & Martha appellit Massiliam. Iosephus item ab Arimathia an ierit in Angliam?

Historia Anglicana.

Venisse cum Magdalena Iacobum mari in Galliam ducunt in Hispaniam coniectura.

Alia melior coniectura est. Quod in ea item naui fuit Maria Salome Iacobi Mater, quam fama est, authore Baronio, in notis ad Martyrologium die 25. Iulij Diuo Iacobo sacro, in Italiam venisse, & apud Hernicos quieuisse; sicuti produnt monumenta Ecclesiæ Verulanæ. Vbi corpus eius seruatur. Quod si verum est, multum iuuat meam sententiam. Decuit enim, imò & oportuit Filium Iacobum matrem suam comitari, & solari, cum præsertim Ioanni non liceret, quod ad eum pertinebat Sanctissimæ Virginis cura, quam omittere non poterat, cum à Christo in Cruce illa ei fuisset commendata. Quare ne in hoc quidem Baronium deserimus.

Mariam Salome matrem Iacobi tenuisse Italiam fama est.

Baronius.

Restat adhuc ingens specie difficultas. Non licuisse Iacobo, nec vlli alij Apostolo, aut Discipulo Gentibus Euangelizare ante illam lintei visionem, per quam aduersarij volunt apertum

Obiectio ex visione lintei & côuersione Cornelij, antequam non licuisse gentibus euangelizare ex Baronio.

ostium esse : ita vt Petrus auctor eius potestatis fuerit, & Cornelius primus è gentibus in Ecclesiam receptus. Quæ cum prædicatione Iacobi in Hispania stare nequeunt. Huic difficultati occurro primò, concedendo quod volunt, nempe ante illud tempus non licuisse cuiquam Gentibus prædicare: negando tamen inde sequi, Iacobum non potuisse in Hispania prædicare, nimirum Iudæis ibi commorantibus: quod item Baronius concedit, imò & occupat, ne quis obijciat, quòd illum pupugerat. Sic enim in Martyrologio ait. *Hæc autem de accessu Iacobi in Hispanias non sic accipias, vt illic prædicauerit gentibus Euangelium (nondum enim decreto Apostolorum illis fuerat ostium reseratum) sed Iudæis tãtum suis non gentibus Christum annunciauit*: qua ratione Baronius eam in nostra sententia soluit difficultatem. Secundò: negando quod tantopere inculcat Baronius, non licuisse ante illam visionem Petri Gentiles ad Fidem Christi conuertere. Ac vt verum fatear, nescio quì hoc tam sibi persuaserit Baronius, & in oppositam sententiam inuehatur: arguens eam erroris, quod etiam notat, miraturque Lorinus in acta cap.6. versu 27. Nam neque rationi, neque scripturæ illa opinio Baronij conformis est. Non rationi, quia mortuo Christo Synagoga expirauerat: & lex gratiæ nata fuerat, quæ gentes admittebat omnes: adeo vt ille Centurio, qui aderat morienti Christo, iam tunc Christum nosset, ac in eum crederet: nec decebat, vt Gentiles, dum illa visio lintei fieret, excluderentur à gratia, & baptismo Christi. Vrgeo rationem: si Gentilis aliquis vellet conuerti ad Christum, quomodo conuerti de-

Soluitur primò ex eodem Baronio.

Baronius

Soluitur secundò negando non licuisse prædicare Gentilibus ante conuersionem Cornelii.

Baronius

Lorinus

Licitum fuisse post mortẽ Christi gentilibus Euangelizare mõstratur.

be-

bebat? Esse ne prius Circumcidendus? an non? ſane dici nequit eſſe Circumcidendum; cum Circumciſio iam expiraſſet, & tantùm Iudæis eſſet permiſſa, vt Synagoga eum honore ſepeliretur. Igitur baptizandus erat ſine Circumciſione: hoc autem quid eſt, niſi conuerti Gentilem ad Chriſtum? Niſi fortè velit dicere Baronius nullum eo tempore Gentilem poſſe conuerti. At hoc quam ſit abſurdum; apparet. Ego quidem non audeo affirmare, eos prius circumcidendos Sed tantum baptizandos. Quamdiu enim non fuit baptiſmus opus erat circumcidi, quemadmodum faciebant Proſelyti. At poſt Baptiſmum, & mortem Chriſti non erat opus circumciſione gentilibus, imo nec me iis authore licebat: quia ſolis Iudæis licebat, dum lex gratiæ non erat ſatis promulgata. Hoc ad rationem pertinet: illud ad ſcripturam. Inuenimus in Actis Apoſtolorum Gentilem baptizatum, & è gentiliſmo ad Fidem Chriſti vocatum. Hic fuit Aethiops ille Eunuchus Candacis Reginæ, quem fuiſſe non Proſelytum, ſed omnino Gentilem communis Auctorum ſententia eſt; quicquid Baronius reclamet. Ita Euſebius lib. 1. Hiſt. cap. 1. in fine, & Nicephorus lib. 2. cap. 6. & Arator carm. in Acta, & Gloſſa ordinaria, & interlinearis, Hugo, & Caietanus. Idem tradit perſpicue Sanctus Thomas cap. 12. in Ioannem lect. 4. Albertus Magnus, Ianſenius, Ioannes Arboreus, Claudius Guilialdus, Maldonatus, & Toletus, & Lorinus, apud quem hi omnes citantur: qui opinionem Baronij deſerit, & noſtrã multis perſuadet. Sed nemo melius Maldonato in Ioannem cap. 13. & Toletus ibidem. Certè Patres eam tradidiſſe videntur, dum aiunt

Idoneum argumentum à dilẽmate ducto ex Circũciſione.

Gentilium baptizatorum exempla ante Cornelium Baronius.

Eunuchus Cãdacis Aethiops à Gentiliſmo ad Chriſtum conuerſus.

Euſeb. Nicephor. Arator Gloſſ. ordin. Hugo Caietan. S. Thom. Albert. Ianſen. Ioan. Arbor. Guiliald. Maldon. Tolet. Lorin. Cornel.

in

Pſalm. Baſil. Theodor. Oecumer. Euthym. Beda

in hoc Eunucho impletam illam Prophetiam Dauidis, *Aethiopia præueniet manus eius Deo*, vti videre eſt in Baſilio, ſiue Theodoreto, & Oecumenio, & Euthimio in eum pſalmum. Significat idem Beda in cap. 8. Actor. quem omnino id affirmare ſentit Lorinus.

Ratio autem cur Baronius negat fuiſſe Gentilem ſumpta ex eo quod *venerat adorare in Hieruſalem*: atque adeo eſſe proſelytum, nec enim niſi eiuſmodi eſſet, adoratum veniſſet, ea certè nulla eſt: quia multi gentiles, non proſelyti, adorandi cauſa Hieroſolymam ibant. Patetque ex loco Euãgelij Ioan. 12. in quo dicitur: *Erant autem quidam Gentiles ex his, qui aſcenderant, vt adorarent in die feſto*. Quos nemo vnquam, opinor, dubitauit Gentiles fuiſſe: ac ex ipſo textu conſtat, idque diſertè tradit Maldonatus. Et Lorinus aptè animaduertit Templum illud *famoſiſſimum* in toto Orbe nominari in lib. 2. Machab. cap. 2. & in eo Heliodorum hoſtiam obtuliſſe, ac eòdem miſiſſe munera Cyrum, & Darium: vt Eſdræ narrat hiſtoria. Quid? quòd Magnus Alexander illud item eſt reueritus, & Iaddũ Pontificem adorauit. Quid? quod ante hos Zachæus, Gentilis cum eſſet, fuit tamen ad Chriſtum à Deo vocatus, & à Chriſto conuerſus, nec tamen erat proſelytus quemadmodum Euangelium ſignificat, cum narrat murmuraſſe de Chriſto Iudæos, quòd ad *hominem peccatorem diuertiſſet*. Ita de Zachæo cenſet Tertullianus, qui eum Allophylum vocat lib. 4. contra Marcionem cap. 37. Cyprian. lib. 2. Epiſtolarum epiſt. 3. & lib. de ope, & elemoſina. Ambroſius in Luc. cap. 19. Chryſoſtomus hom. de Zachæo; idque ex recentibus

Ioan. 12. Gentiles veniebãt Hieroſolyma, adorandi cauſa id queiris permiſſum. Maldon. Lorin. Lib. 2. Machab. 2.

Zachæus quis & qui ad Chriſtum conuerſus.

Tertull.

Cyprian. Ambroſ. Chryſoſtom.

bus multis argumentis confirmat Maldonatus in Luc.cap.19. Maldonat.

Accedit, quòd Baronius in suo Martyrologio tradit Mariam Magdalenam cum Lazaro, & Martha, & Maximino, & alijs socijs Massiliam in Gallia appulisse, & quidem multò antequam illa lintei species Petro esset obiecta, ac opinione Baronij 8.ante annis. Videtur autem esse incredibile tot annis nulli gentili prædicasse, aut nullum ad Fidem ex ijs conuertisse, ac expectandum fuisse, donec Petro illa reuelatio fieret, & ad illos ea fama perueniret. Quòd si centum annorum spatio non peruenisset, nullus aditus ad salutem gentilibus aperiretur? Præterea constat Samaritanis fuisse prædicatum, quos certè paulominus, quàm gentiles Iudæi auersabantur: ac idcirco eos cum gentilibus coniunxit Christus, cum dixit. *In viam gentium ne abieritis, & in Ciuitates Samaritanorum ne intraueritis*. & patet ex verbis Ioannis 6. *non enim coutuntur Iudæi Samaritanis*, & ex maledicto Iudæorum in Christum *Samaritanus es tu, & Dæmonium habes*. Si ergo Samaritanos licuit ad Christi fidem traducere, cur non etiam Gentiles licuisset?

A Magdalena, & sociis multos Gentiles tractos ad Christi fidem probata Baronius

Samaritanos quantúper oderint Iudæi.

An fuerint ad Christum tra. ducti ante cōuersionē Cornelii.

Ad locum autem Actorum 10. vbi narratur visio lintei, & vocatio, & Baptismus Cornelij, quo exemplo aperta est Gentilibus porta in Ecclesiam, haud difficilis est responsio. Nam tunc aperta fuit palàm in Iudæa: vbi id minus videbatur licere, quia Iudæi erant electi ob Patres, atque ad eos tantum videbatur facta promissio salutis; proinde necessaria erat reuelatio voluntatis Diuinæ, vt etiam inter Iudæos Gentilibus locus veniendi

Locus Act. 10 à Baronio magna vi obiectus exponitur.

ad

ad Fidem Christi esset: vt hac reuelatione, & miraculis eam consecutis, pateret Deum nullo discrimine, Gẽtilis Iudæus ve foret, quenquam habiturum. Id autem Petro reuelandum fuit, & quia ad eum tanquam Pastorem pertinebat, & quia Iudæorum præcipue curam gerebat, ac proinde gentiles difficilius videbatur admissurus. At vero extra Iudæam, vbi rari, aut nulli erant Iudæi; omnes huiusmodi rationes cessabant: ac proinde licebat Apostolis, & Discipulis eò intrantibus ijs Fidem, & Euangelium annunciare. Quemadmodum fecisse credimus Iacobum in Hispania, & Magdalenam in Gallia: & fortasse Iosephum ab Arimathia in Anglia: & Mariam Salome in Italia. Imo & Magos in Arabia, & hunc ipsum Eunnchum de quo proximè egimus in Aethiopia. Quem ait Irenæus lib. 3. cap. 12. in ea regione Euangelizasse: eum que ob id Hieronymus in cap. 53 Isaiæ, & Epistola 103. *Apostolum Aethiopum, ac Magistrum*, vocat. Sane haud ille Circumcisionem docuit, sed Baptismum. Verum quidem est posse respondere Baronium, Aethiopes circumcidi solere. At de alijs id affirmare non potest: ne in eam modò quæstionem deflectamus.

Intra Iudæam non licuit palam Gentilibus euangelizare ante lintei visionem.

Extra licuit, & firmatur exemplis

Irenæus. Hieronym.

Appendix illa primi argumenti, nempe Apollonij opinio: Apostolos iussos à Christo non excedere Hierosolymis ante duodecim annos: quam Baronius Anno 39. Christi ex Eusebio refert, ibi ab eodem refutatur his verbis. *Profectò maioris esse Fidei Acta Apostolorum à Luca conscripta quauis authoritate maiorum, nemo negabit: certè ante illud tempus Petrum, & Ioannem Hierosolymis recessisse, ac Samariam petijsse, quin & ipsum Petrum,*

Apollonij de missione Apostolorum opinatio refellitur. Baronius.

vt

vt vidimus Siriam Palestinam visitando Ecclesias peragrasse, imo & vt suo loco monstrabimus, eundem ante dictum tempus è Carcere ab Angelo liberatum, non tantum Hierosolymis, sed, è Iudæa etiam excessisse, ex iisdem actis certum, & exploratum habetur, adeo vt omnis prorsus de duodecim annorum mora sententia Apollonij confutetur. Hac ratione primum argumentum solutum manet.

§ *II. D.* R*oderici* X*imenij adducta superius ratiocinatio perspicuè refellitur.*

TRaditione, quicquid ex aduerso Ximenius obijcit, confutatur. Sed volo manum cum hoc aduersario conserere, eumque suomet gladio iugulare. Primùm postulat dari sibi ex scripturis auctores. Det ille item nobis auctorem ex Scripturis qui neget. Pares itaque hac in re sumus. Traditione vincimus, cui nisi ille credat, quomodo nobis persuadebit Eugenium Primum fuisse Episcopum Toletanum? nec tamen ea est vniuersæ Hispaniæ, sicuti est Iacobæi aduentus, traditio. Vrgeo item Baronium. Dicat ille, quibus scripturis probetur, Petrum Romam venisse, cum tamen nihil eo magis certum sit. Non sunt ergo semper Scripturæ postulandæ; satis est monstrare Traditionem, ac nihil ei scripturas officere, quod nos accuratè, opinor egimus.

Confutatur Ximenii de scripturarum argumento ad probandū aduentum Iacobi in Hispaniam petito sententia,

Non sola Scriptura Sacra res probantur

Redeo ad Ximenium: admissa narratione de qua postea. Vidit ille quantum in traditionibus momenti esset, ac eleuare conatus est eam de aduentu in Hispaniam Iacobi traditionem; *eamque Religiosis quibusdam viduis, & Monialibus* attribuit

Ximenius eleuare conatur Traditionem

buit, ceu eam vellet infringere. At quomodo potuit negare illam, qua cæteri omnes Hispaniæ Primates nitebantur. Itaque vnus ille traditionem inficiabatur, cæteri affirmabant. Erant autem Braccharensis, Compostellanus, Tarraconensis, & Narbonensis, illi duo præsentes; hi orè illorum, quos sibi absentes substituerant. Hi autem reliquam Hispaniam repræsentabant. His ergo credendum non Ximenio; non enim ille poterat solus traditionem conuellere: quæ in pluribus residet, & fidem publicam habet. Nec multum Ximenio esse fidendum in ijsquæ scripsit, eius historiæ lecta demonstrant, in quibus non pauca inueniuntur, quæ tamen propter inopiam scriptorum, & temporis illius iniuriam scriptori aliàs insigni benignè condonanda. Et quidem quod attinet ad res Hispanicas, legat notas Vasæi qui volet, & nōnulla fluxę fidei reperiet. Ego in Romanis rebus aliquos errores deprehendi, qui viro docto irrepserunt. Cap. 2. ait Aeneam cum Ascanio filio, & Niso, & Euryalo nobilibus nauigasse. Non nouerat alios Ximenius in comitatu Aeneæ nobiles præter hos duos, qui neduces quidem copiarum erant: sedinter milites numerabantur. Vbi Mnesthea, Sergestum, Gyam, Cloanthum reliquit. Hos legimus nobiles, & primates esse. Nisum, & Euryalum commilitones, & nobile par amicorum accipimus. Deinde eodem capite Poeticum Virgilij de Didonis amoribus cum Aenea commentum recipit, & pro vero narrat. Egregia sane scriptoris fide; & Ouidij carmina recitat pro oraculis. Quæ cap. 3. de Latino Euandro, & Aenea, ac Turno commemorat, minimè cum Liuij, &

Maior habenda fides 4. Metropolitanis Traditionem affirmātibus, quàm Ximenio neganti.

Aperiuntur, & taxātur errores Ximenii in historia.

In rebus Troianis, & Romanis lapsus Ximenii.

& Dionysij, & aliorum historijs consentiunt: posset qui tantum fabulis studet, & traditionibus aliquid dare. Cap. 4. confundit Procam cum Amulio, & Procam Fratrem Numitoris facit. Qua fide? nimirum: eà quà traditionem Hispanicam negauit. Verum est eum postea Amulium Procæ loco posuisse. At ne sic quidem errore se eximit, cum ex duobus vnum compingat. Iam vero cap. 4. ait: Romulum Numitorem Auum suum occidisse. Se solo nimirum authore. Sed ille mirus est, & quod mendum typographi putem, error in eodem capite. Sex tantum Reges Romanos agnouisse. Cum lippis, tonsoribusque sit notum, eos septem extitisse! Deus bone? Hoc ne Ximenius ignoraret? Tarquinium Priscum cum cæteros, numerasset, prætermisit, & Superbo tantum tribuit, vt ex eo fecerit duos. Amabat vir ille elatos, & vehementes. Quid? quod cap. 6. recensens Romanos Consules, & Dictatores, ita hinc, inde eos carpit, vt sine vllo delectu, & ordine præpostero plures numeret. Nec melius pugnas Anibalis cum Romanis ducibus, ac de ijs partas victorias commemorat, Additque in prælio apud Fluuium Sarnum ictu Annibalem amisisse oculum. Nec de illo ad Sarnum prælio constat, & constat Annibalem non ex ictu, sed ex glaucomate in palustribus locis contracto oculum amisisse. Perperam autem victorias Scipionis enarrat, sed ibi turpiter labitur, vbi vni Scipioni Africano victoriam de Annibale, & excidium Carthaginis attribuit. Ecquis enim ignorat Scipionem maiorem vicisse quidem Anibalem, sed euersorem Carthaginis non eum, sed Scipionem Aemylianum, qui minor est dictus,

Insignis error eiusdem.

His lapsus in hosticiis.

eiusque nepos adoptiuus extitit; fuisse? Tandem cap.10. & vltimo Iulium Cęsarem Generum Pompeij vocat, cum socer esset. Narrat Pompeium inuitatum ad conuiuium inter epulas interfectum, ac nescit in lembo à priuatis militibus occisum. Ibidem affirmat Sextum Pompeium in prælio ad Mundam cecidisse. Cneium verò euasisse, cum contrà acciderit. Non nego magnum esse Authorem Ximenium, & vt illa erant tempora, eruditum, & accuratum: toties tamen ab scopo aberrauit. Quo igitur iure, cum tot menda in breui historia admiscerit, vult sibi fidē in Concilio adhiberi? Equidem non ei credidero, etiamsi pertinaciter neget, Iacobum in Hispaniam venisse, & credenti Baronio, vel saltem dubitanti hæc obijciam in historia peccata, quæ miror eum non legisse, nam si legisset eum ab illo argumēto aduersus traditionem confictō minimè absoluisset. Doleo me in ea tempora non incidisse, nec in eo Concilio interesse potuisse. Equidem si interessem non paterer ab eo Traditionem sacratissimam ijs artibus conuelli: eumque acriter reprehendissem, & ab illa loquendi licentia reuocassem: Clamarem cum Stephano Papa apud Cyprianum. *Nihil innouetur: nisi quod traditum est*. Et nomine Episcoporum tacentium clamanti Ximenio responderem, quod Nyssenus Ablauio in Epistola. *Sin autem nostra oratio proposita quæstione infirmior arguatur. Traditionem quidem quam à Patribus per successionem accepimus, seruabimus, in perpetuum firmam, & immotam*. Demum Baronio ob authoritatem Ximenij titubanti, & à scriptis primum resilienti opponerem, quam ille Chrysostomi affert in suis an-

Fides Ximenii tot errorum argumento infringitur.

Cyprianus

Traditione satis Ximenius refutatur. Nyssenus

Chrysost.

annalibus Anno Christi 153. num.XXIX. maiusculis characteribus scriptam sententiam. *Traditio est: nihil quæras amplius*. Et ad Episcopos competitores conuersus illud Pauli 2.Thessalon.3. contenta voce dicerem. *Fratres state, tenete Traditiones*.

§.III. *Satisfit obiectioni ex correctione Breuiarij Romani, facta à Clemente VIII.*

ETsi satis opinor suprà illam diluerim, imò,& retorserim, volo tamen paulò accuratius refellere, commemorando ea, quæ in restituenda solemni, & veteri lectione Vrbano VIII. Pontifice acciderunt. Atque vt altiùs ordiamur. Antiquum Breuiarium Romanum venisse Sanctum Iacobum in Hispaniam certò affirmabat: idque Pius V. in sua correctione integrum, ac inuiolatum esse voluit. Postea cum Cardinalis Baronius ob illud manuscriptum Toletanum à Garzia Loaysa infeliciter repertum, de eo cæpisset ambigere, tanti viri authoritas Vrbem commouit. Exorta igitur contentio est, vtrum deceret antiquam illam formulam retinere, quæ eius rei auctorem Ecclesiam Romanam significabat, & publicæ Fidei, sacræque quodammodo faciebat? An aliam de nouo concipere, quæ ad Traditionem Hispaniarum, rem cum Fide tantum Hispanicæ gentis, traduceret: vt illa suis Authoribus nixa staret, nec intra Romanos sinus reciperetur. Visum hoc est Clementi VIII. æquius, & congruentius: cum præsertim affirmata traditione, minime labare Historiæ Fides videretur. Magnum huic sententiæ pondus

Vrban. VIII. examinat, & recognoscit Breuiarium Romanum.

Aduentus S. Iacobi ex Breuiario constabat.

Baronij authoritas dubitantis formulam Breuiarii mutandi causa.

ad.

Clem. VIII. ea mouetur.

addebat Cardinalis Baronij, cuius grauissimum erat iudicium, noua de aduentu Sancti Iacobi in Hispaniam dubitatio. Quare illo in primis authore, mutata est prisca, & vetus, noua *Traditionis* inserta particula, formula narrationis, quæ huiusmodi fuit. *Mox Hispaniam adijsse, & aliquos Discipulos ad Fidem conuertisse, Ecclesiarum illius Prouinciæ Traditio est.* Peruenit ad Hispanos fama: non potuerunt non vehementer dolere de inexpectata correctione; cumque inter cæteros eius gentis homines vnus eruditus, & insignis amator Patriæ Didacus à Castillo Romæ tum esset, obsistere Decreto voluit, & priscam Breuiarij formulam sustinere. Scripsit super eo Commentarium, quem cum ipsimet Baronio legendum dedisset, miratus is, confirmauit idoneum esse, & sibi omnino probari. Non potuit tamen scriptum, quod iam erat typis cusum reuocare. Donec Vrbano VIII. Pontifice, qui seriò de recognitione Breuiarij, & Missalis, & cæterorumquæ ad Diuinum cultum, sacrosque ritus pertinent officiorum, & correctione agitabat, adnitente D. Michaele d'Erze Ximenez viro impigro, & docto de restituenda veteri lectione, & inducenda noua agi cœptum. Dura Prouincia videbatur, sed interuentu Cardinalis Borgiæ, legati Hispaniæ ad Vrbanum Pontificem Regij, admissa, & suscepta causa fuit. Nihil diligentiùs, & accuratiùs examinatum, nihil sæpiùs, & pensiculatiùs tractatum. Donec re perspecta, & explorata, noua lectio antiquata, & vetus renouata. Hac formula. *Mox in Hispaniam profectus ibi aliquos ad fidem conuertit.* Cuiusmodi hodie vbique habetur, & legitur. Narrat

Affirmatio in Traditionem transit.

Baronius iterum fauet S. Iacobi aduẽtui.

Opponunt se acriter Hispani.

Suscipit causam Vrbanus VIII.

rat hæc latius idem Michael Erze Canonicus Legionensis initio libri, quem Hispanico sermone eruditè, ac solidè de aduentu Sancti Iacobi in Hispaniam scripsit. Cuius ego tamen authoritate vti nolo, quòd & Hispanus, & huius causæ Actor fuit. Afferam itaque testimonium Bartholomæi Ranaldi Lucensis, Protonotarij Apostolici in notis ad annum 1635. die 25. Iulij vbi sic. *Affirmatiua* inquit, *quæ habebatur in Breuiario Romano Pij V. de prædicatione Sancti Iacobi in Hispaniam, & per recognitionem Clementis VIII. reducta fuerat ad traditionem illarum Ecclesiarum illius Prouinciæ, nunc restituta est in ampliori forma per nouam Sanctissimi Vrbani VIII. recognitionem.* Quod ipsum alias repetit. Nec opus est alia fide, cum ipsummet Breuiarim satis per se loquatur. Hac autem voce litterariæ ibi controuersiæ silentium impositum. Ecquis enim deinceps audeat contradicere? Adeo vt me penè pudeat istam quæstionem excitasse, verum, non quòd quis ambigat disputo, sed vt quãto sit iure restituta lectio, constet, acta confirmo.

Erze Ximenez.

Bartholomęus Ranaldus

Deleta Traditione restituitur Affirmatio.

APPENDIX.

QVoniam multum operę in hoc argumento ex Breuiarijs sumpto, posuimus, oportet eius rei causam reddere. Ea demum est, quod video Baronium hoc genus probandi magni facere: ac mihi ad ei persuadendum Sanctum Iacobum venisse in Hispaniam nullum aptius argumentum obuenire potuisse; quandoquidem eo maximè confirmatam vult Sancti Dionysij Areopagitæ in Gallias profectionem, & prædicationem,

Quanta sit fides Breuiarijs habenda.

&

Dionisii Areopagitæ aduentus,&prędicatio in Gallia.

& Parisijs sedem, quæ haud minus historia facilis est probatu, quàm ille esse duxit Sancti Iacobi in Hispaniam aduentum, & in ea doctrinam, propter ambiguas de eo, ac discrepantes Gallorum sententias. Quas ille tamen imprimis componit, adducta Missalium, & officiorum Gallicanorum authoritate. Produco autem locum, qui est eiusmodi ex Martyrologio Romano Octobris 9. Anniuersario Sancti Dionysij die. *Quod autem* inquit *pertinet ad testimonium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ*, quo idem *Hincmarus eandem rem comprobatam affirmat, cum ad eam probandam citat antiqua Missalia Gallicana, ea probata dicit authoritate Romanorum Pontificum Innocentij, Gelasij, atque Gregorij, quorum ea de causa epistolas apud eandem Parisiensem Ecclesiam extare testatur, in sacris enim Missæ præfationibus moris erat vitam illius Sancti, cuius solemnitas ageretur, summatim collectam publicè recitari, vt etiam in Sacramentario S. Gregorij, & in Missali Ambrosiano hactenus cernitur.* Et rursum. *Ad illud etiam quod* idem Hincmarus ait. *Et Gallica intimat contestatio, sufficere possunt nimirum antiquorum tot Missalium Fides, & acta ipsa, quæ ex antiquis monumentis, & à Visbio Hilduinus collegit.* Et tertiùm ibidem. *Trophimum Arelatem, Paulum Narbonam, & Martialem omnes liquidò constat ab Apostolis esse directos, prout acta, & antiqua Martyrologia testantur.* Quibus tantum Fidei inesse vult, vt ijs Gregorium Turonensem, Magnum certè Authorem refutet. Et quamquam hic tertius locus non faciat mentionem de Breuiarijs, perinde est, ac si faciat, cum de actis loquatur, quæ in Breuiarijs contingere solent. Et quidem sunt hæc maioris Fi-

Baronius, quantum deferat authoritatis sacris officiis, & Martyrologiis.

Missale Ambrosianum.

Hincmarus

Gregor. Turonensis.

Fidei cum sint ab Ecclesia, siue iubente, siue approbante intexta. Quare quo argumento Baronius Gregorium Turonensem refellit, eodem nos Baronium vrgemus, eique persuademus Sanctum Iacobum in Hispania prædicasse.

Baronius irroget argumentum conuincitur.

§. IV. Respondetur argumento ab Authorum Hispanorum dissensione, & contentione ducto.

EO nos petit Spondanus tomo 1. annal. Baronij Anno 44. num. 7. in fine, vbi ait. Hispanos alios aliorum argumenta refellere, & ruinæ periculum ædificio afferre. Facile tamen hoc argumentum confutatur; nam ex eo, quod singulæ Prouinciæ pugnent pro Iacobo, ad se trahendo, non sequitur eum in Hispaniam non venisse: imò sequitur venisse, nisi enim venisset, non contenderent eum ad se trahere Prouinciæ. Igitur idcirco conantur eum sibi singulæ vendicare, quod certum putent eum in Hispania fuisse. Vnde ineptum est argumentum: singulæ pugnant, & impugnant alias, ergo non venit. Imò quia venit, idcirco vnusquisque conatur eũ ad se trahere. Alioqui pugnando pro se, & impugnando alios, sequitur Homerum Grecum non fuisse, quia tot de eo Ciuitates contendebant. *Smyrna, Rhodus, Colophon, Salamin, Ios, Argos Athenæ*; nemini sane in mentem venit negare Homerum Grecum fuisse, quod dissensio, & contentio de eo inter septem Ciuitates fuit. Cur ergo non de Anacharsi, aut Numa Pompilio ciuitates illæ inter se pugnarunt? nimirum quia sciebant Anacharsim esse Scytham, Numam Romanum: nec posse conari eos, qui Græci non erant,

Spondanus

Illius argumentum refellitur.

De patria Homeri inter Græcos contentio.

ad Ciuitates Græcas trahere. Homerum vindicare poterant, quia cum in Græcia natus esset, poterat in illa, vel illa Ciuitate nasci. Ita, cùm constaret Iacobum Apostolum Hispaniam petijsse, ac non posset in eam, nisi per aliquam certam intrare, volebant singulæ Prouinciæ affirmare, in suum primum portum appulisse. Idque ex studio, & pietatis, & Religionis in Apostolum profectum; quod inane prorsus esset, nisi Iacobus ad eas règiones peruenisset. Sin dicat Aduersarij, cur Prouinciæ Hispaniæ de Ioanne, Bartholomæo, Matthæo, aut Simone, aut de Iacobo minore non litigant, non contendunt; nisi quia sciunt horum neminem in Hispaniam venisse? Hinc igitur firmissimum sumitur argumentum penetrasse Iacobum Apostolum in Hispaniam, quod non de alijs, sed de illo vno singulæ tam acri, & pertinaci studio concertant. Cumque de Petro, & Paulo item possent, quod non sit improbabile eos ad Hispaniam peruenisse, quemadmodum supra indicauimus, asserere; nulla tamen de illis sibi vendicandis contentio est inter Hispanos authores: quasi ij ad se non pertinerent, alijs Prouincijs relinquunt. In solo Iacobo Apostolo morantur. Hinc Tarraconenses, hinc Bætici insiliunt, apprehendunt, & ad se trahere student, quod existimant cum venit in Hispaniam in suos portus appulisse; atque adeo posse singulos pro iure hospitij vendicare. Et quidem ex argumentis quæ quisque pro se adducit, apparet Apostolum totam fermè Hispaniam peragrasse. Idque fortasse æquius esset dicere; & omnibus commune aduentus, & Prædicationis bonum facere. Sed Hispani eo non contenti,

Prouinciæ Hispaniæ de S. Iacobi aduẽtu singulę cõtendunt.

Id argumento est eum in Hispaniam venisse.

Qui populi in Hispania sibi vendicare B. Iacobum primo velint.

tenti,

tenti, dum quisque vult illud hospitium vendica-re, alij alios impugnant: non tamen ij negant Iacobum apud alios fuisse, & prædicasse, dummodo enim primi in eo excipiendo fuerint, non dubitant eum alijs communicare. Sed negant prius ad alios, quàm ad se venisse. Hoc certamẽ ex pietate, & amore in Iacobum ortum.

Debuissent facere Hispani in Iacobo viuo, quod Galli in Iacobo mortuo. Aiunt quippe se Tolosæ habere Corpus Iacobi maioris. Sed quod negare non possunt illud Compostellæ Leone III. Pontifice, Carolo Magno Imperatore, Alphonso Casto Rege inuentũ esse affirmant se Tolosę illius partem id est caput habere: ac ea contenti quiescunt, quẽadmodum scribit Resendius ad Kebedium. Qua de re sic Spondanus tomo primo ad illum Annum Christi 44. num. 4. ad finem. *Quod vero attinet ad Corpus Apostoli, gloriatur & Tolosa nostra de possessione illius, aut certè magnæ partis. Nec quæ aduersus hanc assertionem protulit vnus ex recentioribus Historicis Hispanis (nempe Maurus Castel Ferrer in Historia Sancti Iacobi lib. 3.) eiusmodi sunt vt id negent. Aiunt illa quidem esse Compostellæ Corpus Sancti Iacobi, sed non dicunt esse integrum.* Rectè quidem, & prudenter (opinor) Spondanus, non solum de Corpore Sancti Iacobi Apostoli, sed de alijs etiam quæ in illo augusto templo esse omnium penè Apostolorum dicuntur, affirmauit: hac enim ratione verum erit, ea ibi condi, & seruari. Nam cum Sanctorum Petri, & Pauli, & Philippi, & Iacobi, & Bartholomæi corpora Romæ sint; Diui Thomæ vel Edessæ, vel Calaminæ, Matthæi Amalphi, Iacobi Compostellæ; qui de illo Tolosano Templo affirmant nouem, vel de-

Galli iactant se habere Corpus S. Iacobi.

Spondanus

Tolosates an & quomodo tot corpora Apostolorum sibi vendicẽt?

cem, vti ego illac à transiens audiui, Apostolorum Corpora condita seruari, non potest omnino, ac ex integro sustineri: sustinebitur autem ea ratione, vt cum pars aliqua ibi sit collocata, ex parte totum per synecdochin intelligatur. Verum quia corpus viuum non est capax huiusce diuisionis, nec Diuus Iacobus per partes esse in singulis Prouincijs potuit, demus temporibus, id quod artubus tricis nequit, & concedamus Sanctum Iacobum Apostolum vnum & eundem totam Hispaniam peragrasse, & diuersis temporibus in ijs quæ litigant Prouincijs fuisse. Imitandi nobis sunt Galli, qui Traditionibus suis tanquam Polypi saxis suis adhærent; nec vlla se ratione ab ijs auelli patiuntur, cum tamen aliquæ aliarum gentium traditionibus noceant; qua de re cum ijs expostulat Resendius ad Kebedium. Igitur vndecunque arripi, & trahi sua monumenta viderint, non curant, hærent firmiter, in eodem stant vestigio, nec moueri se patiuntur. Quid tam in Historijs difficile, quam Dionysij Areopagitæ in Gallias profectio, & sedes Parisijs locata, & iuxta illam principem Vrbem Martyrium? Adeò vt fateatur Baronius ea de re quæstionem ante 700. annos agitatam, & definitam: nec tamen prorsus solutam: imò à nonnullis sui temporis scriptoribus in controuersiam deducis nec id solum, verùm postea experti sumus à nobilissimis Gallis Authoribus aperte negari eũ Areopagitam fuisse: in qua sententia est vir eruditissimus Resendius, nec ideò tamen Galli ab ea, quam semel imbiberunt traditione volunt recedere, eosque qui alium conatur Dionysium intrudere, magna vi repellunt, quin imo & apud se affirmant eius-

Gallos suo exemplo conuincimus.

Andreas Resendius.

De D. Dionysio Areopagita quæstio. Anvenient in Galliam? Baronius Resendus

eiusdem mantyris corpus esse cum tamen illud sibi vendicent Ratisponenses, Germani: quibus litem adiu dicauit Leo IX. Diplomate dato, & in 3. tom. Conciliorum 2.p.post eius epistolas adducto. In quo declarat Corpus S.Dionysij excepta minima parte dextræ manus in monasterio S.Emmerani Ratispone reperiri, & iubet Gallis, vt eo dimisso Corporibus S.Eleutherij, & Rustici sint contenti. Nec ij tamen desistunt à contentione, & vehementius, & acrius, ac iustius sanè pro Corpore Martyris pugnant, quam Græci pro corpore Patrocli olim pugnasse in Homero leguntur. Non sunt ij nobis Hispanis constantiores; hac enim certè virtute vincimus: ne igitur cuiquam, quicunque ille demum sit, qui Sanctum Iacobum velit subducere, & auertere, cedamus: eique firmiter adhærentes, siue illatam vim, siue adhibitum astum propulsemus.

Atque vt alio idoneo item exemplo vtamur. Gallis persuasum est penes se esse Caput Ioannis Baptistæ, quod ijs Baronius in Martyrologio prorsus negat, affirmans alterius Ioannis Martyris illud fuisse. Tenent nihilominus Galli mordicùs susceptam thesim, & Baronio diem dicunt, quod illa eos posessione voluit exturbare. Mirabilius est, quod cum legant Augustæ Prætoriæ in Subalpinis partem saltem eiusdem capitis seruari, & penè constet illud Romæ, excepto mento ad S. Syluestri in Monasterio Monialium ab omni fermè Europa coli, non desinunt tamen affirmare Angeliaci partem vnam, alteram Lugduni, alteram Ambiani se habere: vt necesse sit illud caput aut multiplex esse, aut tamquam panes illos Euangelicos,

De capite Ioannis Baptistæ nobilis cōtrouersia.

Qui dicant apud se esse cum Romæ sit

Galli Baronio literis super eo intendunt.

licos, & pisces in manibus portantium multiplicatum fuisse: nisi forte quod in Borbonica clade milites non potuerunt efficere, à quorum rapina, & furore Moniales illæ caput auerterunt: postea pij aliqui, & religiosi viri perficere potuerunt. Nec obstat pugnasse inter se illos in Gallia populos de capitis possessione, quominus affirment eo se frui, saltem in partes secto, vt omnibus sufficiat. Hoc nos Hispanos documento erudiunt, vt etsi de aduentu Iacobi in certam aliquam Hispaniæ Prouinciam dubitemus, eum tamen in Hispaniam venisse fateamur. Imò & suo Gallos exemplo coerceamus, eosque doceamus posse nos mutuò de aduentu Iacobi in singulas Prouincias ambigere, nec tamen dubitare vlla ratione posse, quin Hispaniam adierit, eamque prædicatione sua illustrarit. Quod extra omnem controuersiam esse volumus; idque opinor certissimis argumentis monstramus.

Seruatum fuit Caput Ioannis Baptistæ à Monialibus tempore Borbonicæ inuasionis.

Spondanus, & Galli refutãtur.

§. V. Testimonia Innocentij I. & Gregorij VII. contra producta ex Baronio expenduntur.

INnocentij I. testimonium duas habet partes. Prima affirmat in Italia, Gallia, Hispanijs, Africa, atque Sicilia nullum instituisse Ecclesias, nisi eos quos venerabilis Apostolus Petrus, aut eius successores constituerunt Sacerdotes. Hæc nihil continet aduersum Traditionem generalem, quæ tradit Iacobum in Hispaniam venisse, & ibi prædicasse, sed aduersum traditionem Ecclesiarum particularium, quæ affirmant ab eo esse institutas, & Episcopos à Iacobo accepisse. De quo ego abstineo dicere, qui id ago, vt probem generatim

Non sequitur ex epistola Innocẽtii Iacobum Apostolum non prædicasse in Hispania.

Ia-

Iacobum euangelizasse in Hispania; quod fieri potuit sine erectione Ecclesiarum, & institutione Episcoporum. Quare stat mea veritas cum Innocentij doctrina. Do Innocentio solum Petrum, & successores Pontifices misisse in Hispaniam Episcopos, & Ecclesias in ea instituisse. Nego tamen Apostolum Iacobum non prædicasse: aliud quippe est prędicare, aliud Ecclesias instituere. Cum præsertim constet apud veteres authores Iacobum septem tantum, aut nouem homines conuertisse; qui non sunt satis ad Ecclesiam, ne vnam quidem instituendam, nedum ad plures, quas Innocentius inficiatur erectas. Hac ratione manet antiqua traditio inconcussa, vti à nobis est proposita, & asserta. Ita sentit Ioannes Vasæus diligentissimus antiquitatis indagator, & vindex, qui tradit anno 44. Christi sex Episcopos Roma in Hispaniam missos à Petro, & Paulo fuisse. Ijs tantum laborandum est, qui aiunt in suis quas volunt præcedere alijs iure antiquitatis ProuincijsEcclesias erectas, & Episcopos institutos. Quod ego in medio relinquo; nec volo aut affirmare, aut negare. Cuique suum ius, & arbitrium liberum relinquo. Cum Innocentio non contendo, qui mecum non pugnat. Et quidem pars ista difficultatem non habet. Sanè Bosius de signis Ecclesiæ lib.4. cap.5. Aduentum D.Iacobi in Hispaniam confirmat. Episcopos non veretur Romæ assignare, quòd eos à Petro, & Paulo Hispania accepisset.

Ioan. Vasæus.

Quinam instituerint Ecclesias in Hispania?

Qui eò miserint Episcopos?

Bosius.

Secunda negotium facessit. *Aut legant*, inquit, *si in his Prouincijs alius Apostolorum inuenitur, aut legitur docuisse?* negat igitur vsquam legi, alium

Apo-

Apoſtolum ibi docuiſſe, ideſt prædicaſſe, præter Petrum, non quòd hunc in ijs Prouincijs prædicaſſe affirmet, ſed quod eò miſerit Prædicatores. Hac particula videtur excludi Iacobus Hiſpania. Primum miretur quis Innocentium negare legi vſpiam, alium Apoſtolum eas adiſſe Prouincias, cum Paulus in Italiam venerit, & Romæ fuerit, & docuerit: idque de Fide conſtet, cum in Actis Apoſtolorum habeatur. Deinde vt de Hiſpanis loquamur, quot Patres tum Græci, tum Latini ſcribunt Paulum ibi prædicaſſe? ij ſunt Hippolytus in libello de ſeptuaginta duobus diſcipulis. Athanaſius ad Draconiſium. Cyrillus Hieroſolymitanus Catech. 17. Epiphanius hæreſi 27. Chryſoſtomus in præfat. in Epiſt. ad Hebræos, & de laudibus Pauli hom. 7. & in Matt. hom. 76. Theodoretus in Epiſt. ad Timotheum cap. vltimo, & in Epiſt. ad Philip. cap. 1. & in Pſalm. 116. Hi ex Græcis. Ex latinis Hieronymus in Iſaiam cap. 11. Gregor. Papa lib. 31. moral. cap. 22. Iſidorus de vita, & obitu Sanctorum cap. 71. Beda in Martyrologio 11. Kal. Aprilis, & alij recentiores. Verum non poterat hos noſſe omnes, aut legere Innocentius, qui erat multis antiquior. At non paucos legere, & noſſe potuit, qui eo fuerunt antiquiores. Potuit Hippolytum, potuit Athanaſium, potuit Cyrillum, qui haud dubiè ante Innocentium fuerunt. Potuit prætera Epiphanium, & Chryſoſtomum, & Hieronymum æquales legere: nullos tamen legiſſe mirum eſt; quòd ſi legit, quomodo negat id ſcriptum inueniri, cum præſertim poſtea dicat in Epiſtola. *Quod ſi non legunt, quia nuſquam inueniunt?* Poſſent enim reſpondere Hiſpani in his ſe

Hyppolit. Athan. Cyril. Epiphan. Chryſoſt. Theodor. Hieron. Gregor. Iſidor. Beda

ſe authoribus inueniſſe, & legiſſe Paulum in Hiſpania verſatum fuiſſe, & ibi Euangelizaſſe. Igitur poſſent etiam dicere Innocentio Iacobum in Hiſpaniam penetraſſe, & in ea prædicaſſe: ſeque id traditum accepiſſe. Sed quoniam credibile non eſt, Innocentium nullum ex his, aut alijs, qui ſcripſere Apoſtolos in ijs, de quibus loquitur Prouincijs prædicaſſe, legiſſe vnquam: diligenter inſpecto textu Epiſtolæ, & conſiderata mente Innocentij apparet, eum eo tantum ſenſu locutum, quo cæperat negando vllum alium Apoſtolum præter Petrum Eccleſias in ijs Prouincijs erexiſſe, & Epiſcopos inſtituiſſe: atque adeo hanc ſecundam partem ad primam redire: nec aliud Innocentium quàm quod in ea primum aſſeruerat, deinceps affirmare. Non enim negare poterat Paulum Romę prædicaſſe, ſed quia Romæ nec Epiſcopum dederat, nec Eccleſias inſtituerat, non habuit rationem aduentus, nec prædicationis, quia de iſta minimè cogitabat: ſed de illa tantum quæ cum erectione Eccleſiarum, & inſtitutione Epiſcoporũ coniuncta erat, mentionem facere voluit. Patet hoc ex contextu Epiſtolæ, quæ ſcopum continet, quò eius mens collimat; is erat conſeruare, & cuſtodire Eccleſiaſtica inſtituta, & traditiones communes, & antiquas, & ad publicam diſciplinam ſpectantes, quas nolebat nouis, & peregrinis inſtitutionibus miſceri, & corrumpi. Hæc autem quoniam non pertinebant ad priuatam ſingulorum Fidem, ſed ad communem Eccleſiarum adminiſtrationem de earum inſtitutione loquebatur, eo argumento, quod cum illæ à ſolo Petro, & ſucceſſoribus eſſent erectæ, non deberent alijs inſtitu-

Exponitur textus Epiſtolę Innocentii.

Innocẽtii verba adducuntur, & in rem nostram explicantur.

De ritibus, & cæremonijs Ecclesiasticis loquitur Innocẽtius non de doctrina, & prædicatione Fidei.

tionibus regi, quam ijs quas initio à suis authoribus acceperant. Audiamus Innocentium. *Si instituta Ecclesiastica, vt sunt à Beatis Apostolis tradita integra vellent seruare Domini Sacerdotes, nulla diuersitas, nulla varietas in ipsis ordinibus, & consecrationibus haberetur; sed dum vnusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc æstimat esse tenendum, inde diuersa in diuersis locis, vel Ecclesijs aut teneri, aut celebrari videntur, ac fit scandalum populis, qui dum nesciunt traditiones antiquas humana præsumptione corruptas, putant sibi, aut Ecclesias non conuenire, aut ab Apostolis, vel ab Apostolicis viris contrarietatem inductam.* Hoc nequit de Fidei documentis intelligi, nec enim de ijs poterat esse diuersitas, aut in his corruptio: nec earum pro arbitrio mutatio. Itaque de institutionibus, & administrationibus communium, & publicarum rerum ad Ecclesiam spectantibus sermo erat. Has autem ille omnino volebat incorruptas, & inuiolatas seruari. *Quis enim nesciat* inquit *aut non aduertat id quod quod à Principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc vsque custoditum ab omnibus debere seruari, nec superinduci, ac introduci aliquid, quod aut authoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? præsertim cum sit manifestum in omnem Italiam, & cæt.* Iam intelligit, opinor, lector quid sibi Innocentius velit, & quid neget, dum inficiatur alium Apostolum præter Petrum in ijs Prouincijs docuisse, hoc enim verbo vtitur data opera Pontifex; non negat *Prædicasse*, *sed docuisse: legant si in his Prouincijs alius Apostolorum inuenitur, aut legitur docuisse.* Quod verbum ad communem

Ec-

Ecclesiarum institutionem pertinet, & Ecclesiasticam disciplinam, de qua Innocentius agebat. Non obstat igitur hoc verbum quominus aliquis Apostolus prædicasset, & conuertisset priuatos: id tantùm vetat, ne quis credat aliquem ibi Ecclesiam fundasse, & disciplinam Ecclesiasticam tradidisse: idque ex adiunctis in ea Epistola capitulis patet, quæ octo sunt, omnia ad rerum sacrarum communes institutiones pertinentia vti manifeste apparet. Summa est: Innocentium inficiari quenquam alium præter Petrum, & successores Ecclesias instituisse, idque verbo *docere* significasse, non vero inficiari vllum alium Apostolum *prædicasse*. Hoc sensu dixit Stephanus Papa VI. Epistola ad Basilium Imperatorem: *Institutio enim, & sacerdotium omnium, quæ in Orbe sunt Ecclesiarũ à Principe Petro ortum accepit, per quem etiam nos sincerissima, & purissima doctrina monemus omnes, & docemus.*

Stare optimè cum Innocentii I. epistola Iacobi prædicationem ostenditur.

Summa doctrina Innocẽtii.

Adijcio: quocunque tandem sensu verba sumantur, non ruere traditionem; cum Innocentius solum mentionem scriptorum faciat, negetque vspiam legi. Potuit enim non legi, & tamen tradi. Quo nihil Traditioni detrahitur, qua nos quidem, vti supra sæpius diximus, nitimur, nec multum de Auctoribus laboramus.

Inter Traditionẽ, & Scripturam subtilis, sed apta distinctio.

Eadem est responsio ad locum Gregorij VII. quem obijcit deinde Baronius. Ille enim disertè ait, *Septem Discipulos Episcopos ab Vrbe Roma ad instituendos Hispaniæ populos à Petro, & Paulo directos fuisse.* Quod nolumus inficiari. Potuerunt enim hi, siue Discipuli Iacobi fuerint, siue Petri, siue Pauli, ordinari Episcopi Romæ, & inde ad

Gregor. VII. locus exponitur.

Hiſpanias mitti; quod placuit Baronio melius in Martyrologio ſentienti. Verum quidem eſt Gregorium videri in ea opinione eſſe: Paulum in Hiſpania prædicaſſe, vti optauerat; & ſignificauerat ſe facturum. Et idcirco adieciſſe. *Vnde enim non dubitatis vos ſuſcepiſſe Religionis exordium, reſtat, vt inde etiam recipiatis in Eccleſiaſtico ordine diuinum officium.* Verum hæc ſententia contradicit Gelaſio Papæ, qui negat Paulum Hiſpaniam petijſſe, ac refertur 12. quæſt. 2. cap. *Beatus*, vbi ſic. *Beatus Paulus Apoſtolus non ideo (quod abſit) feſelliſſe credendum eſt, aut ſibi extitiſſe contrarius, quoniam cum ad Hiſpanos ſe promiſiſſet iturum, diſpoſitione diuina maioribus occupatus ex cauſis implere non potuit quod promiſit. Quantum enim ipſius voluntati interfuit, hoc pronunciauit, quod reuera voluiſſet efficere. Quantum enim ad Diuini ſecreta conſilij, quæ vt homo omnia non potuit, licet Spiritu Dei plenus agnoſcere, ſuperna prætermiſit diſpoſitione præuentus.* Igitur non à Paulo ij Diſcipuli, quos cum Petro miſit in Hiſpaniam ab eo ibi erant ad Chriſtum conuerſi; ſed aut ijdem fuerant Iacobi, quos cum Romam veniſſent Petrus, & Paulus inſtituiſſent Epiſcopos: aut alij præter eos, quos ordinatos Romæ in Hiſpaniam ire iuſſerunt. Vtcunque ſit: potuit Paulus in Hiſpaniam mortuo Iacobo venire, & vnam eius partem luſtrare, in quam Iacobus non penetraſſet: cuiuſmodi erat illa ſita in medio Hiſpaniæ, vbi Reges erant, ad quos ſcribebat Gregorius, & ibi Euangelium prædicare. Cum præſertim tam paucos Diſcipulos Iacobus Apoſtolus conuertiſſet. Et quidem maximus fructus in Hiſpania collectus Diſcipulorum Iacobi labor

De miſſis in Hiſpaniam à Petro, & Paulo Epiſcopis intelligendus Gregorius.

Paulus an venerit in Hiſpaniam. Gelaſius negat. capit. Beatus 12. q. 2.

Qui & quomodo mitti potuerint à Petro, & Paulo in Hiſpaniam Epiſcopi?

bor fuit , qui cum eò Hierosolymis cum Magistri corpore redijssent, illo Iriæ Flauiæ tumulato, operam dare Euangelio cæperunt: & sanè Romam ierunt, vt à Petro ordinati, & à Paulo instituti, ac eorũ authoritate freti in Hispania Ecclesias erigerent, & doctrinam Romanam traderent, quemadmodũ graue authores, ac iuxta eos Aegyd. Lusitanus, quem infra citabimus, scripsere. Itaque nihil ex his Pontificum Epistolis aduersus Traditionẽ deducitur. Summa est: Vtrumque id solum velle, vt Primi qui in Hispania fuerunt Episcopi, ij à Petro & instituti, & ordinati, & missi cum Episcopali dignitate Roma in Hispanias fuerint. De quo non contendimus. Imo cõcedimus his duobus Pontificibus, quos opposuit Baronius, & Stephano VI. & Concilio Suessionensi, quos nobis obiecimus, Institutiones Ecclesiarum Cathedralium, & Episcopales sedes vnquam nisi à Petro, eiusque successoribus emanasse, quo sensu qui legitimus est, apparet, integram fuisse Iacobi Apostoli in Hispania prædicationem paucis ijs conuersis, qui postea Hierosolymis cum Apostoli corpore redeuntes à S. Petro Episcopi ordinati Hispaniam repetentes Ecclesias ibi fundarunt.

Quos Iacobus in Hispania discipulos habuerit.

Non contendimus de Episcopis sed de Iacobi in Hispaniam aduentu.

CA:

CAPVT XI.

Soluitur Argumentum obiectum ex defectu Authoritatis.

§ I. Respondetur obiectioni petitæ ex testimonijs aliorum Pontificum.

IN hoc argumento desiderauit primùm Ximenius authorem scripturæ sacræ. Cui nos traditionem obiecimus, quemadmodum de nonnullis, quæ non sunt in sacris litteris, rationem à nobis petentibus hæreticis facere solemus. Iam supra monuimus Ximenium, qui negat, oportere aliquem locum scripturæ, quo nitatur afferre; cum præsertim impugnet apertam traditionem; quare nobis, qui tenemus priscam traditionem, aduersarius aliquid fortius debet opponere; non est autem aliud fortius, quàm scriptura, ergo ea contrà erat à Ximenio ponenda. Nullam tamen potest producere, igitur causa cadat necesse est. Deinde quæro ex eo, in quo libro, aut parte scripturæ legit, *datam fuisse potestatem Apostolo Iacobo in Hispania prædicandi?* nusquam enim hoc in sacris litteris inuenitur. Legit ille in alio authore, quem suo loco indicabo, & proficiam indicando. Quod si ad Traditionem recurrat, eadem Traditio addit, eum in Hispaniam venisse, & in ea prædicasse. Truncatam affert ille tradit traditionem: aut totam ponat, aut totam auferat.

Traditione satis tradita comprobatur

Argmentum ad hominem contra Ximenium.

Baronius, quos antho res antea citarat, earum fidem infirmat.

Venio ad Baronium, qui dubius omnium quos ante produxerat eleuat Authorum fidem, neque Calisti II. commentarios, neque Leonis III. admittit ser-

sermonem; nec Epistolam. Turpinum figmentum putat. Isidorum, & Bedam Pseudo Isidorum, & Pseudo Bedam appellat; & alios recentiores non curat, ceu commentitios, & à defensoribus huius sententiæ obtrusos. Primum; culpare nos Baronius haud sine iniuria potest, quòd hosce Authores citemus, cum ipse eos item in notis Martyrologij, quando idem nobiscum sentiebat, citauerit. At ille mutauit sententiam, & authores neglexit, imò & fidem ijs abrogauit. Id quærimus, an iure fecerit? Certè mutasse sententiam Baronium non dixerim: in dubium reuocasse concesserim. Nimis apud eum valuit Roderici Ximenij authoritas, quem tamen Turpino similem magna ex parte euasisse superius, tot illius detectis, & productis erroribus monstraui. Nimis detulit Baronius Ximenio.

Verum volo Baronium modestè admonere, non posse illum, semetipso authore, quosdam ex ijs authoribus, quos hic reijcit, contemnere. Atque: vt omittam, de quibus seorsim sum dicturus, Pontifices Callistum, & Leonem. Inuenio apud Baronium in annalibus in quibus maiorem sibi haberi fidem cupit, & in eodem primo tomo Annalium, & postquam hæc de his authoribus refellendo eos scripsit, vnum ex ijs Isidorum in operibus quæ reiecerat citatum: & inde testimonia ad faciendam fidem suo iudicio idonea desumpta: eumque inter grauissimos Ecclesiæ Patres collocatum. Dum enim recenset Patres qui Paulum Hispanias adijsse tradiderint, Isidorum etiam numerat, & citat librum de vita, & obitu Sanctorum. Verum quidem est eum se purgare addendo *Isidorum*, inquit, *aut quisquis ille est author*. Ingenuus Examinantur sigillatim authores nostræ sententiæ, & probantur. Isidorus

ſum fateor, & ille cautus. Sed non elabitur. Nam dum ille ſiue nomine Iſidori, ſiue alio citat, non eius eleuat authoritatem, imo ea illam Patrum confirmat ſententiam: nec Pſeudo Iſidorum vocat, ſed quiſquis demum ſit, eum recipit. Cur ergo reijcit, & cum iniuria, quando authorem aduentus in Hiſpaniam Iacobi facit? Ferat eum, ac eodem modo, quo poſtea citet; dubitet de nomine authoris, libri non detrahat authoritati. Sinat adduci ab Hiſpanis quemadmodum ab ipſo in hoc Annalium loco adducitur. Non multum enim opinor, curant Hiſpani, ſit ne Iſidorus, an alter ſuæ ætatis ſcriptor, dummodo ſit idoneus, cuiuſmodi eum Baronius eſſe putat, dum inter Patres grauiſſimos recenſet. Nec debuit Baronius eum librum tanquam nothum repudiare, cum Bellarminus accuratus, & cognitor librorum, & cenſor, illum, tanquam germanum fœtum agnouerit, vti videre eſt in Catalogo ſcriptorum. Certè illo Iſidoro Authore confirmat hanc rem Mariana in hiſtoria lib. 4. cap. 2. quos ego duos eruditiſſimos viros Baronio fortiter oppoſuerim. Quod attinet ad Bedam video illa collectanea ſuſpecta eſſe: nec audeo Bedæ tribuere, verum, & auferre non audeo; non eſſe tamen contemnenda, patet ex Cenſura Pariſienſi, & Bellarmini in Catalogo iudicio. Do tamen, vt Bedæ non ſint, nego idonei authoris non eſſe. De Turpino haud multum laboro: nec enim opus eſt eo authore ad traditionem, quæ omni fortior eſt authorum teſtimonio ad rem probandam. Et tam ſum procul à reprehendendis Compoſtellano, & Braccharenſi, & cæteris Metropolitanis, quod in Lateranenſi Concilio non refutarunt

Bellarmini authoritate confirmatur Iſidori Fides

Mariana aſſentitur Bellarmino de Iſidoro.

Beda ad examen vocatur. Recognoſcitur, & approbatur à Pariſienſibus, & Bellarmino.

Turpinus negligitur quod ad cauſam non faciat.

tarunt Ximenium productis authoribus, quod maluit Baronius facere, vt eos potius magnopere laudem, quòd solius Traditionis rationem habuerint: qua vna obiecta satis superque omnia Ximenij argumenta confutabantur.

Sed iam ad Epistolas Leonis III. & Callisti II. commentarios. Non audeo de illorum fide ambigere. Quì enim integræ epistolæ tam aptæ, tamque probabiles illis commentarijs insertæ cōfictæ sint? Et quomodo commentarij illi satis longi, & eruditi, & ad genium Callisti facti, eiusque pietatem spirantes ab alio quam ab eo scribi potuerunt, aut quomodo incerto authore irrepsere in Vaticanum, & tantum authoritatis habuere? Quid in ijs quæso est, quod aut mendacium, aut superstitionem oleat? At, inquit Baronius, non illarum meminerunt ij, qui cum Ximenio contendebant; si enim eas nossent, afferrent, seque illarum authoritate munirent. Quasi verò ijs locum dederit respondendi Ximenius, cum ab eo præsidia omnia occupata, & erepta competitoribus dicendi potestas fuerit. Dicam prius de Callisto II. quoniam in eius operibus continentur Epistola, & Sermo Leonis III. qui solitarij nō inueniuntur. Igitur Baronius in notis ad Martyrologium die 25. Iulij affirmat hos commentarios Callisti idoneos esse, & quod caput est iudicio Innocentij II. Profero Baronij verba: *Habentur*, inquit *litteræ Innocentij Papæ II. habentes subscriptionem* S. *R.E.Cardinalium, qui illis vixere temporibus, quibus eiusdem Callisti commentarium comprobatur*. Igitur si hoc semel reperit Baronius, qui potuit postea dubitare? An illud Innocentij in

Leo III. & Callistus II. ad calculos reuocantur

Pro fide illorum operum argumenta.

Baronius

Callisti commentarij confirmantur.

Baronij in Martyrologium rectum de iis iudicium.

Testimonium Innocentii II pro Callisto.

eo cœtu Cardinalium iudicium fidem non facit, aut meretur? Quid? quod idem Baronius addit momentum adijciens: *Latini vero hac die agunt* (loquitur de solenni eius Sancti festiuitate) *quando eius venerandum Corpus ex Iria Flauia Compostellam translatum est: vbi hactenus celeberrimo totius Christiani Orbis officio colitur, vt constat ex Apostolicis litteris Callisti Papæ II. quibus etiam expressum habetur, vt tertio Kalendas Ianuarij celebretur eius translatio Hierosolymis facta Galleciam, itemque electio: rursus, autem vt v. Nonas Octobres solennitas agatur, qua recoluntur eiusdem S. Iacobi miracula.* Et quod mirum est Trithemij authoritate idem Baronius paulo inferius hoc Callisti opus confirmauit, dum sic *Trithemius*, ait, *de viris illustribus dum recenset Callisti Papæ commentarios ait illum copioso sermone, & maxima diligentia tractatum scripsisse de miraculis S. Iacobi.* Hucusque authore Trithemio. Deinde ipse Baronius de suo penu *legimus* inquit *eiusdem Callisti nomine de ea re quinque libros digestos, quibus continentur miracula eiusdem Apostoli virtute edita, licet, vt constat ex ratione annorum numeri, aliqua fuerint superaddita, atque illis admista. Habeatur & eiusdem Callisti sermones de translatione S. Iacobi, itemque ea de re Epistolæ.*

Aliud Baronij.

Aliud Trithemij.

Rursum momentum addit Baronius.

Baroni us noster est.

Verùm: dixerit hoc Baronius in notis ad Martyrologium. In annalibus tamen cecinit palinodiam. Nego nam 1. tomo Annalium, quod pulcherrimum eius operum est, Anno 44. dicta prius in notis affirmat, iisque standum esse confirmat. *Quod vero* inquit *ad ipsum Iacobum pertinet, cum Hispaniarum Ecclesiæ omnes ex æquo profiteantur*

Illustris eius in Annalibus sententia.

eun-

eundem Apostolum antea in Hispanias esse profe-ctum, illicque primum prædicasse Euangelium, & aliquot collegisse discipulos: nihil amplius, quod de ea re dicamus habemus, quam quæ sunt à nobis in Martyrologio Romano notata, quæ consulas, qui hæc cupit.

Quod si quis obijciat Baronium postea mutasse sententiam, & hac demum standum esse, quoniam posteriora consilia meliora, ad idque persuadendum, verba, quæ habet tomo 9. Annalium longè post scripto, quæ nos supra adduximus proferat: quibus Anno 816. num. 50. proscribit Callistum, Leonem, Isidorum, Bedam, & Turpinum de Iacobo Apostolo scribentes, ceu nothos authores, opponemus Baronio posteriori vltimũ Baronium, atq; adeo maturiorem, & doctiorem. tomo 12. anno 1121. num. 4. vbi scribit: illud opus Callisti à se tomo 9. improbatum, legitimum eius fœtum esse. Referens quippe particulam historiæ Vuilielmi Malmesburiensis ad probandum Callisti Papæ erga S. Iacobum studium, narrat eum concessisse Anglis Compostellam inuisendi, & colendi ergò S. Iacobi sepulcrum euntibus, pares indulgentias, ijs quas lucrarentur, si Romam ad Limina Apostolorum venissent. Igitur sic Vuilielmus. *Adeo vt Anglos peregrinos magis ad sanctum dictum Iacobum Compostellanum videlicet, quàm Romam pergere admoneret, pro via longitudine ad illum locum bis euntibus idẽ benedictionis refundendũ commodum, quod habent, qui Romam semel irent.* Hactenus Vuilielmus. Tum Baronius. *Fuit planè Callistus studiosissimus S. Iacobi Compostellani, & de eius miraculis volumen confecit; quorum non*

Occupatur & remouetur obiectio.

Baronius sibi ipsi opponitur.

Vuillelmus Malmesburiẽsis.

Baronius nostræ suffragatur sententiæ

nulla recitat in suo speculo historiali Vincentius Bellouacensis. Ecquis non miretur Baronium hic recognoscere, & approbare librum Callisti, quem antea tomo 9. improbarat, & reiecerat? Magna vis veritatis est, in quam demum nec opinantes compellimur. Itaque siue Baronium iuuenem, siuè senem sequamur, Callisti opera recipiemus, nec ipse nos vituperare poterit, si eundem ter ita sentientem eidem semel aliter opinanti anteponamus. Cum præsertim ille in notis ad Martyrologium hunc librum authoritate Innocentij Papæ II. munierit his verbis proximè adductis, quæ rursum afferimus. *Item litteræ Innocentij Papæ II. habentes subscriptionem S. R. E. Cardinalium, qui illis vixere temporibus, quibus eiusdem Callisti commentarius comprobatur.* Quod testimonium illem dum ab ea recessit sententia infringere debuisset. At integrum reliquit. Ei nos igitur adhæremus. Cum præsertim in vita Callisti II. quæ habetur tomo 3. Conciliorum part. 2. in Collect. Binij ita sit scriptum. *His rebus præclarè gestis Pontifex de Ecclesia optimè meritus multis præclaris constitutionibus, quæ in Decreto Gratiani recitantur, & quodam opusculo de S. Iacobo in lucem edito clarissimus migrauit ad Dominum.*

Indicium Seuerini Binii de Callisti opere præclarum.

Quod attinet ad opera Leonis III. illa sunt sermo, & Epistola, quæ habentur in lib. 1. operum Callisti, quæ dum probat, vti proximè diximus Baronius, hæc duo ibi contenta, & Leoni III. attributa improbare nequit. Tum in epistola, tum in sermone perspicuè, & sæpissimè confirmatur Iacobi aduentus in Hispaniam, & ibi eiusdem prædicatio; & quidem Baronio authore, quem sibi

Leonis III. scripta, & sermones excutiuntur.

Baronius ijs fauet.

ſibi ſemper oppoſitum volumus, vt maior ſit vis argumenti retorti, quam directi. De litteris conſtat. In Martyrologio enim ſic. *Habentur litteræ Leonis Papæ III. de translatione S. Iacobi in Hiſpaniam factæ 3. Kalend. Ianuarij. Eſt earum exordium Noſcat fraternitas Veſtra*. de ſermone Leonis nihil ibi habet Cardinalis, ſed cum in eodem libro Calliſti reperiatur, eiuſdem cum litteris fidei ſit oportet. Et quidem veriſimile eſt in tam mira, & celebri inuentione corporis S. Iacobi, eo Pontifice reperti, ſermonem ea de re ad populum habitum fuiſſe; ſed quoniam de ſermone tacuit Baronius, & nonnulli negant Leonis III. eſſe, quod malunt Leoni IV. aſſignare, quamuis non multum interſit, modò vnius eorum ſit, vtrius authoris fuerit, volo tamen ei fidem facere magni viri authoritate, ideſt Ioannis Grimaldi Archiuio Vaticano præfecti, Baronij coætanei, & familiaris, qui libro ſuo de ſelectis Pontificum rebus, dicato Cardinali Cobellucio ſermonem hunc Leonis III. integrum cum litteris inſerit, eumque illi adſcribit, & in Dedicatoria ſic: *Ex dictis* inquit *colligitur Leonem III. deuotiſsimum fuiſſe glorioſiſsimi Apoſtoli Iacobi, quem diuina procurante gratia patronum ſuſceperat*. Deinde *Reperitur* ait *infraſcriptus ſermo à Calliſto II. annis iam proximè quingentis in antiquiſsimo codice de vita, & miraculis S. Iacobi maioris relatus, qui quidem liber ab ipſo Calliſto editus, & forſan ſingularis in bibliotheca Vaticana Baſilica pretioſis libris hodie extat*. Et quoniam hunc ego authorem vice Baronij adduxi, opportet monſtrare Baronium ei aſſentiri. Igitur in eadem dedicatoria. *Hunc ſermonem* inquit

Ioannis Grimaldi calculus pro ſermone Leonis III.

Baronij cum illo conſenſio

quit

quit à *Leone III. editum ob doctrinam, & pietatem satis commendabat Card. Baronius*. Semper Baronium eorum quæ probare volumus authorem habemus.

Et quoniam adiecit Baronius in Epist. Gregorij VII. quam attulit ad infirmandam sententiam de aduentu S. Iacobi in Hispaniam illa verba vltima, quæ nouas impugnationes continent, oportet ea expendere. Clausula est. *Quod Hormisda ad Hispalensem missa decreta insinuant, quod Toletanum, & Bracharense demonstrant Concilia*. Hic igitur videntur tria aduersus nostram sententiam testimonia, & quidem grauissima contineri. Vnũ *Hormisda*. Alterum *Concilij Bracharensis*. Tertium *Concilij Toletani*. Quæ cum post Innocentij Epistolam proximè allatam referantur, apparet negare hos Patres, cum Innocentio, Iacobum Hispanias petijsse. Et quamquam superius satis pro re dictum sit, oportet hic de nouo, quoniam cum Baronio de fide incitandis authoribus contendimus, horum testimonia examinare; & an contra nos, & an secus sint, accuratius inquirere.

Argumenta ex Hormisda & Concilio Toletano, & Braccharensi desumpta.

Primus esto Hormisdas. Videamus quid ille dicat in decretis missis ad Hispalensem Episcopum. Fateor quidem hactenus à me non potuisse inueniri hæc decreta Hormisdæ: imo ne vllam quidem epistolam ad Hispalensem Episcopum, cum tamen multum hac in re studij posuerim. Reperi vnam ad omnes Hispaniæ Episcopos, quæ est 25. & aliam ad eosdem quæ est 51. sed datã ab eo ad Hispalẽsem Episcopum nullam inueni. Garcias Loaysa in notis ad Concilium Gerundense, apud Binium, ait se in collectione sua decretalium

Decreta Hormisdæ ad examen vocantur.

Garcias Loaysa

lium posuisse Epistolã vnam Hormisdę ad Ioãnem Tarraconensem Episcopum, qui præfuit Concilio Gerundensi, atque hic fortasse est de quo mentionem facit Hormisdas in Epistola 51. dum ait: *Ioannes Frater Coepiscopus noster*. Illud affirmo ex Epistolis Hormisdæ apparere illum mire obseruantem, & religiosum custodem esse traditionum, & institutionum Romanæ Ecclesiæ, & magnopere commendare illarum obseruantiam, & custodiam, idque ex ipsismet litteris ad illos Hispaniæ Episcopos constare, atque huius exortationis multa in alijs epistolis esse documenta. Nam in singulis penè, quas ad Episcopos scribit, tertio quoque verbo eius rei mentio inuenitur. Exemplum est in ea, quam scribit ad Sallustium constitutum vicarium per Bæticam, & Lusitaniam, quæ est 26. & in hoc argumento tota versatur. Summa est. *Paternas* inquit *Regulas, & decreta à sanctis definita Concilijs omnibus seruanda mandamus*. & epist. 25. *Custodiamus Catholica instituta*: & tota eius series his mandatis constat: vt huic Pontifici is videatur finis constitutus. Ac proinde frequentia fieri iubet Concilia in quibus de obseruantia illarum Apostolicarum, & Paternarum institutionum tractetur. Verum nihil omnino in hisce epistolis inuenitur, quod Iacobi Apostoli prædicationi officiat. Imo ne vllum quidem de Petri, & Pauli in eam Prouinciam, vel profectione, vel legatione verbum occurrit. Itaque nisi Gregorij tempore alia extabat Epistola, in his quas legimus nulla de Petro, & Paulo, vel ab alijs missis Episcopis fit mentio. Quod si fieret, ea ad accipiendas regulas istas, & normas Ecclesiasti-

Seuerinus Binius.

Concilium Gerundense.

Epistola Hormisdæ ad Episcopum Hispalensem nõ potuit ab authore reperiri

Hormisdæ in seruanda, & tuenda Ecclesiastica disciplina studium

Litteræ Hormisdæ ad Sallustium Vicarium in Bæticam, & Lusitaniam

Hormisda iubet frequenter cogi Concilia.

Nihil contrà Iacobi in Hispania prædicationem.

siasticæ disciplinæ dicta Pontificis pertinerent; nam hic in sua epistola post quam de missis in Hispaniam à Petro, & Paulo Episcopis, & plantata ab ijs religione egit: ad diuini officij, & ecclesiastici cultus documenta diuertit. Quod nos minimè inficiamur, imo cum Innocentio I. fassi fuimus distinguentes inter prædicationem Euangelij, & institutionem Ecclesiarum, & Episcoporum consecrationem, & traditam ab ijs ecclesiasticam doctrinam. Quod est argumentum illius epistolæ Gregorij, & in hanc mentem trahit Hormisdam: quòd sciret eum acerrimum esse harum traditionum assertorem, & custodem.

Gregorii 7. cum Hormisda consensio.

§. II.

Soluuntur Obiecta ex Concilijs.

Veniamus ad Concilia. Nominat Gregorius in ea Epistola duo Toletanum, & Bracharense, sed numerum omisit, & nos reliquit ambiguos, de quonam loquatur Concilio? Igitur legenda omnia mihi fuerunt. Ac primum de Toletano, quod primum ab eo nominatur, dicam. Vsque ad Tempora Gregorij VII. qui floruit anno 1073. Concilia Toletana (loquor de ijs quæ sunt in Canone) xviij. celebrata inuenio. Incipiamus à 1. quod habitum fuit anno 400. Anastasio Papa, Arcadio, & Honorio Imperatoribus. In eo 20. sunt canones ad Ecclesiasticam disciplinam pertinentes. Nullus eorum quicquam ad institutum Gregorij pertinet. In regula Fidei, quæ est adiuncta, nulla nisi de credendis articulis mentio aduersus Priscillianistas. Adijcitur

Inspiciuntur, & recognoscuntur Concilia.

Omnia Toletana author examinat.

Concilium Toletanum 1.

citur in exemplari Professionis Episcoporum ad finem, quod ad causam Gregorij facere potest, & cum de cæteris egero Concilijs proferam; secundum cum isto primo ita confunditur, vt vix ab eo distinguatur, atque adeo ad primum redit. Eò reuertemur, cum reliqua absoluemus. II. Toletanũ ex aliud à primo. seorsim ab eo non ponitur.

Secundum Concilium, sic dicitur à Binio, & Loaysa, incidit in tempus Bonifacij Secundi, anno Domini 531. Eius quinque canones sunt: in nullo eorum mentio est de missis Episcopis, aut Ecclesijs ab ijs in Hispanias erectis. Omnia ad morum doctrinam spectant. II. iustum, & germanum.

Tertium, ac celeberrimum Papa Pelagio II. Rege Reccaredo. Anno 586. In eo statuitur veritas Niceni Concilij aduersus Arium, & iste cum suis erroribus damnatur, & Fidei catholicæ iuxta Oecumenica Concilia fit professio. Illud videtur rem Gregorij continere, quod 1. canone statuitur *Vt permaneant in suo vigore Conciliorum omnium constituta, simul & synodicæ sanctorum Præsulum Romanorum epistolæ*. Atque hæc obseruatio antiquorum Canonum magnoperè commendatur. Nihil reliquum est, quod detrahat prædicationi, nec de Ecclesijs vlla fit commemoratio. III. Canon producitur.

Concilium sequens, IV, ego dicerem, sed numero caret, tempore Bonifacij IV. & Regis Gundemari Anno 610. congregatum, super Primatu habitum est. De cæteris silentium. Toletanum Concilium præter numerum.

Igitur Concilium IV. Anno 638. Honorio Papa I. & Sisenando Rege insigne extitit, & quoniam ad hoc præcipuè respexisse puto Gregorium VII. nunc prætermitto: ad illud rediturus. IV.

V. Concilij eodem Honorio Pontifice, & Chin- V. Canones IX.

tillano Rege Anno 636. nouem canones vacui sunt prorsus eo, quod in Gregorij Epistola cótinebatur.

VI. Concilij sub eodem Rege Chintillano, & Papa Honorio Anno 636. decemnouem canones sunt, omnes ea de re silent. De fide, ac moribus loquuntur.

VI. Canones xix.

In VII. quod in tempus Theodori Papæ, & Chindasuindi Regis incidit materies longè diuersa tractatur. Ea in sex canones distribuitur; omnes doctrinæ sunt pleni; sed morum. Nihil autem habent cum illa, quam asserit ex Gregorio Baronius commune.

VII. Canon. vi.

VIII. Illustre sanè extitit Martino Pontifice, & Recesuintho Rege Concilium anno 653. duodecim canones comprehendens: in quibus de Fide catholica, de institutionibus Clericalis ordinis, & correctione vitiorum in eum irruentium, & citra mentionem illius Episcopalis in Hispaniam missionis agitur.

VIII. Can. xii.

Duo Concilia IX. & X. sub Vitaliano Papa, & Recesuintho Rege Anno 655. & 656. celebrata, eiusdem sunt argumenti. Illud decem & septem, istud septem Canonibus constat. Varia ad reformationem disciplinæ, ac morum documenta tradunt, sine vllo ad erectionem Ecclesiarum respectu.

ix. x. illud xvii. hoc vii. Canones habuit.

XI. Toletanum cadit in tempus Adeodati Pontificis, & Regis Vuambæ anno 675. Præclara, eius initio, Fidei secundum doctrinã quatuor Proximorum Conciliorum professio habetur. Articulo quintodecimo multas benè instituendæ Ecclesiasticę Reipublicę regulas exhibet; in tertia antiqua decreta seruari iubentur, sed ea nominantur, quæ sunt nationalia. De sede Romana sermo

XI. Rege Vuamba quid in eo decretũ

nullus

nullus. Episcoporum inter se, & cum Metropolitano consensio commendatur.

In XII. Concilio, est, quod pertinet ad Epistolam Gregorij, itaque nunc de eo dicere abstineo, & in suum locum reseruo. XII. ad rem pertinet.

XIII. Concilium Toletanum totum versatur in Fide profitenda, & in vitijs corrigendis. Habitum Leone Secundo Pontifice, & Eruigio Rege. Duodecim canones continet. XIII. Canones xii.

XIV. Concilium Anno 684. Benedicto Secundo Pontifice, ac Eruigio Rege congregatum, canones duodecim de Fidei professione secundum prisca concilia edidit. XIV. Canones xii.

XV. Concilij duæ sunt partes: in prima Fidei Trinitatis professio exponitur, & defenditur. In secunda liberatur Rex Egica à iuramento præstito Regi Eruigio defuncto, quòd istud alteri solemni iuramento, quod cum Regnum inijt Reipublicæ exhibuit, erat contrarium. Ita Respublica Regiæ domus vtilitati anteposita. Annus Concilij fuit 688. tempus Sergij Pontificis, & Regis Flauij Egicanis. XV. bipartitum.

XVI. Tres partes habet. Prima confessionem illustrem mysterij Trinitatis. Secunda decretum de reformatione. Tertia commendationem fidelitatis erga Regem Flauium Egicanem, & damnationem Siberti Toletani præsulis ob coniurationem aduersus Regem, qui ob eam deponitur, & proscribitur, & eius loco Felix Hispalensis Episcopus sufficitur. Incidit hoc Concilium in annum 693. tempore Sergij Papæ, & Regis Flauij Egicæ, siue Egicanis. XVI. tripartitum.

XVII. Versatur in ritibus Ecclesiasticis asseren-

XVII. de Ecclesiastica disciplina, de negotiis Regiis, & Iudæorum punitione.

dis in Rege, & eius Regia familia laudanda, & Deo commendanda, & munienda, & Iudæorum ausibus coercendis, ijsque ad meliorem frugem reducendis. Celebratum fuit Rege Flauio Egicane, Sergio Papa Anno 694.

XVIII. solũ argumentum extat.

Concilij XVIII. exemplar non extat. Illud de eo ab Roderico Toletano scriptum accipimus, super ordinationeRegni celebratum. Annus fuit 710. Papa Ioanne VI.

Ximenius

Enumeratis Concilijs, ac eorum inspectis accuratè, & relatis fideliter argumentis, apparet, de tribus tantum posse intelligi Gregorium VII. in Epistola. Videamus ergo, vtrum aduersus nostram quæ communis est, & certa prorsus sententia, in ijs quicquam inueniatur.

Atque vt à proximo incipiamus. In Concilio XII. can. 4. maiorum institutiones præcipiuntur seruari, & custodiri. Deinde de ordinandis Episcopis iuxta doctrinam Pauli in Epistola ad Titum, & Concilij Niceni, Laodiceni, & Africani 11. illud

Expenditur in rem nostrã Concil. XII.

solum statuitur, *vt in vna Ciuitate vnus tantum Episcopus sit, & Diœceses, quæ nunquam habuerunt Episcopos, ijs careant, & Diœceses, quæ habuerunt, habeant*. In hanc sententiam adducuntur exempla aliorum Conciliorum. Et intra hos terminos hæc doctrina definitur. Atque adeo de isto Concilio locutum non fuisse Gregorium patet, nisi si voluit respicere ad illud, quod obiter dicitur eo in canone. Paulum præcipere Tito *vt Episcopos per Ciuitates constituere debeat*. Sed cum hic nihil adijciatur de Petro, non est verisimile de hoc Gregorium Concilio cogitasse.

Ad Titum

Nihil nocet nostræ sentẽtiæ.

Adeamus IV. Concilium: quod puto ante ocu-

los

los Papam Gregorium, cum illam particulam adscripsit de Toletano Concilio, habuisse. Canone quinto, vel sexto, pro diuersis editionibus, agitur de Sacramento Baptismi his verbis: *Proinde quid à nobis de Sacramenti diuersitate faciendum sit Apostolicæ sedis informemur præceptis: non nostram sed paternam institutionem sequentes. Beatæ ergo Memoriæ Gregorius Romanæ Ecclesiæ Pontifex, qui non solum partes Italiæ illustrauit, sed & longè excellentes Ecclesias sua doctrina perdocuit, efflagitante Sanctissimo Leandro Episcopo de hac Hispaniæ diuersitate, quid potius esset sequendum, sic ait. De trina vero mersione (quæ erat quæstio) baptismatis nihil responderi verius potest, quàm ipsi sensistis, quia in vna fide nihil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diuersa.* Producitur IV. Conciliū Gregor. Magnus. Leander Trina mersio in Baptismo.

Canone 16. statuitur recipiendum esse librum Apocalypseos, *quia multorum Conciliorum, & synodica Sanctorum Præsulum Romanorum decreta Ioannis Euangelistæ esse præscribunt*. Hi duo Canones cum referantur ad doctrinam Pontificum Romanorum, videntur ad rem Gregorij Pontificis volentis Hispaniæ Episcopos ad formam disciplinæ Romanæ reducere, pertinere. Sed quid inde contra D. Iacobi in Hispania prædicationem colligi possit, non apparet. Canon de recipiēdo libro Apocalypseos. Nil detrahitur de traditionis veritate.

Verum ne istud quidem Concilium mouere potuit Papam Gregorium ad proferendum pro sua illa de Episcoporum, & Ecclesiarum Apostolica institutione testimonium. Cum nulla hic mentio ea de re facta legatur.

Igitur constat de illo Concilio Toletano sermonem esse, quod multi non distinguunt ab illo

primo

Ambr. Mor. Garc. Loaysa Baronius Binius

primo celebrato tempore Anastasij, in quibus sunt duo grauissimi auhores Hispani Ambrosius Morales, & Garcia Loaysa, contra quos sentit Baronius, & Binius, quibus ego assentior, nam illud primum sub Anastasio factum: istud secundum sub Innocentio I. habitum est, nisi velimus dicere illud primum Concilium in annum sequentem productum: ita vt ad Innocentium I. peruenerit; vtcunque sit de isto secundo Concilio nihil extat certum, nec illud affertur, aut à Loaysa, aut à Binio qui tomo 1. Concil. post Innocentij Epistolas inter alia, quorum summam texit, Africana Concilia hoc quoque Toletanum nominat: eiusmodi præfixo titulo *Toletana Synodus sub Innocentio*. Quod quidem argumentum est eā Synodum fuisse diuersam, cum ad illam Innocentius Epistolam scripserit, quæ est 23. Ex qua constat de qua sit ea Synodus re instituta, nimirum de ordinatione Clericorum, de cuius forma, & modo in Hispania erat dissidium, quod in schisma eruperat. Cum hoc igitur munus ordinandi ad Episcopalem curam pertineret, & Episcopi de eo minimè conuenirent, coegerunt Concilium, vt ea dissensio tolleretur. Patribus igitur iam congregatis scripsit illam epistolam Innocentius, in qua deprehenditur Synodi materia, & traditur ab Innocentio ratio, quam sequi deberent in ordinando. Quæ omnino ad maiorum institutiones erat reuocanda: tanquam ad certam regulam normamque præstitutam. Audiamus Innocentium: ille nos docebit quàm hæc doctrina faciat ad causam Gregorij, nec tamen nostræ officiat. Igitur. *Sæpe me, & nimium cum teneret cura sollicitum super dissensionis* schis-

De I. Concilio Toletano Concilio inter hos authores dissensio.

Innocent. I.

Duo fuisse Concilia vnū sub Anastasio alterum sub Innocentio contra Morales, & Loaysam statuitur.

Materies II. Concilii Toletani diuersa à I.

schismate Ecclesiarum, quod malum per Hispaniā latius in dies separationis gradu incedere fama proloquitur, necessarium tempus emersit, quo non possit emendatio tanta differri, & deberet congrua medicina prouideri. Nam de ordinationibus, quas prauæ consuetudinis vitio Hispanienses Episcopos celebrasse cognoscimus, fuerat aliquid secundum Maiorum traditionem statuendum, nisi perpenderemus ne perturbationes quam plurimas Ecclesijs moueremus, quorum factum ita reprehendimus, vt propter numerum corrigendorum, ea quæ quoquo modo facta sunt non in dubium vocemus, sed Dei potius dimittamus iudicio. Decreuit deinde quid agendum sit, ex Concilij, & Patrum sententia. Hic ergo inuenimus curam Pastoralem communem Pontificis Romani ad omnes Ecclesias extendi, & Episcopos ad illam pertinere: ijsque formam ordinandi ab Romano Pontifice præscribi, & ab eo perperam facta reprehendi, quæ omnia indicant Episcopalia munera ad Romanam amussim esse reuocanda. Hoc autem rem continet Gregorij VII. qui volebat Ecclesiarum illarum Hispaniæ officium ad regulam, & normam Romanam redigere, & aptè monebat Reges illos ad quos litteras dabat, omnia quæ ad cultum, & Religionis vsum pertinebant Roma, vnde venerant Episcopi, accepisse. Id autem huius exemplo Concilij confirmauit. Cui Innocentij I. ordinandi leges ex maiorum traditione præscripsit. Ex quo item constat nihil eo sententiæ nostræ detrahi, quæ tantum agit de doctrina Fidei, & prædicatione Euangelij: non de constitutione, ac disciplina Ecclesiastica.

Innocentii I. Epistola.

De vitiis quę in Hispania ordināndo Episcopos accidebant.

Iis Innocentius tentat occurrere.

De hoc Concilij egetGregorius VII.

Cum eo stat doctrina tradita de aduētu Iacobi.

Pergo venire ad Concilia Braccharensia. Tria

sunt

ſunt apud Seuerinum Binium ante Gregorij VII. tempora quorum primum ponit Binius Anno Chriſti 563. Ioanne Papa III. Verum aliud fuiſſe antiquius tẽpore Leonis Papæ III. anno incerto, ferme 410. monſtrat Frater Bernardus de Britto Hiſtoriographus inſignis Luſitanus in 2. p. Monarch. luſit. l. 2. quod agnoſcit, & probat Spondanus Anno 563. additamento ad Baron. Barboſa De officio, & poteſt. Epiſcopi 1. p. tit. 3. cap. 8. & Rodericus à Cugna in 1. lib. Archiepiſc. Bracchar. in Pancratiano; ac illud idem producunt Antonius Caracciolus in tract. de Sancto Iacobo: & Magiſter Biuar. in commentat. ad Flau. Dextr Anno 423. & Erze Ximenez in Hiſt. Sancti Iacobi p. 1. tract. 2.

Britta
Spond.
Barboſa
A Cugna
Caracciol.
Biuar.
Erze Ximen.

Incipiamus ab hoc. Quatuor illud capitibus conſtat. Omnia in eo argumẽto verſantur, quod ſpectat ad tuendam cauſam Catholicæ Fidei contra Alanorum, Sueuorum, Vandalorumque errores, quos ſpargebant, & ſæuitiam quam aduerſus Chriſtianos, & Catholicos exercebant: ac nihil commune habent cum cauſa Gregorij VII. Imo in 3. cap. aduentus in Hiſpaniam Iacobi Apoſtoli perſpicuè affirmatur. Quo nomine citari non potuit à Gregorio, quem omnino latuiſſe hoc videtur Concilium.

Ex alijs omiſſo nunc primo, quod in ſuum locum reſeruo. Secundum (ordinem Binij ſequor) quædam habet ad diſciplinam Eccleſiaſticam pertinentia, ſed aliena ab inſtituto Gregorij; nec enim ex ijs quicquam trahi ad cauſam poteſt. Incidit vero iſtud Concilium in tempus Ariamiri, ſiue Mironij Regis, vt vocat Loayſa in notis, & annum ſalutis 672. vacante, mortuo Ioanne III. ſede

Loyoſa

Ro-

Romana, quare ad ſecundum reſpicere noluit Papa Gregorius.

In III. Congregato Anno Chriſti 675. Adeodato Pontifice, Rege Vuambano, vti habetur in fronte Concilij, quidam inter alios (nouem ſunt numero) Canones de Euãgelica, & Apoſtolica doctrina, & conſuetudine Eccleſiæ agunt, ad cuius amuſſim volunt redigi ſacramentorum adminiſtrationem, & ritus Eccleſiaſticos: ſed nullus fit ad inſtitutionem ab Epiſcopis acceptam reſpectus: neque vlla de illorum in Hiſpanias à ſede Apoſtolica miſſione commemoratio. Itaque rem Gregorij Canones illi non continent. Quare de primo apud Binium, ſecundo apud Britum Concilio agẽdum eſt, & accuratè inquirendum. An illud faciat ad cauſam Gregorij VII. & noſtræ ſententiæ aduerſetur? Hoc igitur Concilium celebratum fuit anno Domini 563. ſub Ioanne III. Papa, & Rege Theodomiro Sueuo. Fuitque Prouinciale. Adfuerunt octo Epiſcopi. Lucretio vno eorum Præſule Braccharenſi. Habet iuſtum exordium, & Canones 22. Ad hoc ſine dubio reſpexiſſe videtur Gregorius VII. nam in eo multa faciunt ad eius cauſam probandam, non ſolum de Eccleſiaſticæ diſciplinæ normis, ſed etiam religioſæ, & Catholicæ doctrinæ regulis à ſede Romana acceptis. Quod & ſi quidam Hiſpanorum negant, qui ad ritus tantum, & formam celebrandi officij Eccleſiaſtici capitula citata, & producta ex Romanæ ſedis inſtructione reſtringunt, non videtur poſſe negari ad Religionem, & doctrinam Fidei extendi; non tamen ex eo ſequitur Hiſpaniam accepiſſe primum fidei, & Euangelij prædicationem ab

III. affertur I & nouem illius Canones expenduntur.

Omnes alio ſpectant; quæſtionem minime continent.

Examinatur Bracharen. I. Concilium in ordine Binij.

Lucretius præſes in eo Concilio: Canon. illius xxij.

Actum in eo de Eccleſiaſtica diſciplina, & doctrina Fidei.

Ad hoc respexit Gregorius.

Nihil officit Traditioni

Leo I. Turibius.

Episcopis eò missis; nec enim hoc in capitulis continetur: nec ea quicquam de prima Hispanorum institutione, ac disciplina continent. Disertè enim agunt contra hæresim Priscillianicam, aduersus quam proferunt capitula missa, cum illa maximè vigebat in Hispania à Leone I. Papa per Turibium, quæ capitula probantur, & astruuntur, quod ijs aiunt pristina Sanctorum Patrum instituta pandantur. Et hoc perspicuè initio Concilij visitur. Ad idque pertinent decem, & octo capitula, seu canones, in prima parte Concilij positi. Constat autem hoc ex ipsomet exemplari, quod huc transfero: vt appareat nihil inde deduci ad firmandam sententiam de accepta prima Religione à sede Romana, nec de Episcopis in Hispanias missis: quamquam hæc secunda pars à nobis minimè improbatur. Sed de illo tamen hic agi inficiamur, & monemus Hispanos nihil ex huius doctrina Concilij colligi posse, nō modo ad oppugnandum nostrā de Iacobo sentētiā, sed ne quidē ad persuadendum Gregorium VII. in ea sua Epistola voluisse de doctrina accepta ab ijs primis Episcopis hunc locum Concilij intelligere: cum is rem minimè contineat. Igitur in eo Concilio. *Lucretius* Episcopus dixit. *Prius ergo de statu fidei (sicut superius dictum est) conferamus. Nam licet iam olim Priscillianæ Hæresis contagio in Hispaniarum Prouincijs detecta sit, & damnata, nequis tamen per ignorantiam, aut aliquibus, vt assolet, scripturis deceptus apocryphis, aliqua adhuc ipsius erroris pestilentia sit infectus, manifestius ignaris hominibus declaretur, quia ipsi in extremitate Mundi, & in vltimis huius Prouinciæ finibus constituti, aut exiguam, aut penè nullam*

Quorundam Hispanorum authorum de materia huius Concilij sētētia cōfutatur.

Producto textu

Hæresis Priscillianica.

nullam rectæ eruditionis partẽ contigerunt. Credo autẽ vestræ beatitudinis fraternitatem nosse, quia eo tempore quo in his regionibus nefandissima Priscilliana secta venena serpebant, beatissimus Papa Vrbis Romæ Leo, qui quadragesimus fere Apostoli Petri successor extitit, per Turibium notarium sedis suæ, ad synodum Galliciæ contra impiam Priscillianæ hæresis sectam scripta sua direxit. Cuius etiam præcepto Tarraconenses, & Carthaginenses Episcopi, Lusitaniæ quoque, & Bæticæ facto interse Concilio regulam Fidei contra Priscillianam Hæresim cum aliquibus capitulis conscribentes ad Balconium tunc huius Bracharensis Ecclesiæ præsulem direxerunt. Vnde quia & ipsum præscriptæ fidei exemplar cum suis capitulis præ manibus hic habemus, pro instructione ignorantium (si vestræ placet Reuerentiæ) recitetur.

Leo Magnus Priscillianicę hęreseos euersor.

Concil Hisp. aduersus hæresim Priscil.

Bale. Bracch.

Omnes Episcopi dixerunt: Valde necessaria horum capitulorum est lectio, vt dum simplicioribus, quibusque pristina Sanctorum Patrum instituta panduntur, abominata iam olim à sede Sanctissimi Petri Apostoli, & damnata Priscillianæ hæresis figmenta cognoscantur.

Capitula cõtra hæresim Priscill.

Lectum est exemplar Fidei cum capitulis suis, quæ ne prolixitatẽ facerent his gestis minimè sunt inserta.

Post lectionem capitulorum omnes Episcopi dixerunt: licet lectio necessariè recensita sit, tamen euidentius, & simplicius ea, quæ sunt execrabilia, ita positis etiam capitulis modo declarentur, vt qui minus est eruditus intelligat: & sic sub Anathematis sententia explosa, iam Priscillani erroris figmenta damnentur, vt quisquis Clericus, vel Monachus, siue Laicus, tale aliquid sentire adhuc, vel defendere fuerit deprehensus, tanquam verè purè membrum;

Anathema Prifcialliani-ftis dicitur.

brum; continuò de corpore abfcindatur Catholicæ Ecclefiæ, ne aut focietatis, fiue prauitatis eius macula à rectè credentibus de permixtione talium aliquod orthodoxis reputetur opprobrium.

Propofita contra Prifcillianam Hærefim capitula relecta continent hæc:

CAPITVLVM I.

Confeffio Fidei.

I quis Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum non confitetur tres perfonas, vnius fubftantiæ, & virtutis, ac poteftatis, ficut Catholica, & Apoftolica Ecclefia docet, fed vnam tantum, & folitariam dicit effe Perfonam, ita ut ipfe fit Pater, qui Filius, ipfe etiam fit Paracletus Spiritus, ficut Sabellius, & Prifcillianus dixerunt, anathema fit.

Hæc pars ad Fidei, & Religionis profeffionem pertinet. Sequitur altera fpectans ad ritus, & officium Ecclefiafticum, quæ eft huiufmodi.

Pars fecunda Concilij ad res Ecclefiafticas pertinens.

Poft quorum lectionem Lucretius Epifcopus dixit: Ecce ex ipfa canonum lectione agnofcat fancta fraternitas veftra non folum in generalibus Concilijs, fed etiam in localibus congregatos fimul facerdotes vno confenfu ea quæ Ecclefiaftico conueniebant ordini ftatuiffe, & fecundum quod vnufcuiufque rei expetebat ratio, profpexiffe, fequentes fententiam doctrinæ Apoftolicæ dicentis. Probate quæ bona funt, & tenete. Si ergo placet charitati veftræ quia funt aliqua Ecclefiafticæ inftitutionis obfequia, quæ in huius præ-

fertim

sertim extremitate prouinciæ, non per contentionem quod absit, sed magis (sicut præfati sumus) fiunt per iniuriam, aut per ignorantiam, constituamus quædam inter nos capitula, vt quæ non vno modo tenentur à nobis, ad vnam omnino formulam reuocentur.

Omnes Episcopi dixerunt: Necessarium, & valde hoc vtile arbitramur, vt ea, quæ apud vnumquemque nostrum varia, & inordinata consuetudine retinentur, vnito inter nos per Dei gratiam, & concordi celebrentur officio: & idcirco si quid illud est magnum, vel paruum quo variare videmur, ad vnam (sicut dictum est) formulam præfixis rationabiliter capitulis reuocetur, præcipue cum & de certis quibusdam caussis instructionem apud nos sedis Apostolicæ habeamus, quæ ad interrogationes suas quondam venerandæ memoriæ præcessoris tui Profuturi prudentia, ab ipsa Beatissimi Petri accepit cathedra. Concordia de officijs Ecclesiasticis. Eorum ratio à sede Apostolica accepta.

Lucretius Episcopus dixit. Rectè Vestra Fraternitas pro authoritate Sedis Apostolicæ reminiscita est: quæ licet eodem tempore innotuerit quo directa est, tamen pro firmitate testimonij, & instructione multorum si vestræ vnanimitati cõplacet, quia præmanibus est, coram his omnibus relegetur. Lucretius.

Omnes Episcopi dixerunt: Iustum est, vt quia mentio ipsius authoritatis est habita, quæ sit eius doctrina à circumstantibus audiatur. Episcopi.

Relecta est Authoritas Sedis Apostolicæ ad quondam Profuturum directam Episcopum, quæ propter prolixitatem his gestis minimè est inserta, post cuius lectionem Lucretius Episcopus dixit. Profuturus Antistes Bracharensis

Manifestius patet, Apostolicam nobis opitulari doctrinam: & ideo sicut fraternitas Vestra prædixit, si quid per ignorantiam, apud quosdam varium habea- Capitula super Ecclesiastica disciplina,

tur

tur ad vniformem concordiæ regulam præscriptis internos capitulis redigatur.

Proposita sunt igitur capitula, & relecta, quæ continent hæc.

Diuinum officium. 19 *Cap. 1. Placuit omnibus communi consensu, vt vnus, atque idem psallendi ordo in Matutinis, vel Vespertinis officijs teneatur; & non diuersæ, ac priuatæ, neque Monasteriorum consuetudines cum Ecclesiastica regula sint permixtæ.*

Vigiliæ. Missæ. 20 *Item placuit, vt per solennium dierum vigilias, vel missas omnes easdem, & non diuersas, lectiones, in Ecclesia legant.*

Salutationes. 21 *Item placuit. vt non aliter Episcopi, aliter Presbyteri populum, sed vno modo salutent, dicentes: Dominus sit vobiscum, sicut in lib. Ruth legitur, & vt respondeatur à Populo, & cum spiritu tuo, sicut ab ipsis Apostolis traditum omnis retinet Oriens, & non sicut Priscilliana prauitas permutauit.*

22 *Item placuit, vt eodem ordine Missæ celebrentur ab omnibus, quomodo Profuturus quondam huius Metropolitanæ Ecclesiæ Episcopus ab ipsa Apostolicæ sedis authoritate suscepit scriptum.*

Forma baptizandi. 23 *Item placuit, vt nullus eum baptizandi ordinem prætermittat, quem, & antea tenuit Metropolitana Bracharensis Ecclesia, & pro amputanda aliquorum dubietate prædictus Profuturus Episcopus scriptum, & sibi directum à sede Beatissima Petri Apostoli suscepit.*

Profuturus Sedem Apostolicam consuluit. Tota hæc secunda pars versatur in officio, & ritu Ecclesiastico circa Sacramenta & Sacra: quæ doctrina tamen non affirmetur tradita Hispanis à prima institutione, sed quo tẽpore Episcopus Bracharensis Profuturus Romam contenderat: petitũ ora-

oracula illius sedis, vti apparet ex illis verbis. *Præcipuè cum & de cœteris quibusdam causis instructionem, apud nos Sedis Apostolicæ habeamus, quæ ad interrogationem, quondam Venerabilis memoriæ prædecessoris tui Profuturi ab ipsa Beatissimi Petri cathedra directa est*. Atque huiusmodi institutio, & in Concilio legitur, & in certos Canones conijcitur. Faciebat hic quidem multum ad causam Gregorij VII. qui cum vellet officium diuinum, & in eo recitando formam ordinare ad normam Romanæ Ecclesiæ, ne in eo varietas esset, non potuit ad id melius exemplum afferre, quam illud Profuturi, qui Romanum Pontificem de eo, ac de alijs item sacris ritibus tanquam oraculum consuluerat.

Hoc Conciliũ citat Gregorius VII.

Itaque ex scriptis in hoc Concilio apparet, quomodo sint Gregorij VII. dicta intelligenda: non enim ille, nisi ad mentem suam citaret Concilium: in quo cum nihil pertinens ad promulgationem Euangelicæ legis, vel fidei prædicationem inueniatur, nihil tum de eo cum illam epistolam dictaret Gregorius VII. cogitabat. Vnde quando loquitur de fundatione, & plantatione Christianitatis, & Religionis ad eum referendus est sensum, in quo Concilia loquuntur, quæ cum de certis doctrinis, quas suis hæresibus corrumpere Hæretici tentabant, cuiusmodi erat Priscillianica, mentionem faciant, intra sensum Conciliorum mens Pontificis versari debet, & ad eius institutum accommodari. Atque hac ratione soluitur præcipua, & capitalis difficultas, quæ ex textu huius Epistolæ Gregorij VII. existebat, quã Aduersarij Achillem esse putabant. Sed inuentus

Nihil de traditionis veritate detrahi à Gregorio mõstratur.

tus est demum, qui eum in pede, idest in plano, & simplici sensu intelligendo vulneraret: & mortalem esse doceret.

Breuiarii authoritate ab Vrbano Papa VIII. correcti Iacobi aduentus confirmatur.

Ad calcem obseruo: nostram hanc rationem interpretandi mentem horum Pontificum noua illa, seu veteri renouata Breuiarij iussu Vrbani Papæ VIII. de prædicatione S.Iacobi in Hispania lectione, magnopere confirmari. In hac enim vtrumque statuitur: & prædicatio in ea Iacobi, & Episcoporum in eam à Petro Apostolo missio: quo vnum & alterum cohærere posse ostenditur: vt nimirum Iacobus venerit,& prædicauerit,& aliquos ad Fidem conuerterit, Petrus autem ex ijs Episcopos elegerit, & Ecclesias instituerit, & illis eos præfecerit. Sic enim Breuiarium lect.2. secundi Nocturni. *Mox in Hispaniam profectus ibi aliquos ad Fidem conuertit: ex quorum numero septem postea à B. Petro ordinati in Hispaniam primi directi sunt.* Quo sane modo Innocentij I.& Gregorij VII. dicta cum nostra sententia cohærent: quæ solum assumit, & probat Aduentum,& Prædicationem in Hispania Iacobi: nihil de singulis Prouincijs affirmando. Quarum iura in medio relinquimus, nec cuiquam his à nobis hactenus dictis nocere volumus.

Componitur controuersia.

Innocentij I. & Greg.VII. mês aperitur.

AN-

ANTILOQVIVM
Ad Argumentum sumptum ex Primatu.

QVONIAM de re grauissima, & accuratè quidem sumus acturi, quædam oportet animaduertere ad idoneam nobis in ijs, quæ adstruimus, fidem conciliandam. Primum: quæcunque scribimus in hac parte operis, ea omnia in fontibus omissis riuulis vidisse, eaque vti inuenimus syncere, & nullo præoccupatos affectu in lucem atulisse. Secundum: nolle vllo nos pacto quicquam detrahere iuri Primatus ijs Ecclesijs, quæ super eo in Hispanijs contenderunt, contenduntue: sed re in medio relicta, de eo tantum statuere, quod ad S. Iacobi aduentum, & prædicationem in Hispaniis attinet; & ad hunc finem cætera omnia, in quibus versamur, argumenta reuocare, nullo Ecclesijs illato detrimento; vt integrum sit vnicuique per me ius suum, & prærogatiuam tueri. Is enim sum, qui pacem amo, & dissensiones abominor, & vni studeo veritati. Tertium: quod capitale est, & propter quod proloquium istud institui, magnam in Concilijs habendam esse rationem subscriptionum ad agnoscendam sedium Primarum, & Metropolitanarum præstantiam; quia cum sciam nonnulla Concilia decreuisse, vt Episcopi secundum rationem Antiquitatis in consecratione sedeant, & subscribant; illud nihilo-

Mens Authoris in hac parte tractatus.

Subscribendi ordo in Concilijs argumétum est dignitatis subscribentium.

hilominus constat, eamq; legem nunquam in Primatibus, ac ijs, qui Præesse solebant, locum habuisse. Quare semper is, qui primus subscribit, principem locum habet dignitatis. Quo Argumento vtuntur Patres, & veteres scriptores ad probandam Romanæ Ecclesiæ supra cæteras excellentiam: quòd semper eius Legati primi in omnibus, quibus interfuerunt Concilijs sederunt, & subscripserunt. Imo & Pij ac Religiosi Imperatores, vt se inferiores Episcopis esse faterētur, vltimo post eos loco subscribere voluerunt, quemadmodum fecisse legimus Constantinum Magnum; Theodosium, & Marcianum, vti apparet ex Actis Conciliorum, & notat Bellarm. lib. 1. cap. 19. & Præterea Basilium, & alium Constantinum, & Leonem Augustos, quod obseruat Osius lib. 11. de legitimis Iudicibus, & Loaysa in notis ad Conciliū Toletanum sub Gundemaro: quanquam Basilius non post omnes Episcopos, sed post Patriarchas ante Episcopos subscripsit, quod eum Patres eo honore afficere voluerunt. Itaque hoc maneat: cuius prima est subscriptio, eum Summum, & Principem reliquorum esse; idque communi omnium calculo firmatum. Estque optimum huiusce rei exemplum cap. Concilia d. 17. vbi Gratianus tradit Laurentium Mediolanensem, Petrum Rauennatem Episcopum præcessisse, quod ante illum subscripsit. Idque confirmatur ex cap. Bene quidem d. 96. in quo prius loquitur idem Laurentius *Argumento*, inquit Glossa, *Mediolanensem prærogatiuam sedis habere, ante Rauennatem cum ante eum respondit, sicut in alia Synodo ante eum scripsisse legitur.* Accedit Canon Concilij Bracharensis,

Id exemplis Imperatorum post Episcopis subscribentium ostenditur.

Constantinus. Theodosius Marcianus. Bellarm. Basilius. Constantinus. Leo Augustus Osius. Loaysa.

Basilius Imperator quomodo subscripserit.

Gratian. Probatur aliis exemplis ab Episcoporum subscriptioaibus petitis.

Glossa in cap Bene quidem d. 96.

rensis I. qui est sextus, vbi sic. *Item placuit, vt conseruato Metropolitani Episcopi Primatu, cæteri Episcoporum secundum suæ ordinationis tempus alius alij sedendi deferat locum*. Relinquitur suus, ac Pinceps locus Primati, seu Metropolitano; vbi is primus fuerit, certus, ac status, nullo discrimine antiquitatis; cuius tantum rationem seruant reliqui Episcopi. Vnde miror duos viros suæ ætatis longè doctissimos Loaysam, & Acugnam, vt suos Primatus Toletanum, & Bracharensem tuerentus affirmasse in Concilijs Toletanis Nationalibus Primates loco suo exclusos ab alijs inferioribus ratione antiquitatis consecrationis fuisse. Loaysa enim, qui studebat Toletano, & Acugna, qui Bracharensi fauebat, cum negare non possent in quibusdā Concilijs Bracharensibus, & Toletanis nationalibus alios Metropolitanos præfuisse, suos cessisse, ac post eos subscripsisse, eam rationem euadendi excogitarunt, vt dicerent non habitam Primatus, sed antiquitatis ordinationis rationem fuisse, vt tradit Loaysa in notis ad 3. Concil. Toletanum verbo Massona, & Acugna tract. de Prima. Brachar. Eccles. cap. 28. n. 7.

Mediolanensis Rauennati præfertur. Concil. Bracharense 1.

Primas nunquam alijs cedit.

Loaysæ, & Acugnæ suspecta sententia.

Tenent Primates cessisse inferioribus ratione antiquitatis.

Verum quidem est, vbi de Primatu inter aliquos in eodem Concilio præsentes, fuerit contentio, tunc gratia pacis, & concordiæ, statui posse, vt ratione antiquitatis præcedat Antiquior; quemadmodum ego existimo in illis Toletanis Concilijs accidisse, in quibus magna varietas est Episcoporum præcedentium, nam ea ætate, cum in varios conuentus diuisa esset Hispania, & singuli suos Metropolitanos haberent, quos Constantinus ijs præficiendos curauerat, teste Rases; cui

Vbi de Primatu constat nemo Primati præfertur, aut præferri potest.

Rases.

P 2 sub-

Resend.

subscribit Andreas Resendius in Epist. ad Kebedium, quæ habetur tom. de Hispania illustrata post medium, qui pares esse, & videri volebant, vt Paci studerent, remittebant de contentione dignitatis, & primas antiquitati deferebant: quod obseruat Mariana lib.9.cap.19.& Andreas Resendius in epist. ad Bartholom. Kebedium. Ex quo nostra sententia robur accipit, nam si de Primatu constiterit, nemo huic ex alijs poterit præstare, qui manifestè Primas fuerit: nec opinor quisquam me, aut ratione, aut exemplo conuicerit.

Mariana.

Bracharense Concil. nihil contradiceit.

Quare canon ille Bracharensis Concilij perspicuè Primatem excipit, & cæteris tantum inferioribus Episcopis normam illam, & legem antiquitatis præscribit: & hoc sensu loquitur Concilium 4. cap.4. vbi ait. *Conuenientes omnes Episcopi pariter introeant, & secundum ordinationis sua tempora resideant*. Et quidem ratio, & ius non sinit, quenquam perspicuè inferiorem, gradu, & dignitate suo superiori præesse. Quare si quis primas indubitatus sit, ac perspectus, non poterunt ei alij sede locoue præstare. Alioquin in Prouinciali Cócilio liceret suffraganeo antiquiori, suo Metropolitano præesse. Quo quid absurdius? Idoneum vero esse exemplũ patet ex Doctrina ipsiusmet Acugnæ citati cap.6 vbi latè, ac eruditè ostendit *Primates æquipararі Metropolitanis in Prouincijs Metropolico iure sibi subiectis*, & tantum posse *Patriarcham*, seu Primatem in subditis Archiepiscoporum, seu Primatus, quantum potest Archiepiscopus in subditis suffraganeorum, idque multis Iuris Canonici Decretis, & Authorum testimonijs confirmat.

Canon nõ de Primatibus, sed de Episcopis loquitur.

Suffraganeus licet antiquior nequit Metropolitano suo præesse. Acugna.

Quod

Quod autem Primas indubitatus præcedere omnes alios non Primates debeat, licet in Consecratione recentior & promotione iunior, & aliis rebus minor sit, probat Iacobatius de Concil. titulo de ordine sedendi. Et Antonius Augustinus in Epist. Iuris. Et Boerius de authoritate Magni Concil. Cassan. in Catal. 4. p. considerat. decimam nonam idque ex cap. *Conquestus* causa 9. quæst. 3. probat Acugna, sed in eo textu nihil reperitur, quòd rem contineat. Ea tamen est apud authores indubitata. Felin. in rubr. de maior. col. 2. nu. 2. Seraphin. decis 1223. num. 2. Mastril. decis. 130. num. 13. Menoch. consil. 257. Imò & ipse Acugna huic sententiæ adhæret de primatu cap. 7. *Primates*, inquit, *præcedunt Archiepiscopos, & Episcopos, eo quod maiorem dignitatem obtineant, licet in promotione iuniores sint*. Quod sæpe repetit, & multis confirmat. Apparetque manifestè ex ijs quæ tradit Cassan. in catal. 4. p. considerat. decima nona. Et quidem de Primate constat, si cognitus & receptus sit, eum omnibus anteferri, vel ipso met qui hoc postea iit inficias, Roderico Acugna Authore. Illud item extra controuersiam esse existimo: nullum Episcopum in Concilio Archiepiscopo præferendum, inuicto & irrefragabili argumento. Quia Archiepiscopi Pallio fruuntur, quo Episcopi carent: non potest autem qui Pallio fruitur cedere illi qui eo caret: adeo vt si contingat Episcopum donari Pallio à Pontifice, necesse sit eum cæteros Episcopos illud non habentes præcedere: quemadmodum idem met Acugna citatus fatetur his verbis: *Si Episcopus habeat Pallium debet omnes alios Episcopos præcedere qui Pallio non vtuntur non ser-*

Primatem omnibus alijs non Primatibus etsi iunior sit præferri multis Authoribus probatur.
Iacobatius
Ant. August.
Boerius
Cassanæus
c. Conquestus
Acugna
Felin.
Seraphin.
Mastril.
Menoch.
Acugna

Nullus Episcopus Archiepiscopo præferendus Pallij prærogatiua.

Episcopus cui concessus est vsus Pallij alijs Episcopis anteponitur.

ser-

non seruato tempore ordinationis, ex eo quia *Pallium est signum Authoritatis, & praeminentiæ qua stante de ordine promotionis non curatur*. Hinc illa Iacobatij sententia lib. 1. de Concil. pag. 53. *Post Primates sedebunt Archiepiscopi, qui Regibus æquiparantur*. Quomodo igitur eos Episcopi præcedent? cum Archiepiscopi, Principes quidam Episcoporum, & Apostolici appellentur? authore Isidoro in cap. *Cleros*, versu, *Archiepiscopus* 21. distinct. Quin & Archiepiscopus perinde est, ac Metropolitanus iuxta textum in cap. *Pastoralis* in prim. de Offic. ordin. & extrauag. *Saluator de præb.* inter communes.

Iacobatius

Archiepiscopus est Princeps Episcoporum. Isidor.

Cap. Pastoral Extrauag. Saluator.

Quare, quod aiunt duo ij grauissimi Doctores, Primates suarum, quarum Primatum tuentur, Ecclesiarum, interdum cessisse non Primatibus, & post eos subscripsisse, verum esse nequit, nec id ratio, nec vsus permittit. Et apparet ex ipsismet Concilijs, in quibus erant Primates indubitati, nemo enim vsquam eorum vllo in Concilio reperietur, Archiepiscopo Episcopo ve cessisse, nisi forte is Apostolicæ sedis legatus esset. Hac enim ratione non solum Episcopus, sed etiam Presbiter non Episcopus præesse Primatibus, & Archiepiscopis, cùm loco, tum subscriptione potest. Imò & defacto, vt aiunt, in Generalibus Concilijs præfuerunt. Nam in Niceno Magno illo Concilio, non solus Osius Cordubensis Episcopus, sed etiam Vitus, & Vincentius Presbyteri Romani Siluestri Pontificis legati, primum locum ante omnes alios tenuerunt, & primi omnium subscripserunt: idque testimonio Magni Athanasij in Epist. ad solitariam vitam agentes, & alijs argumentis confirmat Seueri-

Loaysa, & Acugna referuntur.

Primas vni tantum Legato cedit.

Legati Romani Pontificis omnibus alijs Patriarchis, & Primatibus semper præfuerunt.

Athanasius

uerinus Binius in notis ad Concil. Nicēn. 1. tomo Concil. pag. 291. col. 2. & in Chalcedonensi non non solum duo Episcopi Paschasius, & Lucentius, verum etiam alij duo Bonifacius, & Basilius Presbyteri cæteris omnibus legationis nomine præfuerunt. Quemadmodum ex Actis Concilij apparet, & in notis animaduertit Binius tomo 2. par. 1. pag. 410. Quomodo ergo Primates, & Metropolitani post alios inferiores dignitate sedere ac subscribere potuissent? Certe quæ deinceps exempla, Toletanis repræsentatis Concilijs, adducam mostrabunt, nullum Episcopum Metropolitanis præfuisse: ac ex ijsdem item patebit Metropolitanos interse non eundem ordinem, perpetuumue seruasse, sed interdum hunc alijs, interdum alium cæteris prælatum, ceu nemo eorum indubitatus Primas haberetur, nimirum cum sex, vel tunc in Hispania Metropolitæ essent Bracharensis, Narbonensis, Emeritensis, Toletanus, Tarraconensis, Hispalensis, vti vult Mariana lib. 6. cap. 16. vel quinque negato Toletano, vti mauult Resendius in Epistola ad Kebedium, ac omnes de Primatu contenderent, certum singuli, & constantem ordinem habere non poterant. Verum quidem est Loaysam magnum in ordine subscribendi momentum esse existimare, quoniam qui primo loco subscribit ei ille primas deferre solet: nisi quando manifestè videt Toletano suo detrahi: quem vt sustineat varias rationes excogitat, ne Primatu motus videatur. Acugna perspicuè affirmat sæpe Primatem alijs postpositum, quòd iunior esset consecratione; quasi hoc vsuueniret, cum tamen ille locis proximè citatis nullo id iure fieri docuisset. In quo sane

Binius

Patet ex Niceno, & Chalcedonensi Cōcilio.

Mariana Resend. in Epist. ad Kebedium,

Loaysa

ſane doctum alioquin, & vigilantem authorem probare nequeo. Et quoniam ille vtitur Canone illo ſexto Concilij Brachar. primo, & quarto Concilij Toletani IV. qui eos legat, comperiet Bracharēſem perſpicuè excipere ab eo ſedendi, & ſubſcribendi ordine Primatem, & Metropolitanum, quem vult primas habere, dum ait. *Conſeruato Metropolitani Epiſcopi Primatu*. Atque adeo titulum illum de antiquitate conſecrationis in cæteris alioqui dignitate paribus Epiſcopis locum habere: vti ſequentia Canonis verba declarant. *Cæteri Epiſcoporum ſecundum ſuæ ordinationis tempus alius alij ſedendi deferat locum*. Quo quid manifeſtius? Idem omnino decernit Canon Concilij Toletani IV. exprimens, de quibus loquatur, ideſt Epiſcopis. Itaque his decretis non potuit illa quam Acugna cum Loayſa, quem citat, doctrina contra Primates de loco, & ordine tradita vllo modo probari. Nequeunt hi ſuo loco, ideſt primo, ab inferiori dignitate, etſi antiquior is conſecratione fuerit, moueri. Quare qui noſtram hanc de ſubſcribendi ordine in argumentum Primatus Epiſcoporum ſententiam legerit, & forte in horum quos adduxi nobilium, qui contra ſentiunt autorum opera inciderit norit me recte ac iure feciſſe; nec quicquā eorum authoritate moueatur, meque ſolius veritatis amantem, & ab omni ambitionis, & partium ſtudio alienum ſumma fide, & integritate de re tota incorrupte iudicaſſe, comperiat. Et quò mihi maior habeatur hac in re fides affero ex Anglicano Cōcilio Londini Greg. 7. Pontificis Vvilielmo Rege Anno 1075. celebrato inſigne teſtimonium, quo exponitur mens eorundem in quibus fundantur ad-

Primas nunquam inferioribus cedet.

Patet ex Toletano IV. ex Acugna, & Loayſa confutantur.

Conciliū Anglicano;

aduersarij Conciliorum. *Ex Concilio*, inquit, *Toletano IV. Mileuitano, atque Bracharensi standum est, vt singuli secundum ordinationis sua tempora sedeant, prater eos, qui ex antiqua consuetudine, siue suarum Ecclesiarum priuilegio digniores sedes habent.*

CAPVT XII.

Ratio petita ex Antiquitate, & Primatu Ecclesiæ Toletanæ diluitur,

HINC illæ lacrymæ. Doluit Rodericus Ximenius vir sane gloriosus, quod illa traditione Aduentus Sancti Iacobi Apostoli in Hispanias tanquam iniecta securi feriebatur: illudque vulnus ferre non potuit, quòd in animam, quæ in honore apud honestos clarosque viros sita est, penetrabat. Atque adeo vt illud propulsaret omnem lapidem mouit: omnes euadendi vias excogitauit. Hæc traditio iugulum Primatus Toletani petebat. Nam cum fieri non posset vt S Iacobus ad Hispaniam appulsus Toletum, quæ maximè mediterranea Vrbs est, primùm adiret, imo in eam non nisi peragrata magna parte, quocunque demum appelleret, penetrare posset, ac vidisset maritimas illas Vrbes eo nomine ad se illũ trahere, & cum eo antiquitatem, & Primatus eius appendicem transire, conatus, & ausus est Traditionem inficiari: & aduentum S. Iacobi in Hispaniam funditùs tollere. Eo intentus, vt remoto traditionis obice antiquitatem, & Primatum suæ Ecclesiæ statueret, quem astruere cogita-

Causa ob quã Ximenius S. Iacobi in Hispaniam aduentum negarit.

Eugenius an fuerit primus Episcopus Toletanus.

bat. Cum præsertim in animum induxisset suum; Eugenium fuisse Primum Episcopum Toletanum, quem Breuiaria prisca, & communis scriptorum veterum sententia eius Ecclesiæ Patrem, & authorem appellant. Quod vt verum sit, opus est omnino inficiari, ante eum alios in vlla Hispaniarum prouincia Episcopos extitisse. Igitur hoc accepto vt Toletanam sedem Primariam esse totius Hispaniæ astrueret, vendicabat etiam sibi antiquitatem, quæ stare non poterat cum Aduentu S. Iacobi in Hispaniam, à quo non erat dubitandum, quin Ecclesiæ fuissent erectæ, ac Episcopi instituti. Igitur omnino sustulit Apostoli in Hispaniam aduentum, & opinor negaturus item fuisset Petri, & Pauli, si de eo quæstio moueretur; imò & ab ijs Præsules missos inficiari perrexisset, cum Eugenius non nisi post eorum martyrium in Hispaniam ingredi potuisset: vt pote qui missus ex Gallia à Dionysio, atque adeo Clemente iam Pontifice, multo post Iacobi prædicationem, & mortem in Hispaniam florentem religione, & abundantem Ecclesijs Episcopisque venisset: quemadmodum communi consensu Galli, & Hispani scriptores, (vno tamen excepto Resendio de quo postea) affirmant. Quos citare non est animus, ne Bibliothecas extractis inde nominibus compilasse videamur. Id constat: in horum sententia Primarum Toletanum laborare. De qua re postea sermo redibit. Verum quidem est Loaysam virum prudentem, & sincerum, ita Primatum Toletanæ Ecclesiæ assignare, vt aduentũ, & prædicationẽ Iacobi minime inficietur: cum in eadem nihilominus sentẽtia sit Eugenium I. Episcopum, & Primatẽ Hispaniarum Toleti fuisse. Vult igitur

A quo sit missus in Hispaniam, & quãdo?

Loaysa.

tur, vt Eugenius à Petro adhuc viuo in Hispaniam mitteretur, & ibi Toletanam Ecclesiam fundaret: Cuius Principatus est Author acerrimus, nec minus antiquitatis: perinde ac non posset altera sine alterius consensu, nexuque consistere. Quin ab eo tanquam à fonte, & origine deducit seriem omnium Præsulum Toletanorum, & statuit ab initio illam Toletanam sedem prærogatiuam primæ, ac primariæ habuisse. Nondum enim venerat in mentem Elpidij, quem nostris temporibus recentioris memoriæ scriptores inuexerunt ab Iacobo Apostolo eruditum, & initiatum, vt primus esset Toleti Episcopus institutus. De qua ego sententia nihil dico: eam arbitrio lectorum relinquo. Tantum aio, difficile mihi videri alios ante Eugenium Toleti Pastores constituere, cum tota eum antiquitas principem nominet: & quod apud me multum ponderis habet, prisca id Breuiaria sanctæ & indubitatæ fidei fecerint, quemadmodum ipsimet, qui intrudunt Elpidium fatentur authores. Certe ipsamet Ecclesia Toletana, cuius causam agere volunt, Inuitatorium hoc in sacro quod de illo est officio vsurpat. *Adoremus Christū Regem, qui per SanctumEugeniumToletum ad suam legem à ritu traxit Gentium*. Et in prima Antiphona ad Vesperas canit sic: *Egregius Eugenius Fidus Toleti nuntius Christum prædicauit prius*, alias iuxta recentiorem editionem *Primus*: eòdem tamen redeunt ambæ particulæ. Mitto alias in Breuiarijs, quæ sunt multa, & antiqua, idem affirmantes. Ac ea fuerat primùm in Hispania recepta traditio: quam conantur hodie conuellere quidam magni nominis, sed nescio an paris fidei scriptores: & quod magis

Eugenium à S. Petro missum in Hispaniam Toletanam Ecclesiam fundasse tradit Loaysa.

Elpidius an fuerit primus Episcopus Toletanus ante Eugenium?

Breuiarium Toletanum fauet Eugenio

Taxantur nuperi scriptores qui Elpidium primum intrudunt.

mirari ſoleo, traditionem iſtam audent *errorem* appellare.

Omnium, & veterum, & nouorum mens eſt Toletanam ſedem totius Hiſpaniæ caput, & fontem efficere: atque ad id ſtatuendum, ea aſſumunt quæ veritati vim faciunt, eumque torquent, & gementem trahunt in ſuas quique partes: nec animaduertunt, quod cum Spondano obſeruaui, ipſos ſemet ſuis vulneribus conficere, & traditioni qua maximè nititur Iacobi prædicatio, alias negando traditiones, officere. Itaque eorum ſtudia probare non poſſum, nec ijs ſimilis eſſe volo, cum tamen, vti Luſitanus, poſſem Bracharenſis Primatus ius idonea ratione tueri. Verum omnia apud me veritas. Huic lito, nec amo lites. Abſtineo, & in medio relinquo. Tantum, quod meum eſt, Ximenium, & qui cum eo, ſtudio aſtruendi Primatum Toletanum aduentum Iacobi in Hiſpaniam negant, impugno; demonſtro que Ius Primatus Toletani non poſſe cum veritate Conciliorum conſiſtere; vt appareat fruſtra eos laborare de primo Epiſcopo, cum poſt illum quicunque tandem is fuerit, multi Epiſcopi Toletani Primarij non fuerint. Ad idque accuratiſſimè euolutis Conciliorum tomis, & illorum actis diligentiſſime inſpectis teſtimonia euidentia producam ex ordine ſubſcribendi, qui eſt idoneum prærogatiuæ Primatus argumentum.

De Primatu Toletano ſententia.

Vt eum adſtruat Ximenius S. Iacobum Hiſpania excludit.

Incipiamus à Concilio Elibertino, quod antiquiſſimum eſt ante Concilium Nicenum, Marcello Pontifice anno 305. habitum. Conuenerunt XIX. Epiſcopi inter quos Toletanus non primo, ſed quod mirere vel ſeptimo, vel tertiodecimo ſecun-

Concil. Elibertinum.

dum

dum diuersas editiones loco subscribit.

Prima sic

Felix Episcopus Auxitanus
Sabinus Episcopus Hispalensis
Sinagius Episcopus Bigerrensis
Paulus Episcopus Mentesanus
Cantonus Episcopus Corsicanus
Valenus Episcopus Cæsar Augustanus
Melanthius Episcopus Toletanus.

Secunda sic habet

Felix Episcopus Accitanus
Osius Episcopus Cordubensis
Sabinus Episcopus Spalensis
Camerinus Episcopus Tuccitanus
Sanagrius Episcopus Epagrensis
Secundinus Episcopus Castulonensis
Paulus Episcopus Mentesanus
Flauius Episcopus Eliberitanus
Cantonius Episcopus Corsicanus
Liberius Episcopus Emeritensis
Valenus Episcopus Cæsar Augustensis
Decentius Episcopus Legionensis
Melanthius Episcopus Toletanus.

In eo subscribit 7. vel 13. loco Episcopus Toletanus.

Procul erat à primatu, qui tam longe est à primo, vt nec in secundis tertijsue consistat. Sed in aliena Prouincia vi fortè exclusus, loco motus fuit. Eamus ergo Toletum, & vtrum in propria sede prærogatiuam obtinuerit? videamus. Ac primum se offerebat Toletanum illud omnium antiquissimum, atque adeo primum Concilium, celebratum Anastasio Papa, Anno Christi 400. Nationale, Episcoporum XIX. in quo Patronus, siue Patruinus præfuit. Verum ab eo consultò abstineo, quod

Primum Cōcilium Toletanum.

quod non admodum constare video, An hic Patronus, siue Patruinus Bracharensis, Toletanus, an Tarraconensis Episcopus fuerit? Etsi enim certiùs putem Bracharensem eum, non Toletanum, vti Loaysa, aut Tarraconensem, vti Resendius Epist. ad Kebed putant, fuisse, quòd omnes, hoc excepto, Lusitanici scriptores de eo cõsentiant, & ijs multis ex Hispani assentiantur, quos citat doctissimus Acugna in tractatu de Primatu Bracharensi cap. 15. & ex eodem Concilio appareat eum Patronum, siue Patruinum ibi fuisse: nec alius eius nominis subscribat, isque Bracharensis appelletur, non est tamen omnino indubitatum, quod multi id authores negant cum Loaysa in notis; nonnulli ambigunt, vti Mariana lib.4.cap. 20. Quare malo illud omittere, quòd non possum eo aduersarios conuincere, cum præsertim huiusmodi Episcopi non habeant proprijs nominibus adiuncta nomina Ecclesiarum, quemadmodum habent in sequentibus fermè Concilijs, quæ adscriptis Ecclesijs manifestius significant præstantiam Episcoporum. Itaque hoc prætermisso, de quo etiam dubitatur, an duplex fuerit, alterum sub Anastasio, alterum sub Innocentio Primo, transeo ad indubitatum Concilium, & si de numero sit ne secundum, an tertium, cum ex proxima quæstione pendeat, nihil certe affirmari possit. Atque vt de certis, & quæ sunt in Canone, vti ait ex Ximenio Loaysa, quod clara, & præcipua habentur agamus: Anno 589. Era 627. Pelagio II. Pontifice: Rege Recaredo Toletanũ, quod tertium dicitur Concilium celebratum, septuagintaocto Episcoporum Nationale. Hoc ordine subscribunt Patres.

Cur illud prætermittatur.

Fuerit ne vnũ an duplex ambigitur.

Loaysa Conc. Tolet. sub Rege Recaredo LXX. Episcoporum

Mau-

Mausona Emeritensis.
Euphemius Toletanus.
Migetius Narbonensis.
Editio altera.
Massona Emeritensis.
Euphemius Toletanus.
Leander Spalensis.

In eo subscribit secundo loco Toletanus.

Ne hic quidem primas habet Toletanus. Cedit alieno.

Inspiciamus proximum, eodem Reccaredo Rege licet IV. numero minime appelletur, Era 635. Anno Domini 597. Gregorio Primo Pontifice. A 13. Patribus coactum Concilium: vna tantum est subscribentium series.

Aliud eodem Rege Concilium.

Massona Emeritensis.
Migetius Narbonensis.
Adelphius Toletanus.

Nihil ei locus Concilij profuit: in quo sedem habebat. Duos sibi Prælatos vidit, & tulit, non opinor laturus, si liceret præcedere.

Tertia subscripta est Toletani.

Insignis illa Synodus est Toletana Gundemaro Rege habita Era 548. Anno Christi 610. in qua statuitur Primatus sedis Toletanæ in tota Prouinncia Carthaginiensi: nec enim ante, nisi Carpetaniæ Metropolitana, & caput erat, idque apparet ex Concilio Toletano III. in quo Euphemius subscribens se nominauit Metropolitanum Prouinciæ Carpetaniæ, non Carthaginiensis. Igitur conuenere Patres, dante ad id operam Gundemaro, vt declararent Toletanum Episcopum Primatem totius Carthaginensis Prouinciæ esse. In hac Synodo subscribit primo *Isidorus Hispalensis* secundus *Innocentius Emeritensis*. Toletanus, qui tunc

Synodus Toletana Rege Gundemaro.

In hac I. Isidorus Hispalensis.

erat

Toletanus nullus subscribit, cum adesset Aurasius.

erat *Aurasius* non subscribit. Duo hic obseruo: Vnum non modo totius Hispaniæ Primatem Toletanum ante ea tempora non fuisse, imò ne totius quidem Prouinciæ Carthaginiensis Metropolitanum fuisse: cum ad id opus fuerit Synodo opera Regis collecta. Alterum nihil amplius tunc obtinuisse; cum Isidorus, & Innocentius primi subscripserint; ille vero à subscriptione abstinuerit: quod non liceret ante illos subscribere. Nam quod ait Loaysa, ideo non subscripsisse, quia de eius Primatu agebatur, quod negat Loaysa æquum esse, probabilitate caret: quid enim æquius, quam vbi eius Primatus statuebatur, & declarabatur, aduersus competitores subscribere, & subscriptione decretum firmare? cum is scopus Concilij fuerit, quemadmodum ex ipsa Constitutione initio Synodi proposita patet. Quare longè alia videtur ratio non subscribendi fuisse. Videbat nimirum ille sibi non licere ante duos illos Metropolitanos Hispalensem, & Emeritensem subscribere: quòd ijs Prælatus non fuerat, nec præferri tunc poterat; idcirco minime voluit subscribere: omnino subscripturus, si aut omnibus Prælatus esset, aut soli ij conuenissent, qui Carthaginiensis Prouinciæ essent. Ecquis enim ambigat, quin quod à Concilio decretum erat, vellet statim confirmare, ac in vsum deducere, præsertim cum rem suscepisset, & vrgeret Rex Gundemarus, Toletanæ dignitatis Author, & Vindex? Ratio igitur non subscribendi ea fuit, quòd non poterat ante illos duos Bæticum, & Lusitanum Primates subscribere.

Loaysæ ratio cur primus subscripserit Isidorus, refellitur.

Loaysa conuincitur.

Loaysam vero præoccupati affectus iudicij manifestè conuinco. Nam ille in notis ad hanc Syno-

modum fatetur Leandrum in tertia Synodo nationali Toleti habita, Rege Recaredo, præfuisse, ea nimirum ratione, quia Legatus Pontificis erat, ac Regis propinquus: qua item factum, vt in ista, Gundemaro Rege, coacta Synodo, Isidorus eiusdem Leandri frater præfuisset. Quæ sane ratio excogitata est à iudicio præoccupato amore Sedis Toletanæ. Nam vt omittam Leandrum; non solus Isidorus præcedit Adelphium Toletanum, sed etiam Innocentius Emeritensis, qui nec Legatus, opinor, Papæ, nec consanguineus Regis erat. Ergo alius fuit præcedenti titulus, nempe ius prærogatiuæ, quo duo illi Episcopi fruebantur.

Leander

Adelphius Innocent.

Data opera dixi. *Vt omittam Leandrum*: quia in eo Concilio tertio, vti proximè vidimus, non Leander, sed Mausona Emeritensis primus subscribit, atque adeo præest. Admitto tamen Leandrum illi interfuisse, & præfuisse, quod Loaysa sentire Doctos affirmat, & deterior fit causa Euphemij Toletani, nec enim solus Leander, sed etiam Mausona eum antecedit, ac redit argumentatio proxime in Isidoro facta, non priuilegio Legationis, aut beneficio propinquitatis victum cessisse Toletanum, sed iure dignitatis superatum, & in tertium locum compulsum.

Mausona

Euphemius Hispani omnes quomodo subscripserint.

Concilij Toletani IV. Honorio I. Pontifice Era 671. Anno Christi 633. Rege Sisenando huiusmodi inscriptiones sunt.

Concilium Toletan. IV.

Isidorus Spalensis
Silua Narbonensis
Stephanus Emeritensis
Iustus Toletanus.

Ordo in eo subscribendi.

Tacet hic Loaysa, nec enim ad legationem, vel

R pro-

propinquitatem potest recurrere.

Quinam, & quonam ordine in V. Concilio Toletano Episcopi subscribant?

Concilio V. adest, ac præest Eugenius Toletanus. At nullus ibi Emeritensis: Nullus Hispalensis: Nullus Narbonensis Metropolitanus. Erat quippe Prouinciale: ac proinde Toletanus primus subscribit.

Concilium Toletanum VI. Nationale quas subscriptiones habeat?

In VI. aliter res habet. Nationale quippe fuit. Era 676. Anno Domini 638. Chintillani Regis anno 2. Honorij Papæ extremis temporibus actum. Quinquagintaduo Episcopi interfuerunt Primi hoc ordine.

Silua Narbonensis
Iulianus Bracharensis
Eugenius Toletanus.

In ijs Toletana tertia.

Hæc varietas fidem facit Primatui aliarum Ecclesiarum supra Toletanam, quòd quando Concilium constat ex omnibus Hispaniæ Prouincijs, Toletanus minimè præest, sed subest, vel vni, vel multis: quemadmodum apparet ex superioribus Concilijs. Omnium enim aliarum Prouinciarum eum subesse cernimus, Hispalensi, Emeritensi, Narbonensi, Bracharensi.

Item tertia in Concilio VII. Nationali.

Hoc idem confirmant Toletani VII. subscriptiones hac serie.

Orontius Emeritensis.
Antonius Hispalensis
Eugenius Toletanus.

Similiter in VIII. Nationali.

Eadem est ratio, & ordo subscribendi in VIII. Toletano: vtrumque fuit nationale.

Orontius Emeritensis
Antonius Hispalensis
Eugenius Toletanus.

In IX. quod est Prouinciale I. subscribit:

Eu-

Eugenius Toletanus.

Quod argumento est eum suæ tantum Prouinciç Primatem esse. Eodem prouinciali iure in X. primus Eugenius. In XI. Quiricus subscribit. Hæc autem Concilia duo Prouincialia Loaysa esse affirmat. Habita est hæc Synodus XI. Toletana sub Rege Vvamba, & Papa Adeodato Anno 675. ac ea claudit tomum secundum Conciliorum Seuerinus Binius.

Rursum in X. & XI. vtroque Prouinciali.

In Concilio Toletano XII. primo loco subscribit Iulianus Spalensis, post eum secundo loco Iulius Toletanus ante Liubam Braccharensem, & Stephanum Emeritensem. Incipit enim Toletanus caput attollere. Imò Loaysa animaduertit in notis. In codice manuscripto Regij Monasterij Sancti Laurentij primo loco inueniri subscriptionem Iuliani Toletani. Secundo Iuliani Spalensis. Annus autem huiusce Concilij fuit 681. Era 719. Eringio, siue Eruigio Rege. Vocat illud prouinciale Loaysa, quo iure nescio; cum in eo interfuerint Spalensis, & Braccharensis, & Emeritensis Metropolitani Bæticæ, Gallecię, Lusitaniæ. Equidem persuasum mihi habeo non Iulium, siue Iulianum Toletanum, sed Iulianum Hispalensem huic Synodo præfuisse, & primum omnium subscripsisse, tum quia video variari nomen, eumque modo Iulium, modo Iulianum appellari: tum quia subscriptio illius codicis manuscripti sic habet: *Iulianus indignus Vrbis Regiæ Toletanæ sedis Episcopus Hæc Synodica subscripsi.* Deinde secundo loco. *Ego Iulianus Dei gratia Spalensis Sedis Episcopus hæc Synodica instituta à nobis edita subscripsi.* In quibus illud obseruo. In Iuliani Spalensis subscrip-

In XII. Nationali I. sub scriptio est Iuliani Hispalensis.

Loaysa

Id accuratè probatur.

tione poni: *instituta à nobis edita*. Quod non est in Toletani inscriptione. Illud autem, *à nobis edita*, sonat maiorem in scribente authoritatem; sic enim loquitur, perinde ac ipse edita proponat, quæ est nota principalis Episcopi. Postquem cæteri videntur subscribere. Vnde illa Toletani secunda esse videtur subscriptio dum ait *hæc Synodica subscripsi*, quasi referens hæc Synodica ad illud *à nobis edita*. Quod si *à nobis edita* significat eorum authorem præcipuum fuisse subscribentem, qui sensus non est alienus à locutione latina, constat Iulianum Spalensem in ea Synodo primas tenuisse. Itaque siue ille ediderit, siue proposuerit, coniectura est eum primo loco subscripsisse.

Quo tempore cæperint Toletani Episcopi I. loco subscribere?

Ex inde cœperunt idest ab anno 683. Era 721. quo Anno celebratum fuit XIII. Concilium Toletanum, Eringio Rege, Pontifice Paschali II. Episcopi Toletani primo loco in Synodis, etiam Nationalibus Toleti habitis subscribere, vti ex ijsdem apparet. Nego autem ante hoc tempus Eringij, siue Eruigij Toletanum Episcopum primatum habuisse. Ac miror Loaysam in notis ad Concilium Toletanū III. 2.to.Conc.p.2.affirmare in Concilio Toletano XII. præfuisse D. Iulianum Toletanum, quod non est ausus dicere cùm in hoc Concilium XII. notas edidit; tantùm obseruauit in Codice illo Manuscripto Monasterij Sancti Laurentij primo loco Iulianum esse subscriptum. Audiat Marianam, cuius esse solet laudator, & admirator. Is ergo lib.6.cap.17.suæ Historiæ sic: *Actis Concilij*, id est *duodecimi*, *Iulianus Hispalensis*, *Iulianus Toletanus*, *Luiua Braccharensis*, *Stephanus Emeritensis* subscripserunt. Quo autem argumento

Loaysa.

Marianę iudicio confutatur.

Pri-

Primatum in hoc duodecimo Concilio probare conatur Loaysa, nimirum facultate concessa Toletano Episcopo eligendi, & præficiendi in vniuersa Hispania Præsules, nihil eo euincitur, quia in Canone illo VI. in quo ei illud priuilegium datur, disertè ponitur. *Saluo priuilegio vniuscuiusque Prouinciæ.* Imo ne id quidquam officeret Primatui aliorum, ac præcipue Hispalensis, voluit hic suum locum, id est primum, subscribendo tenere. Quod animaduertit Mariana ibidem, *& fortassis*, inquit, *Hispalensis Toletano Præsuli dignitate noluit quiquam concedere.* Loquitur autem de primo loco subscribendi. Concessit autem in sequentibus 13. & alijs posterioribus: in quibus, vti proximè dixi, Toletanus cæteros antecedit, quod item obseruauit eodem capite Mariana. Mariana.

Igitur à principio Ecclesiæ, Hispaniarum Primatus penes alios, non apud Toletanum fuit: quēadmodum nos hactenus ex certis, & indubitatis Concilijs, quæ omnia suis in fontibus vidimus, accuratè, opinor, monstrauimus, & certis argumentis ostendit Resendius in Epistola ad Kebedium. Resend. Qua in re Garciæ Loaysæ fidem desidero, excuso affectum suæ Ecclesiæ Primatum asserendi: cum præsertim eum ita temperarit, vt noluerit Diui Iacobi aduentum, quod ausus est Ximenius, inficiari. Verùm, quod ait in notis ad Concilium tertium Toletanum, ab Eugenio Primo prærogatiuam fuisse Sedem Toletanam, & principalem in ea Cathedram collocatam, ac nunquam interrupta serie, dum fuerunt Episcopi, permansisse, id omnino est à veritate alienum. Nam ipsemet affirmat in notis ad tertium Toletanum

Loaysa non negat aduentum S. Iacobi in Hispaniam ob studium Primatus Toletani astruendi vti Ximenius.

Con-

Concilium Regnante Cindasuindo Primatus dignitatem ab eo Rege Toletanæ Ecclesiæ esse restitutam. Igitur amissa aliquando fuerat. At de iure fortasse loquitur: quod non amittitur vi: aut iniuria. Esto. Illud ferre non possum, quod addit: *Marianus Societatis IESV doctissimus Theologus, diligens, & elegans rerum scriptor lib. 6. de rebus Hispaniæ ait, se habere anthorem, in quo scriptum est in septimo Concilio Toletano controuersiam de Primatu inter Toletanam, & Hispalensem exortam, fuisse compositam*. Ita enim hoc iacit, quasi significet causa vicisse, vti legenti patebit. Quod sane astutè magis, quàm ingenue ac iure dictum, qui legat locum Marianæ, comperiet. Hic ergo lib. 6. cap. 8. sic scribit; *Authorem habeo, qui controuersiam ait inter Hispalensem, & Toletanum Episcopos exortam de Primatu Patrum authoritate in hoc Concilio compositam*. Rem suspensam videtur relinquere, ac proinde obnoxiam legentis affectui. Oportet legendo pergere, ac sensum inquirere. *Postremo capite sanxerunt ex vicinis Episcopis vnũ aliquem singulis mensibus Toletum venire, suaque præsentia Regiam Vrbem cohonestare: id Regis dignitati, atque Metropolitani honori dari affirmantes*. Fauent hæc Toletani causæ; Exitum videamus: *Verùm ea prærogatiua, atque honore Primatus dignitatem, haud quaquam Toletano Præsuli certe tributam esse, Patrum subscriptiones conuincunt. Vbi post Orontium Emeritensem, & Antonium Hispalensem, Eugenius Toletanus, & Protasius Tarraconensis subscribunt*. Perspicuè negat Mariana Primatum eo loco, cuius eum testimonio asserere volebat Loaysa. Quem nullo melius argumento re-

Laudatur Loaysa

Rursum taxatur ob locum Marianę minus fideliter citatum.

Marianæ locus restituitur,

Mariana multos Hispaniæ Episcopos Toletano prim. nis illis temporibus superiores fuisse ostendit.

refello, quàm ipsiusmet, quem tanti facit Marianę iudicio. Paulo post agens de studio, quo Rex Cindasuinthus curabat ius Primatus Toletano conferri, sic *Theodiseli* (Hispalensis Episcopus sede motus ob suspectam de fide doctrinam fuerat) *casum Cindasuinthus Rex ad occasionem arripiens Regiæ Vrbis Primatus honore decorandæ, à Romano Pontifice impetrauit Ecclesiastici Principatus iura Hispali; vbi hactenus hæserat, Toletum migrare. Sic Toletani Primatus authores affirmant, neque argumento satis idoneo, neque argumento paulo vetustiori*. Hæc Mariana. Ex quibus apparet eum ad ea vsque tempora, ius illud Primatus in Ecclesia Toletana minime agnouisse. Imo perspicuè Hispalensi sedi tribuisse. Consentit grauis author Resendius, qui accuratè probat ante Constantinum, imo & postea, Toletanam sedem sub Carthaginensi fuisse.

Primatus Toletanus quādo, & quomodo cœperit. Marianæ sententia.

Resendius

Addo, si demus, quod ij Toletanæ prærogatiuæ studiosi assumunt, verum esse, Hispalense ius cum suo Episcopo Toletum migrasse, eo maximè impugnari sententiam Primatus Toletani, quod non alia ratione Toletum translatum est, nisi cum persona Hispalensis Episcopi, quasi secum is ius Hispalensis Primatus transferret. Vnde constat Hispalim illud ius habuisse, & cum suo Episcopo Toletum transmisisse. Non est mei instituti de Iure Primatus Hispaniarum disputare, nec quicquam Toletanæ Sedi detrahere, quæ potuit hoc deinceps iure gaudere, satis enim ei est, si postea Eruigij tempore obtinuit, quod antea non potuit obtinere, quemadmodum Constantinopolitana Ecclesia diu pro Principatu Patriarchali inter tres sedes

Primatus cū Hispalensi Episcopo Toletum traslatus.

Ale-

Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam pugnauit, quem tamen ante Iustinianum obtinere non potuit. Quo demum gauisa est, ac deinceps post Romanam sedem secundas in Ecclesia habuit. Illud tantum volui assumere falsò argumentatum fuisse Ximenium contra Sancti Iacobi aduentum in Hispaniam à sedis Toletanæ antiquitate, ac Principatu, nec debuisse illum ambitione ductum, vt primatum suum statueret, traditionem antiquissimam de aduentu Apostoli deturbare: satis erat ostendere quod initio litis fecit, exhibere priuilegia Honorij Gelasij, Lucij, Adriani, & Innocentij, & legere palàm Hyacinthi Cardinalis latam pro suæ sedis primatu sententiam. Cæteris abstinere debuit, quæ ad Sancti Iacobi, & aliarum antiquitatem spectabant.

Male argumentatus ex Primatu Toletano ad negandum S. Iacobi aduentũ Ximenius

Priuilegia Pontificum in gratiam Primatus Toletani.

Nunc ad ea, quæ addit Baronius, ac Spondanus, quique cum ij sentiunt accedamus. Colligunt ex taciturnitate Braccharensis, & Compostellani, & aliorum, & ex victoria in causa Primatus Toletani, vera esse, quæ hic attulerat, atque adeo non potuisse alios ea confutare, cumque caput esset aduentus Iacobi in Hispaniam, quem negabat Toletanus alij affirmabant, de eo nihil constare. His ergo haud difficulter respondeo. Primum nihil hic actum contra Hispalensem, & Emeritensem, quos duos semper vidimus Toletano Prælatos. Quare non omnino certam, & exploratam Toletani victoriam fuisse. Secundum duos Tarraconensem, & Narbonensem minime adfuisse die qua egit causam Toletanus. Et quanquam Tarraconensis Procuratorem illa die haberet Episcopum Vicenensem, multum inter eum, & Archie-

Baronij, & Spondani ratiocinatio proponitur, & refellitur.

chiepiſcopum intereſſe: quippe qui propriam cauſam ageret, ac ſciret eam melius, & fortius ſuſtinere. Tertium ſatis omnes officio ſuo feciſſe, ac nullum eorum præuaricatum fuiſſe. Nam Bracharenſis reſpondit ſe conteſtari litem, quòd non fuerat citatus. Idem fuit Narbonenſis reſponſum. Reſponſio Brachar.

Acrius reſpondit Vicenenſis Epiſcopus pro Tarraconenſi. *Toletanum Epiſcopum nec eſſe Primatem, nec ſe debere illi in aliquo obedientiam præſtare.* Reſponſio Tarracon. Acerrimè autem Compoſtellanus ſe defendit, & Toletano fortiſſimè ſe oppoſuit ſemel cum dixit: Reſponſio Compoſt. *Pater Sancte deriſoria videtur petitio Domini Roderici, quòd Eccleſia Compoſtellana tam antiqua, & nobilis condita in honorem Apoſtoli Iacobi Domini conſanguinei, qui primum in Hiſpania verbum Domini ſeminauit, & infinitos ad fidem Chriſti conuertit, cuius corpus in eadem Eccleſia requieſcit, nunc quod abſit, obediat Eccleſia Toletanæ.* Et rurſum poſtquam perorauit Ximenius dixit: *quod licet Toletanus eſſet Hiſpaniarum Primas, quod falſiſſimum erat, non tamen eius ſuffraganei deberent ei in aliqua re obedire.* Et quidem potuit Compoſtellanus obijcere Ximenio, Eccleſiam illam ſuam tanti iam olim habitam fuiſſe, vt Sancti Iacobi Archiepiſcopus Gallicienſis eam Apoſtolicam & eſſe, & dici voluiſſet, quod certè alio iure vindicare non poterat, niſi quod illam Iacobus Apoſtolus inſediſſet. Quemadmodum ex Rhemenſi Concilio proximè oſtendimus. Addito ex edicto Caroli Magni, quod adducimus prærogatiuæ inter cæteras totius Hiſpaniæ Sedes momenta, quæ mirum eſt, ſi ille Compoſtellanus ignorauit.

Itaque nemo tacitum tulit, quiquid in ea cauſa

dixit Ximenius. Verum remissius multò quàm par erat, & timidius se gesserunt. Fateor, sed aliter se gerere non potuerunt. Agebant cum homine gratiosissimo, potentissimo, eloquentissimo, doctissimo, omnibus animi, & corporis dotibus instructissimo, & cui primæ eo in Concilio omnium iudicio fuerunt delatę. Ille inquit Loaysa. *De facultate Pontificis latinè concionatus est. Sed quia ex diuersis Mundi prouincijs tam Clerici, quam Laici conuenerant, vt omnibus satisfaceret, rationes, & testimonia latino sermone prolata Laicis; & maternis linguis singulis exponebat; Romanis videlicet Theutonicis, Francis, Anglis, Nauarris, & Hispanis. Huiusmodi autem prædicationis expositio valde placuit, vt pote quæ admirationem omnibus propter concionatoris acumen, & ingenij subtilitatem attulit, cum ab Apostolorum tempore auditum non sit, aut scriptum reperiatur, quemquam ad populum eandem concionem habuisse tot, ac diuersis linguis cuncta exponendo.*

Loaysæ de Ximenio Elogium,

Cum hoc igitur viro præsertim natura vehementi, & opinione hominum, aura que inflato, atque ad dicendum proiecto, ecquis contendere ausus esset? Cesserunt non tam iuri, quam potentiæ & gratiæ, & eloquentiæ. Quantum in eo ille Concilio potuerit, ex ijs quæ impetrauit, constat. *Obtinuit*, ait Loaysa, *vt per decem annos Legati munere in Hispania fungeretur. Permissum est illi, vt cum trecentis illegitimè natis dispensare posset: vt ex his ad sacros ordines quidam: alij vero ad beneficia etiam animarum curam habentia: reliqui ad dignitates pro voluntate promouerentur, & vt cum aliquibus excommunicatis, sacrilegis, & irregularibus,*

Quantum potuerit in eo Concilio ex priuilegijs ei concessis apparet.

bus, & concubinarijs dispensaret. Est etiam consecutus, vt quam primum ciuitas Hispalensis redderetur cultui Christiano, sine strepitu iudicij iure Primatus Ecclesiæ Toletanæ subesset. Obtinuit etiam, vt omnes Ecclesias tam Cathedrales, quàm alias, quæ in omnibus Hispaniarum Regnis ex Maurorum potestate in Christianorum ditionem peruenirent, posset pro suo libito canonicè ordinare, & non solum Clericos, sed Canonicos, & Prælatos in eisdem recenter creare. Quæ tanta sunt, vt obtenta pro Primatus prærogatiua sententia, horum appendix videri possit. Terrere ista potuerunt competitores: quorum prudentiæ dandum est tunc cessisse, lite tantummodo contestata. Quid quòd ipse Ximenius terminos disceptandi egressus dicterijs aduersarios, & iurgijs incessiuit, quibus ne audiendis quidem pares erant. Arrogans ille, elatusque ingenio, fastu ex aura, & plausu collecto despicere, irridere, traducere, insultare, & quod rationibus vix poterat, iniurijs extorquere. Penè pudet scribere, quæ ille dixit. In Episcopum Bracharensem renouata Burdini Antipapæ memoria, quæ cum execrabilis esset, ac ipse narrata prolixè historia execrabiliorem reddidisset, ac in Braccharensem, ceu eiusdem criminis particeps esset, audacter retorsisset, tantam ei inuidiam concitauit, vt ne mutire quidem ausus fuerit. Ac vt erat astutus, & audax, cum vidisset eam Burdini Historiam in aulæis illius, in qua conuentus erat, domùs expressam exhiberi, occasione vsus intento in eam digito, audientium eò oculos, & ora conuertit, *ac si quis*, inquit, *hac de re dubitat, tollat oculos ad præsentes huius aulæ parietes, & videbit huiusmodi historiam*

Ximenij factus, & elatio.

Obijcit Bracharensi Burdini Antipapæ historiam

Deterret irrisione, & metu à causa Bracharēsem

picturatam. Ecquid autem hoc erat aliud, quàm Braccharensem Archiepiscopum eo paradigmate traducere, & Schismaticum, quod Hyacintho Legato Cardinali iubenti in Hispania Ximenium primatem recognoscere, ac reuereri noluerit obedire, palàm dicere, & Burdinum alterum appellare. Quæ res coram Pontifice, & Cardinalium Collegio ita obiecta, non modo vocē Braccharensi eripuit, sed pudorem etiam attulit. Euētum describit Loaysa. *Erigentes autem oculos, omnia, vt dixerat, viderunt, & Domini Toletani subtilitatem, & peritiam collaudantes cæperunt tum admurmurare, tum etiam in Domini Braccharensis faciem intendere, quæ magno iam erat rubore perfusa*. Vicit ergo Braccharensem non ratio, non ius sed dicentis audacia, & proprius timor, illi coniecti in eum omnium oculi, illæ contra eum obmurmurantes voces, & imminentis periculi si repugnaret, ac inflictum Burdino, cuius imago obuersabatur oculis, supplicium examinauit. Fingat Baronius, fingat Spondanus, & quisquis taciturnitatem Braccharensi obijcit, se in eo loco ac fortuna esse, ac secum reputet, quid esset acturus, plane comperiet, nihil se aliud, quam quod Braccharensis fecit, esse facturum. Nec enim opinor ijs maior fuit, quàm Marco Tullio eloquentia, hic tamen pro Milone cum diceret, præsenti Clodianorum, qui intererant, metu consternatus nullus orator fuit, & causam amisit. Silent inter arma leges, & in periculis argumenta, sed bene est, quod ipse Loaysa *subtilitatem* illam, non rationem appellat, quo significat, arte, & astu Toletanum causam obtinuisse.

Loaysa

Culpatur Ximenius ob audaciam. Excusatur Bracharensis à metu exemplo Ciceronis.

Paulo

Paulo mitius egit cum Præsule Compostellano Ximenius,sed ingenium ferox non deposuit. Obicit insipientiam personæ; nouitatem Ecclesiæ exprobrauit, traditionem sustulit, ac eo tandem deuenit, vt aduentum Sancti Iacobi in Hispaniam negarit, & quod magis mirandum est, sepulturam Compostellæ in dubium reuocauit: & pernicioso acumine multa miscuit, quæ cum ad causam non facerent, ea tamen si quis improbare, aut refutare auderet, hæresis suspectus euaderet: quòd ad dignitatem Sanctissimæ Deiparæ pertinerent. Opposuit enim nobilitatem Ecclesiæ Toletanæ,quòd eam Virgo Sanctissima sua præsentia decorasset,nobilitati Compostellanæ, quam Sancti Iacobi patrocinium muniebat. Opposuit corpus Beatissimæ Virginis viuum, gloriosum, quod Toletanam Ecclesiam consecrasset: cadaueri Beati Iacobi, quod in Templo Compostellano requiescit: quasi de eo vellet disputari, quod extra controuersiam esset. Astutè tamen hoc excogitauit, vt aut Compostellano facultatem contradicendi eriperet, aut si contradicere pergeret,ansam arriperet eum hæreseos accusandi, quasi de Virginis dignitate detraheret. Non erat hebes Compostellanus: sensit astum; abstinuit cæteris; negauit Toletanum Primatem esse; asseruit, admisso etiam quod esset Primas, nullum ei ius in suffraganeos suos esse. Contestata lite causæ sententiam expectauit; quæ &si pro Ximenio, vti aiunt litis sartores, lata fuerit, nihil tamen de veritate aduentus in Hispaniam Iacobi detraxit: cum aliud sit Primatum tribuere, aliud aduentum negare; nam vti superius diximus,ratio Principatus non est

Ximenius in Compostellanum actio.

Argumenta Ximenij arrogantiæ plena, rationis vacua.

Lis contestata à Compostellano.

ap-

appendix, aut consectarius antiquitatis, sed priuilegium dignitatis. Atque vt in alijs Ecclesijs, hoc non sit, certè in Toletana aliud esse non potuit, quemadmodum ex antiquis Concilijs manifestè apparuit, & ipsimet Toletani Primatus Authores cum Loaysa eorum Antesignano fatentur, dum aiunt ius illud Principatus cum Hispalensi, in quo antea erat, Episcopo, Toletum esse translatum.

Nihil hac historia, quæcunque illa tandem fuerit, de veritate Iacobææ in Hispania prædicationis detrahitur.

CAPVT XIII.

Non tanti esse testimonium D. Roderici Ximenij, etiamsi illam sententiam traderet, vt propter illud S. Iacobi in Hispaniam aduentus in dubium reuocari debeat.

NEGAVIT aduentum Sancti Iacobi, in Hispaniam Rodericus Ximenius. Negarit. Esto (non dum enim de veritate illius manuscripti, quod sæpe inculcaui, disputo) Quid tum? Ei omnino credendum: inficias eo. Affirmarunt in eodem Concilio eundem, quem negabat aduentum, Metropolitani Hispaniarum quatuor Braccharensis, Compostellanus, Tarraconensis, & Narbonensis: tot enim erant aduersarij,

ſarij, Mariana teſte lib. 12. cap. 4. Vni ne igitur neganti, an quatuor affirmantibus habenda fides? Malim ego certè quatuor, quam vni credere? Quid ſi eundem Marianam audiamus eo loco ſcribentem: *Lite integra diſcuſſum eſt, neutrò inclinatis ſententijs*, atque adeo ei aſſentiri velimus, ne illos quidem litem de Primatu perdidiſſe? Quod argumento eſt, minus, hoc nobili quidem authore, ea in cauſa Toletanum Ximenium valuiſſe. Verum caruit codice manuſcripto Mariana, atque adeo rei exitum ignorauit. At non ſolum ille codex acta illius cauſæ continuit. Aliunde ſcire potuit Mariana, quid actum fuerit: quod ſi alij codices manuſcripti Braccharæ, aut Compoſtellæ eſſent, aliud fortè diuerſum exhiberent. Eſto tamen: Stemus huius Codicis Authoritate. Vicerit cauſam Principatus Toletani Ximenius, non idcirco neganti aduentum Sancti Iacobi in Hiſpaniam credendum eſt.

Mariana refragatur item Ximenio.

Manuſcriptus Codex Toletanus ſuſpicionis arguitur.

Primùm, quia nihil ea de re contra communem traditionem ſtatutum. Secundùm, quia rationes Ximenij rem non continent, nec quicquam perſuadent, vti perſpicue, opinor, oſtendimus. Tertiùm, quia deprehenduntur in hac ipſa ratiocinatione futilitates. Nam Rodericus Ximenius hic ait. *Iacobo fuiſſe datam poteſtatem prædicandi in Hiſpania, ſed in vſum eam reducere non potuiſſe, morte interceptum*. Quod liberè imo, & temerè dictum conſtat. Vnde enim colligit datam poteſtatem, aut ſi hoc colligit, cur non admiſit exercitium poteſtatis? A quo autem data erat poteſtas? Si à Chriſto, potuit in Hiſpaniam proficiſci, cum inter mortē Chriſti, & Iacobi decem plus minus

Illius etiam admiſſa fide nil contra Traditionem euincitur.

Eius futilitas oſtenditur.

nus anni interfuerint. Si autem ab Apostolis, cur non potuit eò concedere, cum satis ad id fuerit temporis, quocunque demum anno ea facultas data fuerit; nam si eam obtinuit ante visionem lintei, idem fermè spatium erat ad petendum, & prædicandum in Hispania, quod post Ascensum Christi fuit. At demus non nisi post linteum fuisse. Cum hoc ei ostensum sit Anno 41. Christi, & Iacobus mortem obierit Anno 44. satis adhuc temporis supererat ad eundum, & prædicandum, & redeundum ex Hispania. Licuit ergo ei vti facultate data.

Affirmat vnū temerè, & negat alterū nexum ineptè

Illud item friuolum est, velle officere traditioni antiquissimæ, & receptissimæ restringendo eam ad certas quasdam moniales, & viduas, cum omnes fermè illam Ecclesiæ per totam Hispaniam in suis Breuiarijs, & Missarum solemnijs personarent. Præterea quàm puerile illud de Pictura Pontificis, & Burdini; ad quam necesse erat intendere digitum, & Cardinalibus monstrare, cum risu quodem sardonico, eosque ad contemptum Braccharensis grauissimi Præsulis incitare! Tandem quid ineptius, quam inducere argumentum à consanguinitate Iacobi cum Domino Christo, perinde hoc ad causam facere posset, & illud imponere Compostellano Præsuli, qui ne de ea quidem re cogitarat? quid absurdius, quàm conari de dignitate certamen inter Deiparam Virginem, & Iacobum Apostolum instituere, & eò digredi, quod in mentem Compostellani Episcopi non venerat? & historiam de descensu Virginis ad Sanctum Ildelfonsum in Toletano Templo commemorare? quasi auderet ille reliquias Sancti Iacobi

Traditionem communem conatur priuatam efficere.

Aliæ in eo contentæ ineptiæ referuntur.

bi

bi mortui cum Beatissimæ Virginis glorioso corpore comparare: quod ne somniare quidem, vel impos sui quisquam potuisset. Nec dum ego maiora inquiro, suo loco facturus: & bipennem huic oleastro pro oliua intruso iniecturus. Carpo leuiora: & fidem eleuo paulatim, vt postea subrutis fundamentis tota illa moles historiæ ad inanem speciem fictæ corruat.

Aliæ in aliud tempus reseruantur: postea suo loco redde(n)tur.

Et quidem diu est, quod in vero Roderico Ximenio fidem in historijs desiderabam, atque id ego collectis nonnullis erroribus animaduerteram, præter eos quos superius commemoraui. Non amo vitia hominum detegere, sed cum oportet ijs detectis veritatem tueri, temperare mihi, nec possum, nec debeo, quin eos prodam non hominis odio, sed studio veritatis. Liceat igitur nunc ad infringendam Ximenij aduersarij authoritatem contra manifestam veritatem pugnantis nonnulla in historijs grauiora peccata reuelare, vt appareat quod initio capitis proposui, minus ei à Baronio, cæterisque eiusdem sectatoribus, quanuis verus esset author esse credendum: ne posteros, quibus consulo, errare contingat. Non mihi est animus omnia Roderici Ximenij scripta euoluere, & errores, qui latent excutere. Prolixa quippe, ac inuidiosa res esset. Eos tantum promere volo, qui satis sint ad pudorem afferendum ijs, qui tam ei cito, ac facile crediderunt.

Studium modestiæ, & veritatis in authore.

Munitur via ad eleuandam fidem Ximenij in historijs.

Libro 1. cap. 2. ait Scythas, qui Massagetæ appellantur, & Gotthos, & Alanos, & Vandalos, & Sueuos, & Hunnos ex Magog prodijsse. Non taxo, quod ex Magog Gotthos prodijsse dicat, cum id etsi minus constet, idonei quidam authores affirment:

Primus error circa Gotthos & Hunnos, & alias gentes septentrionales ...

firment: sed id sugillo, quòd omnes illas locis, & linguis, & moribus diuersas gentes inde exisse scribat. Ecquis enim Vvandalos, & Sueuos Germaniæ populos cum Getis numeret? vt de Hunnis, & Alanis taceam, queis nobiles Authores diuersas regiones assignant. Nec tamen omittam de Gotthis dicere, qui debent esse nobis Hispanis hominibus notiores, ex Scandia Insula, quam Scanziam vocant alij, prodijsse: & hanc ijs patriam primum fuisse, quod omnium pene consensu qui de Gotthorum origine scripserunt, authorum receptum est.

Vera origo Gotthorum.

Supputatio temporum, quæ in fine cap. 3. habetur, ab ea, quam Romani tradiderunt scriptores, dissentit. Iam illud non est ferendum in homine, & Episcopo Toletano, quod ibidem scribit. *Tolemon*, inquit, *& Brutus duo Consules condiderunt Toletum, centum, & octo annis antequam Iulius Cæsar regnare cœpisset.* Quot hic verba tot errores sunt. Vbi hæc monstra Consulum inuenit? & quomodo Toletum ab ijs conditum, qui nulli fuerunt? & illo tempore, quo iam Toletum arma Punica expertum fuerat? Certè haud paulò erat antiquior ea Vrbs, quam vt tam parum distaret à Iulio dictaturam inuadente. Audiamus ea de re Andream Resendium virum Lusitanum eruditissimum in Epistola ad Bartholomæum Kebedium, qui cum videret Rodericum reprehensum à suis, quòd Talabrigam, siue Talaueriam Aquas vocauit. *Nomen*, inquit, *hoc vbi nam repererit, tute ais nescire. Ego scio. Nempè ibidem vbi Consules Tolemonem, & Brutum Toleti conditores centum, & octo annis antequam Caius Cæsar Rempublicam inuasit,*

Error circa Toleti initia & conditores.

Andreas Resendius.

Toleti Vrbis antiquitas.

uasit. Equidem Toletum non paulo antiquius existimabam; nimirum quia Philippi Macedonum, & Annibalis antecedit secula. Qui hæc duo in Hispania ignorauit, Talabricæ nomen, & initium, & authores Toleti, quam tu ei fidem habeas?

Pergo lib. 3. cap. 18. narrat Ximenius Suintilam, & Rechimerum eius filium pacificè regnasse, & vitam cum Regno finisse, cum tamen constet vtrumque Regno pulsum, & Sisenando regnum vsurpante priuatos mortuos esse. Idque Concilium Toletanum IV. legenti apparebit, quod non latuit vigilantem historicum Marianam lib. 6. ca. 5. Error circa Regum obitus,

Libro item quarto, capitulo quinto Alfonso Catholico duos tantum ex Ormisinda filios Froilam, & Vimarum attribuit. Tres ij; nam & Aurelium ex ea genuit, quem nouo errore capitulo septimo eiusdem Froilæ fratrem dicit; atque tertium addit: dum ait Silonem fratrem esse Aurelij: qua ratione oportet vt sororem suam duxerit: nam ei Odisindam sororem Froilæ vxorem assignat, qui si frater erat Aurelij, & huius erat Silo frater; non poterat non Odisinda soror Silonis esse. Error circa Regum liberos. Et Connubia.

Aliam eius in historia incogitantiam malo verbis Marianæ dicere lib. 7. cap. 9. *hic Rodericus Præsul,* inquit, *Regem Alfonsum Castum ait à Leone III. Romano Pontifice impetrasse, vt Archiepiscopi Cathedra Templum à se nuper extructum honestaret, cum constet id tempore Alfonsi Magni factum esse.* Mariana stat errorem chronologicũ Ximenij. In eodem sæpe, ac turpiter errauit hic Ximenius, quo se maximè voluit in hoc Lateranensi Concilio commendare: nempe facto Burdini Antipapæ, vt videatur Deus ab eo pœnas iniuriæ Braccharensi Episcopo illatæ erroribus expetijsse. Igitur in hac

Alij errores in Historia Ecclesiastica

narranda historia lib. 6. cap. 28. sæpiculè peccauit. Primùm ait Ottonem fuisse eum Imperatorem, qui Paschalem coniecit in vincula, & Burdinum intrusit, cum hic nullus Otto esse potuerit. Sed Henricus IV. Imperator. Deinde affirmat Burdinũ fuisse intrusum tempore Paschalis II. cum constet eo mortuo Gelasio iam Pontifice ab Hernico Germaniæ Rege V. Imperatore IV. Antipapam creatum. Tertium ait: hunc iam in ordinem redactum in monasterio Calabriæ fuisse reclusum: cum in Cassinense monasterium relegatum, & in Arcem eiusdem iam euersam rursum reliquum vitæ duxisse, omnes fermè Italici scriptores prodant: idque domestica, & idonea Cassinensis Chronici author authoritate confirmet lib. 4. cap. 70. quamquam hic tertius leuis sit error, & in quem etiam Ioannes Mariana incurrit; at duo primi magni sunt, ac in homine docto ferri vix possunt.

Mariana

Cherubinus alios corrigit

Illos dissimulare non debeo, quos deprehendit, & corrigit Cherubinus in compendio Bullarij ad Bullam 44. Leonis X. Vbi sic ait. *Rodericus inquit militiam hanc, idest Alcantara tempore Ferdinandi II. Regis Legionis institutam, & anno 1163. ab Alexandro III. & à Lucio III. & postea 1265. ab Innocentio IV. comprobatam fuisse.* Corrigendus tamen est Rodericus, quia anno 1183. Lucius III. non Alexander III. & anno 1205. Innocentius III. non IV in solio Petri sederunt.

Alios prætermitto, quos magno numero admittit in historia rerum in Lusitania gestarum, quos malo silentio inuoluere, ne quis me existimet priuato magis odio, quam communis causæ studio in hunc Authorem inuehi; tantum afferre

yolo

volo testimonium grauissimi, & eruditissimi Viri Andreæ Resendij, qui lib. antiquit. Lusitan. titulo de Orichiensi Agro sic. *Rodericus* inquit *Toletanus parum Lusitanis aquus*, & eius errorem in historia taxat; hæc opinor ad eleuandam huius cui tantum fidei habere voluit Baronius, scriptoris authoritatem sint satis. Eo autem animo hæc commemoraui, vt tam Ximenium, quam Baronium viros alioqui doctissimos fabam in se cudisse appareret, & minus in hac causa vidisse, aut videre voluisse. Excusandus est tamen Ximenius, quod illa de quibus egit tempora situm ex incuria scriptorum, & iniuria hominum litteras minus curantium, & rubiginem contraxerant. Multos in rebus Lusitanicis admittit Resendius.

CAPVT XIV.

Aduentui in Hispaniam Sancti Iacobi Ecclesiastica Authoritas suffragatur.

§. I. Probatur ex summis Pontificibus.

ET si Traditio satis superque sit ad fidem faciendam; nec illa egeat vllis adminiculis Authoritatis, quia tamen video eam ab Aduersarijs desiderari, & ad eruditorum voluptatem pertinere, nolui hac doctrinæ parte abstinere. Rem ita digeram, vt hic solum sacram, ex Pontificibus, & Concilijs, & officijs eruditionem colligam; ac breui proponam, ne actum agam; Ratio, & methodus huiusce partis.

reli-

reliquos Authores ad calcem reseruo: & integrum, ac iustum eorum catalogum texam: & quorum sum ope adiutus, candidè, ac ingenuè fatebor. Atque vt hoc iam præmittam, quæ hic produco testimonia magna ex parte debeo eruditis, & accuratis commentarijs Michaelis d'Erze, Ximenij Legionensis Canonici, & à sacris Regis Catholici, quo nemo de hac re latius nitidius, eruditiusque tractauit; ac æquum erat, vt quando vnus Ximenius causæ nocuerat, alter eidem Ximenius mederetur. In producendis vero Authoribus non vtar coniecturis, sed eos tantum, qui id disertè affirmant recensebo, nec afferam verba, nisi si qua maximè rem contineant, contentus indicare locos, nec enim volumen molimur, sed opusculum concinnamus.

Leo III. Pap. Igitur primò loco est Leo III. Papa, qui floruit Caroli Magni, & Alfonsi Casti temporibus, ab anno Christi 796. ad 816. à quo sedes Iriensis Ecclesiæ, Compostellam, occasione inuenti ibi corporis Iacobi Apostoli Authore Seuerino Binio, translata est. Extant illius in illa translatione sermo, & Epistola in quibus Iacobi in Hispaniam aduentus, & ibi doctrina statuitur. Hæc autem duo refert in suis de Beato Iacobo Commentarijs Callistus II. Vtriusque opera suo loco afferemus.

Ecclesiæ Cõpostell. initia

Seuerin. Binius.

Translatio Corporis B. Iacobi.

Callistus II. Secundus sit ipsemet Callistus II. qui vt habetur in eius vita tomo Concil. 3. p. 2. *migrauit ad Dominum multis præclaris constitutionibus, quæ in Decreto Gratiani recitantur, & quodam opusculo de Beato Iacobo in lucem edito clarissimus.* Hi duo Antesignani, quodammodo, & Principes huiusce veritatis authores sunt, ij quippe seorsim eam tradide-

dide-

diderunt. Multi sunt alij, qui approbando illam, suum ij calculum adiecerunt. Quicunque enim Breuiaria tum vetera, tum recentia Hispani Cleri propria authoritate sua confirmarunt, quæ in ijs de Beati Iacobi aduentu traditio inclusa erat, eam stabilierunt, quos diligenter enumerat Erze Ximenez parte prima tract. 1. Ac ego antequam illum viderem collegeram nonnullos ex libro Ordinis officij Gothici, qui extat tomo primo, Sine supplementi Bibliothecæ Patrum: cuiusmodi sunt Ioannes VIII. sic dicit, cum Decimus dicendus sit. Alexander II. Gregorius VII. Paulus III. qui *Missale* inquit ille author in Bibliotheca, *& Breuiarium Muzarabicum iussit asseruari in Bibliotheca Vaticana*; additque rationem qua superius vsi fuimus. *Hac in re visus est id omne, quod non abiecit, imo apud se haberi voluit approbasse.* Hos quatuor nominat author illius libri de Ordine; quamquam ordinem temporum in ijs recensendis minimè sequatur. Nos temporum rationem numerando habuimus. Ante Paulum III. alij sunt Pontifices nominandi, ita vt quartus sit Victor III. à quo item teste antiquo, & fortè idoneo Authore Iuliano Perezio (de quo suo loco) Breuiarium Muzarabicum anno 1086. approbauit quemadmodum eodem anno in Chronico testatur.

Breuiarijs cõfirmatur aduentus in Hispaniam Iacobi Traditio

Erze Ximenez

Supplementũ Biblioth. PP.

Qui Pontifices Breuiariũ & officium Gotthicum approbarint.

Victor. III.

Quintus numeratur Callistus III. à quo in Bulla expedita anno 1456. in gratiam Ecclesiæ Sanctæ Mariæ à Columna Cœsar Augustanæ manifestè dicitur Beata Virgo apparuisse Beato Iacobo, & illi Templum in eodem, quo eam viderat loco ædificasse. Cuius diplomatis exemplum afferunt nonnulli Hispanorum scriptores, ac inter

Callistus III

cos

eos Erze Ximenius p. 1. tract. 1. cap. 115.

Paul.III. Sextum adduco Paulum III. qui tres litteras solemnes Apostolicas expediuit Breuiaria Hispanica confirmando, quæ in suis lectionibus aduentum Iacobi in Hispaniam astruebant. De principali diximus. Alias duas affert Erze Ximenez parte prima, tract. 1. cap. 115.

Iul.III. Septimus est Iulius III: cuius extat in Breuiario Ordinis Sancti Dominici edito anno 1552. in quo canitur hymnus, & habetur lectio de hac re, Bulla solemnis formulæ id approbantis.

Pius IV. Paul.IV. Pius V. Concil.Trid. In Octauo. qui est Pius V. duo alij Paulus IV. & Pius IV. Pontifices insunt. Quod enim ille correxit, ac correctum in Ecclesia recitandum ex Decreto Concilij Tridentini Breuiarium, in illo mentionem facit suscepti consilij à Paulo, & Pio IV. qui illam recognitionem antea agitarant, quã Pius V. perfecit, atque adeo ex omnium sententia illud editum est. Insigni illa particula inserta in quintam lectionem. *Mox peragrata Hispania, ibique prædicato Euangelio rediit Hierosolymam.*

Greg.XIII. A Gregorio XIII. qui nono loco venit numerandus tria testimonia huiusce rei accepimus. Primum anno 1581. approbatione officij Toletani Archiepiscopo tum Gaspare Quiroga Generali Inquisitore. In quo ad diem 30. Decembris translationis Anniuersarium hæc verba continentur.

Breu. Tolet. *Deo igitur duce per vastum mare delata nauis breui peruenit in Hispaniam, quam Iacobus viuens lustrauerat, & in qua Dei cultum magnis laboribus disseminauerat.* Secundum Anno 1584. in confirma-

Carmelit. tione solemni Breuiarij Carmelitani, quod semper retinuit formam illius à Pio V. recogniti, & casti-

gati.

gati. Tertium in commendatione Breuiarij Comensis facta, quæ visitur in ipsomet Breuiario typis mandato Anno 1585. quod retinet lectiones commemoratas. Comense

Decimus numero Sixtus V. magnum huic causæ momentum attulit, cum Anno 1589. officium proprium in honorem S. Iacobi Apostoli cum octaua, solemnis diplomatis authoritate muniuit; in quo prosa, & rythmo illius in Hispania prædicatio sæpe affirmatur. Sixtus V.

Sed illustre omnino est testimonium, quod supra attulimus Vrbani VIII. in noua recognitione Breuiarij Romani, cui restituta est formula prisca, quæ in traditionem tempore Clementis VIII. conuersa fuerat, retenta aduentus, & prædicationis Sancti Iacobi in Hispania affirmatione. Cui adijcio nouum momentum; eundem Pontificem cum accepisset recognitionem, & sententiam in ea, quam instituerat Congregatione à Iudicibus latam, dixisse. *In eadem se semper fuisse sententia*; ac sibi cordi esse illud concorde consultorum; de prædicatione S. Iacobi in Hispania, iudicium. Quod viuæ vocis oraculum ex Apostolica Cortina prolatum hanc rem magnopere commendat. Breu. Rom. Vrban. VIII. VrbaniVIII. præclarum de aduentu in Hispaniam Iacobi testimonium.

CAPVT XV.

Probatur ex Concilijs.

PLVRA solent Authores nostri ad probandam huiusmodi, quam statuimus sententiam, proferre Concilia, quæ examinare operæ pretium duco.

Probatur authoritate Cõciliorum. Brachar. I.

Primum est Concilium Bracharense primum, de quo supra diximus, repertũ in Archiuio Alcobatiẽsis Cœnobij in Lusitania antiquorum scriptorum thesauro. Cisterciensis illud est ordinis ex Bernardi instituto. In hoc igitur codex inuentus duplex huius Concilij manuscriptus ab eximio indagatore Antiquitatum Fr. Bernardo à Britto eiusdem familiæ Regio, & eleganti Chronologo, quod ille edidit in lucem in 2. p. Monarchiæ Lusitan. ann. 1609. cum eiusdem antea non pauca exempla transcribi curasset, quorum duo D. Augustino Castrio Archiepiscopo Bracharensi postulanti missa sunt. Imo is ea suis sumptibus transferri iussit: quod summæ fidei argumentum esse potest.

Fr Bernardus à Britto.

Eius itaque Concilij cap. 3. cum de cura, & custodia Reliquiarum agat illa periodus est. *Præcipuè de Patre nostro, & Apostolo huius Regionis Petro Ratiastensi, quem ad saluandas animas Iacobus Domini consanguineus dimisit*. Auidè arripiunt testimonium tum Bracharenses ad suam prærogatiuam Primatus asserendam, tum reliqui Hispani ad Sancti Iacobi aduentum, & prædicationem affirmandam. Mihi habita omnium pace liceat de hoc Concilio dubitare; nec enim ex quo in illud

Vtrum hoc I Bracch. verũ, & idoneum sit.

illud incidi (incidi antem iam diu cum de Concilijs hoc in Collegio Controuersias instituí) in animum potui inducere illud Concilium esse idoneum. Non possum id modo latè, & accuratè ostendere, qui id præsto in meo de Concilijs, & Ecclesia, quod adorno, volumine. Paucis tamen dico: ne me quis arguat temeritatis. Primùm illud Concilium, & Anno, & Rege caret, contra quàm in cæteris tum Bracharensibus, tum Toletanis, tum alijs ex Hispania fieri solet. Secundum ieiunium maxime, ac tenue est, cum tribus, quatuorue capitibus terminetur, ac nullum Canonem ediderit. Tantùm præmissa Confessione fidei, Statum Hispaniæ, & periculum Reliquijs Sanctorum imminens proponit, idque frigidissimè tractat, & nihil ferè momenti decernit. Tertium ratio congregandi longè diuersa est ab ea, quæ in reliquis Hispaniæ Conciliis seruari, solita, & proponendi, & agendi methodus, tantis Episcopis, haud digna. Quorsum enim congregantur Episcopi decem ex tot Prouincijs collecti ad rem, quæ vix agitata est, nec magni erat pretij operæ, tractandam? Alienum erat à tot tamque grauibus viris ea tantum de causa conuenire, vt de occultandis Reliquijs ageretur. Quod vnusquisque in sua Ecclesia curare poterat. Certè alia materies, aliud pondus est rerum in alijs Bracharensibus Concilijs agitatarum. Vti ostendunt tot, tamque illustres Canones Lusitano iudicio, & studio Religionis tuendæ digni, quos qui legat, & cum istis conferat, statim suspicabitur horum Lusitanos non esse Authores. Quartum, cur ij Episcopi Ecclesias suas imminentibus Barbaris deserebant, vt de

Examinantur Acta Concilij.

re tam facili consultarent, cum præsertim tempestiua ea præparatio esset, & mora perniciosa? At necesse erat Fidei professionem emittere, ac ea præcipuè de causa conuenerant. Non erat hæc in Concilio necessariò emittenda. Sed populos docenda: & domi tuenda; nec enim egebant Pastores confirmatione, sed oues, quas in medio relinquebant discrimine. Præterea ista Fidei professio suspicionem mouet: nihil enim in ea ad detestandos Priscillianistarum errores, vti in alijs fieri solebat Hispaniarum Concilijs, pertinens reperitur. Omnia aduersus Arium proponuntur, quo tempore ea hæresi laborasse Hispaniam non legimus, nec ab ijs qui imminebant barbaris ea erat inducenda, qui Alani, & Sueui, & Vvandali cum essent, minus certè Arianos sectabantur. Iam verò in ipsamet formula Confessionis deest particula omnino necessaria ad ritè, ac catholicè sentiendum. Quid enim sibi vult illud. *Credo in Deum vnum verum, æternum, ingenitum, à nullo procedentem*: non nominato *Patre*, cum omnino exprimendus esset, ne quis existimaret sentire illos Patres cum Arianis qui solum *Patrem Deum* esse per Antonomasiam dicebant. Insuper illa confessio quæ *ad Spiritum Sanctum à Patre, & Verbo procedentem* spectat haud dubiè præcox est, non enim tam cito ea veritas in Concilijs expressa fuit, cum præsertim Concilia Bracharensia Nicenæ Fidei formulam sequerentur. Tandem qui Episcopus Numantinus, & Emeritensis in eo Concilio subscribunt, cum ad Calleciam minime pertinerent? Emeritensis totius Lusitaniæ Metropolitanus esset, ac primo interdum loco in Nationalibus

Hæresis Priscilliani.

Confessio Fidei facta in eo Concilio.

libus Concilijs, atque adeo ante Bracharensem subscripsisset, vti apparet ex tertio, & septimo Concilio Toletano, & alijs quæ contra Rodericum Ximenium adducemus. Vt omittam illum titulum Episcopi *Eminensis* qui nusquam reperitur; & vox *Vlixbona* quæ multò est, quam pro illo sæculo recentior. Hec cursim: vt significem me haud temerè ad prætermittendum illius Concilij in re tam graui, seriaque testimonium, motum fuisse.

Afferunt alia Concilia in quibus mentio fit Sãcti Iacobi honorificentissimis titulis affecti, vti *Beatissimi Apostoli Patroni*, & eiusdem modi; idque authore Iuliano Perez Archipresbytero, quo multum vti solent certi quidam scriptores, confirmant. His ego prorsus abstineo, quod rem non continent: nec is mihi author multum arridet, & Perezij cognomen nuperum quiddam olet.

Alia testimonia minus idonea.

Aliud argumentum in Basiliensi Concilio assumunt, in quo prima sedes Toletano Archiepiscopo attributa est, ob id nimirum, quod eius nationis erat, quam Sanctus Iacobus Apostolus Fidei prædicatione lustrauerat. Concurrerant circa prærogatiuam loci quatuor. Ioannes Archiepiscopus Toletanus, Ioannes Archiepiscopus Rhotomagensis, Richardus electus Eboracensis: Andreas Episcopus Pocznamiensis, singuli suarum Nationum Præsidentes: ac in ea controuersia affirmant vicisse Ioannem Toletanum ea ratione, quòd gens Hispana prius Fidem Catholicam acceperat. Huius rei Authores inter cæteros sunt Erze Ximenius prima parte tract. 2. cap. 2. & Valdes lib. de dignitate Regum, & Regnorum Hispaniæ.

Concilij Basiliensis authoritas à recentibus authoribus adducta inepta esse monstratur.

Erze Ximen. Valdes

Con-

Confirmat assumptum Erze testimonio Cardinalis Turrecrematæ in sermone de Sancto Iacobo c. 13. citat verò locum Basiliensis Concilij tom.3. Editionis Coloniensis sess. 1. pag. 5. & nititur hisce verbis. *Quo loco taliter electo, & pronunciato, ac assignato, & deputato vocati fuerunt in locum dictæ Congregationis Reuerendissimi Patres, & Domini, Domini Ioannes Archiepiscopus Toletanus nationis Hispanicæ Præsidens. Ioannes Archiepiscopus Rhotomagensis nationis Gallicanæ Præsidens. Richardus electus Eboracensis Anglicanæ nationis Præsidens. Andreas Episcopus Poczaniensis nationis Germanicæ Præsidens, in quorum præsentia dicti loci electio fuit solemniter publicata.* Ex his colligit Erze Prælatum fuisse Toletanum his verbis, quæ latinè reddo. *His constat anteposuisse Concilium illum Antistitem Hispaniæ Præsidentem assignando ei præstantiorem locum quàm alijs, qui pro Gallicana, & alijs nationibus.* Rationem vero affert ex Turrecremata.

Turrecrem.

Non soleo multum authoribus antiqua citantibus fidere, doctus meo malo, ac expertus me aliquando deceptum, quod ne deinceps contingeret, adire fontes statui, & ex ijs bibere. Accidit mihi legenti eos, & apud eos locum Concilij, vt hac de re aliquantum ambigerem, quod cum antea Concilij Basiliensis acta, quæ sunt prolixa, non semel legissem, nunquam id obseruassem. Quare Concilium euolui non ea modo prima sessione, sed in alijs etiam locis, qui rem continerent, nec vnquam contentionem vllam de prærogatiua loci reperire potui. Imò inueni illud, quod ab Erze Ximenio affertur testimonium, ac totidem verbis

bis habetur in Concilio, nihil ad dignitatem loci inter eos Episcopos statuendam pertinere. Ne mirere lector. Audi tantum & percipe. Vocati sunt illi quatuor Archiepiscopi, vt de mutando loco Concilij, qui tum Senis erat, Basileæ Vrbe consentirent, quod ijs inconsultis fieri æquum non erat. Itaque decreto iam, & designato loco Basiliensis Vrbis, *vocati fuerunt* illi quatuor nationum Principes, vt ratum haberent constitutum, idque manifestum est in Concilio: continuemus præcisa verba. Pergit Concilium. *Et per ipsos Dominos Archiepiscopos, & Episcopos approbata, & confirmata. Dominus Ioannes Archiepiscopus Toletanus Hispaniarum Primas, Regnique Castellæ maior Cancellarius, & supradictæ nationis Hispaniæ Præsidens ad dictam electionem respondit. Se habere duas voces, vnam vt Præsidens nationis suæ Hispanicæ: aliam vero, vt Archiepiscopus, & Primas Hispaniarum. Quantum ad primam vocem non posse consentire nisi requisita, & consentiente natione supradicta, quantum vero ad secundam vocem videlicet, vt Archiepiscopus, & Primas dixite se consentire: & expresse consensit.* Itaque de loco futuri Concilij, non de loco digniori inter quatuor Archiepiscopos agebatur. Idque manifestum est ex subscriptione Notarij. *Et ego* inquit. *Petrus Clerici Clericus Ambianensis Diœcesis Magister in Artibus publicus authoritate Apostolica, & inclytæ nationis Gallicanæ in prædicto Sacro Concilio Senensi Notarius, quia huiusmodi electioni, pronunciationi, assignationi, & deputationi loci futuri Concilij, vt præmittitur proximè celebrandi, præsens fui, &c.* Qua ratione ergo astruatur hæc de loco, & ratione

Basilense Cōcilium examinatur.

ne obentæ prærogatiuæ ſententia, ego non video: id ſolum reperio nominari hic primo loco Hſpanum, ſed locum ei primum in Concilio datum non inuenio. Quod verò attinet ad contentionem, Turrecremata, vti ab Erze citatur: non cum Gallo, & Germanico, ſed cum Anglo ſuſceptam fuiſſe narrat, eique Hiſpanum præſtitiſſe. Sic enim: *Sicut Beatus Iacobus fuit primus inter Apoſtolos, qui Martyrium pro Chriſto ſuſcepit, ita Regnum Hiſpaniæ videtur inter omnia Regna Fidei lumen, & Chriſtianitatis titulum ſuſcepiſſe, ſicut Baſileæ dum, cum Anglis de excellentia Regnorum altercabatur, fuit oſtenſum, & probatum.* Quare hoc teſtimonium idoneum ad rem, de qua tractamus probandam eſſe non puto. Cæterum hoc in medio relinquo. Forte enim erit alia editio Concilij, in qua aliter acta referantur. Verum iuxta horum tenorem nihil poteſt certi haberi: nec ratio Turrecrematæ quidquam expreſſum continet. Quod ſi contentio ſolum cum Anglis fuit, non video quorſum ea tendat, nec quid euincat. Illud obſeruo; ſi res, vti commemoratur accidiſſet, multum in ea momenti fore oportere, cum initia illius Concilij germana fuerint ante ſeſſionem ſecundam, in qua infœliciter, & falsò decretum, Papã Concilio ſubiectum eſſe, ob quam infauſtam, & erroneam doctrinam, *Conciliabulum*, ſeu vt vocat Lateranenſis Leone X. Synodus *Conuenticulus* eſſe Acephalus cæpit. Sed hæc aliàs.

Nihil hac de re, aut egiſſe, aut ſtatuiſſe oſtenditur.

Concil. Baſilienſe fuit Cõciliabulum. Leo X.

Exploſis tanquam ſuſpectis huiuſmodi teſtimonijs Conciliorum, ſupereſt vnum irrefragabile, ideſt Concilium Toletanum IV. in quo Patres ſerio, & grauiter egerunt de ordinanda certa, & con-

constanti Missalis, & Breuiarij ratione, *qua in toto*, sic aiunt cap. 2. *Hispania*, *& Gallia*, puta Narbonensi, Prouincia, *seruaretur*. Quam Prouinciam demandatam fuisse Sancto Isidoro omnium fermè Authorum consensu traditur. Id eo anno Baronius, & Spondanus, & Bisciola, id Loaysa in notis, ac cum eo Binius, id Mariana lib. 6. cap. 4. ex traditione confirmat, qui diserte secundum eam scribit *Missale, & Breuiarium Mozarabum, sacrorum, precumque diurnarum, ac nocturnarum ritus Isidori tribui*. Imò & partem Leandro assignat. *Tametsi* inquiens *nonnulla Leander inuenerit*. Cum autem in ijs expressa mentio de Iacobi in Hispania prædicatione fiat: quemadmodum infra monstrabimus, authore certè Concilio id approbatur, & commendatur. Igitur Concilium Toletanum IV. iure pro hac sententia citari debet.

Mariana

Leander

Concilij IV Tolet. pro hac veritate authoritas.

Aliud Concilium, quod immeritò generale vocat Erze Ximenius parte prima, tract. 2. cap. 2. fuit Ioannis X. tempore, Romæ habitum super his officijs sacris tum Missalis, tum Breuiarij, Gothicis: nam cum Authore Mariana lib. 7. c. 20. persuasum esset Romanis, in ratione precandi Gotthica multa esse deprauata Ioannes Zanello, quē in Hispaniam miserat ad visitādum Iacobi Apostoli corpus, deinde legatum instituerat ad recognoscendos illos sacros Hispaniæ libros, & Ritus, commēdauit, vt quæ de ea re comperisset Romā ad se deferret. Quod ille diligenter præstitit, ac in Vrbē reuersus, cum Pontifice communicauit. Qui super eo conuocatis Patribus, de omnium consensu retenta fuit illa prisca orandi, & celebrandi ratio. Et solum *illud* ait Mariana de nouo sanxere. *In sacratiori se-*

Fauet Conc. Romanū sub Ioanne X. Mariana

cretaque Sacrificij Christiani parte Romano ritu precandum videri. Nimirum alia mystica verba; quibus panis vinumque in Corpus, & Sanguinem conuertitur, retenta tamen sententia, proferebant ad hunc modum. *Hoc est Corpus meum quod pro vobis tradetur. Hic Calix nouum testamentum est in meo Sanguine, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Hactenus Mariana.

Baron. Quod item refert Baronius tomo 10. ad Annum 918. num. 2. non minore, quam Mariana pondere verborum. Consentit author Ordinis Diuini officij Gotthici Mustarabum, quem superius adduxi

Biblioth. PP. ex XV. tomo Bibliothecæ Patrum pag. 777. qui his verbis narrationem suam concludit. *A Pontifice confirmatus est ordo Missæ huius, totiusque diuini officij, vt in Hispania mos inoleuit, celebrandi.* Fateor in his Authoribus Concilij nomen desiderari. Verum *Concessum* Mariana: *Synodum* Baronius, quod perinde est, appellat. Itaque Romanum possumus hoc secundum vocare Concilium.

Confirmat Conc. Trid. Tertium, & quidem summæ Authoritatis est Tridentinum. Quippe quod sess. 25. in fine, vbi continuatio sessionis ponitur, titulo 3. iubeat ea, quæ de recognitione, & castigatione Missalis, & Breuiarij certis quibusdam Patribus commissa fuerant, Sanctissimo Romano Pontifici exhiberi, vt eius iudicio, & authoritate terminentur, & euulgentur; quare haud dubium est, quin rata habuerit iam tum ea, quæ postea à Pio V. Pontifice sunt

Pius V. decreta. In quibus cum vetus, vti alias diximus, formula lectionum de S. Iacobi in Hispaniam aduentu, & prædicatione approbetur, deducitur eam quoque Concilio probatam fuisse, quæ sanè

summa

summa Authoritas est. Ac hisce opinor Concilijs nemo obsistere, opinor, poterit, aut refragari.

CAPVT XVI.

Probatur ex Breuiarijs.

QVANTA sit sacrorum officiorum, quæ Breuiaria dici solent, Authoritas non opus est, dicere cum nulla in re maiorem, & frequentiorem operam Pontifices, & Concilia posuerint, quam in ijs ordinandis, & recognoscendis, & corrigendis, quod ex publicis Diplomatibus, & Decretis super ea re expeditis constat. Quare quæ in ijs leguntur, & recitantur, certa ea, & explorata existimari debent, nec illa tantum, quæ Romana sunt, & publicam fidem habent, sed illa etiam idonea iudicanda sunt, quæ Ecclesijs priuatis sunt concessa: nam & hæc authoritate Apostolica sunt approbata, siue Bullis expressa, siue viuæ vocis oraculo confirmata, siue consensu re comperta tacito: quare quæ hic ex ijs desumpta sunt testimonia, multum ad causam faciunt. Accedit Breuiarij Officij Diurni authoritas.

Hoc argumentum eruditissimè tractauit Erze Ximenius p. 1. tract. 3. qui omnes pene Bibliothecas Romanas excussit, & ex alijs exempla postulauit ad huiusmodi veritatem confirmandam, cui video nihil addi posse. Sed quia Hispanica lingua scripsit, consulam communi legentium vtilitati, breuiter numerando, quæ ille latissimè persequutus. De meo si quid addam, seorsim ponam. Erze Ximen.

Breuiarium ex Archiuio S. Mariæ Maior.
S. Maria de Vallicella.
Capuan.
Pistoriense
Lucense
Comense
Gallican.
Cracouiense.
Varmiense
Armenum
German.

Romana Breuiaria Antiqua manuscripta tria quidem numerat. Duo in Archiuio Sanctæ Mariæ Maioris, tertium in Bibliotheca Sanctæ Mariæ de Vallicella Patrum Oratorij, quæ hodie Ecclesia noua dicitur, quorum lectiones, & Antiphonæ prædicationem Sancti Iacobi in Hispaniam testantur. Adiecit Breuiarium Capuanum, Pistoriense, Lucense, Comense, in Italia; ex Gallia producit Santonense, & quod appellat Gallicanum, quod fermè commune sit. Ex Dalmatia vnum. Ex Polonia Cracouiense. Ex Russia Varmiense. Adiungit alia apud Armenos vsitata, apud Germanos Eistetense, apud Burgundos Besuntinum. Iam verò Hispana recensere non oportet, cum nulla sit ferme Cathedralis Ecclesia, quæ in Breuiario Sancti Iacobi aduentum, & prædicationem non recitet. Nec verò hoc numero comprehenduntur Breuiaria Religiosorum Ordinum, in quibus de hac re fit mentio. Benedictina, Augustiniana, Dominicana, Franciscana, Carmelitana, quæ numerare prolixum esset. Ego tria mihi vindico expendenda.

Religiosor. Ordinum.

Roman.

Primum est Romanum, de quo satis superius diximus. Huius sacra, & communis authoritas est. Multorum, & ante Pium V. & omnium vno excepto Clemente VIII. qui Traditionem haud magna, meo iudicio, differentia inseruit approbata.

Mediolan.

Secundum est Mediolanense, seu Ambrosianum, quod à Sancto Ambrosio fuit institutum, & concinnatum, quemadmodum testatur Sanctus Carolus Borromæus Cardinali in Epistola Præliminari: in quod *etsi*, eodem Cardinali teste, *non-*

S. Carolus Borrom.

nulla

nulla priuatim haud rectè introducta fuerint, ea tamen ille omnia recognouit, & ad calculos reduxit, vt nihil in eo nisi purum, & ad normam S.Ambrosij accomodatum remaneret. Quare ille illud *Ambrosianum, nostrum* appellat; ita vt hoc pro vero, ac legitimo Ambrosiano haberi debeat. Itaque magna authoritas est à tanto viro commendata. Quod autem à Sancto Ambrosio Mediolanensis Ecclesia officia, & ritus acceperit, non hic tantum modo tradidit Sanctus Carolus, sed etiam in Concilio Mediolansi I. ad finem, verbo *de Pœnis* &c.

In hoc ergo Breuiario de Sancto Iacobo sic legitur. *Iacobus Maior, Apostolus Domini, frater Ioannis Euangelista, filius Zebedai, cum vniuersam prædicando peragrasset Hispaniam, &c.* quod à Sancto Ambrosio positum esse, ex aoprobatione Sancti Caroli manifestum est, nisi enim ab illo acceptum esset Cardinalis, qua erat accuratione, & seueritate expungeret. Nemo quippe Borromæo, vel in sacris tuendis, vel in moribus castigandis attentior vsquam, & vigilantior, & seuerior extitit. Quemadmodum eius, quæ extant, sex Concilia testantur.

Tertium sit Breuiarium Hispanicum priscum, quod postea Muzarabum, vel Mustarabum nuncupatum, de quo, vltra illa quæ iam diximus, pauca dicemus. Ante Isidorum viguisse constat: nam is illud non condidit de nouo, sed recognouit, ac ordinauit, ac in meliorem, quam antea erat, formam redegit. Vnde illius patet antiquitas, ac ex ea authoritas. Non pauca de illo superius diximus: idcirco breuiores erimus. Id Breuiarium & Missale, *Gotthicum* antea dici consueuerat, vti (Breuiar. Gotthicum, siue Muzarabicũ.)

Ma-

Mariana Loaysa Liber de Diuin.offic. Mariana lib. 6. cap. 3. & Loaysa in notis ad quarqum Concilium Tridentinum, & liber Diuini officij Mustarabi tomo octauo Bibliothecæ tradunt. Post correctionem autem, ex præscripto Concilij ab Isidoro Isidorianum dictum. Ex quo Arabes in Hispaniam irruperunt, quod eo Christiani inter eos habitantes, quasi captiui vtebantur Muzarabum, seu Mustarabum nuncupatum. Fuit

Concil. Tol. IV. ergo illud *ex antiquo Gotthorum more conseruatum*, & totum emendatum ab Isidoro, & castigatum: *vt nemo* sit, quemadmodum habetur in eo

Idem liber. libro Ordinis officij Mustarabici, *qui de illius integritate, seu authoritate ambigat, cum à Sanctis institutum ab ijsdem prouectum, miraculosè fuerit confirmatum*. Quod ibi exactius multis argumentis demonstrat. Et capite 24. hoc officium nunc Muzarabicum, nunc Isidorianum, nunc Gotthi-

Isidorus author Breuiarij Antiqui Gotthici. cum appellat. Verba autem, quibus Patres Isidoro hanc Prouinciam demandarunt excerpere volo, ex cap. 2. Concilij Toletani IV. *Vnus igitur*

Concil. Tol. IV. *Ordo* inquit *orandi, atque psallendi nobis per omnem Hispaniam, atque Galliam conseruetur, vnus modus in Missarum solemnitate, vnus in Matutinis, Vespertinisque Officijs*. Idque affirmat Baronius

Baron. tom. 8. anno 615. numero 68. & 70. & in notis ad Martyrologium XXV. Iulij citat hymnum huius Breuiarij, quod vocat *Toletanum secundum regulam Isidori*. In hoc igitur præter lectiones ponitur hymnus, qui perspicuè continet aduentum, & prædicationem Sancti Iacobi in Hispania his rythmis

Breu. Tolet. *Magni deinde Filij tonitrui*
Adepti fulgent prece Matris inclyta

Vtrin-

Vtrinque vitæ culminis insignia
Regens Ioannes dextra solus Asiam,
Et læua fratrem positus Hispaniam.

Et rursum

O vere digne Sanctior Apostole,
Caput refulgens inclytum Hispaniæ,
Tutorque nobis, & patronus vernulus
Vitando pestem, esto salus cœlitus
Omninò pelle morbum, vlcus, famemque, &c.

Integer hymnus affertur in Ordine illo Offcij Muzarabici tomo XV. Bibliothecæ pag. 785. insertus horis vespertinis multo longior, & aliquantò dissimilior ei, quem recentiores habent Authores, sed nullatenus sensu alienus. Liber de ordine officij Mustarabici.

Adijcit Breuiario pondus, Missa, quæ ibi tota ponitur, vti est in Missali Muzarabico, propria Beati Iacobi; cuius nonnullæ Orationes significant prædicationem eiusdem Apostoli in Hispania, vti est illa post initium Missæ tertia, in qua sic ad finem: *Ea nobis obtineat adimplere, quæ in ipso Apostolo docente cognouimus.* En mentio expressa doctrinæ. Et rursum post oblationem. *Viuant in nobis Domine IESV Apostoli tui Iacobi prædicamenta doctrinæ, quibus docemur, &c.* Nec opus est alio argumento, quam quòd tota Missa in laudem Apostoli sit composita. Quorũ nisi ille doctor, & patronus Hispaniæ foret, non illa Missæ formula in eius solemnijs vsurparetur. Quare non immeritò Author Bibliothecæ in prœmio ad officium, & Missam Sancti Iacobi, de quibus agimus. *Quia festum* inquit *Sancti Iacobi Hispaniarum Patroni inter solemniora censetur, adijciam hoc consequenter vesperas, & Missam, &c.* quod ex ijs nouit

Missa S. Iacobi.

Vnius è Bibliotheca Patrum authoris egregium de hac re testimonium.

uit Patronum eum Hispaniarum esse. In cuius honorem, & Missa, & Officium solemne, ac proprium cantabatur, & recitabatur.

CAPVT XVII.

Falsum esse, & commentitium istum Commentarium manuscriptum Toletanum à Garcia Loaysa inuentum perspicuè ostenditur.

Commentarius à Garcia Loaysa inuentus quì authorij videri suspectus cœperit?

EX quo legere hunc Commentarium cœpi: Cœpi autem initio mearum in hac Alma Sapientiæ Academia lectionum, antequam vllum Hispanum Authorem (iuratus dico) legissem, suspicatus sum fœtum adulterinum, ac suppositum esse. Nolui tamen statim ea de re diligentius inquirere, quòd vellem etiam eius integra Fide aduentum Sancti Iacobi in Hispaniam sustinere, quod videram nihil in eo, & si germanus fœtus Roderici Ximenij esset, inueniri, quod à Traditione dimouere, acutum, & accuratum lectorem posset. Moueri me item siui authoritate tantorum virorum Loayzæ, ac Baronij, & quem permagni facere soleo, Spondani, & Seuerini Binij, quem iuxtà æstimo. A quo illud manuscriptum recipitur, & citatur in eo loco Decreti Gundemari: & notis ad Lateranense illud Innocentio III. Concilium tom. 3 p. 2. pag. 699. Itaque nolui initio

initio repugnare, ne aut viderer eos deterrere, & illos Episcopos imitari, quos aiunt ad conspectum Ximenij tacuisse, & timuisse, aut nobilissimorum Scriptorum Fidei, nisi magnis, idoneisque argumentis detrahere. Ac videbatur mihi multo maius me operæ pretium facturum, si quæ eos mouerant à sententia concepta recedere, argumenta refellerem, quàm si ea negando tollerem, perinde, ac cum ijs luctari non possem. Nunc postquam, opinor, apparuit omnia à me satis esse confutata: nec quicquam ex ijs veritati communis sententiæ obesse, in animum induxi totam hanc machinam, qua nitebatur dubitationis ędificium, prorsus euertere.

Cur author non ab initio statim illum improbarit?

Duo mihi propono. Alterum hoc instrumentum tot mendis scatere, vt Fidem nullam mereatur. Alterum illud Roderici Ximenij opus esse non posse.

Scopus Authoris.

Antequam ad menda, & errores veniam. Animaduerto de hac lite nullam prorsus in historia, & actis Lateranensis Concilij mentionem fieri. Quo certe nomine iam suspectum videri incipit. Cum causa tam grauis fuerit, vt silentio præteriri vix posset. Cum præsertim tot aliarum minoris momenti rerum in eo expressa vestigia reperiamus. At non erat, dicet quispiam, locus, aut occasio ea de re, aut statuendi aliquid, aut loquendi. Erat certe, nempe cap. V. vbi de dignitate Patriarcharum Græcorum, & in VI. vbi de Metropolitanis, & Concilijs, quæ ab ijs celebrari debent, & in VII. in quo de correctione excessuum, quæ ab Episcopis in subditos exercenda est agitur. Et in alijs in quibus similia tractantur oppor-

Infirmatur I. ex eo quod nulla in Lateranen. Concil de illo mentio.

Acta in Concilio Lateranensi.

tuna se dabat huius Controuersiæ componendæ occasio : quæ cum palam coram Pontifice , vti scribitur, tanta contentione agitaretur , digna erat quæ sibi aliquam Concilij partem vindicaret. At silentio res tota inuoluitur. Itaque de Prædicatoribus , de Magistris scholasticis, de Capitulis Monachorum, de electione per scrutinium , vel per compromissum , de iustitia sæculari , de formula litterarum Prædicatorum , de cura viduarum , deque habitu illarum ; multus sermo . De re tàm graui, ne verbum quidem fit in eo Concilio . Ac ne obijcias causam huiusmodi esse controuersam, atque adeo prætermissam, ne strepitus iudicij cursum rerum in Concilio grauissimarum turbaret . Occupo. In eo causa Stephani Archiepiscopi Cantuariensis accusati de suspicione proditionis in Regem , & contemptus Censurarum ab Innocentio ei impositarum , & ob id in eodem Concilio puniti lata in eum , siue confirmata suspensionis sententia . Verum graues, opponunt , & quæ Regium , & Pontificium ius attingebant Controuersiæ illæ fuerunt. Esto . Quid tamen respondebunt ad aliam quæ ibidem acta est, causam, de confirmando in Eboracensi Ecclesia , ad quam euectus fuerat a Canonicis Simone Langetona , quem Innocentius III. noluit confirmare, surrogato Vvaltero de Trai Episcopo Vvigoniensi , qui Virginitatis florem illibatum retinere ferebatur . Quæ duæ causæ apud Binium in notis, citato Matthæo Paris, reperiuntur. De nostra autem controuersia altissimum silentium est , cum in re tanta versaretur. Hæc, & alia suspectum mihi facere cœperunt istud instrumentum Toletanum . Non tamen idcirco

Leniores causæ in eo Concilio sunt propositę.
Binius
Matth. Paris

circo mihi persuasi, nisi posteaquàm ea meo suspicio altius insedit animo, ac eadem coegit reliqua scrupulosius inquirere:

Cuiusmodi ea fuerit, pando.

In ipsomet principio error est Chronologicus. Ait. *Anno Domini ducentesimo supra millesimum celebratum esse Concilium*. Quindecim annis antè posuit: nam illius ànnus fuit millesimus ducentesimus decimus quintus, qui incidit in annum decimum octauum Innocentij III. quem creatum fuisse constat anno 1198. Vnde nouus error existit, tertio anno eius Pontificatus habitum fuisse Concilium: non autem XVIII. vti Commentarius prodit. Grauior est alter error, cùm in disceptatione cum Bracch arensi Episcopo ait. *Orta discordia inter Paschalem Papam II, & Otthonem Imperatorem*. Ecquis hic Ottho Imperator? Henricus fuit Rex Germaniæ Imperator IV. Tertij Filius, qui super inuestituris cum tribus Pontificibus Paschali, Gelasio, Callisto, omnibus nomine secundis, Armis disceptauit. Hic series incipit errorum. Affirmat Burdinum tempore Paschalis sedem Romanam ope Henrici Imperatoris inuasisse, quod omnino alienum est à veritate: nam Paschali viuo, non Burdinus, sed alij tres Antipapæ restiterunt, qui Clementi Pseudopontifici tertio vnus post alium successerunt, & Rempublicam Christianam turbarunt. Hi autem fuere Albertus Atellanus, Theodoricus Romanus, & Syluester IV. dictus. Nullus Burdinus, quem mortuo iam Paschali, Henricus Gelasio obstrusit. Hunc alius maior sequitur error. Sequitur enim. *Huic*, idest *Gelasio*, *succedit Alexander III*. Mira-

Infirmatur II ex erroribus.

Error temporum.

Error personarum.

Error in ſucceſſione Pontificum

ſupputatio. Dormiebat hic Author. Inter Gelaſium, & Alexandrum tertium, octo Pontifices intercurrerunt. Calliſtus II. Honorius II. Innocentius II. Cœleſtinus II. Lucius II. Eugenius III. Anaſtaſius IV. Adrianus IV. Cui ſurrogatus Alexander III. Et tamen huic viro credidit Baronius, & Loayza: alijſque id perſuaſerunt. Iam vero lapſus ſequens turpiſſimus. Affirmat *Alexandrum III. com Otthone Imperatore in gratiam rediiſſe, & pacem inter Imperium, & Eccleſiam Romanam conſtituiſſe.* Riſi cum hæc legi, videtur mihi Author huiuſce belluli Commentarij non alios in ſerie Imperatorum niſi Otthones agnouiſſe; qui cum quatuor tantùm, & omnes multò ante Paſchalem, & Alexandrum fuerint, ille tamen eos quadraginta vult efficere, niſi forte in vitam reuocare vult eos, qui iam mortui fuerant. Pax inter Calliſtum II. & Henricum illum Imperatorem IV. & Regem Germaniæ V. facta fuit; idque conſtat ex vita vtriuſque. Annales idem conſulat, ac ita rem habere comperiet. Nihil enim in hiſtorijs tritius, nihil extra hiſtorias, vt ita dicam, conſtantius. Id Sugerius, id Tyrius, id Pandulphus, id Author Chronici Caſſinenſis, id Rogerius, id Genebrardus, id Baronius, id Spondanus, id Platina, id Ciaconius, id Seuerinus Binius, alijque teſtantur. Id ex Concilijs Rhemenſi, & Lateranenſi ab eodem Calliſto celebratis conſtat. Ac extat in fine Concilij Lateranenſis in Biniana Collectionis formula Reſtitutionis Inueſtiturarum ab Henrico Imperatore facta, quæ incipit. *Ego Henricus Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus pro amore Dei, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Domini Papæ Cal-*

Error in ſerie Imperatorum

Sugerius
Tyrius
Pandulph.
Roger.
Genebrard.
Baron.
Platina
Ciaccon.
Binius
Later. Conc.

Callisti, non Alexandri; qui post annos quadraginta Pontificatum accepit. Post illam, ibidem ponitur alia forma item solemnis Concessionis à Callisto Papa eidem factæ, qua permittit, vt ipse Electionibus Episcoporum, & Abbatum Teutonici Regni, quæ ad Regnum pertinerent, interesset, ac exortam inter eos dissensiones, citra vim tamen, & simoniam componeret. Hæc incipit *ita Callistus seruus seruorum Dei dilecto filio suo Henrico*. Nec in his tantum Concilijs res hæc acta, sed in alijs etiam Germanicis agitata fuit. Vvitembergensi nimirum, & Vvormatiensi: Abbate Vrspergensi idoneo, quòd ijs interesse potuit, Authore. A quo ista petijt Seuerinus Binius in notis ad Concilium illud Lateranense. Ac nescio vtrum magis mirer hunc hominem, quisquis ille demum sit, tam enormiter errasse: an tot viros doctissimos tam enormiter errantem non vidisse? cum nemo eorum non contrarium in suis Commentarijs scribat, ac sentiat. Quamquam ego quidem suspicer, hunc Authorem hæc glossemata ex industria finxisse, & in ea scrinia immittere voluisse, vt posteros in fraudem induceret. Ac illud mirabile puto, tam ei feliciter successisse, vt eruditissimis, ac vigilantissimis hominibus imposuerit. Quid enim quæso absurdius, quam contentiones Callisti, & Henrici cum dissensionibus Alexandri III. & Friderici primi turbato rerum, ac temporum ordine confundere: nec tamen ex ista peruersitate cæterarum rerum falsitatem deprehendi. Suboluit certè mihi, vel primum liminares paginas euoluenti, quanta hic Mephitis inesset. Intonabat quippe meis auribus illud apud Otthonem Frisingensem distichon,

Vvitembergense. Vvormat. Abbas Vrspergensis.

Otho Frisingens.

Ec-

Ecce Calistus bonor Patriæ, decus Imperiale
Nequam Burdinum damnat, Pacemque coronat.

Sic enim decantata carmina ad legem metri accommodo: dum bonus hic Author historiæ leges violat. Ac puto eum, quòd in nomen Otthonis Cancellarij Imperatoris Henrici III. incidit, eum pro Imperatore accepisse. At hic Ottho Cancellarius erat, & in Episcopatum Bambergensem loco Ruperti defuncti surrogatus ab eodem Imperatore, ac depositus, Romam supplex, & facti pœnitens venit, & iterum Paschali II. qui tunc Pontificatum gerebat, iure, ac legitime sedi Bambergensi præpositus. Nisi fortè si legenti historias eius temporis Othonis Frisingensis Historici nomen occurrit, eum Imperatorem existimauit: ita vt Othonem Historicum pro Otthone Imperatore vsurparit. En cui crediderunt viri summæ, & authoritatis, & fidei! si ista in Concilio Ximenius effutijsset, ab Innocentio doctissimo Pontifice, & à toto Cardinalium, & Episcoporum cætu refutaretur, & ab alijs auditoribus sibilo exploderetur. Quod si hæc ibi erat, aut picta in tabulis, aut texta in aulæis historia, illa intendentem in eam digitum, vel muta refutaret.

Occasio erroris aperitur.

Tametsi hoc leue sit: ait Burdinum *relegatum fuisse in Monasterium Calabriæ Sanctissimæ Trinitatis Scapili, in cuius caueam inclusus fuit Burdinus.* Constat eum primum in Cassinense Monasterium missum, & ibi in Arce, quam Abbas cuiusdam Monasterij exstruxerat custoditum suæ insolentiæ pœnas dedisse, ad ordinem Monasticum compulsum, & ibi consenuisse. Quod narrat Tyrius, & Pandulphus, & Author Chronici Cassinensis lib.4.

Alius lapsus sed leuior.

Tyrius Pandolph. Author hist. Cassinens.

lib.4.cap.70. Vnde ex ijs Baronius, & Spondanus scribunt in Campaniam relegatum. Verum inde postea educi, & in illud aliud *Trinitatis Caueam* dictum, in quo claudi, & custodiri soliti Antipapæ deduci potuit. Illius vero Monasterij mentio fit c.1. de offic. Iudic. & c. Insuper de Testam. Huius rei Authores sunt Frater Antunius Yepes tom.6. pagin. 107. & D. Rodericus Acugna in sua de Archiepiscopis Braccharensibus Historia, in vita Mauritij Burdini.

Cap.1. de officio Iud.
Cap. Insuper de testam.
Fr. Antonius Yepes.
Acugna.

Quid hoc homine faciemus? qui tam fidenter ait: his obiectis, & aspectu picturæ erubuisse Braccharensem Episcopum, virum splendore sanguinis, litterarum peritia, rerum experientia, excellentem: quem qui ex historijs Lusitaniæ norit, is demum intelliget, quam hic sit scriptor nugax, & ineptus. De quo postea redibit sermo. Nunc enim id solum ago, vt errores in Historia prodam, eumque suismet passibus persequar, & è vestigio demoueam.

CA-

CAPVT XVIII.

Alij errores in ea enarrationis parte, quæ ad Compostellanum Episcopum pertinet, commemorantur, & confutantur.

INITIO quod ait ore Compostellani Episcopi, non ipse, opinor, vir in Historijs præsertim Patriæ versatus, diceret. *Sanctum Iacobum in Hispania prædicantem infinitos ad fidem conuertisse.* Nam vt multos conuerterit, non ij eum numerum effecerunt, vt dici de ijs infinitos fuisse possit. Imò & verò similius puto, paucos ab eo esse conuersos, quòd video à pluribus, & grauioribus Authoribus tradi.

Paucos S. Iacobus in Hispania conuertit.

Sed excusari potest affectus Præsulis Compostellani. At quomodo excusabitur, quod sequitur, & Roderico Ximenio tribuitur? Nempe vt antiquitatem Compostellanæ Ecclesiæ euerteret, dixisse. *Antiquitas ista centum, & nouem annorum spatio continetur.* Cum ea plura sæcula continuerit. Nam anno 801. post inuentum Sancti Iacobi Corpus à Leone III. Alphonsi Regis precibus, & Caroli Magni Authoritate Iriensis sedes Compostellam translata est. Non igitur centum, & nouem annos, sed tria fermè sæcula numerabat. Sic enim à Leone III. ad Innocentium III. interfluxerunt.

Labitur in Chronologia.

Quo tempore translata sit Iriensis sedes Compostellā.

At

At loquitur de erectione sedis Metropolitanæ quæ faciebat ad causam. Hæc autem nonnisi à Callisto II. facta est, à quo *Ecclesia Compostellana Metropolitano iure* (Verba sunt Marianæ lib.10. cap.12. *aucta est*) *Atque Emeritensis Ecclesiæ, quæ in ditione Maurorum erat, iura, & potestas omnis, quò maior esset Authoritas Compostellam translata.* Quod iam dixerat antea lib.7. cap.10. vbi obseruauit, tunc etiam à Bracharensis Ecclesiæ, cui erat obnoxia, legibus solutam. Accipio, sed haud video constare supputationem. Nam quo anno prerogatiuam illam habuit, is fuit annus 1124. Callisto Papa. Annus autem eius disceptationis Innocentio Pontifice habita fuit iuxta numerum, initio narrationis positum 1124. ab anno autem 1124. ad 1200. intercurrerunt Anni 74. non autem 109. Quod si recurrat ad summam quæ in fine habetur, & est iusta, & Germana, idest Annum 1215. quo anno congregatum Conciliũ, pauciores adhuc anni intercedunt, qui summam conficiunt 91. Itaque ratio numerorum fallax, narrationi similis deprehenditur. Hic est primus error.

Mariana Ximenio contradicit.

Errat in supputatione têporum.

Secundus, & grauior, & absurdior. Affirmare *ad ea vsque tempora, idest Callist. II. Oratorium quoddam admodum paruum esse locum illum, in quo tunc* (cum illa dicebat) *sita erat Compostellana Ecclesia.* Hoc quàm sit falsum manifestè apparet. Cum enim ea Ecclesia ab Alphonso Casto Rege ibi ædificata Cathedralis à Leone Pontifice instituta fuerit, & multis prædijs locupletata, auctaque reditibus, non paruum esse, diciue Oratoriũ potest, idque Ioanne Mariana Authore constat lib.

7. cap. 10. cum præsertim (verba sunt huius Scriptoris) *eò confluerent ex Italia, Gallia, atque Germania, ex propinquis, & vlterioribus, ex longinquis gentibus quam plurimi*. Quod item tradit
Baronius Spondanus Bisciola Baronius Anno 816. & cum eo Spondanus, & Bisciola. Verum vt ea Ecclesia opibus magis, & fama, quam mole augustior fuerit, certè constat Rege Alphonso Magno intra seculum, idest anno 876. Authore instauratam, & amplificatam; & in augustum Templum conuersam: sic enim
Mariana Mariana libro 7. cap. 18. *Templi Compostellani structuram* obserua, Templum dici, nō Oratorium *nouis ipse operibus auxit*. & infra, *Templum ergo Compostellanum solemni cæremonia sacratū. Nonis Maij die lunæ: tertio aureo numero, vt Sampyrius Asturicensis est Author, hoc est, anno octogintesimo septuagesimo sexto*. Huc pertinet *Ara maxima nomine Saluatoris: dextra lauaque duæ Aræ, prior Petri, & Pauli nominibus: posterior Ioannis Euangelistæ dicata: nam quæ tegebat Iacobi Apostoli ossa, &c.* non potuit esse angusta, quæ Altaribus abundabat, & à Magno Alphonso ædificari iussa. Itaque de eodem Templo rectè Maria-
Idem na eodem loco. *Templum Compostellanum, quod magnis cæmentis, & molibus ad culmen peruenerat, grauissimâ cæremonia sacratum est*. Videat ergo
Compostellana Ecclesia quàm antiqua author Commentarij, quo iure, qua fronte dixerit paruum quoddam Oratorium locum illum ad vsque Callisti II. ætatem fuisse, cum ante ducentos, & eo amplius annos Templum magnificum, & augustum constet extitisse?

Tertius eo turpior existit, quòd in re domestica Toleti, & à pueris cantata admittitur. Hunc ipsis-

ipsismet conceptis ab eo Authore verbis volo proponere *Nobilior inquit, est, ac illustrior appellatio Beatæ Virginis, cuius inuocatione, & nomine Ecclesia quacunque augustissima, & celeberrima efficitur, & potissimum Toletana, quam ipsa Virgo Sanctissima præsentia sua inuisere voluit, atque dignata est, cum quondam Beato Ildelfonso Archiepiscopo Toletano Sacrificium Domino offerenti, & omnibus præsentibus, qui diuinum audiebant officium, se visibilem præbuit.* Nihil est tam certum, quam tempus istius apparitionis fuisse nocturnum, dum matutinas in peruigilio diei Expectationis partus Beatissimæ Virginis in Choro cum Canonicis preces persolutum iret, & ante Arã procumberet, vt eas ex more recitaret: idque in officio eius diei omnes Ecclesiæ Hispaniarum canunt. Itaque in eius lectione quinta. *Cum enim, inquit Ildelfonsus ad preces matutinas Expectationis Beatæ Mariæ in Ecclesiam nocte descenderet, Comites eius in Ecclesiæ limine fulgore quodam repentino deterriti retrocesserunt. Ille vero intrepidus ad Aram progressus Virginem ipsam vidit, & adorauit, ab eademque vestem, qua in sacrificijs vteretur, accepit.* Idem referunt officia instituta pro die Festi Sancti Ildelfonsi, & Festi Descensionis Beatæ Virginis, quæ in diem 23. & 24. Ianuarij incidunt: in quibus eadem Historia enarratur. *Nocte*, inquit Breuiarium, *intempesta descendit de Cœlo Sanctissima Virgo Virginum, Angelorum comitata Choris, & in Cathedra vnde Ildelfonsus ad populum verba facere consueuerat, diuina quadam, & omnem captum excedenti forma, ac Sole splendidior*

Labitur in Apparitione Beatæ Virginis in Toletano téplo.

Breuiaria Hispanica Ximenium refellunt.

Eadem alijs in locis.

consedit, vniuerso Templo suauissima odoris fragrantia, & cœlestis luminis magnitudine completo. Quo Ildelfonsus ad nocturnas preces de more veniens, omnibus perterritis, & pauore dilapsis, ipse rei quidē nouitate initio perculsus, sed dicendi spe erectus, & deuotæ mentis humilitate securus, gaudio simul, & reuerentia tremens humi sese ante pedes Virginis supplex abiecit. Quem sic affata Virgo est. Propera in occursum serue Dei, & accipe munusculum de manu mea, quod de thesauris Filij mei tibi attuli. Et simul hac dicens vestem Ildefonso induit cœlesti opificio contextam.

Iulian. Pomerius. Eius item rei Author est locuples, Iulianus Pomerius Toletanus Diaconus in Prœmium ad libros laudis Intemeratæ Virginis Mariæ Ildefonsi, quod præponitur eius operibus, quæ habentur tomo 7. Bibliothecæ Patrum, vbi latè, & eleganter commemorat, quid in ea visione acciderit, & ait. *Ante horas matutinas solito more ad obsequia Deo peragenda consurgens, vt vigilias suas Domino consecraret*, &c. Et infra. *Ante Altare Virginis procidens reperit Dominam in Cathedra sedentem.* Et mox *serue Dei charissime accipe munusculum*, &c. quem Authorem citant, & probant Baronius ad anno 657. & Bellarminus lib. de script. Ecclesiast. Nemo est, aut ex Hispanis, aut ex externis author quin de nocte miraculum contigisse confirmet, præter istius, Commentarij consarcinatorem. Loayza postquam id affirmasset in notis ad Concilium Toletanum X. ait id fusius tradi in officijs Ecclesiasticis Ecclesiæ Toletanæ *à Sanctiss. Domino Nostro approbatis* contineri.

Species B. Mariæ Virginis Ildelfonso apparentis.

Baronius Bellarminus

Loayza.

In

In hos errores nullus, vel mediocris eruditionis Author incideret: quos nescio qui non obseruarunt, tam vigilantes, & accurati authores. Ego non ijs sum eruditior, aut solertior: sed alia tamen deprehendo, quæ suspectum mihi hunc authorem faciunt: & præuaricationis reum. Nam dum Primatui Toletano fauet, tot inserit à veritate aliena, vt Fidem in cæteris eleuent: Itaq; minime credendum, eum qui in multis, perspicuisque mentitur, in alijs obscuris vera dixisse.

Animaduerto igitur, eum iacere quędam quasi casu, quæ indicant animum maleuolum, & Hispanis rebus infestum, vti cum ait de Ecclesia Compostellana: *Vt Peregrinantium deuotio, qui ob reuerentiam Beati Iacobi cuius Corpus ibidem creditur esse sepultum, in melius semper cresceret.* Pupugerunt me illa verba. *Cuius Corpus ibidem creditur esse sepultum*: quòd dubitantis sunt, & ad opinionem rem certissimam reijcientis: quasi vero fide tantum vulgari, id æstimandum sit, non certa traditione, & veritate tenendum. Quid enim quæso certiùs, quam Corpus Sancti Iacobi Compostellæ asseruari. Cum id præter fidem Historiarum, & authoritatem Breuiariorum, & Priuilegia Pontificum, peregrinationes eò ab omnium penè Nationum Principibus tum viris, tum fœminis, præter alios omnis ordinis hominum susceptæ, testentur. Inter quas illa habenda est celeberrima, quam Regina Sancta Portugalliæ Elisabetha instituit, quæ omnia illa, & interna Templi, & circumuicina loca piam quadam curiositate lustrauit, & in omnibus suæ reliquit impressa Religionis, & liberalitatis vestigia. Eam

Infestus animus scribentis de S. Iacobo.

De illius sepultura corporis ambigentis more loquitur.

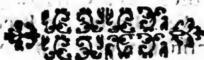
Peregrinatio S. Elisabethæ Compostellã.

Bzouius
Vasconcellus

latissimè describit Bzouius in Annal. Anno 1336. & Vasconcellus in Anacephal. Regum Lusitaniæ, & passim in Historijs Lusitanijs inuenitur.

Traditionem traditione vult eneruare.

Aliud obseruo eiusdemmodi. Semel ait ex sententia Compostellani, *Diuum Iacobum plurimos conuertisse*, & rursum nomine Monialium, *paucos admodum ab eo fuisse conuersos*, quod astutè velit Traditionem Traditioni opponere: & cum vna alteri sit contraria, vtramque euertere. Nam Compostellanus nonnisi ex Traditione dicebat plurimos; & Moniales, nonnisi ex eadem paucissimos esse conuersos. Vnde pugnare secum Traditiones, hic quicunque est Author, quasi aliud agens monstrabat. Hæc autem non ab homine amico, sed suspecto videntur profecta. Certè si quis inimicus vellet fraudulenter detrahere, sic opinor, scriberet. Vnde præuaricatorem optimè appellaui.

CA-

CAPVT XIX.

Hanc ratiocinationem Roderici Ximenij nullatenus esse, idoneis argumentis suadetur.

FATEOR multùm mihi ac seriò huiusmodi Historiam pendenti, & inuenta sibi argumenta, cum ijs, quæ in scriptis de Rebus Hispaniæ Roderici Ximenij legendo reperiebam, & omnia inter se diligenter, & accuratè conferenti, illud demum visum, non potuisse Ximenium ea argumenta ratiocinando proferre, quæ omnino à suis historiarum monumentis discrepabant. Itaque statuo, quæ me mouerunt, & nunc mouent ad hoc sentiendum, exempla collatis inter se locis proferre, vt persuadeam Lectoribus, hoc glossema suppositum, ac nothum esse; qua ratione Baronium ad nos reuocabimus, vt nobiscum sentiat, cum Ximenij illud opus, quod nutare in prima sententia coegit, non esse monstrabimus.

Author manuscripti Cõmentarij Toletani non videtur esse Ximenius.

Prima sit de Burdino historia: de quo in libro 6. cap. 28. sic scribit, inserens Epistolam Gelasij Papæ II. ad Bernardum Toletanum, vti vocat, Primatem, & cæteros Hispaniarum Episcopos. *Non latere credimus fraternitatem vestram, qualiter frater noster Mauritius Bracharensis Episcopus sententiam diu habuerit, & quomodo Ecclesiam suam dimiserit, & quomodo Regi excommunicato adhæserit. Illud etiam, vt opinamur, nostis, quod à*

In historia Burdini non cõsentit cum Authore manuscripto Toletano Ximenius.

Pra-

Pradecessore nostro Sancta memoria Paschali Papa in Concilio excommunicatus sit, & quod Braccharensi Ecclesia mandatum, vt Pastorem sibi alium prouideret. Nunc idem per Regis tyrannidem post longum electionis mea spatium in cubili Sancta Matris Ecclesia se ingessit. Ideoque fraternitati vestra mandamus, vt ad electionem in Braccharensi Ecclesia faciendam solicitudinem charitatis debita operam prabeatis. Ipsum vero Mauritium excommunicatum, periurum, & Matris Ecclesia constupratorem cœteris Ecclesia filius publicetis. Datum Caieta octauo Kal. April. Tum ille. *Et idem Papa in Gallias nauigans Lugduni decessit in Pontificatu vix anni curriculo expleto, & huic successit Callistus II. qui erat Archiepiscopus Viennensis frater Raymundi Comitis Patris Aldelfonsi Imperatoris Hispani. Hic mox pace firmata debita restituitur dignitati, & Burdinum iam ab Imperatore abiectum* Sutrij *conclusit obsessum, & captum, & depositum in Monasterio Sancta Trinitatis de Cauea captiuitati perpetua mancipauit. Qui ibi vixit fere vsque ad tempus Eugenij III. à quo fuit quartus Dominus Alexander. Vnde & in secretario Palatij Constantiniani hi versus reperiuntur conscripti.*

Epistola Gelasij II. ad Bernardum Toletanum Primatem dictum.

Roderici Ximenij de Mauricio Burdino narratio diuersa à Cõmentario Toletano.

Ecce Calistus honor Patria, decus Imperiale
Nequam Burdinum damnat, pacemq; reformat.

Contraria hæc prorsus sunt ijs, quæ in Concilio Lateranensi de Burdino, & Alexandro Papa dicta finguntur à Ximenio, & ad ea refutanda apposita: his enim nos paulo ante illam fabulam confutauimus. Non erant igitur illa dicta Ximenij: sed simiæ alicuius, qui illius personam voluit astutè agere. At quam ineptè egerit, nos hisce

Author manuscripti Toletani vothus & commentitius.

sce prodendis monstramus.

Secunda est illa pars ratiocinationis aduersus Compostellanum, quæ refertur *ad Oratorium parvum*, illis verbis constans. *Nam ad hac vsque tempora Oratorium paruum erat locus ille, in quo nunc sita est Compostellana Ecclesia.* Refellamus hoc verbis Roderici lib.4.cap.15.vbi de Rege Alphonso Magno, qui floruit tribus ferme sæculis ante Ximenium: *Ecclesia Sancti Iacobi, quæ erat terrea quadris lapidibus, & columnis marmoreis reparauit.* Quì ergo potuit *paruum* illud *Oratorium* dicere Ximenius? verum est illum tacuisse de Templo antè ab Alfonso Casto extructo. Sicut etiam siluit de inuento Iacobi Apostoli corpore; quod non probo. Illud autem etsi aliàs minuat fidem authoris: non opus est ad sententiam fidei refellendam: satis enim his verbis Ximenij confutatur.

Obiectio de Paruo Oratorio ex scriptis Ximenij refellitur.

Tertia sit narratio de tempore Descensus Beatæ Virginis in Ecclesiam, & Sedem Toletanam, quando illam sacram casulam de thesauris Filij sui Ildelfonso attulit. Perspicue enim scribit Ximenius de nocte id ad matutinas preces surgente, & ingresso ad eas recitandas in Templum contigisse. Verba sunt. *Vnde, & in festo Beatæ Virginis, quod in Hispania XV. kalen. Ianuarij celebratur, cum ipse ad Matutinale Officium comitatus Clero, & populo, & multis luminaribus ad Ecclesiam comendisset, apparuit ei Beata virgo Choris Apostolorum, Martyrum, ac Virginum comitata, & sic ait. Quia Fide certa, conscientia pura, lumbos tuos Virginitatis cingulo cinxisti, & labijs tuis gratia diffusa virginitatis meæ gloriam in cordibus*

Historia de Virginis Mariæ ad Ildefonsum descẽsu aliter narratur à Ximenio.

fidelium depinxisti, accipe vestem de thesauris Filij mei, vt etiam in hac vita vestimento gloriæ adorneris, & ea in meis, & Filij mei solemnitatibus vestiaris. Et his dictis cum glorioso cœtu, quo apparuerat ad gloriam Filij remeauit.

Hæc tria sint satis ad faciendam tituli fidem. *Nullatenus illam ratiocinationem Roderici Ximenij esse potuisse.* Mitto alia minora; vnum illud animaduerto nusquam reperiri in Ximenio locum, in quo neget Sanctum Iacobum in Hispaniam venisse. Imo inter narrandum multa inserit, quæ significant eum communem Hispaniarum sententiam Breuiarium tradidisse. Nam lib. 4. cap. 3. recognoscit, ac probat Gotthicum, quod ab Isidoro fatetur compositum, & Muzarabum dicitur, de quo affirmat in sex Paræcijs Toletanis recitari, ac celebrari, in quo sæpe, ac perspicue dicitur S.Iacobum in Hispania fuisse. Ex quo apparet notum esse Ximenio eius aduentum, & fidem ei precando facere. Huc spectat quod de Rege Ranimiro, & Victore apud Clauigium lib. 4. cap. 13. commemorat. Deque pietate Alfonsi Magni erga eundem, ac eo nomine instauratam Ecclesiam proximè dicimus. Itaque neminem qui hæc seriò velit expendere sibi persuasurum existimo, illam ratiocinationem Roderici Ximenij esse: sed fucum ea nobis quempiam sycophantam facere voluisse. Cuius certè genium redolet, tam illa est audacula, & astuta: tam dolo plena: rursum tam putida, & inepta, vt qui veræ, & solidæ eloquentiæ gustum habent, non possit eam non modo concoquere, sed ne dum etiam deglutire.

Ximenius in suis scriptis nusquam negauit aduentum S. Iacobi in Hispaniam

Non esse illud manuscriptum Ximenij concluditur.

CAPVT XX.

Tandem ea narratio maioribus argumentis apertæ falsitatis conuincitur, & prorsus refellitur.

QVAMVIS satis, superque monstratum sit duobus proximis capitibus manuscriptum hoc Toleti à Loayza repertum tot mendis scatere vt fidem non mereatur, Volo tamen omnes illius vires eneruare, ita vt nullius omnino authoritatis esse appareat.

Igitur tota hæc machina narrationis ficta fabula est: nam inducit in scenam ad litem agitandam quatuor Archiepiscopos, Bracharensem, Compostellanum, Tarraconensem, Narbonensem, eosque cum Toletano committit: & ita rem actam describit, vt hic victor euasisse videatur. Quod Loayza ex euentu ibi perspicuè collegit, perinde ac Toletano Ximenio fuerit lis adiudicata. Hæc prorsus falsa, & commenta sunt. Nam Compostellanus in quem præcipuè tempestas, quæ Sanctum item Iacobum inuoluit, detonat: illi Concilio non interfuit. Ac ita memoriæ produnt notissimi tres rerum Hispanicarum Scriptores Garibay tomo 2. lib. 12. cap. 38. Zurita tom. 1. lib. 2. cap. 67. & Mariana lib. 12. cap. 4. Anno 1215. Imo, & hic negat adfuisse Narbonensem: & solum producit in arenam Bracharensem, & Ausetanum Episcopum, Procuratorem Tarraconensis. Sic enim scribit. *Roderici orationem cum Bracharensis qui aderat, & Au-*

Falsitas narrationis ex lite adiudicata in ea Ximenio perspicuè ostenditur.

Garibay
Zurita
Mariana

stanus Episcopus pro Tarraconensi refellere aggressi essent. Abessent alij, quorum intererat, hoc est *Compostellanus,* & *Narbonensis*. Ex quo perspicuè pars huius narrationis corruit, quæ maiori mole in Compostellanum incumbebat. Verum potuit Narbonensis tunc non adesse, vti historia manuscripti narrat, & postera die comparere; non est ergo verum vno die illa omnia esse acta; quod videtur ad finem significare. Sed quoniam potuit intelligi de prima causæ actione, non contendo. Tantùm dico contradicere Marianæ, qui perspicuè docet duos abfuisse, nec meminit vlla ratione Narbonensis; quem, si adesset, nullatenus omisisset.

Non aderant ij Metropolitani omnes, quos inducit Commentarius.

Duo ex ijs abfuerunt.

Animaduerto insuper hanc Controuersiam non inter illos quinque Archiepiscopos versatam, sed tantum inter Braccharensem, & Toletanum fuisse. Quod apparet ex cap. *Coram* fœlicis memoriæ, & in integrum restitutione libro primo Decretal. in quo ita de hac lite Honorius Pontifex III. loquitur, vt significet eam cum solo Braccharensi fuisse susceptam. Vti paulo post ex adductis verbis textus constabit. Id nunc persuadeo ex modo referendi euentum rei, quem sic narrant. Abbas, & Glossa, & alij Doctores in Commentarijs ad illud Caput, vt ad solum Braccharensem eam litem referant. Perinde ac ille solus eam mouisset, aut motam sustinuisset. Affero verba Glossæ desumpta ex Abbate.

Cap. Coram

Honor. III.

Illa lis de Primatu inter duos tantum Archiepiscopum Toletanum, & Bracharēsem agitata.

Inter Archiepiscopum Braccharensem, & Archiepiscopum Toletanum coram Innocentio super iure Primatus quæstio vertebatur; lite inter prædictos Archiepiscopos contestata coram ipso; causam commisit

qui-

quibusdam Iudicibus, vt ipsam causam sufficienter instructam remitterent ad Apostolicæ sedis examen, &c. Nulla hic mentio fit de alijs, sed de solo Archiepiscopo Braccharensi: nec vllum hactenus reperire Authorem antiquiorem hoc manuscripto potui, qui ad alios eam causam extendunt. Imò & ex recentioribus obseruaui, neminem eorum, qui suo sensu loquuntur, de vllo alio, præter Braccharensem Episcopum meminisse; vnde Barbosa vir doctissimus cum hanc litem diligenter, & accuratè describat 1. p. de officio, & potestate Episcopi titulo 3. cap. 8. inter eos duos, Braccharensem, & Toletanum Archiepiscopos motam, & agitatam esse narrat. Alij autem, qui ad alios eam extendunt, non suo sensu loquuntur, sed afferunt istud Toletani Archiuij instrumentum; cuiusmodi est Seuerinus Binius in notis ad Concilium Lateranense; vt hac ratione eruditioni non desint, & suæ fidei consulant. Ad nullum nisi ad Braccharensem missas super ea re ab Honorio Pontifice litteras inuenimus. Quod argumento est ipsius tantùm eam causam propriam fuisse. Litteras autem Pontificis Honorij vltra id, quod habetur in cap. *Coram* infra exhibebimus.

Barbosa

Binius.

Nunc ad modum, & exitum causæ veniamùs. Longè diuersus fuit ab eo, quem Author instrumenti Toletani producit. Nam ille vult, & coram Papa, ex Patribus in ipsomet Cōcilio inter ipsosmet Episcopos, & motam, & agitatam, imò & significat subitò terminatam, & Toletano adiudicatam, qood inde concludit Loayza: qui peracta narratione statim intulit. *Quæ omnia peregit publicè Rodericus Ximenius Romæ in sui Primatus causa, quam* ob-

Fallitur ille Commentarius Toletanus.

Loayza

obtinuit: nam Summus Pontifex Primatus honorem eidem coram omnibus detulit. Hæc pugnare omnino cum Canone illo *Coram* Honorij; eiusque ad Archiepiscopum Braccharensem litteris datis, manifestè constat. Produco textum. *Coram fœlicis memoriæ Innocentio prædecessore nostro lite inter Archiepiscopum Toletanum, & te Frater Archiepiscope, super Primatia solemniter contestata, fuit peremptorius terminus assignatus.* Et infra. *Verum elapso termino constituto, post expectationem non modicam comparuerunt Procuratores vestri, sed quia non attulerant depositiones testium, & alia munimenta dilationem cum instantia postularunt. Postquam verò contra eos interlocuti fuimus super dilatione petita, tandem indulgere Ecclesiæ Braccharensi dilationem, propter instructionem causæ, per auxilium restitutionis in integrum postularunt, exhibentes super hoc ex parte vestra speciale mandatum. Nos autem vsque ad octauas Pentecostes per restitutionis beneficicium duximus indulgendum.* Longè diuerso modo hic narratur, actam fuisse causam inter hos Archiepiscopos, ab eo, quem refert Manuscriptum illud Toletanum. Causa quippe more solito, & cœpta, & agitata, & commissa certis iudicibus, quemadmodum affirmat Glossa. *Vt ipsam causam sufficienter instructam remitterent ad Apostolicæ sedis examen, partibus terminum peremptorium assignando.* Non ergo in Concilio vno die terminata; sed in multos dilata: nec tempore Concilij finita; imò ne in vita quidem Innocentij absoluta. Cum Honorius in hoc Canone manifestè dicat assignatum terminum peremptorium; &

Pugnat cum Canone, & Decreto Honorij III.

Non vicit in hac causa litem Ximenius.

Glossa.

illo

illo elapſo expectatos Procuratores fuiſſe, qui cum teſtes, & alia ad cauſam requiſita minimè ait duxiſſent, dilationem poſtularunt. Quæ cum ad tempus Honorij III. perueniſſet coram eo eſt inſtaurata, & beneficio reſtitutionis in integrum noua prorogatio impetrata. Non igitur eo modo egit cauſam Ximenius cum Braccharenſi, quo refertur in Manuſcripto. Nam hic nihil commemorat de cauſa, nihil de lite mota more iudicij. Sed de *querimonia Ximenij de Braccharenſi, & Compoſtellano, & Tarraconenſi, & Narbonenſi Archiepiſcopis, quod nollent ei tanquam Primati debitam obedientiam praſtare*. Quaſi iam cauſa ſibi adiudicata eſſet, & iure ſuo in eos, tanquam in victos ageret. *vnde* inquit inſtrumentum, *obnixè petebat, vt ius ſuum ſibi redderetur*. Quod non eſt litigantis, ſed victoriam obtinentis. Reliqua verò, quæ addit, omnino ſunt inſultantis. Tam enim liberè, ac effrenatè loquitur, vt prope petulantiam accedat, & omnem depoſuiſſe modeſtiam videatur. Erat illa Oratio vix auribus vulgi ferenda. Qui ergo coram Pontifice, & cœtu grauiſſimo Cardinalium in medio Concilij haberetur? Haud dubium quin ille ab auditoribus coercitus loqui deſiſteret, etſi parere nollet obſtrepente dicturo Concilio, vſu vocis priuaretur.

Arrogantia & licentia Ximenij in eo Lateranenſi Concilio ſi ea eſſet, ferenda non eſſet.

Vanam autem, & ex ficta victoria falſam iactantiam illam fuiſſe, facile eſt, grauiſſimorum item Scriptorum teſtimonijs aduerſus Loayſam, Baroniumque illi aſſentientem probare. Negant igitur viciſſe cauſam Toletanum; & affirmant lite indeciſa diſceſſum eſſe duo Magni Hiſpani Scriptores, Zurita in Annal. Aragon. parte prima lib.

2.

2. cap.66. & Mariana lib. 2.cap.4. qui quod latinè scripsit eius verba afferre volo. *Actum præterea*, inquit *de Primatu Ecclesiæ Toletanæ, quem agnoscere Tarraconensis, Braccharensis, Compostellanus, & Narbonensis Episcopi recusabant.* & infra. *Roderici Orationem cum Braccharensis, qui aderat, & Ausitanus Episcopus pro Tarraconensi refellere aggressi essent, abessentque alij, quorum intererat, lite integra discessum est, neutrò inclinata sententia.* Perspicuè tradit Mariana, quam ex æquo certatum, & quàm æqualiter discessum. Vbi ergo, victoria, quam præsumit Ximenius, eique assignat Loayza? Non ea solum intempestiua, sed commentitia. Duos alios produco ex Lusitanis, sed integra fide Authores. Vnum Augustinum Barbosam. De offic. & Poet. Epist. 1.p.3. cap. 8. num. 12. Alterum D. Rodericum à Cugna Archiepiscopum Braccharensem, & postea Olisiponensem, tum lib. de Vitis Archiepiscoporum Braccharensis in vita Stephani Suarij, tum latius tract. de Primatu Braccharensi cap. 23. & 4. Affero verba Augustini Barbosæ loco adducto, vbi sic de Braccharensi Ecclesia. *Totius* inquit *Hispaniæ Primatum antiquissimo iure sibi vendicat, qua de re cum Toletana Ecclesia sede vetus ei lis est, & contentio: cuius meminit Honorius III. in cap. Coram. de in integrum restit. quæ tamen lis ab eius Pontif. Maximi tempore ad nostram vsque ætatem silet.* Ecce vir doctissimus, & in hoc studij genere versatissimus affirmat, quæ lis fuerat antea mota, eam suspensam, indecisamque hactenus esse.

Idem confirmant Barbosa, & Acugna

Quid? quod Acugna litterarum Honorij exempla duo affert idoneæ Fidei. Vnum prolatum ex

Ar-

Archiuio Ecclesiæ Braccharensis: Alterum cuiusdam Senatoris clarissimi, quem ego iam senem puer noui, qui Franciscus Vaz Pinto dicebatur, & supremus Regni Cancellarius erat, & magnæ Authoritatis vir, in quibus tota illa agitatæ, & contestatæ litis historia; & sententia in aliud tempus suspenditur. Ac vt maior sit litterarum fides, cum res eadem sit, est tamen formula scribendi diuersa, vt non videatur vnum ex altero desumptum. Sunt autem datæ litteræ ad Archiepiscopum, & Capitulum Braccharense. X.Kal. Martij. Pontificatus Honorij anno I. Falsò igitur scribit Loaysa ad dict. Decretum pag. 287. Honorium III. Roderici Primatum confirmasse, cùm contrarium constet ex Canonico Iure à nobis citato: vti eo loco ad textum *Coram.* obseruat, & docet Barbosa num.2. in fine. Addo duo momenta, magni, opinor, ponderis. Alterum: Rodericum Ximenium nunquam deinceps in litteris ab Honorio ad eundem datis, *Primatem* dici, quod animaduertit Acugna cap. 75. Alterum Braccharensem Archiepiscopum sæpè à Summis Pontificibus *Primatem* in suis ad eum litteris appellari; vti prolatis Innocentij IV. & Bonifacij IX. & Pij V. ac aliorum Epistolis ostendit Acugna cap. 26. quæ fictæ esse non possunt. Quin huic nostræ de indecisa adhuc lite sententiæ calculum addit Compostellanus Episcopus Alfonsus Fonseca, qui Franciscum Ximenium Toletanum Antistitem conantem in sua Diœcesi munera Primatus exercere, animosè repulit, & per litteras obiurgauit: in quibus eum ob audaciam reprehendit, & negat vnquam Toletanam sedem in

Hispania primatem extitisse;&his verbis absoluit. *De hoc Primatu semper fuit lis in Iudicio, nec adhuc determinata est causa.*

Ac vt res hæc testatior sit, operæ pretium duco, exemplum illustre, & certum afferre, quo appareat: non fuisse causam Toletano Primatus adiudicatam. Rem narrant Zurita lib. 6. Annal. Aragon. in vita Iacobi II. cap. 37. & Mariana lib. 25. cap. 17. Cuius testimonium produco, & finio. *Quo Anno Ioannes Aragonij Regis filius Toletanus Pontifex Ilerdæ sacratus est. Cum Aragonibus certè Præsulibus magna de dignitate Ecclesiæ Toletanæ contentio fuit. Ioannes de more præferebat potestatis insigne: id sibi veteri iure concessum, recentique memoria confirmatum licere arbitrabatur, cùm Primas esset Hispaniæ. Tarraconensis, Cæsaraugustanusque Præsules pro inaugurationis cæremonia interfuerunt, iure controuerso, causaque nondum dijudicata negabant: ad has voces cum Toletanus non mutaret suæ dignitatem Ecclesiæ tueri, certus, Patris que fauore fretus Cæsaraugustæ, vbi Conuentus Regni habebantur, à Cæsaraugustano Præsule Anathemate notatur. Constitutio superioribus annis anathemate sancita: si quis in aliena Prouincia Crucem præferret falso prætendebatur. Id ægrè Aragonium Regem habuit, Filium in suo Regno violari, suisque in oculis. Datæ ad Romanum Pontificem de ea re litteræ acres, atque minaces, videbaturque crudele aliquod exemplum editurus, ni admonitus à suis de suarum Ecclesiarum dignitate agi, regnoque, neque videri equum priuatis affectibus indulgendo publicam causam prodere, multum de animi furore remisisset. Pontificis ambiguo responso vtrique suspensi, ita*

Zurita
Mariana

si, ita factum auersantis; vt anathematis ignominia exolui Toletanum iuberet, si fortè extitisset iusta. Hæc quod omnino rem continent, & lecta sufficiunt, nec indigent aut interpretatione, aut amplificatione, consideranda Lectoribus relinquo: nec verbum amplius addam; cum scripta hæc idonea suppeditent argumenta.

CAPVT VLTIMVM

Obiectio ex Pauli ad Romanos cap. 15. num. 19. Epistola remouetur, & aditus Iacobo in Hispaniam ex Anastasij doctrina aperitur, & liber clauditur.

OPTAVIT, ac decreuit Paulus proficisci in Hispaniam: imo & promisit. Constat ex cap. 15. ad Romanos num. 24. & 28. *Cum in Hispaniam*, inquit, *proficisci cæpero*. Et *Per vos* ait *proficiscar in Hispaniam*. An re votum impleuerit? Ex Scriptura non constat. Constat autem ex multorum Patrum, & omnium fermè authorum qui de eo scripsere sententia: quos referunt Pater Gaspar Sanchez tr. 4. cap. 1. disputat. de Prædicatione, & aduentu Sancti Iacobi. Et ante illum Salmeron commentar. in Epistola ad Romanos, & Acta Apostolorum tract. 59. & post illos eruditissimè Erze Xime- Sanch. Salmer.

menez parte 2. cap. 2. vbi accuratissimè colligit, & recenset omnes. Non est meum id confirmare. Tantùm aduerto multos ex his recentioribus, acriter obiurgare Dominicum Sotum, quod contra senserit. Equidem vt ab eo dissentiam, cum eo expostulare nolo, cum & Gelasium Papam eius rei authorem habere potuerit, qui sanè id negare videtur 22. quæst. 11. & Sanctum Thomam commentarijs in Epistola ad Romanos, vbi cum Gelasio sentit, ac præterea de eo dubitat Lorinus in cap. 17. Actor. ad finem, & quod mirere Hispanus scriptor Queuedo, in libello de vita Pauli. Et quanquam, vel authore Baronio Gelasius vtcunque exponatur ne noceat, & Sanctus Thomas in Epistola ad Galat. cap. 2. affirmare videatur, quod antea negarat in commentarijs ad Romanos, cum id tamen ex Scriptura non constet, nec vniuersali traditione Hispaniæ, excusandus est potius Soto, tantus Theologus, quàm culpandus. Sed hoc est alterius instituti. Meum vrgeo.

Gelasius

S. Thom.

Lorin.

Queuedo

Non venisse in Hispaniam Sanctum Iacobum ex voto in eam veniendi Pauli, ita probatur. Paulus eo in loco ad Romanos ait, se Christum prædicasse, & prædicare velle, vbi non dum erat annunciatus; atqui volebat prædicare in Hispania, ergo ibi Christus non fuerat prædicatus. Vnde concluditur: Sanctum Iacobum in Hispania minime prædicasse. Rotundum est argumentum: continetur in verbis Pauli, quæ sunt eiusmodi. Cap. illo 15. ad Romanos num. 19. *Ita vt à Ierusalem per circuitum vsque ad Illyricum repleuerim Euangelium Christi. Sic autem prædicaui Euan-*

Argumentum ex Paulo.

Ad Roman.

gelium

gelium hoc, non vbi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem.

Et quidem tanti hoc argumentum fuit, vt vna ex causis, cur antiqua illa Breuiarij formula, quæ affirmabat aduentum Iacobi in Hispaniam à Clemente VIII. in Traditionem sit conuersa, fuerit. Accedente præsertim authoritate Ambrosij, qui ad eum Pauli locum perspicuè negat Euangelium in Hispania antea prædicatum. Sic enim. *Venturum se promisit Paulus tempore, quo in Hispaniam erat iturus, quia illic Christus non erat prædicatus.* Itaque accuratiùs est locus interpretandus. Egit id diligentissimè P. Gaspar Sanchez, & Erze Ximenez p. 1. tract. 7. cap. 14. Trifariam respondet Sanchez. Primùm, etsi Iacobus antea prædicasset in Hispania, locum fore Paulo prædicandi, vbi Christus non esset annuntiatus, cum Hispania latè pateat, nec totam Iacobus Apostolus peragrasset. Sed hæc responsio idonea certè non est: nam sensus verborum cadit super totam Hispaniam, vti expendit Ambrosius: cum Paulus Hispaniam dixerit, & ad illam referatur alia pars textus: *Non vbi nominatus est Christus*. Quæ vera non esset, si iam in ea Christus prædicatus esset. Præterea Traditiones Ecclesiarum Hispaniæ nos docent Iacobum maximam eius Prouinciæ partem peragrasse, quod idem Pater Sanchez cap. 5. fatetur, imo & plurimos ait ab eodem Apostolos ad Fidem esse conuersos. Quare hac interpretatione difficultas non tollitur.

Ambros.

Sanchez

Prima expositio.

Improbatur responsio.

Sanchez

Secundùm respondet, & breuiter 1. Paulum loqui de eo, quod hactenus fecerat, non autem de eo, quod erat deinceps facturus. Et quidem an-

Secunda expositio.

antea prædicauerat, vbi Christus non fuerat annunciatus; vnde non sequitur semper ita esse facturum. Potuit ergo Paulus postea mutare sententiam, & prædicare vbique Christum, nec enim negauit se facturum, sed affirmauit se fecisse. Hæc item responsio minus placet, quia sumit id, quod repugnat sacris litteris, nimirum Paulū antea semper prędicasse Christū, vbi prędicatus non fuerat: cū perspicue constet eū in multis, vbi Christus annunciatus iam fuerat, locis prædicasse: nam & Antiochiæ, & Damasci, & Hierosolymis, in quibus prius Apostoli Christum annunciauerant, prædicauit. Igitur hac parte ruit solutio: etsi alia, quæ futurum tempus respicit stare queat. Nexus itaque nocet, non enim posterior pars sententiæ cum prima, si sit falsa, potest consistere.

Tertia expositio.

Tertium ait. Locum Pauli ita exponendum esse, vt de conuersione gentium, quarum Paulus erat Apostolus, sit intelligendus perinde, ac sensus sit. Meum est prædicare gentibus, quibus Christus ignotus erat; iuxta illud Isaiæ cap. 52. qui locus ibi adducitur ab Apostolo. *Sicut scriptum est, quibus non est annunciatum de eo videbunt, & qui non audierunt, intelligent*. Et rursus cap. 55. *Ecce gentem, quam nesciebas vocabis; & gentes, quæ te non cognouerunt ad te current. Quem sensum* inquit Sanchez *esse puto. Destinatum esse Paulum, vt prædicaret gentibus, apud quas Christi nomen annunciatum non esset, aut ab alijs de Christi Fide fundamentum locatum. Fundamentum autem puto ab Apostolo vocari, aut nominatum Christum, aut Prophetarum Oracula de Chri-*

Christo, quæ sane fuere plurima, & solis tantum nota Iudæis. Et quoniam poterat quis obijcere, Paulum Iudæis item prædicasse, occupat Sanchez, respondendo more logico, Paulum non de actu secundo prædicandi, sed de actu primo, id est, de potestate prædicandi loqui. Quasi diceret. Ego ex officio doceo, & prædico inter gentes, quibus sum destinatus doctor, non autem inter Iudæos, quibus non sum propriè destinatus. *Nihil ergo Paulus* inquit *aliud significat, quã se gentium destinatum Apostolum, ad quas neque Christi antea nomen, neque Prophetarum Oracula peruenerunt. Ita putat Salmeron, & Dominicus Soto, & indicat Adamus in hunc Pauli locum.* Hæc certè responsio nimis est acuta, & ex Logica ad euadendam difficultatem petita. Ecquis enim legens Paulum, non videt eum loqui simpliciter, & more ordinario, de actu prædicationis secundo? historicè quidem non Logicè: narrando factum, & afferendo rationem facti. *Ita vt ab Ierusalem per circuitum vsque ad Illyricum repleuerim Euangelium Christi.* Hoc ad prædicationem in actu secundo factam spectat. Sequentia ad modum efficiendi, idest prædicandi. *Sic autem prædicaui Euangelium hoc, non vbi nominatus est Christus, ne super aliorum fundamentum ædificarem.* Hæc ad locum pertinent prædicationis, qui ad rem, & situm, & regiones, & populos, inter quos prædicauit, non ad actum primum prædicantis Pauli pertinet, & ratio adducta, cum actu, & loco prædicationis cohæret. *Ne super alienum fundamentum ædificarem.* Idest in ijs locis, ac inter eos quibus prædicaui.

Idest

Idest *Gentiles*. *Quibus non est annuntiatum de eo, & qui non audierunt intelligent*. Nuda, & simplex locutio est. Prædicaui circuiens terras ab Ierusalem vsque ad Illyricum, & sic prædicaui, vt in ijs locis, ac ijs populis Christum annunciarem, vbi Christus non erat annunciatus, nec enim volui, nisi ibi prædicare, vbi Euangelium auditum non erat, malui prima Euangelij fundamenta iacere, quam vbi iam erant ab alijs iacta fundamenta, vt de nouo, & ex integro ibi Ecclesiam ædificarem. Hic est planus verborum sensus. Alij coacti, & detorti. Quemadmodum lector attentus intelliget.

Equidem legens hunc locum, nullam in eo video magni momenti difficultatem; ac miror potuisse, aut eo tantopre moueri aduersarios ad impugnandum Iacobi aduentum, aut nostros, tantopere in eo exponendo laborare. Mihi videtur res facilis: nec eo nos terreri, aut debere, aut posse. Intelligamus plane, acta res est. Ait Paulus: se in ea sua peregrinatione, prædicasse Gentibus, quibus Christus cognitus antea non erat: idque se procurasse, vt ad eos diuerteret, qui adhuc ignorabant Christum, quoniam hi magis indigebant, & Paulo gloriosius erat ijs prædicare, vt primus eorum Fidei author esset, ac ne videretur in labores aliorum introire. Hic est sensus germanus. Quid hinc sequitur contra prædicationem Iacobi in Hispaniam? Nihil sanè. Etenim ex eo non sequitur Paulum, nunquam alibi, aut aliter prædicasse, nisi vbi non erat prædicatus Christus, aut denuo illum annuntiándo, cum & antea prædicasset; vbi Christus ab alijs

Recta expositio.

præ-

prædicatus fuerat, vti Damasci, & Antiochiæ, & postea prædicaturus esset Romæ, vbi iam Petrus euangelizauerat. Quemadmodum ergo non colligitur ex hoc loco, Paulum, aut non prædicasse antea, nisi vbi prædicatus non erat, aut non prædicaturum postea, nisi vbi Christus annuntiatus non esset, ita non sequitur ex eo, quod in Hispania prædicaturus erat, in ea non fuisse Christum prædicatum. Patet, quia si illa verba sic sunt intelligenda, vt vbi Paulus prædicare vellet, ibi nemo prius prædicasset, non de sola Hispania, sed etiam de magna parte Asiæ, & Europæ, in qua Paulus prædicauerat, dicendum esset neminem ibi ante Paulum prædicasse, quod omnino est à veritate alienum. Itaque non minus nocet hic locus intellectus, vti aduersarij volunt prædicationi Pauli in Hispania futuræ, quam in Iudæa, & Græcia factis. Quod si his non officit, nec Hispanicæ officiet. Igitur sensus loci planus est: Paulum in ea peregrinatione de qua loquitur ad Romanos, ita prædicasse Christum, vt curauerit eas gentes docere, quæ Christum ignorabant: nihil interim loquendo de alijs, quibus antea euangelizauerat, aut erat postea euãgelizaturus. Accedit coniectura, quod loco *prædicaui* Græcè habetur *ὕτω δὲ φιλοτιμούμενος εὐαγγελίζεσθαι* *magno studio connisus sum, & ambiui Euangelizare*, vel *adnitens promulgare Euangelium*. Faciendo quantum poterat, ad annuntiandum Christum, vbi nulla nominis eius mentio erat, quod obseruant duo egregij interpretes Iustinianus, & Cornelius à Lapide in eum locum, & ex Diuo Chrysostomo desumpserunt, qui appositè in

Idonea interpretatio.

Iustinian. Cornelius à Lapide.

Chrysostom. rem nostram. *Vt ex studio voluerit eos maxime docere qui nondum audierant de Christo: non enim dicit vbi nondum crediderant, sed vbi non dum nominatus est Christus, quod plus est.* Patet ergo loci sensus, Paulum in ea peregrinatione ita se gessisse, vt studuerit illas gentes erudire, quæ nihil de Christo inaudierant, neque eum sensum alios excludere, neque ex eo deduci, ita semper antea fecisse, & postea esse facturum, atque adeo nihil inde contra Sancti Iacobi prædicationem in Hispania colligi posse. Quod attinet ad locum Ambrosij, constat eos Commentarios non esse Ambrosij, sed authoris Semipelagiani omnino suspecti.

Textus Pauli in rem nostrã conuertitur.

Imo adijcio coniecturam ad confirmandam communem de aduentu Iacobi in Hispaniam doctrinam. Qua retorqueo in aduersarios argumentum. Nam Paulus ita loquitur, vt significet in ea tantum prædicatione id effecisse, vt prædicaret Christum gentibus eum ignorantibus: eoque itinere confecto vacuum esse ad prædicandum vbique, tum vbi annunciatus erat Christus, tum vbi non erat. Vnde sequitur in Hispania prædicatum iam esse Christum. Suadeo autem meam coniecturam sic. Paulus fatetur se velle Romam venire, prohibitum tamen esse ne veniret propter illam suam prædicationem, quam susceperat in regionibus, quæ carebant lumine Fidei: id constat ex eodem capite num. 22. Impedimentum autem erat illa prædicatio, qua finita volebat Romam venire, & inde Hispaniam adire, & à Romanis deduci fidelibus, quod expresse dicit num. 24. *Cum in Hispaniam proficisci cœpero,* spero

spero, quod præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc, si vobis ex parte fruitus fuero. Vnde colligo primùm. Cessasse iam in Paulo illud studium prædicandi, vbi non erat annunciatus Christus. Nam Romæ, quò ibat iam erat Fides, & Ecclesia constituta. Secundum non esse eandem prædicandi in Hispania necessitatem, quæ in alijs regionibus, vbi Christus non erat annunciatus. Si enim tanta necessitas foret, non diuerteret Paulus Romam, nec ibi tandiu morari vellet donec frueretur, & satiaretur aspectu, & consuetudine Romanorum. Quomodo enim qui excusabat impedimentum veniendi Romam, ortum ex prædicatione, quæ eum morabatur inter gentes, quæ Christum non nouerant, & illam prædicationem anteponebat conspectui, & consuetudini Romanorum, modo relicta Hispania Romæ moraretur, si in ea Christus non esset annunciatus? Certè si illa non iam esset Fidei doctina imbuta, & Christum prorsus ignoraret, non moraretur Paulus Romæ, nec in ea quiesceret, sed aut recta in Hispaniam tenderet, aut breui Roma eò migraret. Tertium, quod Paulus dicat deducendum se esse à Romanis in Hispaniam, signum est illos Romanos vel in Hispania fuisse, & ex ea venisse, vel saltem ijs Hispaniam notam esse, ac perspectum in ea Christianos esse. Quorsum enim vellet ab ijs deduci se Paulus, nisi deducentibus se fidelibus alij in Hispania fideles noti, & familiares essent? Quòd si hæc vera sunt, vti apparet, non modo hic locus Epistolæ Pauli ad Romanos nihil officit aduentui Sancti Iacobi in Hispaniam, sed illi etiam fauet. Qua ratione obie-

Coniectura ex eo pro aduentu s. Iacobi in Hispaniam.

ctio facta diluitur.

Quoad alteram capitis partem, ne quid maneat indiscussum, locus est Sancti Anastasij Antiocheni, quo probare solent Authores nostri aduentum S.Iacobi in Hispaniam; eum afferre volo verbis idonei, ac elegantis Scriptoris P. Gasparis Sanchez tract.2.cap.2.num.8. *Adde nunc*, inquit, Adde nunc Anastasium Antiochenum, qui Arabica lingua antiqua, qualem verisimile est fuisse illam, qua in plumbeis laminis scripti sunt libri de essentia Dei, & Ecclesiæ fundamento, apertè dicit in Hispania prædicasse Iacobum. Hunc verò librum Iosephus Stephanus, Episcopus postea Oriolanus libro 1. de potestate coactiua Roman. Pontif. cap.8. num.2. & Bartholomæus Laurentius Cæsaraugustanæ Ecclesiæ de Pilari canonicus vidisse se dicunt, Romæ, in Bibliotheca Ignatij Patriarchæ Antiocheni. Sic autem ibi Anastasius Latinè redditus. *In hoc die* (idest, decimotertio mensis Barmudati, qui apud nos est duodecimus Aprilis) *multiplicibus martyrijs affectus est Sanctus Iacobus Apostolus frater Ioannis filij Zebedæi; idque postquam abijt in Occidentem in ciuitatem Andiat, & fecit apud eos miracula; quæ homines attoniti stupebant. Ita quòd conuertit eos in cognitionem Dei excelsi. Tunc reuersus in multas Ciuitates Palestinæ prædicauit.* De hac ciuitate *Andiat* magna est inter eosdem Scriptores dissensio. Audiamus P.Sanchez num.9. De Andiat res est magis obscura: neque enim apparet, quæ sit illa ciuitas. Mihi non displicet id, quod etiam Bartholomæo Laurentio visum est, quòdque ab Arabicæ linguæ peritis didicisse se dicit,

Ratiocinatio P. Gasparis Sanchez. Ex eo descripta.

Idem Sanch.

An-

Andiat nomen esse non tam ciuitatis in Hispania, quàm Hispaniæ totius: lingua etenim Arabica, Hispania *Andlis* appellatur, quæ, vt fit, post multa sæcula aliquid mutauit ex antiqua voce *Andiat*, cuius tamen reliquit vestigia non obscura. Hæc verò, vt puto, propriè est, quam nostro sæculo Andalusiam vocant. Cur ab alijs nationibus, quæ ad Arabiam pertinent, vbi liber ille videtur esse conscriptus, Hispania *Andlis*, siue *Andalusia* nomen est, prima occurrit, his, qui ex Arabia, aut Antiochia, cui Anastasius Patriarcha præfuit, enauigarunt. Fieri autem plerumque assolet, vt toti prouinciæ pars illa nomen accommodet suũ, quæ primùm à nauigantibus aperta, siue lustrata fuit. Sic Hispani Mauritaniam appellant quamcumque regionem à Mahometanis habitatam, sicut & Mauros illos omnes, qui Mahometi præstigijs addicti sunt: quia Hispaniæ finibus proxima est ab Australi plaga Mauritania. Sic Indus regionibus, quæ procul à nobis absunt, nomen indidit, vbicumque locorum illæ sint: quia Indus olim in regionibus nondum exploratis primùm occurrit. Quare iam prouinciæ nostris temporibus apertæ, siue ad Orientem, siue ad Occidentem Solem pertineant, Indicæ dicuntur. Sic puto *Andiat*, siue *Andlis* Hispaniam totam appellari, quia prouincia Bethica primùm excepit ex Asia, vbi Arabia est, & Anthiochia soluentes. Cùm verò, vt Iosephus tradit lib. 1. contra Appionem, multis ex his etiam quibus non vulgaris inesse putabatur doctrina, Hispania non tam prouincia putaretur, quàm ciuitas, è quorum numero fortasse fuit hic Antiochenus Anastasius; sensus il-

lorum

locum verborum hic esse videtur: *Iacobus filius Zebedæi ad occidentem abijt, in Hispaniam videlicet, quæ occidentalis est*. Hæc Sanchez: Cui fermè, qui postea scripsere, adhærent Hispani; sed ea mihi opinio minus probatur, qui video Anastasium, non de Prouincia, sed de Ciuitate fuisse locutum. Ait enim in Ciuitatem *Andiat*, non in Prouinciam: atque adeo constat retinendum esse nomen Ciuitatis, eamque in Hispania inquirendam. Suscepi eius rei studium, & cum peritis Arabicæ linguæ, qui in hac sunt vrbe, & in Collegio de Propaganda Fide mecum versantur, locum Anastasij contuli, ac imprimis cum Abraham Ecchellensi multiplicis doctrinæ, ac eruditionis viro, quem pro vetere amicitia; etiam, atque etiam rogaui, vellet de nomine istius vrbis diligenter inquirere, vt si quid esset vsui meo, illud in hunc librum insererem, & Hispanicis hominibus satisfacerem. Morem pro sua mihi comitate gessit, & post longam inquisitionem ad me attulit in schedula sententiam, quam produco, ac ea opusculum claudo.

Igitur sic habebat Abraham ad me missa schedula, quam legentibus conceptis verbis repræsento; cui opto vt Hispani gratias non modo agant, sed habeant, tollet enim fortasse omnes hoc de nomine controuersias;

Ex

Ex Geographia Arabica Ismaelis Ahulfada in descriptione Andalusiæ, siue Hispaniarum.

X Vrbibus Andalusiæ est Vrbs Biasa, vel Banasa, quæ sita est ad flumen Hispalis super Hispalem, estque terra feracissima, multarum frugum, abundat Croco, ex qua in varias asportatur regiones. Prope Banasam autem est Ciuitas, Andiat, sed non est ad flumen, habetque Andiat fontem, quo irrigatur Crocus;

En Ciuitas, non Prouincia, ad mentem Anastasij: cuius nomen expressum in Ismaele habemus. Hoc nouum adijcio, nec reijcient, opinor, Hispani, qui post me venerint authores. Situm vrbis ijs, qui in ea Hispaniæ parte degunt, inspiciendum, & indicandum relinquo: vt eo posteris proficiant.

FINIS.

CA-

CATALOGVS AVTHORVM,

Qui Sancti Iacobi in Hispaniam aduentum, & in ea prædicationem affirmarunt.

OMNES

Ordine temporis in sæcula coniecti; ac distincti.

IHIL minus, cum opusculum hoc scribendum suscepi, quàm authores hinc inde colligere, ad faciendam dictis fidem cogitaui: assuetus res magnis, & solidis momentis confirmare, nec numerare Scriptores, sed appendere. Verum quia hortati me sunt quidam nobiles, & eruditi viri, & qui apud me valent plurimum, vt consuetudinem aliorum ante me scriptorum seruarem, & æmulorum ora occluderem, inopiam nobis Hispanis authorum obijcientium, & gratum lectoribus facerem, qui eorum multitudine delectantur, malui eorum arbitrio, quàm meo ingenio seruire. Sed vt ne viderer actum agere, & aliquid ex meo adderem, statui quos idoneos ad faciendam fidem inuenissem, eos in sua secula conijcere, & in ordinem euoluto temporum

sito reducere. Fateor hoc mihi operosum, molestumque fuisse: verum vt meum erga monentes studium obsequiumque probarem: libenter laborem suscepi, eoque me officio exolui. Illud moneo: paucos ex eis esse, præsertim antiquos, quos non meis oculis viderim, & manibus triuerim. Soleo quippe, cum alijs in cæteris multum, & facile credam, hac in re parum fidere: quod mihi aliquando contigit falli. Illud præterea summi Oratoris à puero imbibi: Ineptum esse sectari riuos, Fontes deserere.

PRIMVM SECVLVM
A CHRISTO NATO AD 100.

EPTEM Diui Iacobi in Hispaniam à Petro Episcopi Roma ad Ecclesias erigendas, & regendas missi; quorum vnus, ac fortassè Princeps fuit Cœcilius. Quibus ante testimonium reddidit, nobis Authoribus, Gregorius VII. confirmatum Martyrologijs Romano, Bedæ, Vzuardi, & Adonis. S. Cœcilius

Author eximius Franciscus Sosa Episcopus, librum Sancti Cœcilij suæ authoritate firmauit. Nec parùm momenti attulit vir doctus, & grauis Aegidius Lusitanus Familiæ Augustinianæ, & Conimbricensis Academiæ lumen lib. 3. de Immaculata Beatæ Virginis Conceptione quæst. 3. librum S. Cœcilij recipiens. Cui consensit par illi doctrina, & authoritate Gaspar Sanchez nobilis Societatis IESV scriptor, in suo illo pulcherrimo de Aduentu Sancti Iacobi in Hispaniam tractatu. Et Pater Lezana tertium Hispanicæ litteraturæ sidus, & Carmelitani Ordinis luminare, tum in Historia; tum in libro, quem *Immobilem Columnam* inscripsit. Sosa Aegyde Sanch. Lezana

Pro authore esto. Illa celeberrima Cæsaraugustæ Columna, quam linguam in marmore vocalem dixero, Iacobi aduentum attestantem; quam iniurioso non pede proruit vetustas temporis; nec quod nocere magis solet, nouitas temporum. *Pilarem* Hispani dicunt: in qua Virgo Columna Cæsaraugustana

Sanctissima extra Lunam posita firmiùs consistit, & triumphat; adhibitis Romæ Rotis ad currum; nam pluribus in solemni Rotæ iudicio latis pro ea sententijs causa vicit, lite sibi adiudicata. Eas præter alios scitè, & accuratè adducit Lezana in sua *Immobili Columna*. Hæc obloquentium, inuidorum ora oppilabit; nec opus est eam testimonijs stabilire. Manet, & mole sua stat. Non leuis marmoreæ Columnæ authoritas est.

Rota Rom.

Secundum Seculum ab 100. *ad* 200.

Sterile hoc, & vacuum Historicis, & authoribus sacris fuit: nempe sanguine Martyrum abundauit, qui librum Vitæ in Superis auxit: nec aliud tum atramentum eum decuit, quam æternus Siderum splendor. Nullo in seculo pauciores in Catalogis Scriptores inuenias. Itaque illud de Sancto Iacobo siluit. Sed non tacuit vnum Toletanum, ac primum inter ea Concilium; in eo quippe *S. Eugenius Toletanus rem Primatus confert cum viris Sanctis, & primarijs Epicteto Cæsaraugustano &c.* Quæ sunt verba Flauij Dextri ad annum 101. *Concilio* inquit *Toletano, ad quod Episcopos conuocauerat Eugenius*. Inquit Biuar in Commentarijs, & Lezana de *Pilari* cap. 2. cuius & si Acta non extent, causa tamen ex Aduentu Sancti Iacobi in Hispaniam tota pendebat; nam quam ille primum sedem instituerat, aut in qua sedem instituerat, ea sibi Primatum vendicabat. Imò & quibus Concilium constabat Episcopis, ij successores Discipulorum Apostoli erant.

Conc. Tolet.

Ter-

Tertium Seculum ab Anno 200. ad 300.

Claruit hoc eximijs Scriptoribus. Vnum ex ijs huiusce theseos authorem vendico, inclytum IESV Christi Martyrem, qui primo Apostolorum Martyri Iacobo Illustre testimonium reddat. Is est Hippolitus, quem anno fermè à Christi Ascensione ducentesimo, Alexandro Imperatore passum affirmat Eusebius, idest anno 220. teste Bellarmino. Igitur hic illius author sententiæ fuisse fertur, quæ affirmat *Iacobum destinatum fuisse ad Hispanias Apostolum, & Doctorem.* Hanc ei tribui latè, & eruditè probat Gaspar Sancius tract. 2. de Prædicatione Sancti Iacobi. Quòd autem ea opinio de Iacobi designatione ad eam Prouinciam inualuerit, constat ex testimonio ipsius Roderici Ximenij, qui hoc perspicuè dixit in Lateranensi Concilio, secundum M. SS. Toletani fidem. Ibi enim fatetur ingenuè Ximenius *Legisse se datam fuisse Iacobo potestatem Prædicandi in Hispania.* Ex quo deduco Ximenium in scriptis Hippoliti Martiris id legisse. Nam vbi legere melius potuit, quàm in eo, qui eius author fertur sententiæ? Et si autem ille non vlterius scripserit, dixeritue de Aduentu; satis est dixisse, aut scripsisse, ei Hispaniam fuisse Prouinciam destinatam: nec enim destinari potuit, nisi à Deo. Quod si à Deo destinatus fuit, non irrita ea destinatio esse debuit. Nam cur ad id designatus, quod minimè futurum erat? Imò in Concilio Aquisgranensi sub Gregorio IV. & Ludouico Pio Imperatore habetur cap. 12. Apostolos Ecclesias fundasse in Re-

Hippol. Mar.

Rod. Ximen.

Conc. Aquisgran.

Regionibus à Christo Domino sibi ad prædicandum commissis. Igitur Iacobus venit quò destinatus fuerat; & Hispaniam, quæ ei diuinitus contigerat, Prouinciam prædicatione sua lustrauit; atque adeo testimonium Hippolyti constat Traditione Hispaniæ stabilitum. Quare iure Hippolytus illud affirmare potuit, *Iacobo Hispaniam commendatam*.

Quartum Seculum ab Anno 300. ad 400.

Archiu. Lateran. Duo sunt illus testimonia. Vnum M. S.S. in Codice Lateranensis Archiuij, in quo multa Sanctorum Patrum opera continentur, quæ in vnum, hinc inde collecta volumen coniecta sunt. Initio habet Epistolam Gregorij Papæ Magni. In hoc igitur fol. 168. reperitur tractatus scriptus. *Epitaphia in Natali omnium Apostolorum*. Sub nomine autem Iacobi nostri sic.

Iacobus inquit, *qui interpretatur Supplantator, filius Zebedai, & frater Ioannis Euangelistæ Hispaniæ, & Occidentalium locorum Prædicator, sub Herode gladio cæsus occubuit.*

S. Hieron. Alterum publicæ fidei Typis editum, id est Commentarius Hieronymi in c. 14. Isaiæ n. 12 ad illa verba: *Nobiles eius enim erunt ibi*. Dominus mādauit: *Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti: & Spiritus illius congregauit eos; deditque eis sortes; atque diuisit, vt alius iret ad Hispaniam, alius ad Illyricum, alius ad Græciam pergeret: & vnusquisque in Euangelij sui, atque doctrinæ Prouincia requiesceret*. Hæc vltima clausula designat Iacobum, quem

quem minimè nominarat. Nam dum ait, singulos Apostolos, in suis vbi prædicauerunt Prouincijs habuisse sepulturas, id enim est, *requiescere*: cum aliunde constet D. Iacobū in Hispania situm esse, manifesto ostendit, se de illo mentionem fecisse, cum de Apostolo in Hispaniam misso locutus est. Itaque ex tumulo clamat authore Hieronymo Iacobus, se in Hispania prædicasse; & hoc ad Epitaphium pertinere; vt secundum testimonium cum primo consentiat.

Adijciendus Heronymo est Prudentius, insignis Poeta; quem Bellarminus in Annum 390. conijcit. Inter cuius carmina Michael del Villar, Regentis Magistratu clarus, in Tract. Interpret. trium Epigramm. anno 1609. typis mandato, hæc recenset de Templo Virginis à Pilari. Prudentius

Perstat adhuc, Templumque gerit veneranda Columna.
Nosque docet cunctis immunes viuere flagris.

Etsi enim hoc distichon ad Columnam, ad quam Christus alligatus vapulauit, quod sibi obijcit Villar, & Lezana, respicere videatur: nihil tamen obstat, quominus rem contineat, itaut inducta Columna Beatæ Virginis aliò item trahatur; & mens excitata specie Columnæ Virgineæ, de Christi quoque Columna, oblata occasione, cogitet. Quòd autem de Ecclesia loquatur Prudentius, probant aliqui versus ab eodem Villari subiecti, qui hoc modo citantur à Lezana:

Plena magnorum Domus Angelorum,
Et hinc Sacerdotum domus infulata Valeriorum.

Irrepserunt opinor, menda, quæ emendo:

Plena

Plena multorum domus Angelorum.
Non Magnorum, quod minus aptum est. Illud, &, extra versum poni debet; nec enim eo addito constat numerus versus, itaut sit.
Hinc Sacerdotum domus insulata. Vel pone in fine primi versus.

Fortè ita adducit Villar, quem videre mihi non contigit, cum in Lezana tantùm viderim, à quo sic ea carmina producuntur.

Quintum Seculum ab Anno 400. *ad* 500.

Vti Seculum hoc proximum sequitur, ita & Author illius Authorem proximum excipit; nimirum Flauius Dexter Hieronymum, cuius familiaris fuit, adeo vt ille librum de Scriptoribus Ecclesiasticis ei dicauerit, & ab eo vicissim Chronico donatus fuerit, nisi ante opus absolutum, & perfectum moreretur. Quare Dexter Paulo illud Orosio dedicauit. Fuit Hispanus, patria Barcinonensis, clarus Natalibus, patre Sancto Paciano Episcopo, Præfectura, & alijs Togatis honestatibus insignis. Chronicon eum scripsisse constat ex Hieronymo. Hoc autem id omninò esse, quod hodie illius nomine circumfertur, ambigi nequit; cum penè omnes de eo docti consentiant. Ex Hispanis tot, ac tanti, vt numerus fastidium, authoritas pondus afferat. Eum inprimis asserunt, & commendant Franciscus Biuar, Cisterciensis, Rodericus Caro, & Thomas Tamayo de Vargas insignes illius Commentatores. Tuentur eumdem Alphonsus Maldonatus, Ioannes Marquez, ille Dominicanus, hic Augustinianus, Scriptores Magni nominis: qui-

Flau. Dexter

bus

bus accedunt Gaspar Sancius, Petrus Oieda, Martinus de Roa, Xodar, Munozius, Erze Ximenius, & nouissimè Quintana Dueñas, & Lezana, qui maiorem numerum adducit, ijsque calculum suum addit. Externorum, Honorius Augustodunensis, Gesnerus, Posseuinus, Caracciolus, Andreas Scotus, ac plerique alij. Verum ego esse authorem non ambigo, postquam comperi summum illum omni litteraturæ genere virum, & viuum Romanæ Curiæ Oraculum, Reuerendissimum P. Abbatem Generalem, P. Hilarionem, recepisse P. Francisci Biuarij Commentarios; eosque cum Dextri opere approbasse: cuius apud me tanta est authoritas, vt ei nequeam refragari. Cui nobilem addidit calculum alterum sacræ litteraturæ lumen Seraphici ordinis decus P. Lucas Vvadinghus, qui cum eodem P. Hilarione librum approbauit. Cæterum hic author aduentum Sancti Iacobi in Hispaniam luce meridiana clariorem reddit: quare abstineo locos producere, cum infinitum esset recensere. Vbique sanè dextrum hoc sidus Iacobum Apostolum aperit, & demonstrat.

Sextum Seculum ab Anno 500. ad 600.

Aprincio viro Sanctissimo Episcopo Pacensi, de quo Sanctus Isidorus lib. de viris illustribus cap. 30. meminit, suus in hoc seculo est locus. Floruit quippe anno Domini 510. centum ferme ante Isidorum annis, de eo commemorat Ioannes Grial in scholijs super opera Isidori, & Alcazar in Apocalyp. p. 1. lib. 1. in Not. procemia- Aprincius

libus nota 26. f.1. & 3. Hic in Apocalypsim egregios edidit comentarios eodem Isidoro Authore. In his ad cap.1. interpretatione de nominibus Apostolorum adhibita. *Singuli*, inquit, *eorum ad prædicandum sortes in mundum proprias acceperunt. Petrus namque Romam accepit, Andreas Achaiam, Thomas Indiam, Iacobus Hispaniam.*

Anast. Sinait. Anastasij Sinaitæ Antiocheni Episcopi grauis Authoritas est. Scripsit is librum de passionibus Apostolorum, quem Ignatius nuperus Patriarcha Antiochenus Clemente VIII. Pontifice Romam detulit, ac inuenitur in Bibliotheca Dom. Iosephi Stephani Bitontini primum, postea Oriolensis Episcopi eumque citat in suo de Potestate coactiua Romani Pontificis opere, celebraturque ab omnibus ferme huius, & superioris seculi Hispanis scriptoribus, quorum ingentem texit catalogum Erze Ximenes, & idoneum authorem existimat Gaspar Sanchez in tractatu de Aduentu Sancti Iacobi Apostoli in Hispaniam, & P. Christoforus Castrius Societatis IESV in Historia Beatæ Virginis cap.8. ab hoc igitur huiusmodi testimonium habemus. In hac die multiplicibus cruciatibus affectus est Beatus Iacobus Apostolus Frater Ioannis filius Zebedæi. Idque postquam abijt in occidentem in Ciuitatem Andiat, & fecit apud eos miracula quæ homines attoniti stupebant, ita quod conuerterit eos ad cognitionem filij Dei excelsi. Tunc reuersus est ad Ciuitates Palestinæ prædicauit apud eas Euangelium Christi.

Septimum Seculum ab anno 600. ad 700.

Initium Isidorus esto. Hispalensis Episcopus, & Hispanorum doctissimus, Leandri frater natu minor, quo magistro vsus est, eique successit in gradu, sed doctrina antecessit. Hic libro de ortu, & obitu Patrum, quem Bellarminus inter germana eius opera recenset cap. 73. *Iacobus* inquit, *Zebedæi filius, frater Ioannis, quartus in ordine, duodecim Tribubus, quæ sunt in dispersione gentium scripsit, atque in Hispania, & Occidentalium locorum gentibus Euangelium prædicauit, & in occasu mundi lucem prædicationis infudit.* Et rursum cap. 81. *Singuli*, idest Apostoli, *proprijs certisque locis in mundo ad prædicandum sortes proprias acceperunt. Petrus namque Romam accepit, Andreas Achaiam, Iacobus Hispaniam, Ioannes Asiam, Thomas Indiam, Matthæus Macedoniam, Philippus Galliam, Bartholomæus Lycaoniam, Simon Zelotes Aegyptum, Iacobus Frater Domini Hierosolymam, Iudas frater Iacobi Mesopotamiam. Paulo autem cum cæteris Apostolis nulla propria sors traditur, quia omnibus gentibus Magister, & Prædicator eligitur.* Isidorus.

Iulianus Archiepiscopus Toletanus creatus anno 680. & post decennium, idest anno 690. mortuus. Hic alius est à Iuliano Pomerio, quem Gennadius in suo Virorum illustrium catalogo ponit, & sibi æqualem dicit. Est enim hoc nostro multò antiquior, & ab eodem citatur in Prognostico. Diuersus item est ab alio Iuliano Pomerio, qui præfationem addidit ad libros Sancti Ildefonsi, qui posterior est nostro. Constat enim Iulianus

fuisse, tres Iulianos eiusdem cognominis in eadem Ecclesia Toletana. Vnum Presbiterum antiquiorem: alterum Archiepiscopum medium: tertium Diaconum postremum. Incidit hic de quo agimus in septimum seculum creatus Præsul Toletanus anno 680. mortuus anno 690. In Fastos Ecclesiæ postea relatus. Eius meminit Fœlix eiusdem Ecclesiæ Toletanæ Antistes ad finem libelli Sancti Ildefonsi de scriptoribus Ecclesiasticis. Fuit autem maximè deditus doctrinę Augustini, vt apparet in eius Prognostico. Tria eius extant opuscula. Primum Prognosticon. Secundum contra Iudæos tres libros continens. Tertium Commentarius in Prophetam Nahum: quæ habentur tomo 7. Bibliothecæ Patrum. Igitur in hoc opusculo tertio comment. in cap. 1. ad illa verba, & *Nebulæ puluis pedum eius*. Item ait alibi, de ijsdem; *qui appropinquant pedibus eius accipient de doctrina eius. Isti ergo pedes Domini fuerunt qui eum prædicando per vniuersum Mundum detulerunt. Petrus enim Romã (lege Romam) Andreas Achaiam, Ioannes Asiam, Philippus Galliam, Bartholomaeus Parthiam, Simon Aegyptum, Iacobus Hispaniam, Thomas Indiam, Matthaeus Aetiopiam, Iudas Thadaeus eum retulit Mesopotamiam, Iacobus Alphæi eum retinuit Hierosolyma.*

Nahum I.

Quisque sua sorte Christum sparsit sine sorde,
Per Paulum verò toto dispergitur Orbe.

Braulius

Braulius Sancti Isidori discipulus Cæsaraugustanus Episcopus, qui tribus Concilijs Toletanis quarto, quinto, & sexto subscribit, & in Sanctorum Catalogo legitur 26. Martij, cùm in alijs que

scripsit operibus, tum præcipuè in procemio ad opera Isidori, aduenisse in Hispaniam Iacobum his verbis confirmat: *Sicut egregius Doctor Sanctus Gregorius successit Petro, ita Beatus Isidorus in Hispaniarum partibus Iacobo successit Apostolo, semina namque vitæ æternæ, quæ Beatissimus Iacobus seminauit, hic Isidorus verbo prædicationis quasi vnus ex quatuor Paradisi fluminibus sufficienter irrigauit, atque vniuersam Hispaniam, tam exemplo boni operis, quam fama sanctitatis velut splendidissimis solis radijs illuminauit.*

Octauum Seculum ab anno 700. ad 800.

Beda solus totum occupat seculum, celeberrimus author, suæ ætatis Augustinus, quocum semper sentit, & loquitur. Is in Collectaneis, quod opus est in fine tomi tertij, & à Bellarmino, & Posseuino recipitur, quæ videntur ex Isidoro, apud quem fortasse legerat excerpta: nec mirum cum ille liber inscribatur excerpta, siue collectanea, cui fidem facit epistola de obitu Bedæ à quodam eius discipulo conscripta, quam idoneæ anthoritatis esse affirmat Baronius in additionibus ad Martirologium die 17. Maij, eamque vti incorruptæ fidei refert Surius ad eandem diem. Ex quo liquet Bedam in eadem Isidori sententia fuisse. Sed iam audiamus Bedam: *Apostoli Christi Prædicatores Fidei, & doctores Gentium certis in locis in Mundo ad prædicandum sortes proprias acceperunt. Petrus namque Romam accepit, Andreas Achaiam, Iacobus Hispaniam, Thomas Indiam,* Beda

diam, Ioannes Asiam, Matthæus Macedoniam, Philippus Galliam, Bartholomæus Lycaoniam, Simon Zelotes Aegyptum, Matthias Iudæam, Iacobus frater Domini Hierosolymam, Paulo cum cæteris Apostolis nulla sors propria traditur, quia in omnibus Magister, & prædicator eligitur. Vnus Beda huic seculo sufficit, nec enim numeri, sed ponderis ratio habenda.

Nonum Seculum ab anno 800. *ad* 900.

Leo III. Leo III. Pontifex Maximus initium esto. Hic, vt supra diximus, aduentus Sancti Iacobi in Hispaniam grauis author est.

Vvalafridus Strabo. Vvalafridus Strabo Abbas vulgò Sancti Galli, verè Augiæ, discipulus Rabani, cuius opera tomo 5. Bibliothecæ Patrum continentur Theologus, Philosophus, Poeta celeberrimus duodecimus Augiæ Abbas, creatus anno Domini 842. In libro Poematum, quem erutum ex Sancti Galli Bibliotheca dedit in lucem Henricus Canisius, & eodem tomo 9. alijs operibus attexitur, inter cæteros, quorum elogia carmine scribit Apostolos, de Sancto Iacobo, quem appellat Fratrem Ioannis sic.

Hic quoque Iacobus cretus genitore vetusto
Delubrum Sancto defendit tegmine celsum,
Qui clamante pio ponti de margine Christo,
Linquebat proprium panda cum Puppe Parentum
Primitus Hispanas conuertit dogmate gentes,
Barbara diuinis conuertens agmina dictis,
Qui priscos dudum ritus, & lurida Fana

Dæ-

Dæmonis horrendi decepta fraude colebat:
Plurimaque hic præsul patrauit signa stupenda
Quæ nunc in chartis scribuntur ritè quadratis,
Hunc trux Herodes Regni *Tetrarcha Tyrannus*
Percussum gladio crudeli morte necauit;
Quem Pater excelsus, qui Sancto Iure triumphat
Vexit in Aethereas meritis fulgentibus arces.

Turpinus Archiepiscopus Rhemensis Caroli Magni expeditionum comes, & rerum ab eo gestarum scriptor: & si in eius historiam, vel temporis iniuria, vel inuidia Æmulorum, vel libidine otiosorum Fabulæ irrepserint, author est tamen non spernendus, præsertim in ea parte, quæ ad expeditionem Hispanicam à Carolo susceptam pertinet: nam ea à Callisto II. adducitur, & fide digna redditur. Hanc ille Luitprando Decano Aquisgranensi dedicauit; ea tota plena est testimonijs huiusce, quam confirmamus, traditionis, vt necesse sit totam ex integro transferre, Locorum quæ dictis ab authore faciunt fidem, primus esto capite 19. *Sicut*, ait, *per Ioannem Euangelistam, Beati Iacobi fratrem in Orientali parte, apud Ephesum Christi fides, & Apostolica Sedes instituitur: sic per Beatum Iacobum in Occidentali parte Regni Dei, apud Galleciam fides eadem, & Apostolica Sedes constituitur. Hæ sunt procul dubio Sedes, Ephesus scilicet, quæ est ad dextram in Regno terreno Christi, & Compostella, quæ est ad sinistram, quæ videlicet sedes his duobus fratribus Zebedæi filijs, in diuisione Prouinciarum contigerunt, quod ipsi petierant à Domino, vt vnus ad* Turpinus

ad dexteram in Regno suo sederet, & alius ad lauam.

Idem Turpin. Hæc sedium interpretatio à Turpino videtur initium sumpsisse eamque celebrem multi post eum authores reddiderunt, quorum vnus est Sanctus Thomas de Villanoua, sermone de festo Sancti Iacobi, quem suo loco referemus.

Alter sumitur ex eodem capite 19. *Ego Turpinus Rhemensis Archiepiscopus Beati Iacobi Basilicam, & altare cum sexaginta Episcopis Caroli rogatu Calendis Iunij honorificè dicaui, & constituitur die illo, vt illa Ecclesia vocitetur Sedes Apostolica, eo quod ibi Apostolus Iacobus requiescit,* Historiam dedicationis recipiunt cùm omnes Hispani authores, tum multi externi: Nicolaus de Lyra in caput etiam 6. Apocalyp. vers. 12. & Baronius in Annotat. ad Martyrol. die 25. Iulij. Additamentum de Titulo Sedis Apostolicæ attributum Compostellano Episcopo apparet verum esse, ex loco illo à nobis superius adducto Concilij, qui non solum ob sepulcrum Apostoli mortui, sed ob illius sedem viui in illam Ecclesiam quadrat, nec enim solus tumulus satis erat, cum alijs Apostolis in Oppidis in quibus eorum sepulcra visuntur, eiusmodi nomen tributum non fuerit.

NotKerus Notkerum Monasterij Sancti Galli Abbatem, & ex Abbate Episcopum Leodiensem huius seculi fuisse tradit Antonius Yepes tomo 4. centuria 4. ad annum 849. quamuis nonnulli eum ad sequens seculum reijciant, quod eum mortuum dicant anno 912. qua ratione vixisse eum oportuit nostro, quod adornamus, sæculo. Hic ergo

ergo in Matyrologio, quod scripsit. *Natale*, inquit, *Beati Iacobi filij Zebedæi &c. huius Beati Apostoli sacratissima ossa ad Hispanias translata, & in vltimis earum finibus contra Mare Brittanicum condita, celeberrima illarum gentium veneratione coluntur: nec immerito, quia eius corporali præsentia, & doctrina, atque signorum efficacia ijdem populi ad Christi fidem conuersi referuntur, ad quorum fidei confirmationem etiam Beatissimus Apostolus Paulus se iturum est pollicitus.*

Eleca Episcopus Cæsaraugustanus in additionibus ad M. Maximum sępe tradit aduentum Sancti Iacobi; is est perspicuus locus. *Memoria, diesque festus ab ipsius in Hispaniam ingressu Sancti Iacobi Zebedæi filij celebris habebatur, qui postquam Hispanias adijt, Ephesum comitatus est Sanctissimam Virginem vnà cum Ioanne fratre eius non priusquam in Hispaniam veniret, sed reuersus ab Hispania, indeque reuersus Hierosolymam, prædicans fortiter, & constanter gladio percussus est.* Eleca

Loco Authoris esto celebris illa Regis Ordonij Ramiri filij Ataulpho Compostellano Episcopo anno 892. facta donatio, vbi *pro reuerentia*, inquit, *& honore Beatissimi Iacobi Apostoli nostri, & totius Hispaniæ Patroni cuius corpus tumulatum est in Gallecia in finibus Amatæ.* Certè illa vox Apostoli nostri rem prorsus continet, & aduentum, & prædicationem confirmat.

Decimum Seculum ab anno 900. ad 100.

Luitprandus

Inchoabit clarissimus author Luitprandus Ticinensis Diaconus, & postea Cremonensis Episcopus ad Imperatorem Constantinum nomine Berengarij Imperatoris legatus anno 946. scripserat hic historiarum sui temporis libros sex. Deinde composuit fragmenta quædam idoneæ authoritatis, in quibus historia Dextri à M. Maximo continuata vlterius ducitur. De quo ipsemet Luitprandus meminit in Epistola ad Tredemundum Episcopum Illiberitanum, cuius rogatu hoc Opus suscepit. Eius testimonijs vtuntur Hispani Scriptores fere omnes, ac inter eos P. Gabriel Vasquez vir solidissimè doctus, & in recognoscendis, & citandis authoribus accuratissimus Huius multa sunt in rem hāc facientes sententię. Illam vnam seligo anno 676. *Beatissima sedes de Columna in vrbe Cæsaraugustana, quæ constructa est iussu Virginis à Beato Iacobo cum in Hispania prædicauit anno* 37. *à natiuitate Christi.*

Sampirius

Sequitur Sampirius Ouetensis Antistes Rege Alfonso III quem authorem laudat Prudentius Sandoual, Erze Ximenius, & alij complures. Huius est illud in Alfonsi Regis historia de consecratione Compostellanæ Ecclesiæ præclarum testimonium. *In Altari quoque, quod est super corpus Beati Iacobi Apostoli, quod consecratum fuerat à septem Discipulis eius, quorum nomina sunt hæc Calocerus, Basilius, Pius, Chrysogonus, Theodorus, Athanasius, Maximus.*

Huic seculo assignanda est confirmatio Officij Muzarabici, in quo sæpius commemoratur aduen-

uentus Beati Iacobi in Hispaniam, facta à Ioanne X. Pontifice rogatu Regis Ordonij, Ioannelli interuentu, de qua Baronius tomo 10. ad annum 918. nosque suo de Breuiarijs loco diximus.

Momentum huic veritati addat diploma Regis Ramiri II. quod est anni 972. quo stabilitur donatio facta Compostellanæ Ecclesiæ. *Ob honorem* inquit *cælicoli, & Sanctissimi Iacobi Apostoli, cuius venerabile, & gloriosum tumulatum manet corpusculum Hispaniensium in Regione, quam & inter cæteros Apostolus sortitus Terræ Galliciæ.* Ramirus Rex

Vndecimum Seculum ab Anno 1000. *ad* 1100.

Fulbertus Carnotensis Episcopus authoribus Baronio, & Bellarmino in hoc Seculum incidit: citatur à Callisto II. pro aduentu Sancti Iacobi cap. 31. Verba sunt. *Hic est reuera Iacobus, quem amabat valde Dominus Christi miles emeritus, & signifer egregius, militiaque prouidus Galliciæ Apostolus, Peregrinis notissimus, & honore dignissimus, miraculis mirificus, in gloria magnificus, quem cunctus petit Populus domesticus, & Barbarus.* Ex periodi commatis, apparet rythmos esse: & quidem ille Officium Ecclesiasticum composuit, & Missam de S. Iacobo edidit, eodem Callisto ibidem authore. Fulbertus

Hugo Portugallensis in Lusitania Episcopus lib. de historia Compostellana, qui liber reperitur in Archiuio Regij, & magnifici Conuentus Canonicorum Regularium Conimbricensis Sancti Augustini, à Sancta Cruce dicti, manuscriptus litteris Gotthicis; & locus, & manus idoneam Hugo

ei fidem faciunt. Ad illius finem habetur Epistola quædam Hugonis, quæ tota plena est testimonijs huiusce traditionis.

Huc pertinet approbatio Officij Muzarabici, data ab Alexandro II. misso ad id in Hispaniam Cardinali Hugone Candido anno 1080. constat ex libro Conciliorum Regij Monasterij Diui Laurentij in Escuriali.

Officium Muzarabicum

Eiusdem Seculi est altera facta à Gregorio VII. & commendata Riccardo sedis Apostolicæ in Hispania tunc Legato, quemadmodum in eodem volumine continetur.

Tertia item Victoris III. aut Vrbani II. nam de vtro est Controuersia, quippe intra idem seculum includuntur, cuius author est Iulianus Petri ad annũ 1086. quo accidisse refert illud celeberrimum de Missalibus in ignem coniectis, quod superius adduximus miraculum, quorum cum neutrum fuerit consumptum, vtrumque iustum, & idoneum est habitum.

Duodecimum Seculum ab Anno 1100. *ad* 1200.

Callistus II.

Omisso Callisto II. Pontifice de quo multis supra egimus, cum de Pontificum testimonijs scripsimus, initium sit ab Ottone Frisingensi Episcopo,

Otto Episc.

Henrici IV. Imperatoris nepote, Conradi Regis fratre Henrici V. Sororio, Friderici I. Patruo, Monaco Cisterciensi, & Abbate Murimundensi, nobili eius ætatis historico. Is nobis in Chronico lib. 3. cap. 5. huiusmodi testimonium præbet. *Iacobus*, inquit *iam ab Herode decollatus fuerat, qui tamen prius, vti dicitur, Hispanis prædicauerat.*

Suc-

Succedit Aulus Halo Burdegalensis Gallus eiusdem temporis celebris Poeta, quem Constantia Soror Filippi, Filia Henrici Regum Galliæ, desponsa Regi Alfonso VI. secum in Hispaniam duxit, & postea Toleti, ob eximias eius dotes Ciuitate donatus. Extat Poema huius authoris de aduentu, & prædicatione Iacobi in Hispania, quod ego legi cum Commentarijs Ioannis Tamaij Salazarij, à quo est casu inuentum. Quot sunt illius carmina, tot ferme sunt de hoc aduentu Oracula, pauca refero. Aulus Halo

Vltima sic noster compulsus sorte Iacobus,
Illicò totius Hispaniæ cacumina lustrat.
Huius in Hispanias aduentum edicere Præsul,
Nunc Toletane Iubes, Fidei promissa resoluo,
Hispaniæ tunc regna Deo inspirante Iacobo
Contingunt, &c.

Quod poema quo pluribus mendis scatet, paucos quippe versus constantes reperias, eò magis fidem suam antiquitate commendat; nam vitio temporis, à quo sunt exesa, claudicant, & amisso nitore authoritatem retinent.

Eiusdem seculi est Iulianus Perez, siue Petri Archipresbyter Toletanus, qui decrepitum Aulum nouisse se scribit, claris natalibus, & scriptis. Legatus Romam à Rege Alfonso VI. ad Callistum II. qui ei exemplum libri de Sancto Iacobo, dono dedit; scripsit Chronicon, & aduersaria, & Himnos. In his operibus, frequens mentio fit de aduentu, & prædicatione Sancti Iacobi in Hispaniam. Nec opus est citare locos, cum vbique occurrant. Extat eius Epitaphium de Aulo Halo Toleti sepulto, non inconditum, & pro Iulian. Perez

tem-

tempore Idoneum. Asserunt hunc Authorem omnes pene Hispani, qui Iacobum vindicant, ac in primis Ximenius, & Lezana.

Pelagius Ouetensis.

Pelagius Ouetensis Episcopus certus &, constans est rerum Hispanicarum scriptor. Hoc Seculo floruisse ex eiusdem apparet historia. Hic de aduentu, & prædicatione Sancti Iacobi in Hispania, eiusque Discipulis multa, & præclara commemorat. Eumque pro causa citant grauissimi quique huiusce traditionis vindices. Eum mihi videre non contigit.

Tertium Decimum Secundum ab Anno 1200. *ad* 1300.

Martinus Polonus

Martinus Polonus Archiepiscopus ex Monacho, & Pœnitentiarius Innocentij IV. in suo Cronico ad annum Domini 34. ita. *Iacobus Maior Hispaniam circumiens, tandem Hierosolymis decollatur.*

Vinc. Bellou.

Vincentius Bellouacensis in speculo historiali, tom. 4. lib. 8. cap. 7. *Iacobus*, inquit, *speciales Discipulos habuisse legitur: tres Hierosolymis, vnum in Gallitia cum adhuc viueret Apostolus elegisse dicitur.* Notior est hic author, quam vt commendari debeat, & Ordinis Prædicatorum lumē.

Vincent. de Tornaco

Manuscriptum extat inscriptum sermones de Festis, Gilberto de Tornaco Ordinis nostri Franciscani authore, anni plus minus 1242. in quo de Sancto Iacobo Hispaniarum Apostolo fit mentio, & inter alia, *redierat* inquit *Hierosolymam de Hispania, cum præsentiret diuinitus mortis sibi imminere tempus.*

Con-

Confirmant hanc doctrinam litteræ solemnes Regni Sancij Tertij, in quibus continetur concessum donū Ecclesiæ Sancti Ioannis Naranci Benedictinæ Familiæ: *dignatus est*, ait, *Christus mittere Apostolos suos prædicantes Euangelium vniuerso Mundo: inter quos noster vnus Zebedæi filius Hispaniam sortitus est.* Rex Sancius III.

Gulielmum Durantem Mimatensem Episcopum in suo Rationali diuinorum Officiorum lib. 7. cap. 12. audiamus. *Iacobus filius Zebedæi frater Ioannis Euangelista missus est, ad prædicandum Hispanis, sed cum non posset, nisi vnum Discipulum ibi conuertere, redit Hierosolymam, sed tandem ab Herode decollatus, & in Hispaniam reportatus, quos viuus conuertere nequiuit, mortuus diuino miraculo conuertit.* Idem tradit Ioannes Bellethus in opusc. de explicatione diuinorum Officiorum, quæ est Appendix libri Durantis, ac idcirco vtrunque coniungo. Guliel. Dur. Ioan. Bellet.

Affirmat huiusmodi aduentum Thomas Cantipratensis ex Ordine Prædicatorum, Alberti Magni auditor, Episcopus suffraganeus Episcopi Cameracensis, & Felix Doctoris Angelici Doctoris discipulus lib. 7. de Apibus c. 25. cum eodem sentit Iacobus de Voragine in opere, quod legenda Sanctorum appellauit. Thom. Cantr

Seculum Quartum Decimum ab Anno 1300. *ad* 1400.

Felix, faustumque huic seculo esto, Nicolai de Lyra clarissimi authoris, & iusti sacrorum librorum Interpretis testimonium. Hic in Commentarijs Nicolaus de Lyra.

rijs ad cap. 1. Abdiæ ad illa verba: & transmigratio Hierusalem, quæ in Bosphoro est, sic ait in HAEBREO SEPHARAT id est in Hispania, vt dicit Rabbi Salomon, quod fuit impletum per Iacobum Apostolum ob eius Discipulos ibi fidem Christi prædicantes, & colla gentium subiugantes.

Anonymus Adiungamus huic authorem Anonymũ nostri, & eiusdem instituti, in volumine inscripto sermones de Dominicis, & Festis habitis Lutetiæ Parisiorum, quod ex ijs compactum inde Romam attulit Eminentissimus Princeps Cardinalis Franciscus Maria de Bagni, vbi inter alia. *Quis non miretur, inquit Iacobum post Ascensionem Domini perlustrasse Iudæam, & Samariam. Deinde in Hispaniam cucurrisse zelo prædicationis, & demum rediisse Hierosolymam, vt Euangelizaret Christum.*

Petr. de Nat. Accedat Petrus de Natalibus, Equilinus Episcopus Venetus, nobilis scriptor lib. 6. cap. 99. & 133. Adstruit Sancti Iacobi aduentum in Hispaniam his verbis. Iacobus post Ascensionem Domini, dum per Iudæam, & Samariam prædicasset, in Hispaniam tandem iuit, vt ibi verbum Domini seminaret, sed cum ibi quasi nihil proficere videretur, & quod solummodo nouem Discipulos conuertisset, duos ex illis ibi reliquit, & alios septem secum assumens in Iudæam redijt.

Seculum Quintum Decimum ab anno 1400. *ad* 1500.

Quo maior erat scriptorum copia, eo plura suppetebant testimonia; vt horum inopia, secu-

lorum

lorum potius iniuriȩ, quam ſcriptorum incuriæ ſit imputanda. Igitur in hoc ſeculum maior vis ſcriptorum incubuit.

Sanctus Vincentius Ferrerius eximius, imo Apoſtolicus Prædicatorum Ordinis Concionator, ſuæ ætatis Oraculum, ſermone de Sancto Iacobo Apoſtolo. *Modo quis fuit primus Apoſtolùs, qui banc legationem exequebatur eundo per vniuerſum Mundum? Non Petrus, nec Andreas, nec Ioannes, &c: Sed Iacobus iſte. Vnde euntibus Hieruſalem Virgine Maria, & Apoſtolis, Beatus Iacobus recepta ab ijs licentia venit in Hiſpaniam prædicans de Chriſto, quia Chriſtus dixit ijs, eritis mibi teſtes in Hieruſalem, & in omni Iudæa, & Samaria vſque ad vltimum terræ. Ideo Beatus Iacobus venit ipſum teſtificari à finibus terræ.* S. Vincentius

Alphonſus Toſtatus Abulenſis Epiſcopus ob doctrinæ præſtantiam, & varietatem, & ſcriptorum copiam mundi ſtupor, tribus in locis aduētum Sancti Iacobi in Hiſpaniam confirmat. Primum in explicatione prologi Sancti Hieronymi ſuper Matth. part. 194. *Prouincias inter ſe diuiſerunt. Prouenit tunc Beato Matthæo ab Aethiopia quantum ad partem Nubianorum, & Beato Iacobo Hiſpania, & Beato Thomæ terra Indorum, & Beati Simoni terra Aegypti, & Beato Andreæ terra Græcorum.* Rurſus in 3. parte ſuper cap. 19. Matth. quæſt. 33. *Dicendum* inquit, *quod iſte Iacobus vocatur, cum opud Hebræos vocaretur Iacob, & tamen cum accipit formam latinam dicitur* Iacobus, *iſte vocatus* Iacobus *Zebedæi, quia erat filius Zebedæi, iſte Iacobus, quem Chriſtus valde dilexit, & fuit vnus, qui familiariter recipiebatur à Chriſto* Alphp. Toſt.

ad omnia secreta. infra cap. 17. & 26. Lucæ 9. *isti Iacobo assignata est sorte prædicationis Prouincia Hispaniæ*. 34. p. cap. 17. quæst. 13. *non est* ait *dubitandum, quin iste Iacobus fuerit Iacobus Zebedæi, & non est ille, qui rexit Ecclesiam* Hierosolymitanam *post Christum, sed ille, qui occisus est ad Herode act. 12. scilicet. Occidit autem* Iacobum *fratrem Ioannis gladio, & ille est, qui venit prædicaturus in Hispaniam, & ibi sepultus manet.*

S. Antonin. Sanctus Antoninus Archiepiscopus Florentiæ, doctrina, & Sanctitate illustris tom. 1. tit. 6. cap. 7. sic scribit. *Iacobus igitur post aduentum Spiritus Sancti ad Hispanias accessit ad prædicandum, & cum videret gentem illam agrestem doctrinam eius non accipere, nam tantum nouem, vel secundum alios tantum duos ad fidem conuertit; illos duos secum ducens reuersus est Hierosolymam.*

Turrecrem. Turrecremata Cardinalis insignis Theologus, & Iurisconsultus lib. in Euangelia de Sanctis, sermone de Iacobo Apostolo disputans. Vtrum Iacobus sit lux Hispaniæ ait. *Dicitur quidem lux ratione illuminationis doctrinæ Fidei, qua ratione dixit Christus Apostolis. Vos estis lux mundi, singulariter Beatus Iacobus primo personaliter, post per Discipulos suos, quos ibi gratia prædicandi reliquit, illuminauit terram Hispaniæ, lumine doctrinæ, & exemplo sanctitatis, vt historia sua testatur, & tandem miraculorum multitudine visa, quæ Beatus Iacobus virtute diuina operabatur,* Regina *Hispaniæ stupens credidit, & Christiana effecta est, & omnia quæ petierant suis Discipulis tribuit, & Palatium Sancto* Iacobo *in Ecclesiam dedicans magnificè ipsum dotauit; quæ tandem in bonis operibus vitam*

tam finiuit, ita vt facto computo sicut Beatus Iacobus fuit primus inter Apostolos, qui martyrium pro Christo suscepit. Ita Regnum Hispaniæ videtur inter omnia Regna prius Fidei lumen per Christianitatis titulum suscepisse.

Iacobus Philippus Bergomas Augustinianus ad annum 5242. ita. *Iacobus* inquit *maior Apostolus Domini, Zebedæi ex Maria Salome filius, ac Diui Ioannis Euangelistæ frater, quem Dominus vna cum eodem Ioanne fratre vocauerat dicens; Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominũ: quique relictis retibus, & Patre secuti fuerant eum, hoc Anno postquam prædicando vniuersam peragrasse Hispaniam, in qua nouem tantum Discipulos conquisierat, in Iudæam reuersus ab Herode Agrippa Regis fratre, qui in Hierusalem Fratris vices gerebat obtruncatione capitis martyris palmam adeptus est. Eius autem sacratissima ossa postmodum Discipuli ipsius ab Hierusalem ad Hispanias transtulerunt, vbi scilicet prædicationis officium viuens exercuerat, atque ibidem in Vrbe Gallitia, quæ est in vltimis finibus Hispaniarum condidere, quæque celeberrima gentium illius, & peregrinarum nationum veneratione excoluntur, cuius festum 8. Cal. Augusti.* Iacobus Philippus Bergomas.

Coronidem huic Seculo imponant Episcopi quatuor huius aduentus Authores, Primus Cabilonensis in Topographia Sanctorum, Robertus Caraciolus Aquinas, & postea Licisensis in duabus ea de re concionibus. Alphonsus Carthagena Burgensis in ea, quam apud Patres Basilienses in eo Conuentu habuit oratione. Rodericus Sancius Palentinus in historia dicata Henrico IV.

tomo 1. parte 1. capite 4. Compendij histor.

Sextum Decimum Seculum Ab Anno 1500. *ad* 1600.

Hoc abundat scriptoribus, Diuina prouidenfactum, vt cuius ad finem seculi mouenda erat ea de re quæstio, illius cursus, assertores, & defensores suppeditaret. Illorum numerus ægrè iniri poterit, præsertim ab eo tempore, quo Hispani ingenio acuto, & constanti, ad studia litterarum facto defensionem sui Apostoli susceperunt. Eo enim studio scripsere, quo bellare soliti sunt. Itaque nubem Testium coegerunt, & in Aduersarios fulminarunt: quare in hoc seculum ita me geram, vt ex multis paucos eligam, quorum authoritas pondus habeat; cæterorum multitudinem, cum ea quæ nostro hoc seculo prouenit, indicabo tantum, & qui aliorum catalogos texunt eos nominatim producam, ac si quis aut illos latuit, aut post illos scripsit, illum omnino adiungam.

S. Thomas à Villanoua

Princeps huius seculi esto: Sanctus Thomas à Villanoua Archiepiscopus Valentinus Augustinianus recens in Fastos ab ALEXANDRO VII. relatus, tum in eo sermone, quem coram Imperatore Carolo V. tum in alio, quem apud equites eiusdem Sancti Iacobi habuit, quorum tota series aduentum in Hispaniam Sancti Iacobi Apostoli confirmat, ac in fine posterioris sic. *In hoc Regno* inquit *Cœlorum, idest Ecclesia petitionem illorum adimpletam videmus, nam Ioanni sedes data est in Asia, quæ est ad dexteram Ierusalem,* &

& Iacobo ad Hispaniam, quæ est ad sinistram partem.

Iacobus Middendorpius magni nominis externus author, in eo quod de Christianis Academijs scripsit, & Coloniæ typis edidit volumine Pio V. dicato, dum Hispaniam commendat, lib. 3. sic *Veram Christianam Philosophiam ab ipsis Apostolis didicerunt, quod enim Diuus Iacobus eam in Hispania tradiderit, notius est, quam probare oporteat.* Middendorp

Garcias Loaysa Archiepiscopus Toletanus postea Hispalensis, & Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Vir doctissimus in notis ad Concilium Toletanum in decreto Regis Gundemari 2. tomo Concil. p. 1. *Beatus* inquit *Iacobus in Hispaniam venit, & ibi prædicauit Christi Euangelium, & postea relictis duobus in Hispania Discipulis cum reliquis in Iudæam venit, ibique martyrium primus omnium Apostolorum subijt. Corpus à Discipulis Nauigio impositum in Hispaniam appulit* 8. *kal. Augusti, & in Ciuitate Iria sicum: Demum Compostellam translatum* 3. *kal. Ianuarij, quo die in tota Hispania translatio eius celebris est.* Garcia Loaysa.

Ioannes Raulinus Monachus Cluniacensis Sacrarum litterarum Parisijs professor 2. p. sermonum de Sanctis, sermo 2. de Sancto Iacobo, *postquam Dominus* inquit *assumptus est in Cælum, cœperant Apostoli prædicare verbum Domini in Hierusalem, & in vicinas partes, quo tempore Beatus Iacobus secessit in parte Gallitianas ad prædicandum verbum Domini Gallicianis.* Ioan. Raulin.

Ioannes Vasæus in Chronico anno Christi 37. *Diuus Iacobus Apostolus filius Zebedæi in Hispania præ-* Ioan. Vasæus

prædicauit Euangelium Christi.

Iacob.Pamel. Iacobus Pamelius vir eius seculi eruditissimus in sacris litteris, & profanis, commentarijs in Cyprianum, & Tertullianum, & alijs operibus illustris, quem sæpe, ac multum commendat Baronius, in Notis ad librum aduersus Iudæos Tertulliani nota 41. super illis verbis. *Hispaniarum omnes termini. Videntur* ait *Hispaniæ Regna omnia iam tum Christi fidem suscepisse, inter quæ præses Religionis Christianorum hostis recensetur à Tertulliano loco citato, & eiusdem ac Asturicæ Beatus Cyprianus Epistola 68. Ibi vide annotationes nostras numero 2. atqui Hispaniarum Apostolus iuxta Beatum Isidorum, Beatus Iacobus maior.*

Thom.Stapl. Thomas Stapletonus Anglus insignis vtriusque Theologiæ, Polemicæ, & scholasticæ Doctor, qui lib. de magnitudine Romana in lucem edito anno 1596. cap. 3. *Verum* ait, *& indubitatum est toto terrarum Orbe veluti in Prouincias distributo, facta primum in Iudæa, & Samaria diuini Euangelij prædicatione, iuxta ordinem à Christo præscriptum, Petrum in Italia, Paulum in Græcia, Andream in Arabia, Ioannem in Asia, Iacobum in Hispania, hoc Christi Euangelium, cuius caput est Roma, latissimè propagasse.*

Ioan.Marian. Ioannes Mariana acri iudicio integer, & seuerus author, qui si hoc ambiguum duceret, minimè affirmaret, de rebus Hispaniæ lib. 4. *Iacobus Zebedæi filius cognomento maior Iudæa, atque Samaria obitis venit in Hispaniam, authore Isidoro, nouaque in ea Prouincia Euangelij luce propagata Cæsaraugustæ Virginis Matris nomine, eius monitu, Templum constitutum est.* Et infra. *Sed Hispania ta-*

tamen Hierosolymam cum reuertisset, quam ob causam inceptum in ea Vrbe ab Herode Aggrippa Regnum Iudaeorum à Claudio acceptum grato initio cupiens auspicari interfectus est, Anno salutis 42. 8. Kal. Aprilis, & mox corpus à Discipulis sublatum, nauique impositum ad Iriam Flauiam in extrema Gallecia, cui Oppido hodie Patrono nomen est, constitit. ad 8. Kal Augusti, vnde Compostellam migrauit.

Andreas Resendius Vir suæ ætatis eruditissimus, & studiosissimus veritatis, & Hispanicarum præcipuè in Lusitania antiquitatum indagator acerrimus, à quo libellus de translatione Corporis Iacobi Apostoli scriptus est, quemadmodum ipsemet narrat, in Epistola ad Ioannem Vaseum, de Colonia Pacensi. Is ergo ibi affirmat, sedem Iriensem Compostellam esse translatam, Et in Epistola ad Bartholomæum Kebedium *Iacobum Apostolum Hispaniarum* appellat. Eundem rursum Patronum Hispaniarum vocat lib. 4. antiquitatum Lusitaniæ, & obsetuat die illius Natali insigni, memorabilem de Mauritanis quinque Regibus ab Alfonso I. Lusitanorum Rege in Campo Orichij victoriam partam fuisse. Cui Authori eo maiorem habere fidem volo, quò ille est candidior, & incorruptior, & à studio partium alienior. Andr. Resen.

Breuitati studendum. Indico tantum, non cito Authores; ex multis pauci à me adducentur. Tarafa de Regibus Hispaniæ, parte prima in Claudio Caligula. Marineus Siculus in Historia Rerum Hispaniæ lib. 5. Morales in Cronicis Hispaniæ, prima parte lib. 9. cap 7. Beuter in Cronicis Tarafa

cis

Garibai cis Hispaniæ parte prima. Garibai lib. 7. cap. 3. & 4. & lib. 23. cap. 72. Zurita lib. 1. Annalium Aragoniæ cap. 44. Rades de Andrada in Historia trium Ordinum Militarium. Alphonsus Villegas in *vitis* Sanctorum. Aloysius Lippomanus in ijsdem. Illescas lib. 6. cap. 18. Pater Azor. p. 2. lib. 1. cap. 7. Pater Petrus Ribadeneyra grauis, & elegans vitarum Sanctorum scriptor, Genebrardus in Cronologia Anno 4233. Feuardentius in Irenæum lib. 1. cap. 3. Magister Isla de Ordine Sancti Iacobi cap. 3. Frater Angelus de Paz tom. 1. Symboli lib. cap. 7. Idem tradunt quatuor insignes Iesuitæ externi, Ricardus Haller in Opusculo de doctrina Sancti Iacobi, Thomas Saulius in Thesauro litaniarum, Antonius Posseuinus tomo 1. Bibliothecc lib. 4. cap. 2. Nicolaus Serarius Opusculo de Apostolis cap. 8. de Iacobo. Addo quintum grauissimi Iudicij, insignis virtutis, solidæ eruditionis Virum, fidei vindicem acerrimum, malleum Hæreticorum, Petrum Canisium lib. 5. de Beata Virgine cap. 2. Sisto, & omissis alijs, tanquam ad duas columnas, quibus non plus vltra inscripserim seculum hoc allido, & finio. Hi sunt duo præstantissimi Authores pares doctrina, virtute, authoritate, fama professione tamen diuersi, ambo Theologi Tridentini, alter Pontificius, alter Imperatorius: Dominicus Soto, & Alfonsus Salmeron, quorum ille Commentarijs in cap. 15. Epistolæ ad Romanos super illis verbis *Nunc vero*, num. 23. & 24. §. Colligere. Hic vero in Acta Apostolorum, tract. 8. Aduentum Sancti Iacobi in Hispaniam asserit.

Genebrard.

Serarius

Canisius

Ope-

Operæ pretium tamen erit aliquos scriptores adducere ex multis, qui Apologias pro hac traditione aduersarijs obtulerunt, quorum primus fit D. Ioannes de Velasco Magnus Comestabilis Castellæ Regni quem laudat, & se solum legisse fatetur Lorinus in Acta. Frater Ferdinandus Oxea Ordinis Prædicatorum. Bartholomæus Laurentius Prior Sanctæ Mariæ del Pilar. Prudentius Sandoual Pempelonensis Episcopus tom. de fundat. Franciscus à IESV, Xodar Carmelitanus, Ioannes Beltranus de Gueuara Compostellanus Archiepiscopus libro de aduentu Sancti Iacobi. Augustinus Marinus P. Oratorij lib. de selectis historijs Iacobi magnus defensor, Maurus Castellà Ferrerius vir eruditissimus, & Iacobi aduentus assertor acerrimus; Michael de Salinas Vinuella Auditor Generalis Classis Hispanicæ, Gregorius Lopez Madera Senatus supremi consultor. Frater Didacus Murillo Franciscanus. Didacus Valdesius Iuris canonici Doctor primus. Gaspar Scholanus Historicus Regius. Ioannes Salazarius in Ecclesia Sancti Iacobi Magister, & Cardinalis. Cenedus ad Decretum Collectan. 43. Ferreolus in lib. de Maria Augusta Virgine Deipara lib. 2. cap. 2.

Seculum decimum septimum ab Anno 1600. vsque ad 1662.

Tot sunt in eo Scriptores, vt vel leues eorum calami oneri scripturo futuri sint; stimulauit nimirum Hispanorum ingenia, obiecta illa difficul-

ras, quæ instar cotis acuit, non instar obicis tardauit scribentes, adhuc intra curriculum, & non multum vltra medium prouecti, cum ob multitudinem in meta esse possemus. Obruor itaque pondere, ac necesse est illud à me in humeros aliorum reijcere. Itaque paucorum quorumdam, sed illustria testimonia primum proponam, deinde eos proferam, qui alios diligenter collegerunt, & accuratè citarunt, quos qui velit, consulat.

Cornelius à Lapide. Primus esto P. Cornelius à Lapide insignis sacrarum litterarum tum Louanij, tum Romæ interpres, qui multis in locis affirmat Sanctum Iacobum in Hispaniam venisse, ex quibus vnum tantum profero cap. 12. v. 2. Actuum Apostol. sic ait. *Quo Anno Apostoli dispersi sunt, Sanctus Iacobus in Hispanias profectus est; eum enim in Hispania prædicasse vniuersalis est, & immemorabilis non tantum Hispaniæ, sed & fidelium vbique traditio, cui refragari nemo queat. Iacobus ergo in Hispanias profectus est sub annum Christi* 37. Excitata item quæstione, cur Herodes occidit Iacobum præ cæteris Apostolis? Respondet primo, & secundo afferendo alias rationes, & addit. *Tertio quia ex Hispania obita celebris rerumque gestarum gloria clarus oculos omnium in se conuertebat.*

Abrahamus Zouius. Sequatur Abrahamus Zouius Polonus insignis Ecclesiasticæ Historiæ post Baronium scriptor tomo 14. Anno Christi 1336. loquens de templo Diuæ Virginis à Columna Cæsaraugustana. *Aedificata est*, inquit, *magnificè cella in qua ferè omnia quæ Sancto Iacobo acciderunt in Hispania* *efficta*

effecta sunt, & expressa. Idem. *Traditio est apud Cæsaraugustanos Diuum Iacobum cum discipulis super ripam Iberi præterfluentis, vbi nunc amplissima Ecclesia cernitur, noctu descendisse. Indidem orasse, & secundum quietem Angelorum Choros aspexisse, audisseque occinentes Aue Maria Gratia Plena &c.*

Tertius esto Michael Inkoferus Austriacus Societatis IESV in eo tomo quem edidit super epistola B. Virginis data Messinensibus. *Iam vero*, inquit, *de Iacobo Zebedæi qui nesciat solem videtur ignorare, quantus enim hic cultor, ac prædicator Virginis extiterit, testatur illa celeberrima ædes Cæsaraugustana, quam ipsius Deiparæ in Columna apparentis monitu Iacobus iam apud Hispanos per menses quindecim occupatus excitauit, testatur ipsa Magnalium illibatæ Virginis ab eiusdem Iacobi prædicatione celebris, ac per manus ducta traditio.* Michael Inkoferus.

Quartus sit Frater Aegidius à Præsentatione Augustinianus Vniuersitatis Conimbricensis Doctor, & Magister primarius, ac eiusdem Moderator vir profundæ eruditionis tomo vnico de Immaculata Virginis Mariæ Conceptione lib. 3. quæst. 3. att. vnico sect. 4. §. 3. quamquam obiter, quod de Sancto Cœcilio loquatur, aduentum Sancti Iacobi in Hispaniam tanquam certum supponit his verbis. *Illa opinio mihi sit verisimillima, quæ affirmat Iacobo Hierosolymis ab Herode Agrippa occiso Act. 12. anno 44. Claudij autem 2. Sanctum Cæcilium cæterosque Iacobi discipulos Episcopos creatos, cum corpore Magistri sui Iacobi in Hispaniam misisse, vt cœptam à Iacobo prædicationem perficerent.* Aegid. à Præsent.

Franc. Villaf. Quintus Doctor Franciſcus Villaſanius Epiſcopus Mondonedonenſis, & Oxomenſis tractat. Latino inſcripto, Compendium facti, & iuris vnici Patronatus Sancti Iacobi. *Nouiſſimum,* inquit *eſt, nec à ſeculo auditum, quod Hiſpania alium cognoſcat Patronum præter Iacobum Apoſtolum, quem Fidei primū Magiſtrum Chriſtianæ Religionis fundatorem ſtrenuum militiæ Ducem, in difficillimis prælijs viſum inter inimicorum phalanges bellantem veneratur, & colit.*

Anton. Vaſc. Sextum Pater Antonius Vaſconcellius Luſitanus è Societate IESV ſummæ fidei, & integritatis author, quique res hiſtorias exiliter reuocare ad calculos ſolet, in Anacephalæoſibus Regum Luſitaniæ in Deſcriptione Luſitaniæ. *Conſtat igitur tam fide à Parentibus tradita, quam plurimis antiquiorum monumentis per vniuerſam Hiſpaniam Iacobum fuiſſe concionatum, quod plurimæ teſtantur Eccleſiæ, in quibus Apoſtoli diſcipulis in ijsdem apud fideles vicarijs ſui relictis pro magiſtro ſacra fiunt, & antiquiſſima pſalmodia eorum laudes, & facta ſanctiſſima celebrantur.* Ac ne quis Baronij authoritate moueatur. *Eſt illud* ait, *verum, non ſatis conſtare quo tempore in Hiſpaniam Iacobus tranſmiſerit? Et hoc Baronio Cardinali anſam præbuit vocandi in controuerſiam iure ne Hiſpaniam inuiſerit? Bona tamen tanti authoris venia, non ſine magna pietatis iactura, eius in hac re ſententia ſanis ab authoribus recipitur.*

Auguſt. Bar. **Septimus Auguſtinus Barboſa item Luſitanus nominis celebritate clariſſimus, ac ob multitudinem librorum, & varietatem, ac profunditatem**

tem

tem Canonicæ doctrinæ, dotesque eximias Episcopus ab Rege creatus lib. de officio, & potestate Episcopi, 1. p. tit. 3. cap. 8. multus est in hoc probando. Decerpo illa. *Nec iam dubitare licet de aduentu Diui Iacobi in Hispaniam.* Et illa. *Antequam cæteri Apostoli diuiderentur anno 36. Beatus Iacobus in Hispaniam venit, ibique Fidem Catholicam prædicauit.*

Octauus Pater Ioannes Baptista Lezana Carmelitanus vetus sui Ordinis, & nobilis magister, Consultor Sacræ Congregationis Rituum, & Iudicis, & in Romana Sapientia Lector, in libello (mitto alia opera) quem *Columna Immobilis*, inscripsit. *Abstinendum censeo à comprobatione alterius certissimæ veritatis, cui præsens innititur de aduentu scilicet eiusdem Diui Iacobi in Hispaniam, quia nec illam negat pars aduersa, nec aliquis sanæ mentis negare poterit, prout dixit Laurentius Lauarra Gallicus author in notis ad Tertullianum lib. aduersus Iudæos, nota 4. & quia veritati iniurius est qui vel eam ad iudicium trahit.* Io. Bapt. Lezana.

Nonus Rodericus à Cugna, notior suis & virtutibus, & doctrinis, & studiorum grauiorum monumentis, quam vt commendatione indigeat, Archiepiscopus Bracharensis, & postea Olysipponensis. Ab eo aduentus in Hispaniam Iacobi sæpe astruitur. Vnum delibo locum in Dedicatoria Epistola tractatus de Primatu Bracharensi Ecclesiæ, quem Beatæ Virgini Mariæ dedicauit. *Quis ignorat*, ait, *Beatum Iacobum huius splendoris authorem consilio ductuque tuo Hispaniam aduenisse, vt Ecclesiam hanc tuam Bracharensem summo honoris fastigio sublimaret? Quis* Rodericus à Cugna.

non

non nouit augustam hanc Aedem tuo nomine Augustissimo, dum viueres sacram in hac vrbe à Diuo Iacobo fuisse constructam, erectam, dicatam?

Gabr. Treio

Decimus Domn. Gabriel Treio Cardinalis Episcopus Malagensis, Præses in supremo Castellæ Concilio, ante Collega maior, & Cathedraticus Salmaticensis, hic in Epistola missa ad Magistrum Biuar Commentatorem Flauij Dextri quæ initio habetur, sic. *Condecorasti*, inquit, *patriam nostram: nam cum certissimum sit eam ita prædicatione Apostolica insignitam, vt teste Tertulliano omnes termini Hispaniæ Fidem susceperint, & Cypriano perseuerauerint, non desunt, qui opinionem famamque nostram calumniare velint, & lædere, sugillare, & commaculare. Nunc autem nisi proterue, & pertinaciter se gerere velint, clariori quam Phœbea luce adspicient, quantum ab initio nascentis Ecclesiæ profecerint Hispani.*

Addere hic volo tres Cardinales, qui etsi non scripto, verbo tamen illustre huic Traditioni testimonium reddiderunt. Vnus esto idemmet, quem dubium vidimus Baronium. Hic Romæ cum vidisset librum, quem Doctor Didacus del Castillo pro hac aduentus in Hispaniam Iacobi causa apologeticũ & legisset, eum probatũ apud se publicè in corona laudauit, & suasit typis mandari: quod argumento est eruditissimum virum sententiam minime improbare, sed rationes ambigendi aliquas prouocando Hispanorum ingenia, diluere eorum industria voluisse. Itaque noster est, vt aliàs contendi, Baronius.

Card. Baron.

Car. Laudiu.

Alter esto Cardinalis Laudiuius Zacchia satis cognitus, & munerum quæ obijt, & litterarum

&

& litterarum, in quibus floruit fama. Qui in ea, de qua superius multa diximus, vltima Breuiarij correctione, ad quam recognoscendam inter iudices electus est, tot eam historiam de aduentu in Hispaniam, & in ea prædicatione Iacobi argumentis confirmauit, vt Hispanis ad se rogatum, vt eam sustineret accedentes in admirationem adduxerit.

Tertius Cardinalis Caietanus Præses Sacræ Congregationis Rituum, & Iudicis ab Vrbano Papa VIII. & quam instituit ad Correctionem Breuiarij, caput, & Princeps datus, à quo Traditio de aduentu, & prædicatione Sancti Iacobi in Hispania approbata, ac demum retineri iussa. Card. Caiet.

Nolo præterire duos Hispanos, qui tunc erant Cardinales Romæ, quorum suffragio causa hæc quam suscipimus, mirè stabilitur. Alter Cardinalis Dom. Gaspar Borgia Hispalensis, & Toletanus Archiepiscopus summus in omni genere virtutum, quæ Principem decent, vir. Igitur cum ei scripta quibus Iacobum in Hispania fuisse probatum erat, afferrentur, lecta commendauit, & in libelli supplicis formam redacta Summo Pontifici obtulit, eoque veritatem in ijs contentam confirmauit. Alter Dom. Balthasar Moscosus, & Sandoualius, Archiepiscopus item, qui nunc superstes est, Toletanus, splendore natalium, virtutum luce conspicuus, ad quem tum Romæ commorantem cum Michael Erze Ximenez tractatum de aduentu Iacobi attulisset; is diligenter lectum vehementer probauit, authorem fouit, & ornauit: & operam suam apud Pontificem, & authoritatem interposuit. Card. Borgia Car. Sandou.

Ericius

Ericius Puteanus Primarius Iusti Lipsij, & iustus discipulus qui Apologiam Magni Comestabilis Latinam reddidit.

Ioannes Baptista Valenzuela Episcopus Salmanticensis lib. de aduentu Sancti Iacobi. Tres insignes Dextri Commentatores M. Fr. Franciscus de Biuar. Rodericus Carus, Thomas Tamayo de Vargas. Alter Tamayus in Martyrol. Hispan. Antonius Caracciolus Theatinus acer huiusce aduentus vindex. Didacus del Castillo in Indice Authorum pro Iacobo. Michael Martinez del Villar in notis ad sententiam pro Ecclesia del Pilar, Frater Bernardus de Britto Lusitanus Regius, ac elegans Historicus in Monarchia Lusitana p.2. lib.5. Ioannes Solorzanus Pereira de iusto Indiarum Imperio.

Claudant Agmen duo, qui omnium instar esse possunt. Primus Pater Gaspar Sancius è Societate IESV insignis Sacræ Scripturæ, Interpres eruditionis variæ, solidæ, profundæ, exquisitæ elegantiæ virtutis eximiæ, quem ob eam *Venerabilem* appellare Hispani solent, cuius ego aliquando Madriti studiorum nouæ Academiæ causa eo aduocatus felix, & fortunatus, & socius in studijs, & in Gymnasio libens interdum auditor, & admirator fui. Hic solidam, & integram disputationem *De Prædicatione Sancti Iacobi Apostoli Zebedæi filij* in Hispaniam instituit, & continuauit, & in iustum opus redegit, quod Appendix est tomi commentar. in Acta Apostolor. Quo nihil eruditius, nitidius, elegantius, accuratius excogitari potest. Secundus Michael Erze Ximenez vtriusque Iuris doctor, Regius Toleti

Gaspar Sanc.

Michael Erze Ximenez

Ca-

Capellanus, qui tomum integrum in duas sectum partes de aduentu, & prædicatione Apostoli Iacobi in Hispania edidit lingua sua vernacula, quem ego cum iam opusculum hoc meum penè confecissem, intenta cura legi, & hominis sum eruditionem admiratus. Liber est accuratè scriptus, & dignus ingenio Hispanico: & qui ab aliquo in Latinam linguam transferatur: vt publici iuris vbique sit.

Coronis operi, & Corona esto testimonium, insignis nostro, & proximo Seculo in Sacra Theologia viri fama virtutis, & doctrinæ celeberrimi, & operum multitudine, & varietate notissimi, Patris Francisci Suarij è Societate IESV, Doctoris eximij, & in Romana, Complutensi, Salmanticensi, & Conimbricensi Academijs Magistri Primarij, & Palmarij, quem summus suæ ætatis litteraria gloria vir, & multis ac præclaris nobilitatis, & virtutis, & fortunæ ornamentis illustris, & congestis honoribus clarus Dom. Alphonsus Albicastrius Conimbricensis Antistes *Alterum Augustinũ* solebat appellare, quemque ego adolescens senem cognoui Conimbricæ, ac eo me nomine beatum existimo, à cuius vix lectione recedo, & opera nocturna diurnaque manu verso, & palam tueor, & admiror, ac mente retineo, eiusque rei specimen haud semel præbui. Hęc pręfari volui, vt quãti apud me sit, & apud omnes alios esse debeat huius viri authoritas, cõstet; idque vt persuadeam, moneo quicquid ab alijs, & à me hactenus scriptum est ad probandum Sancti Iacobi in Hispanicam aduentum, & prædicationem in eadem, id omne à Suario ante oc-

cupatum: adeo vt hæc illius proximè adducenda sententia, totius operis mei compendium esse videatur. Ergo Suarius 1. tom de *Relig.* lib. 2. cap. 9. Præterea inter festa Apostolorum festum Sancti Iacobi Maioris, Fratris Ioannis valde celebre est in vniuersa Ecclesia, præsertim in nostra Hispania, quæ illum singulari solemnitate colit, vt Patronum, & parentem tribus potissimum de causis. Prima est, quia Primus ipse Euangelium in Hispania prædicauit, prius enim quam martyrium pateretur, decimo anno post Christi Domini mortem Hispaniam peragrauit, & Fidei semina iecit, quia licet tunc parum fructus attulerit, tamen virtute illius magnum Deus postea incrementum dedit. Et quamuis hoc tempore nonnulli tentauerint hunc Iacobi in Hispaniam aduentum in dubium reuocare, nullo modo possunt antiquissimæ, & generali omnium Hispaniarum traditioni resistere, nec aliquid proponere, quod probabilem ratione͂ dubitandi faciat. Nam quod Iacobus ante martyrium potuerit in Hispaniam venire, & redire Hierosolymam, non repugnat his, quæ de Apostolorum prædicatione, & gestis in actis Apostolorum, vel in alijs historijs fide dignis narrantur. Quia licet ex Actibus constet, per duos, vel tres annos primos ab Ascensione Domini, Apostolos non recessisse Ierosolyma, tamen de cæteris annis vsque ad Iacobi martyrium nihil de factis à Iacobo, & alijs narratur, sed solum de Petro, & Paulo. Item licet ante Petri vincula (quando iam fuerat Iacobus mortuus) non credantur fuisse diuisi Apostoli in Orbem terræ ad prædicandum non reuersuri amplius in

Ierusalem: tamen nihil vetat, quo minus ante id tempus exierint per diuersas Prouincias, & digressiones facerent, & iterum Ierosolymam redirent. Sicut scimus Petrum intra id tempus Antiochiam iuisse, ibique sedem suam fundasse, licet interim Ierosolymam proficisceretur, & Iudęam visitaret. Sic ergo potuit Iacobus intra idem tempus migrare in Hispaniam, & ibi prædicare, & postea Ierusalem redire.

Neque etiam obstat, quod eo tempore Apostoli Euangelium non prædicarunt Gentibus vsque ad visionem Petri. Act. 10. Primum quidem quia fortasse in Hispania etiam tunc aliqui Iudæi habitabant, quibus annunciari poterat Euangelium. Nam (vt colligitur Act. 1.) Iudæi dispersi erant per omnem nationem, quæ sub cœlo est, quandoquidem ex omnibus venerant Ierosolymam, ergo etiam in Hispania esse poterant Iudęi, quibus prædicaretur Euangelium. Tum etiam, quia non est certum ante reuelationem factam Petro non fuisse Euangelium Gentibus prædicatum; nam certè Paulus statim post conuersionem suam in Arabiam abijt, & in alias Regiones, vbi verisimile non est solis Iudæis prædicasse, cum ipse esset Gentium prædicator, & non ab homine, nec per hominem, sed per IESVM Christum edoctus esset, quid, quibus, & quando prædicaturus esset. Idem ergo credi potest de Iacobo, quem Deus in prædicatorem, & fundatorem fidei in Hispania elegerat. Vnde reuelatio illa Petri eò tendit, vt Ecclesiæ vniuersæ, & præsertim ex Iudæis collectæ publicè iam proponeretur, omnes saluari posse per fidem Christi, &

ideo omnes ad Euangelium vocandos esse. Vsque ad illud ergo tempus, non fuit hæc veritas ita publicè declarata, vt inter Iudæos Gentibus prædicaretur Euangelium, neque ex Iudæis, & Gentibus vna Ecclesia congregari cœperit, nihilominus tamen potuit ante illam reuelationem alijs Apostolis instinctu diuino inspirari, vt ad Gentium Prouincias irent, eisque prædicarent. Tum denique quia illa reuelatio facta est Petro quatuor, vel adminus tribus annis ante mortem Iacobi, & illud erat sufficiens tempus, vt iret in Hispaniam, & per vnum, vel per duos integros annos ibi prædicaret, & postea Ierosolymam reuerteretur.

Quod si hoc non repugnat Canonicæ Historiæ, neque alijs dogmatibus receptis, parum profecto refert, quod priuatæ historiæ humanæ illorum temporum, illius peregrinationis Iacobi mentionem non fecerint. Tum quia in ea Iacobi peregrinatione nihil accidit adeo publicum, & prodigiosum, vt in vniuersum Orbem illius fama exierit, quo possent excitari historici ad id memoriæ prodendum. Tum etiam, quia illis temporibus non fuerunt in Hispania diligentes scriptores rerum, quæ in ea gerebantur. Externi autem non poterant facile illarum notitiam habere, nisi fortasse earum, quæ ad publica bella, & Reipublicæ statum, & dominium pertinebat; nam aliarum rerum pertinentium ad Religionem paruam, aut nullam rationem, vel curam habebant. Vnde cum illa ætate non fuerint scriptores Ecclesiastici; qui de rebus Hispaniæ mentionem fecerint, nisi tenuem, mirum non est, quod in-

hi-

historijs antiquis, nihil de hac profectione Iacobi in Hispaniam reperiatur. Nam profecto si Lucas Acta Petri, & Pauli posteritati scripta non reliquisset, multæ illorum Apostolorum peregrinationes obliuioni traditæ essent, nec aliter quā ex traditione ipsarum Ecclesiarum, quas fundassent cognosci potuissent. Sicuti profectio Petri Antiochiam, quæ à Luca omissa est, non aliter quam ex illius Ecclesiæ traditione cognita fuit, nec ad nostram notitiam peruenisset, nisi ex monumētis illius Ecclesię Clemens Alexādrinus, & ab illo Eusebius, & Hieronymus illā scriptam reliquissent. Sic ergo Aduentus Iacobi in Hispaniam, non nisi ex antiqua Hispaniæ traditione inquirendus est, hanc autem non permisit Deus excidere, nec obliuioni tradi, nec in angulo concludi, sed ab vniuersis Ecclesijs Hispaniæ retineri. Quis ergo audebit huic traditioni contradicere, aut quomodo aliæ Ecclesiasticæ traditiones inconcussæ conseruari poterunt, si huic fides non adhibeatur?

Eo vel maximè, quod non tantum à publica fama per dimanationem à parentibus ad filios, sed etiam à solemni, & antiquissimo monumento Cæsaraugustano testimonium habeat hęc veritas. Nam Cæsaraugustæ, & in vniuersa Hispania est receptissima traditio, cum Beatus Iacobus illuc peruenisset, & animo, ac cogitatione suspēsus esset, quod paucos homines ad fidem trahere potuisset, Beatissimam Virginem in corpore mortali ei apparuisse, eumque fuisse consolatam, & ab ea certiorem factum per Discipulos paucos quos congregarat, complendum fuisse, quod ipse

ipse perficere non potuisset. Et in huius beneficij æternam memoriam insigne Templum, & valde honorificum ibi fundatum est. Quod in Collegiatam Ecclesiam erectum magnis exemptionibus, & priuilegijs Apostolicis donatum est, & S. Mariæ de Columna, vulgò, del Pilar, dicitur, quia Saxum, vel Columna in eo cernitur, quam ipsam sacram Virginem suis pedibus calcasse, eadem docet traditio. Hæc est ergo prima causa ob quam merito Hispania festum Sancti Iacobi summa veneratione colit, simulque ipsius beneficium recognoscit, quod eius occasione Beatissima Virgo, antequam ex hoc mundo discederet, Hispaniam consolari, & sua præsentia honorare, & protectionem eius simul cum Iacobo assumere dignata fuerit.

Alia causa est, quod sacrum Iacobi Corpus post martyrium naui impositum, diuina prouidentia, & peculari eiusdem Spiritus Sancti fauore in Gallæciam Hispaniæ Prouinciam appulit, ibique vsque ad hodiernum diem, summa gentium veneratione colitur. Tertia denique causa est, quod Iacobus innumeris amoris signis, & beneficijs in Hispanos collatis, se semper ostendit singularem illorum Patronum, & benefactorem, quæ res notissima est in historijs, nec in his amplius immorari licet. Ex his vero duobus posterioribus rationibus multum apud me prima confirmatur. Non enim sine causa Iacobus post mortem, & corporis præsentia, & gloriosi spiritus fauore tam propensum in Hispanos se se ostēdit. Sed profecto ea causa fuit, quod in Christo IESV in Euangelio ipse illos genuit, & illius

pro

protectione, ac precibus non solum magna soliditate in fide permanent, sed etiam eorum ministerio, & industria Deus vti voluit ad Fidem innumeris gentibus, & vt aiunt nouo mundo prædicandam.

His Suarius ratiocinationem, & ego librum absoluo.

F I N I S.

INDEX

INDEX
RERVM NOTABILIVM.

A

*. Aucto-

B

xE

Epi-

F

G

H

O

P

Præ-

Spon-

Index Rerum notabilium.

FINIS.

ERRATA:

Pag. 16. transfette l. *transferre*.
pag. 18. adduxerit l. *adduxisse*. pag. 29. afferetur. l. *affertur*. pag. 39. nullum. l. *nullus*.
pag. 45. eos pertinuisset l. *ad eos*.
pag. 49. baptizato l. *baptizata*.
pag. 54. solos l. *solius*.
pag. 75. Matthæi Amalphi l. *Matthæi Salerni; Andreæ Amalphi*.
pag. 109. directam l. *directa*.
pag. 126. cuim l. *cum*.
pag. 118. ei prælatus l. *ijs*.
pag. 137. momenta l. *momento*.
pag. 140. periculi l. *Supplicij*, & post vnam lineam supplicium l. *periculum*.
pag. 150. textam l. *texam*.
pag. 160. obtentat l. *obtentæ*.
pag. 166. quarqum Tridentinum l. *quartum Toletanum*.
pag. 170. vsuris Viduarum l. *cura Viduarum*.
pag. 184. comendesset l. *contendisset*.
pag. 177. 1124. l. 1200.
pag. 180. ad Anno l. *Annum*.
pag. 181. piam l. *pia*.
pag. 207. Ahulfada l. *Abulfada*.
pag. 216. fuerit l. *fuisset*.

REGESTVM.

§ §2. ABCDEFGHIKLMN
OPQRSTVXYZ

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii *

